

**PREGLED
DELA VARUHA
ČLOVEKOVIH
PRAVIC
2013–2018**

Iz besedila Splošne deklaracije človekovih pravic, ki jo je sprejela
Generalna skupščina Organizacije združenih narodov na tretjem zasedanju
v Parizu, 10. decembra 1948:

1. člen

Vsi ljudje se rodijo svobodni ter imajo enako dostojanstvo in pravice. Dana sta jim razum in vest, in bi morali drug z drugim ravnati v duhu bratstva.

2. člen

Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, zapisanih v tej deklaraciji, brez vsakršnega razlikovanja, zlasti glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politični ali drugi nazor, narodno ali družbeno poreklo, premoženje, rojstvo ali katerokoli drugo okoliščino.

KAZALO

UVODNIK	9
1. ZAPOSLENI PRI VARUHU IN SLUŽBA VARUHA	15
Služba Varuha v obdobju 2013–2018 in pregled opravljenega dela	16
2. RAVEN URESNIČEVANJA VARUHOVIH PRIPOROČIL	23
Ustavne pravice	25
Diskriminacija	26
Omejitev osebne svobode	27
Pravosodje	29
Policijski postopki	31
Upravne zadeve	33
Okolje in prostor	35
Gospodarske javne službe	36
Stanovanjske zadeve	37
Delovna razmerja	38
Pokojninsko in invalidsko zavarovanje	39
Zdravstveno varstvo in zavarovanje	40
Socialne zadeve	42
Brezposelnost	44
Otrokove pravice	45
Priporočila Varuha za leto 2018	47
3. PRAVNE PODLAGE VARUHOVEGA DELOVANJA IN DOPOLNITVE V OBDOBJU 2013–2018	55
Pravne podlage Varuhovega delovanja	56
4. ORGANIZACIJSKE ENOTE VARUHA	59
Svet za človekove pravice	60
Center za človekove pravice	60
Državni preventivni mehanizem	61
Zagovorništvo otrok	62
5. VARUH IN USTAVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE	65
6. SODELOVANJE Z DRŽAVNIMI ORGANI IN ORGANI LOKALNIH OBLASTI	71
7. SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI IN CIVILNO DRUŽBO	79
Srečanja s predstavniki nevladnih organizacij in civilne družbe	80
Srečanja s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora	84

8. POSLOVANJE ZUNAJ SEDEŽA	89
9. KONFERENCE, OKROGLE MIZE IN PROJEKTI VARUHA	95
Varuhove konference, posveti, okrogle mize in projekti 2013–2018	96
Okrogle mize in dogodki ob dnevu človekovih pravic	99
Varuhinja Vlasta Nussdorfer kot ambasadorica	100
Varuhinja Vlasta Nussdorfer kot pokroviteljica	100
10. MEDNARODNO SODELOVANJE	103
Mednarodno sodelovanje Varuha v vlogi državnega preventivnega mehanizma	104
Mednarodno sodelovanje na področju otrokovih pravic	105
Mednarodno sodelovanje Varuha na področju azila, beguncev in migrantov	106
Sodelovanje z OZN	107
Sodelovanje Varuha v mrežah in združenjih ombudsmanov in nacionalnih institucij za človekove pravice	108
Sodelovanje z veleposlaniki	109
Predsedniki ustavnih sodišč na obisku pri Varuhu	109
11. ODNOSI Z MEDIJI	111
Odnosi z javnostmi in mediji med letoma 2013 in 2018	112
Zanimanje novinarjev v zadnjih šestih letih	112
12. VARUHOVA PUBLICISTIČNA DEJAVNOST	119
13. FINANCIRANJE DELA VARUHA	129
Financiranje dela Varuha v obdobju 2013–2018	130
14. 10 LET VARUHA V VLOGI DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA	133
Uvod	134
DPM v Sloveniji	135
Sodelovanje z nevladnimi organizacijami	136
Dejavnosti DPM	136
Uresničevanje priporočil DPM	138
Mednarodne in druge dejavnosti DPM	139
Sklep	139
15. 10 LET ZAGOVORNIŠTVA OTROK	143
Kratek zgodovinski pregled	144
Splošno o zagovorništvu otrok	145
Zasnova zagovorništva	146
Postopek postavitve zagovornika	147
Strokovni svet za zagovorništvo otrok	147
Zagovorništvo v praksi	148
Zagovorništvo v številkah	149

Nihče se ni rodil s sovraštvom
do drugega zaradi barve kože,
njegovega izvora in vere.

Ljudje se naučijo sovražiti.
In če se naučijo sovražiti,
se lahko naučijo tudi ljubiti.
Ljubezen je za ljudi bolj naravna
kot njeno nasprotje.

Nelson Mandela

UVODNIK

Vlasta Nussdorfer,
varuhinja človekovih pravic

Spoštovane in spoštovani,

mineva šest let mojega mandata v vlogi varuhinje človekovih pravic in čeprav pravijo, da je treba v življenju vedno gledati v prihodnost, se je kdaj nujno ozreti tudi na prehojeno pot ter ugotovili smiselnost in učinkovitost opravljenega dela.

Tudi zato je pred vami prav posebna publikacija s pregledom dela v celotnem četrtem mandatu slovenskega varuha človekovih pravic. Opravili smo veliko dela, prebirali na tisoče pisem ljudi, ki so zatrjevali, da so jim bile kršene temeljne človekove pravice in svoboščine, v osebnih pogovorih ali po telefonu poslušali več sto pretresljivih zgodb, predvsem ljudi s socialnega roba.

Včasih še sami nismo mogli verjeti, da je v pravni in socialni državi sploh mogoče kaj takega, kar so nam pripovedovali pobudniki in dokazovali z dokumenti. Res je, da se vsaka oseba, ki ji organi oblasti kršijo človekove pravice, ne obrne nujno tudi na Varuha. Vendar lahko že ena utemeljena pobuda kaže na sistemsko nepravilnost in pomeni kršitev pravic več sto ali celo več tisoč oseb, kakor je bil primer z založenimi oporokami. Ob poslovanju zunaj sedeža nam je pobudnica (tako imenujemo vse, ki se obrnejo na Varuha) v Novi Gorici povedala, da so na sodišču založili oporoko njenega očeta, umrlega pred mnogimi leti. Raziskali smo in ugotovili, da ne gre za osamljen primer, temveč za sistemsko izjemno hudo napako in skrajno malomarno izvajanje javnih pooblastil, kar smo prvi sporočili slovenski javnosti. In sorodnih zgodb, pri katerih smo ugotovili dejanske in sistemske kršitve, je bilo zares veliko. **Nismo obravnavali le tistih vsebin, o katerih so nam sporočali pobudniki, ampak smo nemalokrat na svojo pobudo odpirali teme, za katere smo menili, da z vidika človekovih pravic terjajo našo pozornost.**

Res je, da ima utemeljenost neke zadeve lahko zelo različen pomen v primerjavi z utemeljenostjo neke druge. Zato se je Varuh trudil o zaznani problematiki veliko bolj kot le s številkami poročati z opisi posameznih primerov iz svoje prakse, saj so si bralci poročil, predvsem predstavniki organov lažje ustvarili podobo o utemeljenosti naših ugotovitev. V letnih poročilih smo tudi vrednostno presojali, kako kakovostno, učinkovito in pravočasno je bilo delovanje organov ter ali je bilo skladno z ustavo, mednarodnimi standardi varovanja človekovih pravic in domačo zakonodajo. Ugotavljali smo, ali je zakonodaja ustrežna, jo je mogoče izvajati v praksi, so potrebne dopolnitve zakonov in podzakonskih aktov ali pa nova in ustrežnejša določila.

Poročila so tudi svojevrsten zgodovinski pregled ugotovljenih sistemskih in drugih kršitev človekovih pravic in z njimi smo družbi in zlasti državnim in lokalnim oblastem nastavljali ogledalo, v katerem sta se zrcalila učinkovitost in kakovost njihovega dela.

Sredi mandata sem se odločila, da pri utemeljenih pobudah dosledno in sistematično opredeljujemo ugotovljene kršitve človekovih pravic ali svoboščin, navedenih v Ustavi RS in v Zakonu o varuhu človekovih pravic (načelo dobrega upravljanja in načelo pravičnosti), z navedbo kršitelja (državni organi, organi lokalnih oblasti ali nosilci javnih pooblastil). Poskusno smo tako podatke statistično obdelovali že leta 2016, vendar smo jih prvič objavili v Letnem poročilu Varuha za leto 2017. Tako v tej publikaciji navajamo le dvoletne ugotovitve. **To je ena od pomembnih novosti, ki smo jo uvedli v mojem mandatu, tudi zato, da bi bolj sistematično in organizirano spremljali kršitve in kršitelje** ter zlasti na tej podlagi ukrepe, ki so jih ali bi jih morali organi sprejeti za njihovo odpravo.

Raven uresničevanja priporočil, ki smo jih navajali v vsakoletnih poročilih, Državni zbor RS pa jih je ob obravnavi poročil sprejel in vsem institucijam in funkcionarjem na vseh ravneh priporočil, naj jih upoštevajo, navajamo v posebni preglednici, ki jo boste našli v tej publikaciji. **Zadovoljna sem, da je mnogo Varuhovih priporočil uresničenih, nezadovoljna pa, da izvršna oblast kljub vztrajnemu ponavljanju nekaterih problemov, ni sprejela ukrepov za odpravo ugotovljenih kršitev. Odgovornosti za to nikakor ne prevzema Varuh, temveč jo mora izvršna veja oblasti, ki ni storila dovolj za uresničenje priporočil.** Vsekakor ima tudi zakonodajna veja oblasti pomembno nadzorno funkcijo, saj bi morala poleg sprejemanja zakonodaje stalno spremljati kakovost izvajanja sprejetih sistemskih rešitev in svojih priporočil, da bi s spremembami, prilagajanji in dopolnjevanji zagotovila učinkovito delovanje vseh vej oblasti in institucij pravne države.

Oglejte si, spoštovane bralke in bralci, vsa uresničena priporočila in presodite, kako uspešen je bil Varuh pri svojem delu. **Vsako uresničeno priporočilo nosi v sebi celotno zgodbo, kako je postalo uresničeno.** Za njim je veliko našega vztrajnega, včasih nekajletnega dela, številni pogovori z ministri in predstojniki državnih organov in institucij, srečanja s civilno družbo, pogovori z ljudmi na terenu ob poslovanjih zunaj sedeža, sodelovanje z mediji in druge aktivnosti, navedene v tej publikaciji.

Hkrati pozorno preberite vsa neuresničena priporočila, zlasti tista, ki smo jih iz leta v leto ponavljali in jih je v kratkem uvodu nemogoče povzeti. Ponavljal jih je tudi Državni zbor RS. Ostaja izziv, kdo in kako naj uresničuje Varuhova priporočila in kdo vse lahko pripomore k njihovi uresničitvi. Varuh spoštuje ustavno zagotovljena razmerja med zakonodajno in izvršno oblastjo in dejstvo, da zaradi načela delitve oblasti Državni zbor RS ne more izvršnim organom naložiti, naj uresničijo Varuhova priporočila, temveč le priporoča njihovo uresničevanje. In kaj se zgodi z neuresničeni priporočili? Je dovolj le ponavljanje v Varuhovih poročilih in priporočilih Državnega zbora RS? **Je mar Ustavno sodišče RS ali celo Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) tisti sodni organ, ki mu na koncu resno prisluhnejo kršitelji temeljnih človekovih pravic in svoboščin? Ne vedno, kajti celo sodbe Ustavnega sodišča RS ostajajo neuresničene.** Za državo in davkoplačevalce je to lahko izjemno drago. Tudi zato smo Državni zbor RS, Vlado RS in vse pristojne večkrat pozvali, naj Varuhove ugotovitve in priporočila resneje obravnavajo in sprejeta priporočila dosledno upoštevajo pri pripravi ukrepov za učinkovitejše delovanje in pripravo sprememb ali dopolnitev zakonodaje. Dolgoročno se to obrestuje, kajti če bi pravočasno upoštevali Varuhova priporočila, ne bi bilo treba plačevati milijonske odškodnine izbrisanim, izplačevati neupravičeno in diskriminatorno zmanjšanih pokojnin in izplačati prihranke varčevalcem LB iz držav nekdanje Jugoslavije, z obrestmi vred, kakor je odločilo ESČP. **Ta hip pa se bojimo vsote, ki jo bodo navrgle posledice odločitve Ustavnega sodišča RS glede imetnikov podrejenih obveznic slovenskih bank. Sodišče je namreč tudi na podlagi Varuhove zahteve za presojo ustavnosti ugotovilo neskladnost ukrepa z Ustavo RS.**

Kljub vsemu je treba poudariti, da v Sloveniji Državni zbor RS in Državni svet RS zares veliko pozornosti namenita obravnavi Varuhovih letnih in posebnih poročil, tako na sejah delovnih teles (odbori in komisije) kot na plenarnih sejah obeh zborov parlamenta. **Vlada RS vsako leto pripravi Informacijo o realizaciji priporočil Državnega zbora RS in odzivno poročilo na zadnje Varuhovo poročilo, kar kaže na njeno resno namero, da sistematično spremlja uresničevanje priporočil in da z vmesnimi pregledi, ocenami in ukrepi njihovo uresničevanje še pospeši.** To je obet boljšega odnosa izvršne veje oblasti do Varuhovih ugotovitev in priporočil tudi v prihodnje. Ne gre namreč le za spoštovanje Varuha kot neformalnega nadzornika, ki ima v Ustavi RS posebej opredeljen status organa za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil, temveč gre za ljudi, ki leta in leta čakajo na uresničitev svojih pravic. Številna zahvalna pisma, ki nam jih pišejo

po posredovanju in uspešno rešeni Varuhovi zahtevi za odpravo ugotovljenih kršitev, dokazujejo, kako potrebna je ta institucija v naši družbi.

Polna uveljavitev ustavnega načela, da je Slovenija pravna in socialna država na tej točki obstane ali pade, zato je vsakršno izgovarjanje organov ali ministrstev, zakaj priporočil še niso uresničili, povsem nesprejemljivo. Zavedati se namreč moramo, da so nekatera nerazumljiva dejanja državnih in lokalnih ter celo sodnih oblasti mnoge pahnila v obup in celo čez rob življenja, druge pa v dolga in draga pravdanja. Zanje moraš imeti dovolj denarja, časa in potrpljenja. Vsega tega nimajo dovolj prav ljudje, ki živijo pod pragom revščine, so brez znanj in vedenj in se jim poleg vsega nekaterim še izteka življenje. **Na dejstvo, da se pobudniki v pravnih ne počutijo enakovredne s tistimi, ki si jih lahko plačajo, smo vsa leta opozarjali, vendar je dostopnost pravnega varstva še vedno otežena, in to kljub zakonsko zagotovljeni, vendar težko dostopni brezplačni pravni pomoči.**

Vsakokratni varuhi človekovih pravic smo pomembno zaznamovali funkcijo, ne le z lastnim razumevanjem človekovih pravic in svoboščin ter s svojimi prednostnimi nalogami, temveč tudi z znanjem in predanostjo. **Zgodovina bo sodila, kakšen pečat sem zapustila v četrtem mandatu slovenskega varuha. Vsekakor so k njemu pomembno prispevali strokovni in predani namestniki in vsi sodelavci, ki se jim ob koncu mandata javno zahvaljujem in nasledniku puščam institucijo v dobri kadrovski kondiciji.**

Posebej moram poudariti, da nam je v tem mandatu uspelo uresničiti dolgoletna prizadevanja varuhov, da pridobimo pravne podlage za uveljavitev pogosto ponovljenega Varuhovega priporočila, da Slovenija potrebuje polnopravno institucijo za človekove pravice, ki ji bo zagotovljena pravna podlaga za pridobitev statusa A po t. i. Pariških načelih o statusu državnih institucij za človekove pravice. Leta 2017 je bil namreč sprejet dopolnjen Zakon o varuhu človekovih pravic, ki razširja Varuhove pristojnosti in poslanstvo. Na tej podlagi smo že ustanovili **Svet varuha za človekove pravice** ter dve notranji organizacijski enoti Varuha, to sta **Državni preventivni mehanizem**, ki se lahko pohvali že z desetletnico delovanja, in **Zagovorništvo otrok**, ki je pod Varuhovim okriljem kot poseben pilotni projekt prav tako že delovalo deset let. Obe enoti in njuno desetletno delo posebej predstavljamo v tej publikaciji.

Tretja organizacijska enota, **Center za človekove pravice**, ki ima že urejene prostore, bo začel delovati v mandatu **новоizvoljenega varuha človekovih pravic Petra Svetine, ki mu za izvolitev iskreno čestitam in želim vse najboljše pri prevzemu štafetne palice.**

Zato dovolite ob koncu še skromne, a lepe besede: **hvala vsem**, ki ste prispevali k temu, da smo skupaj okrepili zavedanje o pomenu in spoštovanju človekovih pravic, da so bile mnoge krivice odpravljene ter slabo upravljanje nadomeščeno z boljšim in učinkovitejšim. Hvala za dobro sodelovanje tudi urednicam in urednikom ter novinarkam in novinarjem medijev. Bili ste eden od virov informacij, saj ste s podobami nepravilnosti in nepoštenosti odstirali položaj ljudi, katerih usoda ni pretresla le javnosti, temveč tudi zaposlene pri Varuhu, da smo se jih lotevali, odpirali širša vprašanja, vlagali zahteve za presojo ustavnosti in z delom vplivali na spremembo sistemskih rešitev ter tako na položaj in usodo tisočeri ljudi.

Naj končam z Malim princem, ki pravi: "Sebi je veliko težje soditi, kot drugim."

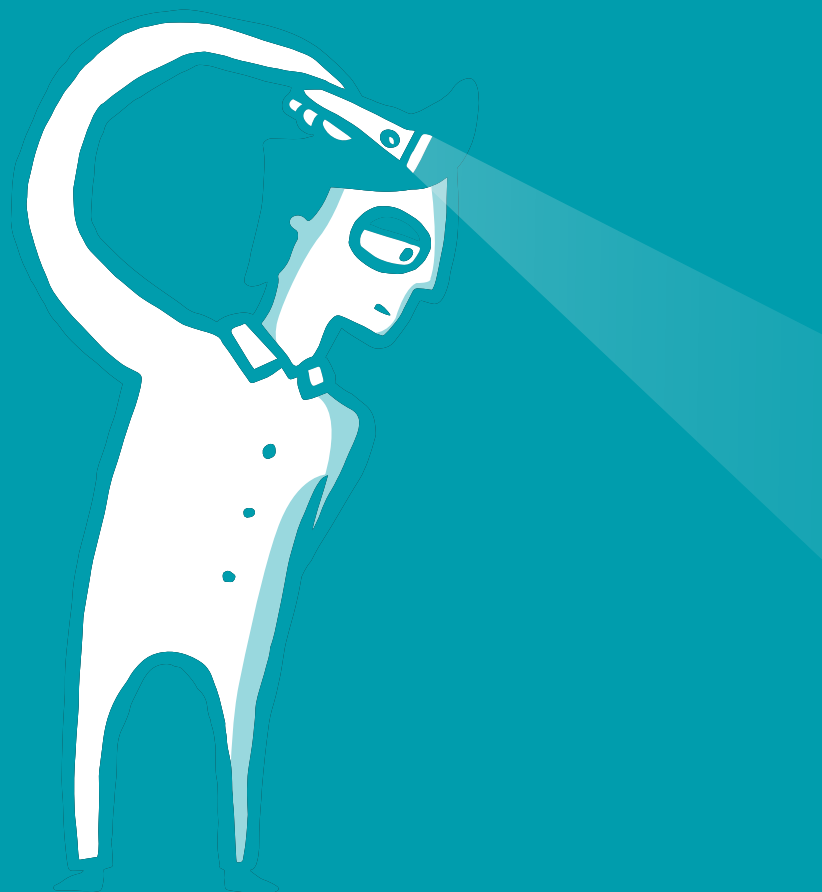
Vlasta Nussdorfer,
varuhinja človekovih pravic

ob koncu mandata
Ljubljana, februar 2019

Mnogi živijo na socialnem dnu in izgubljajo svoje dostojanstvo pri iskanju oblačil in hrane pri humanitarnih organizacijah, saj s premajhnimi pokojninami (če jih imajo) ali invalidninami nimajo materialnih sredstev za človeka spodobno življenje. Med ogroženimi je tudi skoraj polovica brezposelnih, desetina vseh zaposlenih in med njimi predvsem samozaposleni, nekaj več kot deset odstotkov mladoletnih otrok, ki delijo usodo svojih staršev, in petina vseh nezmožnih za delo. Socialna država, ki v ogledalu uzre revščino toliko posameznikov, mora sprejeti odločnejše ukrepe za njeno odpravljanje. Slovenija pri primerjavi socialnih kazalnikov z drugimi evropskimi državami dosega razmeroma dobre rezultate, vendar si država nikakor ne sme privoščiti zlate statistične sredine, temveč mora stremeti k odpravi revščine vsakogar, zlasti mladoletnih otrok.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2017

ZAPOSLANI PRI VARUHU IN SLUŽBA VARUHA

Služba Varuha v obdobju 2013–2018 in pregled opravljenega dela

Od februarja 2013 do februarja 2019 je bila varuhinja človekovih pravic

Vlasta Nussdorfer,
univ. dipl. prav.

Namestnik
Tone Dolčič,
univ. dipl. prav.

Odgovoren za naslednja področja dela Varuha:

varstvo otrokovih pravic, socialna varnost, družbene dejavnosti, zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, pokojninsko zavarovanje

Namestnica
dr. Kornelija Marzel,
univ. dipl. prav.

Odgovorna za naslednja področja dela Varuha:

okolje in prostor, upravni postopki in premoženjskopravne zadeve, delovnopravne zadeve, brezposelnost, stanovanjske zadeve, gospodarske javne službe

Namestnik
Ivan Šelih,
univ. dipl. prav.

Odgovoren za naslednja področja dela Varuha:

omejitev osebne svobode (osebe z omejitvami gibanja), pravosodje, policijski postopki, državni preventivni mehanizem

Namestnik
Miha Horvat,
univ. dipl. pol. in mag. prava

Odgovoren za naslednja področja dela Varuha:

ustavne pravice, diskriminacija, nacionalne in etične manjšine, varstvo osebnih podatkov, državljanstvo, tujci in prosilci za mednarodno zaščito, poprava krivic, mednarodno sodelovanje

Namestnik
Jernej Rovšek,
univ. dipl. prav
(do upokojitve 29. 2. 2016)

ZAPOSLENI PRI VARUHU

Januar 2019

Število zaposlenih pri Varuhu v obdobju 2013–2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Število zaposlenih na dan 31. 12. 2018	41	42	41	41	40	49
Povprečno število prisotnih na delovnem mestu ob upoštevanju bolniškega, materinskega, starševskega in očetovskega dopusta	37	36	38	36	36	44

Leta 2018 smo zaposlili devet javnih uslužbencev, tudi zato, ker je Državni zbor RS 29. 9. 2017 sprejel Zakon o dopolnitvah Zakona o varuhu človekovih pravic, ki razširja Varuhova pooblastila in pristojnosti. **Dopolnitve so Varuhu omogočile, da je že ustanovil Svet varuha za človekove pravice in dve notranji organizacijski enoti, Državni preventivni mehanizem in Zagovorništvo otrok. Tretja organizacijska enota, Center za človekove pravice, bo začela delovati v letu 2019.** Varuh je ob koncu leta 2018 že zagotovil tudi dodatne poslovne prostore in potrebno opremo.

Varuh človekovih pravic RS je že nacionalna institucija za človekove pravice po tako imenovanih Pariških načelih, ki se nanašajo na položaj in delovanje državnih institucij, trenutno s statusom B. Za status A smo oktobra 2018 že zaprosili akreditacijski odbor pri Uradu visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice. Ko bo Varuh ta status pridobil, bo moral še bolj kot doslej

pripravljati neodvisne ocene k poročilom države, ki jih mora ta predložiti organom in odborom OZN, Sveta Evrope in drugim evropskim institucijam, v skladu s svojimi pogodbenimi obveznostmi. Varuh, zlasti Center za človekove pravice, bo sodeloval pri oblikovanju nacionalnega programa izobraževanja o človekovih pravicah ter sooblikoval izobraževalne in raziskovalne programe, pri čemer bo nekatere tudi neposredno izvajal v šolah, na univerzah in v strokovnih krogih. V prizadevanjih za boj proti vsem oblikam diskriminacije bo z ozaveščanjem, obveščanjem in izobraževanjem različnih javnosti prispeval k poznavanju in spoštovanju človekovih pravic. Vse te naloge bo lahko opravljal le z dovolj sodelavci in zagotovljenimi finančnimi sredstvi.

Prav zaradi vseh naštetih razlogov si Varuh prizadeva zagotoviti tudi kadrovske pogoje za uresničevanje zakonsko določenih ciljev, zato je leta 2018 zaposlil dodatne člane osebja.

GENERALNI SEKRETAR

Službo Varuha človekovih pravic vodi generalni sekretar Varuha. Službo sestavljata strokovna služba in sekretariat. Sekretariat vodi neposredno generalni sekretar.

Kristjan Lovrak,
univ. dipl. ekon.,
generalni
sekretar Varuha

Do 30. 6. 2017
(do upokojitve)
je bila generalna
sekretarka
Varuha
**mag. Bojana
Kvas.**

STROKOVNA SLUŽBA

Strokovno
službo Varuha
vodi direktorica
strokovne službe
Varuha
Martina Ocepek,
univ. dipl. prav.

Strokovna služba opravlja strokovne naloge za varuhinjo (ali varuha) in namestnike po posameznih področjih, razvršča pobude, skrbi za potek obravnave pobud in njihovo obravnavo, pripravlja mnenja, predloge in priporočila, izvaja preiskovalna dejanja in izdeluje poročila o svojih ugotovitvah ter pobudnikom pošlje informacije v zvezi z njihovimi pobudami.

Strokovni sodelavci so od leta 2015, ko smo začeli posebej evidentirati število telefonskih pogovorov pobudnikov s strokovnimi sodelavci, do konca leta 2018 **opravili 4.529 pogovorov s klicatelji, ki (še) niso vložili pobud.**

Ti klici so evidentirani kot uradni zaznamki, ne kot pobude. Strokovni sodelavci so v teh telefonskih pogovorih probleme klicateljev obravnavali v okviru Varuhovih pristojnosti. Problematika, s katero so se v tovrstnih primerih pobudniki obrnili na Varuha, v zadevnem trenutku ni terjala posredovanja, klicatelji pa so prejeli ustrezna pojasnila in usmeritve. Tak način dela je prispeval k večji učinkovitosti in zlasti zmanjšanju števila pobud, saj so klicatelji v teh primerih prejeli ustrezne informacije in zato niso vložili pobude.

	Število telefonskih klicev pobudnikov	Število telefonskih pogovorov pobudnikov s strokovnimi sodelavci Varuha
2018	8.039	1.548
2017	8.872	1.306
2016	9.645	943
2015	9.611	732
2014	9.982	Ni podatkov
2013	10.850	Ni podatkov
SKUPAJ	56.999	4.529

Varuhinja Vlasta Nussdorfer je na sedežu institucije v Ljubljani do konca leta 2018 **opravila 330 osebnih pogovorov.**

OBRAVNAVA POBUD

V obdobju 2013–2018 je bilo obravnavanih 20.703 pobud, med njimi 239 širših vprašanj, ki so bila pomembna za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin in pravno varnost. Evidentiranih je bilo 4.529 pogovorov s klicatelji, ki (še) niso vložili pobud. Poleg tega smo opravili še 714 pogovorov v okviru poslovanja zunaj sedeža, ki so ostali kot uradni zaznamki, saj so pobudniki tedaj prejeli pojasnilo in njihova problematika ni terjala Varuhove nadaljnje obravnave.

Primerjava števila končanih zadev v obravnavi po področjih Varuhovega dela v obdobju 2013–2018

Področje	2013	2014	2015	2016	2017	2018	SKUPAJ
1. Ustavne pravice	255	173	185	127	143	162	1.045
2. Omejitve osebne svobode	150	130	151	135	135	135	836
3. Socialna varnost	844	494	478	451	419	520	3.206
4. Delovnopravne zadeve	334	278	241	206	196	165	1.420
5. Upravne zadeve	342	388	344	322	317	325	2.038
6. Sodni in policijski postopki	678	688	601	476	522	461	3.426
7. Okolje in prostor	110	93	154	104	129	137	727
8. Gospodarske javne službe	87	76	62	71	51	53	400
9. Stanovanjske zadeve	117	101	117	76	93	60	564
10. Diskriminacija	59	66	68	57	56	46	352
11. Pravice otrok	380	403	332	363	321	324	2.123
12. Drugo	381	291	275	334	245	273	1.799
Skupaj	3.737	3.181	3.008	2.722	2.627	2.661	17.936

POJASNILO: V številu končanih zadev v obravnavi leta 2018 so na področju 11. Pravice otrok (324) vključene tudi obravnavane pobude s področja Zagovorništvo otrok (116). Leta 2018 smo zagovorništvo že ločeno statistično obravnavali od drugih obravnavanih pobud, vendar smo jih zaradi primerljivosti statističnih podatkov v šestletnem obdobju v tem pregledu združili s pravicami otrok.

Generalni sekretariat Varuha (januar 2019)

Zaposleni pri Varuhu smo v obdobju 2013–2018 obdelali **107.355** prejetih pisnih sporočil ter pripravili in naslovnikom **poslali 49.922** sporočil.

	Število vhodnih dokumentov	Število izhodnih dokumentov
2018	22.448	9.067
2017	18.541	8.522
2016	16.175	8.148
2015	16.017	7.963
2014	18.069	8.297
2013	16.105	7.925
SKUPAJ	107.355	49.922

Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer se je sredi svojega mandata odločila, da pri utemeljenih pobudah dosledno in sistematično opredeljujemo konkretne ugotovljene kršitve človekovih pravic ali svoboščin, sicer navedenih v Ustavi RS in v Zakonu o varuhu človekovih pravic (načelo dobrega upravljanja in načelo pravičnosti), z navedbo kršitelja (državni organi, organi lokalnih oblasti ali nosilci javnih pooblastil). Poskusno smo tako podatke statistično obdelovali že v letu 2016, vendar smo jih prvič objavili v letnem poročilu Varuha za leto 2017.

Varuhove ugotovitve o utemeljenosti posameznih pobud seveda ne morejo nadomestiti odločitev pristojnih organov o posamezni vlogi ali zahtevku, saj upravni in sodni postopki potekajo bistveno drugače kot postopek ugotavljanja kršitev človekovih pravic pri Varuhu. **Ugotovitve, ki jih Varuh v obliki predloga, mnenja, kritike ali priporočila naslovi pristojnim organom odločanja, so le opozorilo, katere okoliščine je treba upoštevati oziroma biti nanje bolj pozoren. Tudi pobude, ki jih pri Varuhu štejejo za utemeljene, niso obvezna usmeritev za odločanje v podobnih postopkih, pa tudi niso temelj morebitnih odškodninskih zahtevkov zaradi kršitve določenih pravic in temeljnih svoboščin. O teh lahko odločajo le sodišča.**

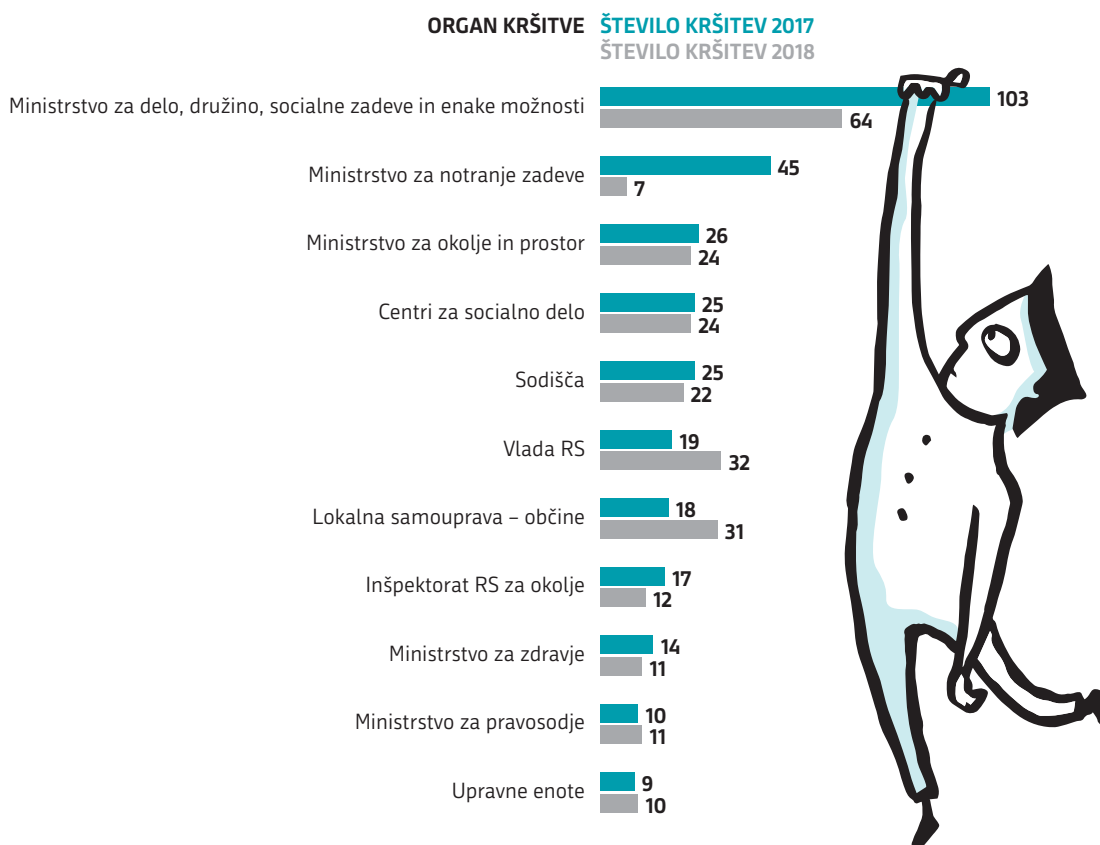
Statistika, ki jo na ta način vodimo, je svojevrsten kazalnik najpogostejših problemov uveljavljanja človekovih pravic, s katerimi se srečujejo Varuhovi pobudniki. Je tudi kazalnik učinkovitosti delovanja organov in njihove odločenosti, da vse svoje odločitve podredijo spoštovanju človekovih pravic. Pomembno je poudariti, da že ena sama utemeljena pobuda, v kateri je Varuh ugotovil sistemsko nepravilnost, pomeni kršitev pravic več sto ali celo več tisoč oseb. Zato se Varuh trudi o zaznani problematiki veliko bolj kot le s številkami poročati z opisi posameznih primerov iz svoje prakse (v vsakoletnih Varuhovih poročilih), saj si bralec tako vsaj načeloma lažje ustvari podobo.

Med končanimi pobudami v obravnavi leta 2017 in 2018 smo ugotovili naslednje najpogostejše kršitve in druge nepravilnosti

Organi, pri katerih so bile ugotovljene kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali druge nepravilnosti

Spodaj prikazujemo najpogostejše ugotovljene kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin oz. druge nepravilnosti. V letu 2017 je Varuh obravnaval 342 utemeljenih pobud, v katerih je ugotovil 433 kršitev, v letu 2018 pa med 309 utemeljenimi pobudami ugotovil 377 kršitev (brez Zagovorništva otrok).

V letu 2017 je Varuh ugotovil 433 kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin oziroma drugih nepravilnosti pri 54 različnih organih, v letu 2018 pa 377 kršitev pri 45 organih. Objavljamo le prvih enajst organov, pri katerih smo ugotovili največ kršitev.

Strokovna služba Varuha (januar 2019)

Ugotavljam, da so mnogi zakoni sprejeti hitro in nepremišljeno, celo v neskladju z ustavo. Prepogosta spreminjanja in dopolnjevanja zakonov ne pripomorejo h krepitvi pravne varnosti. Zakonska besedila so pogosto pripravljena površno in so nerazumljiva tistim brez pravne izobrazbe. Takšna zakonodaja ne utrjuje pravne države, omogoča pa različne razlage in arbitrarnost organov odločanja. Spremembe so včasih posledica ne dovolj premišljenih zakonodajnih rešitev, ko snovalci zasledujejo le ekonomske in finančne cilje, pri tem pa jim ni mar za človekove pravice in dostojanstvo. Zato opozarjam, da gospodarska kriza ne sme biti povod za hitro in nepremišljeno spreminjanje zakonodaje, krčenje zagotovljene ravni socialne in zdravstvene zaščite, ustavitve nekaterih programov socialne pomoči in prelaganje sedanjih bremen na boljše čase. Bolje bi bilo, da bi tisoče in celo milijone evrov, ki se vedno znova najdejo za polnjenje lukenj, nastalih zaradi napačnih odločitev oblasti, nedelovanja pravne države in nenadzorovanega odtekanja v zasebne žepe, namenili za skupno dobro.

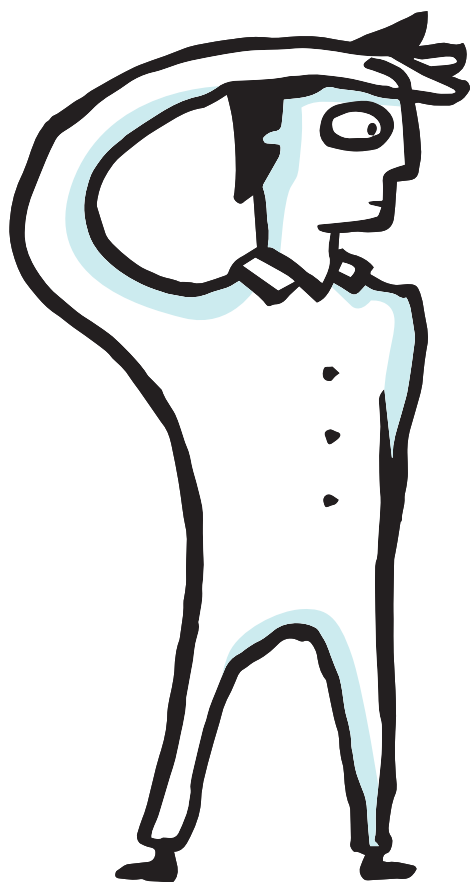

RAVEN URESNIČEVANJA VARUHOVIH PRIPOROČIL

Varuh je državnim organom, organom lokalne samouprave in nosilcem javnih pooblastil priporočal, naj:

Splošna priporočila iz uvoda varuhinje Vlaste Nussdorfer v poročilu Varuha za leto 2017:

- odgovarjajo na pisma, prošnje ali peticije, **1 (2017)**;
- sprejmejo ukrepe, ki bodo zagotovili odpravo vsakega neupravičenega zavlčevanja postopka in nerazumno dolgega odločanja, **2 (2017)**;
- učinkoviteje odkrivajo nepravilna in nezakonita delovanja ter jih sankcionirajo. Med ukrepe spadajo tudi odprava kadrovskih primanjkljajev, vzpostavitev učinkovitega medsebojnega sodelovanja in jasnejša določitev pristojnosti in pooblastil, **3 (2017)**;
- uveljavljajo temeljno načelo Ustave RS, da je Slovenija pravna in socialna država, da bi odpravili revščino ter posameznikom in njihovim družinam zagotovili pogoje za zadovoljevanje temeljnih človekovih potreb, brez diskriminacije na podlagi katere koli osebne okoliščine, **4 (2017)**;
- zagotovijo učinkovito medresorsko sodelovanje in usklajevanje pri pripravi in uveljavljanju zakonodaje in podzakonskih aktov ter drugih sistemskih ukrepov za odpravo kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin, **5 (2017)**;

USTAVNE PRAVICE

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- uveljavijo načelo ločenosti države in verskih skupnosti, **1 (2016)**;

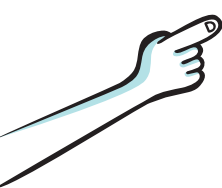
Uresničeno:

- zakonsko uredijo zbiranje, varovanje in arhiviranje gradiv psihiatričnih ustanov v skladu z odločbo Ustavnega sodišča RS, **5 (2014)**;
- oblikujejo navodila za poenotenje prakse pri ravnanju z mrtvimi (človeškimi) plodovi, **9 (2014)**;
- na RTV Slovenija uvedejo preglednejši sistem odzivov na pobude, predloge in kritike poslušalcev in gledalcev, **3 (2013)**;
- na RTV Slovenija zagotovijo, da bo vsak pritožnik na svojo pisno pritožbo prejel pisni odgovor, **4 (2013)**;
- zagotovijo dosledno izvajanje Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih, **7 (2013)**;
- proučijo možnost za uvedbo civilne kazni zaradi neupravičenih posegov v čast in dobro ime ter zasebnost z javnimi objavami, **2 (2013)**;
- proučijo učinkovitost postopkov za potrditev nadomestnih članov občinskih svetov, **2012 in 6 (2013)**

Delno uresničeno:

- se izogibajo spodbujanju sovraštva ali nestrpnosti na podlagi katere koli osebne okoliščine (**v vseh letnih poročilih Varuha**);
- zakonsko uredijo uresničevanje volilne pravice invalidov skladno s Konvencijo OZN o pravicah invalidov, **4 (2014), 7 (2015)**;
- zakonsko uredijo učinkovito uveljavljanje sodnega varstva žrtvam posegov v osebnostne pravice, ki so bili storjeni s spletnimi vsebinami, **6 (2014)**;
- jasneje sankcionirajo posege v čast in dobro ime ter do javne sodne obravnave skrbno varujejo osebne podatke udeležencev kazenskih postopkov, **3 (2016)**;
- zakonsko uredijo spoštovanje osebnostnih pravic, enako varstvo in učinkovito sodno varstvo posameznikom, ki so bili z javnimi objavami KPK izpostavljeni kot koruptivni, **7 (2014)**

Neuresničeno:

- predpišejo sankcijo za kršitev prepovedi konfesionalne dejavnosti v javnem vrtcu oziroma šoli, **1 (2015), 1 (2016) in 6 (2017)**;
- dopolnijo zakonodajo glede glasovanja po pošti (npr. zdravljenje v bolnišnici in drugo), priporočila od leta 2009, **4 (2016) in 7 (2017)**;
- v parlamentu sprejmejo etični kodeks in oblikujejo razsodišče, ki se bo odzivalo na posamezne primere sovražnega govora v politiki, **3 (2014), 2 (2015) in 2 (2016)**;
- zakonsko uredijo uresničevanje pravic do peticije (45. člen Ustave RS), **6 (2015)**;
- zakonsko uredijo zaščito otrok pred neprimernimi vsebinami za ogled filmov v kinematografih, avdiovizualnih nosilcih in nosilcih računalniških iger, **5 (2013) in 1 (2014)**

DISKRIMINACIJA

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- zagotavljajo asistenco oziroma tolmače za senzorno in/ali gibalno ovirane osebe, **14 (2015)**;
- Komisija za preprečevanje korupcije (KPK) pošiljateljce dopisov obvešča o prejetju, času obravnave in s končno odločitvijo KPK, **15 (2015)**;
- sistematično zbirajo in analizirajo informacije posameznih ministrstev o izvajanju ukrepov iz Načrta ukrepov Vlade RS za izvajanje predpisov na področju dvojezičnosti 2015–2018, **8 (2016)**;
- se Svet romske skupnosti RS s svojimi predlogi in pobudami aktivneje vključi v postopke urejanja romskih naselij v občinah, **13 (2013)** in **14 (2014)**

Uresničeno:

- sprejmejo zakonske rešitve za vzpostavitev neodvisnega Zagovornika načela enakosti ter pogojev za njegovo delovanje, **2008, 2009, 2010, 2011, 10 (2013), 10 (2014), 8 (2015)** in **7 (2016)**;
- zagotovijo zakonske pogoje (razširitev mandata Varuha) za oblikovanje državne institucije za človekove pravice na podlagi Pariških načel, **11 (2013), 11 (2014)** in **9 (2015)**

Delno uresničeno:

- dosledno izvajajo predpise o uporabi jezikov narodnih skupnosti na dvojezičnih območjih, **10 (2015)**;
- sprejmejo Nacionalni program ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2017–2021 in v njem opredelijo obveznosti občin, **17 (2013)** in **15 (2014)**;
- sprejmejo podzakonske akte z ukrepi za dejansko izenačevanje možnosti invalidov po Konvenciji o pravicah invalidov in Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov, **18 (2013)**;
- zagotovijo pogoje, da bo Svet za invalide Republike Slovenije učinkovito opravljal svoje naloge, **9 (2016)** in **10 (2017)**
- zagotovijo dostopnost elektronskih obrazcev za oddajo vlog in podatke o upravnih storitvah organa prek spleta v italijanskem in madžarskem jeziku, **9 (2016)**;
- občine, ki tega še niso storile, čim prej sprejmejo prostorske akte in druge ukrepe za pravno in komunalno ureditev romskih naselij na svojem območju, **14 (2013)**

Neuresničeno:

- pripravijo ustrezne pravne podlage, ki bodo pripadnikom romske skupnosti zagotovile dostop do pitne vode, sanitarij in elektrike, **16 (2013), 12 (2015)** in **8 (2017)**;
- sprejmejo zakonodajo, ki bo sistemsko urejala pravice študentov invalidov v zvezi s študijem, **19 (2013), 16 (2014), 13 (2015), 10 (2016)** in **9 (2017)**;
- pripravijo spremembe in dopolnitve Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, ki bodo odpravile doslej ugotovljene slabosti v zakonu, tudi glede neustrezne sestave Sveta romske skupnosti RS, **12 (2013), 13 (2014)** in **11 (2015)**;
- pripravijo predlog sprememb spornih predpisov za odpravo diskriminacije pri ureditvi pravice do brezplačnega prevoza oseb z motnjami v duševnem razvoju, **19 (2013), 16 (2014), 13 (2015)** in **10 (2016)**;
- sprejmejo ukrepe za ureditev razmer v tistih občinah, kjer je v romskih naseljih huje ogroženo zdravje, kjer se dalj časa motita javni red in mir oziroma obstaja trajnejše ogrožanje okolja, **15 (2013)** in **12 (2014)**;
- pripravijo spremembe predpisov, ki bodo odpravile diskriminacijo pri subvencioniranju prevozov študentov invalidov, **19 (2013), 16 (2014), 13 (2015), 10 (2016)** in **9 (2017)**

OMEJITEV OSEBNE SVOBODE

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- sprejmejo ukrepe za dosledno spoštovanje pravil in standardov ob odvzemu prostosti, **11 (2017)**;
- upoštevajo pripombe in priporočila Evropskega odbora za preprečevanje mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT), **12 (2017)**;
- osebje ZPKZ dosledno evidentira izredne dogodke, pristojne ustrezno obvešča ter ustrezno izpolnjuje dokumente in zapise, **14 (2017)**;
- zagotovijo spoštovanje obveznosti, da mora biti zaprtim osebam ob vsakem času omogočen dostop do zdravnika, **16 (2016)**;
- sprejmejo dodatne ukrepe za osmišljanje časa prestajanja kazni zapora (tudi z delom), **28 (2014)** in **16 (2015)**;
- policisti namenijo posebno pozornost pri postopkih s tujci, tudi na besedni ravni, **31 (2015)**;
- uveljavljajo načelo poštenosti sodnih postopkov s kritično in vsestransko presojo vseh vidikov posamezne zadeve, in ne le z upoštevanjem le enostranskih zatrjevanj, **18 (2014)**;
- dosledno izvajajo priporočilo CPT, da obsojenca, ki je nameščen v sobo za osamitev, vedno in čim prej pregleda član zdravstvenega osebja, **24 (2014)**;
- v primeru gladovnih stavk zagotovijo ustrezno obravnavo, strokoven in sočuten odnos ter spoštovanje pravil, ki urejajo postopanje v teh primerih, **21 (2014)**;

Uresničeno:

- proučijo in upoštevajo pripombe Varuha ter pripombe in pomisleke stroke v postopku priprave novogradnje zapora v Ljubljani, **11 (2016)**;
- zagotovijo, da bo začela delovati Delovna skupina za vzpostavitev specializirane enote za obravnavo oseb z najtežjimi oblikami motenj v duševnem zdravju, **18 (2016)**;
- proučijo okoliščine, ki so morda lahko ovira za podeljevanje zunajzavodskih ugodnosti, še zlasti za obsojence kaznivih dejanj nasilja v družini, **20 (2015)**;
- organizirajo (skupaj z Varuhom) vsakoletno srečanje vseh deležnikov na področju izvajanja Zakona o duševnem zdravju, **25 (2015)**;
- predsedniki sodišč zagotovijo redna nadzorstva nad ZPKZ, ki ga določa 212. člen ZIKS-1, **22 (2014)**;
- v postopkih presojanja upravičenosti uporabe prisilnih sredstev zagotovijo zaprtim osebam možnost podajanja izjave oziroma videnje postopka in okoliščin njihove uporabe, **23 (2014)**;
- jasno opredelijo pogoje, v katerih lahko ZPKZ uporabijo ukrep posebne namestitve obsojencev, **25 (2014)**;
- sprejmejo ukrepe za ustrezno zdravstveno varstvo oseb na prestajanje kazni zapora in ob sprejemu takojšen pregled zdravnika, **27 (2014)**;
- pripravijo predpis, ki bo podrobneje opredelil delovanje Enote za forenzično psihiatrijo, **29 (2014)**;
- sprejmejo posodobljene strokovne smernice o uporabi PVU, **32 (2014)**;
- sprejmejo kadrovske normative za delo v ZPKZ, **17 (2015)**, **(uresničeno v decembru 2018)**;

Delno uresničeno:

- sprejmejo ukrepe za boljšo organizacijo dela, s katerimi bi se zmanjšalo število spremestev zaprtih oseb, **15 (2017)**;
- celostno uredijo problematiko vračanja mladoletnikov, ki so na begu, v vzgojne zavode, **21 (2017)**;
- sprejmejo ukrepe, da bo vsem zaprtim osebam omogočeno vsakodnevno prhanje, saj gre za temelj osebne higiene, **13 (2016)**;
- vzpostavijo prilagojene prostore za obsojence, ki v času prestajanja kazni zapora zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti potrebujejo dodatno pomoč, **14 (2016)**;

- spodbudijo čimprejšnje sprejetje protokola glede namestitve v domove starejših za tiste obsojence, ki potrebujejo intenzivnejšo in zahtevnejšo nego in oskrbo, **15 (2016)**;
- zagotovijo ustrezno zapisovanje vseh podatkov v medicinske kartoteke pripornikov, zapornikov in varovancev v socialnovarstvenih zavodih, **18 (2015)**;
- odpravijo prenatrpanost v nekaterih ZPKZ, tudi z večjo uporabo že uzakonjenih možnosti nadomestitve kazni, **20 (2013)** in **17 (2014)**;
- poskrbijo, da bodo pritožbene navedbe obsojencev brez nepotrebnega odlašanja temeljito in nepristransko preverjene, odgovori pa vsebovali opredelitve do pritožbenih navedb obsojenca, **19 (2014)**;
- med prednostne naloge uvrstijo celostno reševanje neugodnih razmer v ZPKZ zaradi visokih poletnih temperatur, **20 (2014)**;
- vzpostavijo prilagojene prostore ali oddelke v ZPKZ prizadetim zaprtim osebam, **19 (2015)**;
- sprejmejo ukrepe za uresničitev priporočil iz posebnega tematskega poročila glede izboljšanja razmer za nameščanje in obravnavo ranljivih zaprtih oseb (starostniki, bolni, invalidi in drugi), **13 (2017)**;
- izdelajo in objavijo seznam zdravstvenih zavodov, ki izpolnjujejo pogoje za izvajanje varnostnih ukrepov, **16 (2017)**;

Neuresničeno:

- uresničijo priporočila, ki jih je Državni zbor RS izdal ob obravnavi Varuhovega Posebnega poročila o kršitvah človekovih pravic oseb z duševno motnjo pri njihovem neprostoovoljnem nastanjanju in obravnavi v varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov, **17 (2017)**;
- pripravijo spremembe in dopolnitve Zakona o duševnem zdravju, **30 (2014)** in **18 (2017)**;
- sprotno objavljajo podatke o številu prostih mest na vseh (verificiranih in neverificiranih) varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov, **19 (2017)**;
- s spremembami in dopolnitvami ZKP natančneje uredijo izdajo dovoljenja za obiske pripornikov, **12 (2016)**;
- razmislijo o ustreznosti zdajšnje ureditve ukrepov obveznega zdravljenja, **17 (2016)**;
- sprejmejo ukrepe za določitev izvajalcev izvajanja varnostnih ukrepov obveznega psihiatričnega zdravljenja, **19 (2016)**;
- vzpostavijo posebni (zaprti) oddelek za otroke in mladostnike s težavami v duševnem zdravju, ki potrebujejo hospitalizacijo, **27 (2015)** in **20 (2016)**;
- sprejmejo ukrepe za ustrezne namestitve oseb, za katere sodišče odloči, da jih namestijo na varovani oddelek SVZ, **31 (2014)** in **21 (2016)**;
- pripravijo analizo dosedanjega dela z otroki in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih in vizijo razvoja ter potrebne sistemske spremembe, **28** in **29 (2015)** ter **22 (2016)**;
- sprejmejo ukrepe za spoštovanje največje koristi mladoletnih tujcev, tudi z nameščanjem v primerne ustanove, ne v Center za tujce, **30 (2015)**;
- pripravijo strokovne podlage in enotne smernice za ustrezno in enotnejšo obravnavo mladostnikov z izrazito odklonskim vedenjem, **29 (2015)**;
- pripravijo posodobitev vzgojnega programa in potrebne sistemske rešitve obravnave otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih, **28 (2015)** in **20 (2017)**;
- pripravijo sistemske rešitve za ustrezno nastanitev mladoletnikov brez spremstva v naši državi, **23 (2016)**;
- pripravijo spremembe Zakona o duševnem zdravju glede sprejema osebe z odvzeto poslovno sposobnostjo na varovani oddelek SVZ, **24 (2015)**;
- proučijo vprašanje plačila stroškov oskrbe oseb na varovanih oddelkih SVZ na podlagi sklepov sodišč, **26 (2015)**;
- dopolnijo ZKP v delu disciplinske obravnave pripornikov, z upoštevanjem priporočil CPT, **18 (2014)**;
- sprejmejo poenotene obrazce za poročila o uporabi PVU, **33 (2014)**;
- sprejmejo posebni zakon, ki bo celovito urejal organizacijo in delovanje vzgojnih zavodov ter ob tem poenotijo strokovne izraze (za katere otroke in mladostnike sploh gre), **34 (2014)**;

Stalne naloge – splošna priporočila:

- tudi v prihodnje pripravljajo (MP) akcijske načrte in poročila o izvrševanju sodb ESČP ter sistemske ukrepe za preprečevanje kršitev, ki jih ugotovilo ESČP, **22 (2017)**;
- sodišča namenjajo potrebno pozornost izboljšanju svojega poslovanja, kakovosti sojenja, krepitvi delovanja pravosodja ter učinkovitemu in kakovostnemu izvajanju sodne oblasti, **48 (2013)** in **23 (2017)**;
- se sodišča odzivajo na resne očitke na račun zakonitosti svojega dela, poskrbijo za ustrezno raven komuniciranja z javnostmi in po potrebi utemeljujejo svoje odločitve, **24 (2017)**;
- sodniki dosledno zagotavljajo spoštovanje pravice do nepristranskega sojenja, **41 (2014)**;
- poskrbijo za potrebna izobraževanja prekrškovnih organov in sodišč, da se zagotovi dosledno spoštovanje temeljnih jamstev poštenega postopka tudi v prekrškovnih postopkih, **25 (2017)**;
- izvajajo ukrepe za izboljšanje poslovanja in kakovosti sojenja ter krepijo učinkovitost delovanja nadzornih organov, **25 (2016)**;
- sodišča in prekrškovni organi spoštujejo temeljna ustavna jamstva poštenega sodnega postopka, nepristranskega sojenja in zahtev za sodno varstvo, **41 (2014)**, **37 (2015)** in **27 (2016)**;
- sprejmejo ukrepe za vestno, ažurno in strokovno pravilno delo državnih tožilcev, **28 (2016)**;
- zagotovijo pogoje (vključno z ustrežno kadrovsko zasedbo) za učinkovito delovanje organov odkrivanja, večjo angažiranost državnih tožilcev pri usmerjanju policistov ob iskanju in zavarovanju sledov kaznivega dejanja ter pri drugih dejanjih, **39 (2015)**;
- tožilstva hitro in učinkovito izvajajo kazenski pregon storilcev kaznivih dejanj in v primeru morebitnega zavrženja ovadb poskrbijo za dosledno seznanjanje oškodovancev z odločitvami, **55 (2013)**, **49 (2014)**, **38 (2015)** in **26 (2017)**;
- se Odvetniška zbornica Slovenije še naprej učinkovito odziva na nepravilnosti v lastnih vrstah z učinkovitim delom svojih disciplinskih organov ter hitrim in objektivnim odločanjem, **57 (2013)**, **40 (2015)**, **30 (2016)** in **27 (2017)**;
- dosledno izvajajo nadzor nad zakonitostjo in pravilnostjo poslovanja izvršiteljev in sprejmejo ukrepe, vključno z zakonskimi spremembami, da se preprečijo zastaranja obravnav teh kršitev, **52 (2013)**;
- odvetniki ob prevzemu zastopanja posamezne stranke namenijo potreben čas tudi za obrazložitev o tem, katere storitve lahko pričakuje na podlagi danega pooblastila, **56 (2013)**;

Uresničeno:

- zagotovijo konkretne rešitve problematike izvršbe na nepremičnino kot prvega in edinega sredstva izvršbe, zlasti če ta pomeni dom dolžnika, **26 (2016)**;
- proučijo možnost, da se v Zakonu o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije (ZSKZDČEU-1) izrecno navede obstoj resne nevarnosti kršitve prepovedi mučenja, kot enega izmed razlogov za zavrnitev predaje, **35 (2015)**;
- sprejmejo dolgoročno strategijo razvoja sodstva kot temeljnega ogrodja za delovanje sodstva (sprejeta strategija Pravosodje 2020), **36 (2014)**;
- proučijo obstoječe mehanizme nadzora dela sodnikov, zlasti njihovo učinkovitost, in na tej podlagi sprejmejo morebitne dodatne ukrepe za izboljšanje dela sodstva in njegove integritete, **40 (2014)** in **34 (2015)**;
- proučijo izpostavljene odločitve ESČP z vidika potrebnosti izboljšanja Zakona o prekrških (ZP-1), sodišča pa pri odločanju o zahtevah za sodno varstvo zagotovijo spoštovanje pravice do poštenega sojenja, **48 (2014)**;
- sprejmejo ukrepe za ureditev poseganja z izvršbo na prejemke za pretekle mesece, nakazane v tekočem mesecu, **43 (2014)**;
- natančneje opredelijo zaračunavanje stroškov za opravljanje neposrednih dejanj izvršbe oziroma zavarovanja pri ponudnikih plačilnih storitev, **44 (2014)**;
- vsi deležniki v postopku nadomestitve globe z delom v splošno korist upoštevajo njegov namen in zakonsko ureditev, **47 (2014)**;
- sprejmejo ukrepe za zagotovitev reševanja prošenj za brezplačno pravno pomoč v zakonsko predpisanih rokih, **54 (2013)**;
- sprejmejo jasen in pregleden sistem odvetniške tarife, **59 (2013)**;
- razmislijo o ustreznosti ureditve postopka in vloge notarjev v zadevah elektronskih zemljiškoknjižnih predlogov, **53 (2014)**;

Delno uresničeno:

- proučijo uporabo (v praksi) Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja (ZVPSBNO) ter sprejmejo potrebne spremembe, sodstvo pa naj sprejme dodatne ukrepe za dosledno izvajanje ukrepov iz zakona, zlasti dejansko spoštovanje rokov, **47 (2013)**, **37 (2014)**, **32** in **33 (2015)** ter **24 (2016)**;
- okrepijo učinkovitost delovanja nadzornih organov, da se zagotovi kakovost dela sodišč oziroma sojenja, **39 (2014)** in **34 (2015)**;
- proučijo učinkovitost ukrepov, ki so bili na delovnih in socialnem sodišču v preteklosti že sprejeti za zmanjšanje sodnih zaostankov in zagotovitev sojenja v razumnem roku, **38 (2014)**;
- sprejmejo dodatne ukrepe, ki krepijo učinkovitost delovanja instituta brezplačne pravne pomoči in prispevajo k njeni večji dostopnosti, **45 (2014)**;
- sprejmejo dodatne ukrepe za ugotavljanje in zagotavljanje strokovnosti izvedencev in izboljšanja stanja na področju izvedenstva, **46 (2014)**;
- državni tožilci posvetijo posebno pozornost obravnavi tistih tujcev, ki uživajo posebno zaščito po Konvenciji o statusu beguncev, **50 (2014)**;
- sodišča dosledno spoštujejo roke za preverjanje izvajanja izrečenih varnostnih ukrepov obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva, **49 (2013)**;
- funkcionalno oviranim osebam omogočijo dostop v vse stavbe pravosodnih organov, **50 (2013)**;
- proučijo možnosti dodatne pomoči občinam za vzpostavitev oziroma ohranjanje oblik pravne pomoči svojim občanom, **53 (2013)**;
- Odvetniška zbornica Slovenije sprejme ukrepe za večjo preglednost dela njenih disciplinskih organov, tudi z objavljanjem seznama izrečenih disciplinskih ukrepov zoper odvetnike, **58 (2013)**;

Neuresničeno:

- uredijo problematiko davčne ureditve brezplačne pravne pomoči, ki jo zagotavljajo odvetniki, tako z dohodninskega vidika kot z vidika davka na dodano vrednost, **51 (2014)** in **28 (2017)**;
- pripravijo spremembe in dopolnitve državnotožilske zakonodaje in ureditev posebnega pritožbenega postopka zoper delo policistov posebnega oddelka, **29 (2016)**;
- razmislijo o dopolnitvi normativne podlage, da bi bil tudi predlagatelj disciplinskega postopka zoper izvršitelja obveščen o usodi svoje prijave, **36 (2015)**;
- z dodatnimi normativnimi ukrepi omejijo možnosti zlorab institutov zdravniških in drugih opravičil pri zagotavljanju navzočnosti strank v sodnih postopkih ter (sodišča) za presojo zdravniških opravičil uporabljajo že predpisane postopke, **42 (2014)**;
- sprejmejo dodatne ukrepe za povečanje učinkovitosti izvršilnega postopka na način, da ne bodo ogrožena ustavnopravna jamstva dolžnika, **51 (2013)**;
- natančno proučijo potrebo po dopolnitvi zakonske ureditve disciplinske odgovornosti notarja, kadar ta deluje kot odvetnik, **60 (2013)**;
- prevetrijmo določbe Zakona o notariatu o disciplinski odgovornosti notarjev, **41 (2015)**;

Stalne naloge – splošna priporočila:

- policija ukrepa tako, da bo čas od končanega pridržanja tujca, ki ga je treba namestiti v Center za tujce, čim krajši, poleg tega pa morajo v tem času zanj ustrezno poskrbeti, **29 (2017)**;
- policisti pri opravljanju policijskih nalog spoštujejo človekovo osebnost in dostojanstvo in še posebno obzirno ravna z osebami, ki potrebujejo dodatno pozornost, pomoč in skrb (poškodovanci, invalidi, otroci in mladoletniki), **62 (2013)** in **31 (2017)**;
- policisti pri ugotavljanju odgovornosti storilcev prekrškov in kaznivih dejanj upoštevajo relevantne zakonske določbe in izdane usmeritve, **32 (2017)**;
- Policija v vlogi prekrškovnega organa tudi osebi v postopku o prekršku (in obdolžencu kaznivega dejanja) zagotovi temeljna jamstva poštenega postopka, **54 (2014)**;
- MNZ in Policija nadaljujeta svoja prizadevanja za dosledno spoštovanje človekovih pravic v policijskih postopkih, s primerno komunikacijo in spoštljivim odnosom policistov do posameznikov v njihovih postopkih, **57 (2014)**, **43 (2015)** in **31 (2016)**;
- Policija pri komuniciranju z javnostjo v vsakem primeru skrbno pretehta, katere informacije o posamezniku in v kakšnem obsegu bo sporočila javnosti, **36 (2016)**;
- poskrbijo (Vlada RS) za potrebne izboljšave delovnih razmer policistov, **42 (2015)**;
- pozornost namenijo monitoringu pomiritvenih postopkov in usposabljanju izvajalcev, **46 (2015)**;
- skrbno pretehtajo (MNZ) odločitev senata o neobravnavanju pritožbe zoper delo policistov in odločitev vsebinsko utemeljijo, **47 (2015)**;
- policija dosledno in pravilno ugotavlja dejanskega stanja in dosledno ukrepa v primerih večkratne prijave hrupa, **55 (2014)**;
- policija skrbno prouči in preverja informacije o morebitnem kaznivem dejanju, sporočenem po anonimni telefonski številki, **56 (2014)**;
- policija z večjo skrbnostjo pravilno in popolno ugotavlja dejansko stanje očitnega prekrška ter odpravi ponavljajoče pomanjkljivosti pri ugotavljanju dejstev in zbiranju dokazov o prekršku, **61 (2013)**;
- policisti za zakonito in strokovno izvajanje pridržanja in humano ravnanje s pridržano osebo dosledno upoštevajo vse predpise in usmeritve s tega področja, tudi ob pridržanju več ljudi, **69 (2013)**;

Uresničeno:

- policija skrbno evidentira vse zasežene predmete, ustrezno shranjuje in poskrbi, da se ti ne zamenjajo, **34 (2016)**;
- preverijo, kako v praksi poteka sprejem pritožb zoper delo policistov in na tej podlagi (po potrebi) sprejmejo dodatne ukrepe za izboljšanje stanja, **45 (2015)**;
- skrbno obravnavajo vloge posameznikov z zatrjevanji, da so bile s policistovim dejanjem ali opustitvijo dejanja kršene pravice ali svoboščine, ter vlagatelju odgovorijo na vsako pisanje, **67 (2013)**;
- policija pri izvajanju policijskih pooblastil v primerih odkrivanja kaznivih dejanj s hišnimi preiskavami posebno pozornost nameni zaščiti otrok, **58 (2014)**;
- policija ob ugotovljenih nepravilnostih pri svojem delu o tem seznanja vse enote v svoji sestavi, da se prepreči ponovitev podobne ali iste napake, **64 (2013)** in **60 (2014)**;
- skrbno evidentirajo postopke policistov v zvezi s seznanjanjem in (ne)uveljavljanjem pravic pridržane osebe, **63 (2013)**;
- se opravičijo v primerih ugotovljene nepravilnosti v ravnanju državnega organa (policije) v razmerju do prizadetega posameznika, **68 (2013)**;
- ponovno premislijo o ustreznosti zakonske ureditve pregona kaznivega dejanja grožnje (KZ-1C: pregon se začne na predlog oškodovanca), **65 (2013)**;
- odpravijo administrativne ovire za hitrejše, učinkovitejše in kakovostnejše ukrepanje policistov (projekt e-policist, ki bo omogoča neposredni vpogled v evidence policije in dokončanje naloge policista že na terenu), **66 (2013)**;
- ob spremstvu oziroma privedbi (vklenjene) osebe na sodišče ta ne bi bila (če ni za to objektivne in razumne utemeljitve) izpostavljena soju medijskih luči, **70 (2013)**;
- sprejmejo ukrepe za izboljšanje neugodnih delovnih razmer policistov, ki so posledica visoke zunanje temperature zraka, **71 (2013)**;
- pripravijo novelo Zakona o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol) ter pri trem upoštevajo pripombe Varuha oziroma se do njih opredelijo, **44 (2015)**;

Delno uresničeno:

- policija v vsakem primeru omejitve prostosti, prisilnega zadrževanja, pouči osebo o njenih pravicah, tako kot to določa Ustava RS, podrobneje pa ZKP, **30 (2017)**;
- policija dosledno spoštuje vse pravice osumljenca, ki mu je odvzela prostost, vključno s pravico do zagovornika, **32 (2016)**;
- policija pri vsakem primeru ugotavljanja in evidentiranja odvzema prostosti ravna skrbno in v čas pridržanja všteje ves čas policijskega postopka do odreditve pridržanja, **33 (2016)**;

Neuresničeno:

- MNZ in Detektivska zbornica Slovenije pri prenovi predpisov, ki se nanašajo na detektivsko dejavnost, upoštevata pripombe Varuha, **33 (2017)**;
- pripravijo sistemsko rešitev za zagotavljanje prič pri izvedbah hišnih ali osebnih preiskav, priče skrbno izbirajo ter morda vzpostavijo sodni seznama oseb ki bi lahko sodelovale v predkazenskem postopku kot prič pri izvedbah teh preiskav, **35 (2016)**;
- ob pripravi novele Zakona o zasebnem varovanju (ZZasV-1) 58. člen zakona dopolnijo tako, da ne bo dopuščal različnih razlag, ko gre za kaznivo dejanje, ki se preganja na predlog, **48 (2015)**;

UPRAVNE ZADEVE

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- zagotovijo spoštovanje zakonskih rokov odločanja o pritožbah, tako na prvi kot drugi stopnji odločanja, **72 (2013)**;
- odločajo o prošnjah za mednarodno zaščito brez nepotrebne odlašanja in prosilcem za zaščito zagotovijo uresničevanje pravice do prevajalcev, **61 (2014)**;
- pripravljavci predpisov posebno pozornost namenijo finančnim posledicam novih rešitev na vseh področjih, ne le za državni proračun, da ne bi dovolj premišljene rešitve povzročale neposrednih in posrednih stroškov. Zato naj namenijo več pozornosti primernemu usposabljanju vseh, ki sodelujejo v postopkih priprave predpisov, ki imajo tudi izmerljive finančne posledice, **121 (2013)**;

Uresničeno:

- pripravijo spremembe Zakona o prijavi prebivališča in uredijo vprašanja zakonskega prebivališča tako, da posameznik zaradi izgube stanovanja ne izgubi tudi prijavo prebivališča in vse druge pravice, ki se na to vežejo, **79 (2013), 64 (2014) in 49 (2015)**;
- sprejmejo sistemske rešitve za vprašanje prehoda mladoletnih športnikov iz enega športnega kluba v drugega ter odpravijo plačevanje visokih odškodnin, ki jih morajo plačati starši mladoletnih športnikov, ki se odločijo za prestop v drug športni klub, **86 (2013)**;
- sprejmejo dodatne ukrepe, ki bodo vsem staršem zagotovili enake možnosti pri vključevanju njihovih otrok v javno organizirano mrežo predšolske vzgoje in varstva, **82 (2013)**;
- sistemsko uredijo področje študija in nastanitve študentov s posebnimi potrebami v študentskih domovih, **85 (2013)**;
- proučijo možnost spremembe Zakona o državljanstvu, da bi vlogo za prigrasitev državljanstva za otroka vložil tudi starš, ki ni slovenski državljan, oziroma da jo vloži otrok po svojem zakonitem zastopniku, **52 (2015)**;
- najdejo rešitev za izdelavo izvedeniških mnenj glede starosti mladoletnika brez spremstva v primerih dvomov o njegovi dejanski starosti, **34 (2017)**;

Delno uresničeno:

- sprejmejo ukrepe za zaščito kupcev nepremičnin tako, da jim bo še pred odločitvijo o nakupu omogočen vpogled v povezane evidence zemljiškoknjžnega in dejanskega stanja ter v upravne akte za objekt nameravanega nakupa, **76 (2013), 63 (2014), 51 (2015), 40 (2016) in 43 (2017)**;
- zagotovijo pravno podlago za izvajanje ukrepov, ki preprečujejo vnos nevarnih in prepovedanih predmetov in snovi v šolo, in določijo postopek pregleda šolskih torb in obleke učencev, ob upoštevanju njihove pravice do zasebnosti in zahtev varnosti, **41 (2017)**;
- pripravijo ustrezno strategijo, sprejmejo časovno opredeljene konkretne ukrepe in zagotovijo aktivnosti za ureditev lastništva vseh kategoriziranih javnih cest, ki potekajo po zasebnih zemljiščih, **50 (2015), 37 (2016) in 36 (2017)**;
- inšpekcijskim službam zagotovijo ustrezna materialna in finančna sredstva, ki bodo omogočala tudi kadrovske okrepitve in učinkovito delo inšpekcijskih služb, **39 (2017)**;
- zagotovijo ustrezna finančna sredstva za odkritje prikritih vojnih in povojnih grobišč, pri že odkritih grobiščih pa naj zagotovijo simbolni pokop žrtev, spominska znamenja in dostop sorodnikov žrtev do kraja pokopa, **78 (2013)**;
- od predlagateljev predlogov zakonov zahtevajo vpogled v osnutek predvidenih izvršilnih predpisov, **67 (2015)**;

Neuresničeno:

- sprejmejo ukrepe za dokončanje denacionalizacije, **74 (2013)**, **62 (2014)** in **35 (2017)**;
- sprejmejo posebne davčne olajšave posameznikom, ki preživljajo družinske člane (starše in posvojitelje), neodvisno od tega, ali živijo z njim v skupnem gospodinjstvu ali institucionalnem varstvu, in zanje plačujejo stroške storitev, **38 (2016)** in **37 (2017)**;
- pripravijo spremembo Zakona o dohodnini (ZDoh-2), da se seznam dohodkov iz naslova obveznega pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja, od katerih se dohodnina ne plača, dopolni z navedbo družinske pokojnine, katere prejemnik je otrok, star do 18 let oziroma 26 let, če se redno šola, **39 (2016)** in **38 (2017)**;
- spremenijo prvi in tretji odstavek 251. člena Zakona o splošnem upravnem postopku tako, da bodo organi druge stopnje zavezani meritorno odločiti, in ne le odpraviti odločbo organa prve stopnje in vrniti v ponovni postopek, **40 (2017)**;
- sprejmejo ustrezne zakonske spremembe za zagotovitev enakopravnega položaja vseh izvajalcev vzgoje in izobraževanja (na podlagi odločitve Ustavnega sodišča RS), **42 (2017)**;
- pripravijo spremembe Zakona o lokalni samoupravi in drugih predpisov, ki bodo vzpostavili učinkovite vzvode za nadzor in ukrepanje nad delom lokalne samouprave in županov, **75 (2013)**;
- v Zakonu o prijavi prebivališča določijo rok, v katerem mora biti končan postopek ugotavljanja stalnega prebivališča po uradni dolžnosti, **80 (2013)**;
- spremenijo predpise tako, da bodo vsi starši lahko prosto izbirali javni vrtec, v katerega bodo želeli vključiti svojega otroka, **81 (2013)**;
- opredelijo, kateri postopki v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah se vodijo skladno z Zakonom o splošnem upravnem postopku in kateri ne (npr. ocenjevanje, ki je strokovno opravilo), **83 (2013)**;
- primerneje uredijo vodenje rehabilitacijskih postopkov za izvolitev v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev in zagotovijo učinkovito pravno sredstvo za zaščito pravic posameznika, kadar je njegova kandidatura za naziv zavrnjena, **84 (2013)**;
- proučijo primernost določb Zakona o Vladi Republike Slovenije, ki omogočajo začasno vodenje posameznega ministrstva, **92 (2014)**;

OKOLJE IN PROSTOR

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- vse inšpekcijske službe prijavitelje obveščajo o prejetih prijavah in predvidenem roku obravnave, **94 (2013)**;
- nadaljujejo sprejemanje in izvajanje vseh ukrepov za izboljšanje kakovosti življenjskega okolja in

zdravja prizadetih na čezmerno onesnaženih in degradiranih območjih, kar vključuje tudi izvajanje javnozdravstvenih ukrepov, **89 (2013)** in **65 (2014)**;

Uresničeno:

- pripravijo spremembo 7.4. točke 2. člena Zakona o graditvi objektov in v njem opredelijo, kaj pomeni vrnitev v prejšnje stanje, in sicer odstranitev objektov in pri tem nastalega materiala, **95 (2013)** in **67 (2014)**;

- merila za opredelitev prednostnih nalog za delo inšpekcijskih služb določijo v predpisu, ki bo javno objavljen, saj bosta le tako zagotovljeni preglednost in nepristranskost inšpekcij, **93 (2013)**, **70 (2014)**, **57 (2015)**, **43 (2016)** in **45 (2017)**;

Delno uresničeno:

- sprejmejo ukrepe za zaščito kupcev nepremičnin tako, da jim bo še pred odločitvijo o nakupu omogočen vpogled v povezane evidence zemljiškoknjižnega in dejanskega stanja ter v upravne akte za objekt nameravanega nakupa, **40 (2016)** in **43 (2017)**;

- z usklajenim medresorskim pristopom pripravijo sistemske rešitve sanacije stavb vrtcev in šol zaradi povišanih koncentracij radona in zlasti poskrbijo za zdravje otrok in zaposlenih, **69 (2014)** in **53 (2015)**;

Neuresničeno:

- pripravijo predpis, s katerim bo urejeno področje izpustov smradu v okolje, **Varuh priporočilo ponavlja že od leta 2010, 54 (2015), 42 (2016)** in **44 (2017)**;
- Inšpektoratu RS za okolje in prostor zagotovijo vse pogoje – materialne, kadrovske in finančne – za učinkovito vodenje inšpekcijskih postopkov, **58 (2015), 44 (2016)** in **46 (2017)**;
- pripravijo sistemsko rešitev pridobivanja pooblastil za izvajanje meritev izpustov v zrak ter zagotovijo neodvisen nadzor in financiranje meritev, **90 (2013), 68 (2014), 56 (2015), 45 (2016)** in **47 (2017)**;
- mesečno spremljajo dinamiko reševanja zadev s področja vodne pravice in o lastninskopravnih razmerjih na vodnih zemljiščih ter o tem poročajo vladi, priporočila v letih **2011** in **2012, 88 (2013), 66 (2014)** in **55 (2015)**;

- pripravijo enoten predpis za sanacijo vseh onesnaženih in degradiranih območij v državi, **91 (2013)**;
- sprejme ustrezne ukrepe za odpravo zaostankov pri odločanju o vodni pravici in o lastninskih razmerjih na vodnih zemljiščih, **87 (2013)**;
- Vlada RS in Inšpektorat RS za promet, energetiko in prostor zagotovita pogoje za učinkovito vodenje nalog inšpekcijskega nadzora, **92 (2013)**;
- podajo mnenje o pristojnosti Inšpektorata RS za kmetijstvo in okolje v primerih nelegalne gradnje in po potrebi pripravijo spremembe predpisov, ki bodo inšpektoratu omogočale odreditev izvedbe obratovalnega monitoringa tudi za nelegalne gradnje, **96 (2013)**;

GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- okrepijo inšpekcijski nadzor nad izvajalci dimnikarske službe, **100 (2013)**;

Uresničeno:

- v pravni sistem Republike Slovenije vključijo pravico do vode kot temeljno človekovo pravico, 2012, **102 (2013)**, **72 (2014)** in **60 (2015)**;
- pripravijo spremembe predpisov, ki urejajo področje dimnikarskih služb, tako da bosta zagotovljeni večja konkurenčnost in kakovost izvajanja dimnikarskih storitev, **99 (2013)**, **75 (2014)** in **61 (2015)**;

Delno uresničeno:

- pripravijo in predlagajo nov zakon o pokopališki in pogrebni dejavnosti, ki bo prilagojen sedanji civilizacijski ravni odnosa do pokojnih in ki bo ustrezneje uredil zdaj neenotno prakso glede pravice do (nadaljevanja) najema grobov, **101 (2013)**, **71 (2014)** in **59 (2015)**;

Neuresničeno:

- do 25. maja 2018 pripravijo in sprejmejo vse potrebne predpise, ki bodo zaščitili pravico do pitne vode, zapisano v Ustavi RS, zlasti v Zakonu o varstvu okolja, Zakonu o gospodarskih javnih službah in Zakonu o lokalni samoupravi, **48 (2017)**;
- pripravijo načrt aktivnosti za ureditev lastništva lokalnih cest, kjer te še vedno potekajo po zasebnih zemljiščih, vključno z roki za izvedbo posameznih aktivnosti v občinah, **97 (2013)** in **73 (2014)**;
- proučijo možnost poenostavitve in pocenitve postopkov za ureditev lastništva zemljišč, po katerih potekajo javne ceste, **74 (2014)** in **98 (2013)**;

STANOVANJSKE ZADEVE

Varuh je organom priporočal, naj:

Uresničeno:

- sprejmejo Nacionalni stanovanjski program, **78 (2014)**; sprejeli so **Resolucijo o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025**;
- pripravijo spremembe Pravilnika o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem ter predvsem zagotovijo pravičnejšega sistema ocenjevanja stanovanjskih in socialnih razmer ter ocenjevanja prednostnih kategorij prosilcev, **104 (2013)**;

Delno uresničeno:

- pripravijo temeljito analizo upravljanja v večstanovanjskih stavbah in glede na ugotovitve spremembo zakonodaje, predvsem pa stalen nadzor nad delom upravnikov v večstanovanjskih stavbah, **79 (2014)**, **63 (2015)**, **47 (2016)** in **50 (2017)**;

Neuresničeno:

- pripravijo spremembe Stanovanjskega zakona in v njem jasno opredelijo obveznost občin, da zagotovijo določeno število bivalnih enot ustreznega bivanjskega standarda in da v določenih časovnih intervalih objavljajo razpis za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem, **105 (2013)**, **77 (2014)**, **62 (2015)**, **46 (2016)** in **49 (2017)**;
- kadrovsko okrepijo stanovanjsko inšpekcijo, v SZ-1 na novo določijo njene pristojnosti ter določijo vzroke za ukrepanje pri upravljanju večstanovanjskih stavb, **80 (2014)**, **64 (2015)**, **48 (2016)** in **51 (2017)**;
- v Stanovanjskem zakonu določijo, da bo prosilec, ki izpolnjuje dohodkovni cenzus za subvencioniranje tržne najemnine, subvencijo pridobil, čeprav se ne bo prijavil na aktualni razpis občine za pridobitev neprofitnega stanovanja v najem, **106 (2013)** in **76 (2014)**;
- odpravijo kršitve, ki izvirajo iz neenakega položaja vseh nekdanjih imetnikov stanovanjske pravice (tistih v denacionaliziranih stanovanjih in preostalih v drugih družbenih stanovanjih), **81 (2014)**;
- prenehajo kršiti pravice najemnikov v denacionaliziranih stanovanjih in sprejmejo ukrepe za odpravo kršitev, zlasti v zvezi z ugotovitvami Evropskega odbora za socialne pravice pri Svetu Evrope, **108 (2013)**;
- pripravijo in sprejmejo enotno ureditev za vse uporabnike hišniških stanovanj, **107 (2013)**;

DELOVNA RAZMERJA

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- zagotovijo, da bodo postopki pri vseh nadzornih institucijah potekali v razumnih rokih, **112 (2013)**, **83 (2014)**, **66 (2015)**, **51 (2016)** in **52 (2017)**;
- sprejmejo in izvedejo ukrepe, ki bodo zagotovili pregleden, učinkovit in hiter sistem nadzora nad izplačevanjem plač, tako neto zneskov kot vseh odtegljajev, povezanih s plačami, **109 (2013)**, **82 (2014)**, **65 (2015)**, **50 (2016)** in **54 (2017)**;

Uresničeno:

- Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije pri oblikovanju javnih razpisov za podeljevanje štipendij za študij v tujini pri določanju obveznosti štipendista, da se po končanem izobraževanju zaposli v Sloveniji, upošteva realne zaposlitvene možnosti v Sloveniji, **116 (2013)**;
- spremenijo zdajšnjo ureditev tako, da bodo okoliščine varovanja in nege težje telesno in zmerno, težje ali težko duševno prizadete osebe izrecno upoštevane pri priznavanju pravice do letnega dopusta staršev otrok s posebnimi potrebami, **114 (2013)**, **49 (2016)** in **53 (2017)**;

Delno uresničeno:

- sprejmejo ukrepe, ki bodo preprečevali izvedbo pripravništva brez plačila stroškov v zvezi z delom in zagotavljali vsaj minimalne nagrade, **86** in **87 (2014)**;
- kadrovsko okrepijo Inšpektorat RS za delo, kjer je to mogoče, tudi s prerazporeditvami, **112 (2013)**, **83 (2014)**, **66 (2015)**, **51 (2016)** in **52 (2017)**;

Neuresničeno:

- okrepijo pristojnosti Inšpekcijskega sveta, **84 (2014)**;
- sprejmejo avtentično razlago 137. člena Zakona o delovnih razmerjih (glede pravice do neposrednega izplačila nadomestila od ZZS), **113 (2013)**;
- pripravijo takšne spremembe Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi nesolventnosti in prisilnem prenehanju, da se bodo kot prednostne terjatve štela tudi neplačila za opravljeno delo, preden poda izredno odpoved delovnega razmerja, **110 (2013)** in **85 (2014)**;
- spremenijo Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov tako, da bo invalidu pripadal denarni prejemek v sorazmernem deležu glede na število opravljenih ur, torej tudi, če je opravljenih ur več ali manj kot 100, ter da mu bodo povrnjeni stroški za malico, **52 (2016)** in **55 (2017)**;
- pripravijo in sprejmejo ustrezno strategijo podeljevanja štipendij za študij v tujini, in sicer za poklice, v katerih primanjkuje kadra, in da je mogoče posameznike zaposliti v Sloveniji, **115 (2013)**;
- spremenijo Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi nesolventnosti in prisilnem prenehanju in z njimi odgovornost za neplačilo odpravnin v primerih podjetij v delni lasti države prenesejo na državo, **111** in **113 (2013)**;
- razmislijo o spremembi predpisov, da se bodo v primeru izpuščenega letnika za izračun povprečja upoštevale ocene iz spričevala za tisti letnik, za katerega je povprečje ocen višje, **117 (2013)**;
- spremenijo predpise tako, da bo dijakom omogočeno izplačilo štipendije v enkratnem znesku že ob koncu šolskega leta, v katerem je dijak uspešno opravil obveznosti za dva letnika, ne šele po končanem izobraževanju, **118 (2013)**;

POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- pravočasno in v zakonsko določenih rokih pripravijo in sprejmejo podzakonske akte, ki bodo omogočali izvajanje posameznih zakonov, tiste, za sprejetje katerih je rok že prekoračen, pa naj sprejmejo v najkrajšem možnem času, **119 (2013)**;
- na Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku dosledno odločajo o vseh zahtevkih zavarovancev in v obrazložitvi odločbe skrbno utemeljijo razloge, zakaj so posamezne zahtevke zavrnili ali zavrgli, **120 (2013)**;

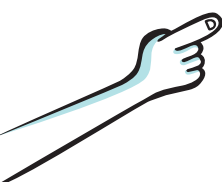
Uresničeno:

- do konca leta 2014 pripravijo analizo uresničevanja in učinkov Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) ter o ugotovitvah in ocenah organizirajo javno razpravo ter nato pripravijo morebitne spremembe sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, **122 (2013)**;

Delno uresničeno:

- opravijo celovito analizo in presojo dela izvedencev, ki sodelujejo v postopkih ocene delovne zmožnosti zavarovancev, ter zoper kršilce pravil ustrezno ukrepajo, **53 (2016)**;
- na Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije proučijo vzroke pritožb in ugovorov zavarovancev in na tej podlagi poskušajo izboljšati komunikacijo z zavarovanci, **88 (2014)**;

Neuresničeno:

- določijo vrste in stopnje telesnih okvar, ki so podlaga za uveljavitev pravic iz invalidskega zavarovanja, **69 (2015)** in **56 (2017)**, Varuh je to priporočilo že večkrat izrekel v preteklosti, a to že 16 let ostaja neuresničeno;
- Vlada RS ugotovi odgovornost zaposlenih na Ministrstvu za zdravje za več kot enoletno zamudo pri pripravi podzakonskega akta o poklicnih boleznih in jim izreče ustrezne sankcije, **91 (2014)**;
- pripravijo strokovne podlage za ureditev, ki bo po načelu pravičnosti posameznikom omogočila vrnitev vplačanih sredstev za dokup zavarovalne dobe, katerih namen so izjalovile zakonske spremembe, **57 (2017)**;
- pripravijo strokovne podlage za poenotene normativne ureditve medicinskega izvedenstva v postopkih uveljavljanja pravic iz socialnega zavarovanja, **58 (2017)**;
- proučijo možnost določitve mirnega reševanja sporov tudi v upravnem postopku oziroma v postopkih uveljavljanja socialnih pravic, **59 (2017)**;
- izboljšajo komunikacijo invalidskih komisij z zavarovanci, **68 (2015)**;
- na Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije sprejmejo ukrepe za bistveno skrajšanje rokov obravnave prejetih zadev ter zagotovijo odločanje o pritožbah v zakonskem roku, **123 (2013)** in **89 (2014)**;
- ugotovijo, kako bi bilo mogoče poenostaviti in skrajšati postopke, v katerih sodelujejo tuji nosilci zavarovanja, **123 (2013)**;
- še pred izdajo informativnega izračuna o pokojnini uredijo in ažurirajo vse evidence, katerih podatki vplivajo na pravice posameznikov, **90 (2014)**;

ZDRAVSTVENO VARSTVO IN ZAVAROVANJE

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- izdajo in vročijo (ZZZS) vse odločbe, ki zadevajo odsotnost z dela, še preden se izteče dovoljena odsotnost, **93 (2014)**;

Delno uresničeno:

- proučijo veljavne protokole ginekoloških pregledov žrtev spolnega nasilja in ugotovijo, ali jim zagotavljajo možnost izbire ginekologa, ki bo žrtvam vzbujala zaupanje in jim ne bo povzročala dodatne stiske ali neprijetnosti, **63 (2017)**;
- pregledajo in proučijo vse programe izobraževanja in usposabljanja zdravstvenih delavcev, ali vsebujejo zadosten obseg zahtevanih znanj o preprečevanju in obravnavi bolnišničnih okužb, **64 (2017)**;

- ZZZS in nevladne organizacije, ki na razpisu pridobijo sredstva za sofinanciranje zdravstvenih letovanj otrok, izboljšajo obveščenost staršev otrok in pediatrov z vsemi zahtevami razpisa, **94 (2014)**;

Neuresničeno:

- brez odlašanja pripravijo merila za določitev mreže izvajalcev zdravstvene dejavnosti, na podlagi katerih bo Vlada RS še leta 2018 določila mrežo in s tem zagotovila enakopravne možnosti javnim in zasebnim izvajalcem zdravstvene dejavnosti, uporabnikom pa enakopravno dostopnost do izvajalcev, **61 (2017)**;
- pripravijo strokovne podlage za pripravo sprememb in dopolnitev Zakona o duševnem zdravju, **66 (2017)**;
- proučijo možnost, da Zakon o pacientovih pravicah določi možnost odveze molčečnosti zdravnikov, kadar je pacient v javnosti že sam razkril občutljive podatke o svojem zdravstvenem stanju, **55 (2016)**;
- v okviru zdravstvene reforme proučijo ureditev urgentne pedopsihiatrične službe, ki naj zagotovi tudi primerno triažo, **56 (2016)**;
- pripravijo zakonsko ureditev opravljanja psihoterapevtskih storitev, **57 (2016)**;
- proučijo možnost cenovne razčlenitve zdravstvenih storitev (na stroške dela in stroške materiala), saj bi tako omogočili večji pregled nad porabljenimi sredstvi, pobudnikom pa omogočili možnost izbire za doplačilo nadstandarda, **58 (2016)**;
- z zakonom uredijo pravice, ki gredo posameznikom iz obveznega zdravstvenega zavarovanja in so odvisne od njegovega prebivališča, **59 (2016)**;
- z zakonom (za nazaj) zagotovijo enako obravnavo vseh upravičencev in uredijo poplačilo prenizkih nadomestil plače v času bolniške odsotnosti, ki temeljijo na napačni osnovi in o tem ne potekajo sodni postopki, **60 (2016)**;
- v novem Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju določijo enako nadomestilo plače oziroma izgubljenega dohodka za krvodajalce in darovalce krvnih matičnih celic, **128 (2013)** in **61 (2016)**;
- zagotovijo predhodno seznanitev javnosti z razlogi za spremembe in z njihovo temeljno vsebino, kar je nujno za uveljavitev kakršnih koli kakovostnih sprememb, **70 (2015)**;
- proučijo možnost združitve nalog zastopnikov pacientovih pravic in zagovornikov pravic oseb s težavami v duševnem zdravju, **72 (2015)**;
- podrobneje normativno uredijo postopke odločanja o pravici do zdravljenja v tujini, **73 (2015)**;
- pripravijo izhodišča reforme zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja, v javno razpravo pošljejo več alternativnih rešitev z njihovimi finančnimi posledicami ter organizirajo široko javno razpravo vseh zainteresiranih javnosti, **124 (2013)**;

- ugotovijo razloge za kršitev pravice do spoštovanja pacientovega časa ter pripravijo načrt odprave predolgh čakalnih vrst, tudi ob sodelovanju zainteresiranih organizacij bolnikov in njihovih svojcev, **125 (2013)**;
- proučijo normativno ureditev zdravilstva in posameznih metod zdravljenja ter na tej podlagi pripravijo ustrezne spremembe zakonodaje, **126 (2013)**;
- v novo zdravstveno zakonodajo vključijo obveznost zdravstvenih institucij, da starše pravočasno seznanijo ali bodo za čas bivanja z otrokom v bolnišnici upravičeni tudi do nadomestila plače, **127 (2013)**;
- proučijo predloge, da se delo zastopnikov pacientovih pravic razširi tudi na področje obveznega zdravstvenega zavarovanja, **71 (2015)**;
- po uveljavitvi vseh načrtovanih zakonov, ki bodo uveljavili zdravstveno reformo in urejali pravice pacientov, izvedejo širšo akcijo obveščanja vseh prebivalcev o novih zakonskih rešitvah, posebej o njihovih pravicah in postopkih uveljavljanja teh pravic, **60 (2017)**;
- javno objavijo sestavo strokovnih delovnih teles, strokovnjakov in delovnih skupin ter zunanjih sodelavcev, ki pripravljajo posamezne predpise in zakonske rešitve, njihove osnovne naloge in roke za izdelavo strokovnih podlag, **54 (2016)** in **65 (2017)**;

SOCIALNE ZADEVE

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- organizirajo dodatno usposabljanje zaposlenih na področju dela z dementnimi in komunikacije s svojci (**večkratna priporočila Varuha**);
- spoštujejo ratificirane mednarodne pogodbe, zlasti Evropsko socialno listino, s katero se je država zavezala, da si bo prizadevala ustvarjati razmere, v katerih je mogoče učinkovito uresničevati v listini zapisane pravice in načela;
- zagotovijo učinkovitejše povezovanje in usklajeno delovanje državnih, vladnih in drugih institucij, tudi na regionalni in lokalni ravni, da bi lahko omogočali celovito in pravočasno medresorsko usklajeno ter strokovno utemeljeno socialno in drugo pomoč vsakemu posamezniku, ki jo potrebuje ali zanjo zaprosi;

Uresničeno:

- nudijo staršem vse potrebne informacije za čimprejšnje zdravstveno zavarovanje otrok prek občine, kadar otroci ostanejo brez zdravstvenega zavarovanja, **97 (2014)**;
- sprejmejo ustrežnejšo ureditev zavarovanja denarne terjatve iz naslova izplačanih denarnih socialnih pomoči in varstvenega dodatka, **98 (2014)**;
- pripravijo spremembe Zakona o socialnem varstvu, ki posameznikov ne bodo čezmerno omejevale pri razpolaganju z lastnim premoženjem, ob tem pa bodo zagotovile pravico občine, da ustrezno zavaruje svoj zahtevek zaradi doplačila socialnih storitev, **132 (2013)**;
- pripravijo spremembo Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki bo odpravila neustavne zakonske fikcije glede ustvarjenega dohodka, **133 (2013)**;

Delno uresničeno:

- ob reorganizaciji centrov za socialno delo poenotijo tudi njihov informacijski sistem, tako da bo sistem sam opozoril, ali je bila odločba izdana, ne pa tudi odpremljena ali vročena stranki, **70 (2017)**;
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti na svojih spletnih straneh obnovi števec pritožb, ki bo javnost seznanjal z okvirnimi roki njihovega reševanja, **68 (2017)**;
- dopolnijo Zakon o socialnovarstvenih prejemkih (ZSVarPre) tako, da se krog upravičencev do pogrebne razširi tudi na druge sorodnike ter na osebe, ki s pokojnikom niso v sorodu, so pa zanj poskrbeli za pogreb, **99 (2014)**;

Neuresničeno:

- proučijo potrebo dopolnitve pooblastil službe za zakonodajo, da ne bo mogoče normativno neusklajenih predpisov sploh objaviti in ne začeti postopka njihovega sprejetja. Pred tem naj pripravijo analizo uresničevanja Resolucije o normativni dejavnosti, **64 (2016)** in **67 (2017)**;
- zagotovijo (na MDDSEM) odločanje na drugi stopnji v zakonsko določenih rokih, stranke pa pravočasno pisno seznanijo, kako lahko preprečijo izgubo pravic zaradi dolgotrajnega odločanja, na katerega niso vplivale, **129 (2013)** in **69 (2017)**;
- pripravijo predlog sprememb Zakona o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in izbirnega protokola h konvenciji, ki bo upošteval uveljavljeno slovensko pravno terminologijo, **71 (2017)**;
- pripravijo program odprave zaostankov reševanja pritožb o vseh socialnovarstvenih pravicah, ga javno objavijo in trimesečno objavljajo poročila o njegovem uresničevanju, **75 (2015)** in **62 (2016)**;

- pripravijo standarde in normative za prehrano v institucionalnem varstvu, **65 (2016)**;
- sprejmejo ukrepe za zagotovitev hitre in kakovostne informiranosti prebivalcev o različnih možnostih uveljavljanja socialnih pravic, **95 (2014)**;
- pripravijo program razširitve zmogljivosti varstveno-delovnih centrov (VDC) in prizadetim posameznikom omogočijo vključitev v storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji, **100 (2014)**;
- sprejmejo ukrepe za izboljšanje dostopnosti do storitev institucionalnega varstva odraslih oseb z zmerno, težjo in najtežjo motnjo v duševnem razvoju in/ali več motnjami in zagotovijo enakomernejšo regijsko pokritost, **101 (2014)**;
- prenovijo obstoječe kadrovske normative za zdravstveno in negovalno osebje v domovih za starejše občane, kjer bivajo mlajši invalidi, **102 (2014)**;
- pripravijo celovito strategijo varstva starejših pred nasiljem in pred vsemi oblikami izkoriščanja, **130 (2013)**;
- spremenijo Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev tako, da se preživnina do določenega zneska ne všteva v prihodke družine in je namenjena izključno potrebam otroka, nad tem zneskom pa bi z vštevanjem v prihodke družine otrok prispeval k preživljanju vse družine, **131 (2013)**;
- sprejmejo Zakon o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo (**Varuh priporočilo ponavlja že od leta 2008**);
- proučijo možnost, da bi uveljavljanje socialnih pravic potekalo po posebnih predpisih, saj Zakon o splošnem upravnem postopku ni prilagojen posebnostim na tem področju, **63 (2016)**;
- okrepijo kadrovske zmožnosti centrov za socialno delo ter njihovo svetovalno vlogo, da bi vsakemu prebivalcu ponudili kakovostno svetovanje o njihovih pravicah, **96 (2014)**, **74 (2015)** in **druga desetletna priporočila Varuha**;

BREZPOSELNOST

Varuh je organom priporočal, naj:

Stalne naloge – splošna priporočila:

- proučijo izbor vsebine seminarjev in delavnic, ki so v okviru ukrepov aktivne politike zaposlovanja na voljo brezposelnim osebam, izvedejo evalvacije in analize ter ugotovijo, ali je udeležba povečala zaposljivost udeleženca izobraževanja, **105 (2014)** in **76 (2015)**;
- analizirajo učinkovitosti služb Zavoda RS za zaposlovanje in glede na ugotovitve sprejmejo organizacijske, kadrovske in druge ukrepe, ki bodo pripomogli k hitrejši odzivnosti na potrebe brezposelnih, **136 (2013)**, **106 (2014)** in **77 (2015)**;
- sprejmejo ukrepe, ki bodo skrajšali dolge čakalne dobe za vključitev v programe zaposlitvene rehabilitacije (**večkratna priporočila Varuha**);
- ne krčijo sredstev, namenjenih izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja, dokler se dejanski kazalci brezposelnosti ne bodo začeli izboljševati, **104 (2014)**;

Uresničeno:

- umaknejo predlagano spremembo Zakona o urejanju trga dela (ZUTD), da zamuda roka za prijavo v evidenco brezposelnih povzroči prekluzijo, zaradi katere pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti ni mogoče več uveljaviti (razen, kadar rok ne teče), **66 (2016)**;
- zagotovijo, da bodo finančne obveznosti do brezposelnih poravnane takoj in nikakor ne z zamikom, **137 (2013)** in **103 (2014)**;
- spremenijo Zakon o urejanju trga (ZUTD) ter Pravilnik o odjavi in prijavi iz evidenc tako, da bo Zavod RS za zaposlovanje lahko odločal o nadomestilih za primer brezposelnosti takoj, ko prejme obvestilo, da je delavec podal vlogo za odjavo iz zavarovanja na ZZZS ali na ZPIZS, **135 (2013)**;

Neuresničeno:

- 63. člen Zakona o urejanju trga dela (ZUTD) spremenijo tako, da posameznik ne bo izgubil pravice do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti, ker v 30 dneh od vročitve odpovedi o zaposlitvi ni vložil tožbe o njeni nezakonnosti, če je za kršitve ali nezakonnost odpovedi o zaposlitvi izvedel šele pozneje, **67 (2016)** in **72 (2017)**;
- pripravijo spremembe Zakona o urejanju trga dela (ZUTD) tako, da se staršem čas starševskega dopusta ne bo štel kot prekinitev časa, potrebnega za vključitev v programe aktivne politike zaposlovanja, **73 (2017)**;
- pripravijo spremembe 50. člena Zakona o urejanju trga dela (ZUTD), ki bodo izjemoma zaradi narave posameznega dela (npr. osebna asistenca) in ob upoštevanju izjemnih okoliščin (npr. bolezensko stanje brezposelne osebe) omogočale opravljanje javnega dela z isto brezposelno osebo pri istem izvajalcu javnih del čez zakonsko določeno 24-mesečno omejitev trajanja, **134 (2013)**;

OTROKOVE PRAVICE

Varuh je organom priporočal, naj:

Uresničeno:

- proučijo možnosti, da se nespoštovanje otrokovega mnenja (v smislu pomanjkanja utemeljitve, zakaj mu sodišče ni sledilo), pridobljenega v postopku zagovorništva, šteje za kršitev postopka, ki jo mora instančni organ nadzirati po uradni dolžnosti, **74 (2017)**;
- pripravijo analizo možnih posledic ratifikacije tretjega izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah, pripravijo predlog zakona o ratifikaciji ter potrebne zakonske spremembe, **138 (2013), 107 in 108 (2014) ter 68 (2016)**;
- s spremembo Zakona o preprečevanju nasilja v družini določi prepoved telesnega kaznovanja otrok, **78 (2015) in pred tem desetletna priporočila Varuha**;
- z dopolnitvijo Zakona o varuhu človekovih pravic institucionalizirajo zagovorništvo in natančneje določijo vlogo in naloge zagovornika otrokovih pravic, **vsakoletna priporočila Varuha že od leta 2008, 109 (2014) in 79 (2015)**;
- sodne obravnave z udeležbo otrok snemajo, **80 (2015)**;
- vprašanja primernosti plačevanja odškodnin pri prestopih otrok med športnimi klubi uredijo v Zakonu o športu, **82 (2015)**;
- pospešijo pripravo novega družinskega zakonika, **vsakoletna priporočila Varuha že od leta 2008 in 110 (2014)**;
- pripravijo predlog spremembe zakonodaje tako, da bo možen vpis v razvid izobraževalnih zavodov tudi tistih socialnovarstvenih zavodov, ki izvajajo vzgojno-izobraževalni program, **112 (2014)**;
- pripravijo poseben protokol izvajanja izvršbe (predaja otroka drugemu izmed staršev – po sklepu sodišča) na način, ki bo manj travmatičen za otroka in bo potekal zunaj prostorov vrtca ali šole, **113 (2014)**;
- zakonsko centre za socialno delo pooblastijo le za nujne ukrepe za zaščito otroka, vse nadaljnje postopke pa naj izvede družinsko sodišče oziroma specializirani družinski oddelek sodišča, **139 (2013)**;
- v družinskem zakoniku bolj jasno opredelijo in razmejijo pravice in dolžnosti obeh staršev glede skupnih otrok, **140 (2013)**;
- znova proučijo Koncept vzgojno-izobraževalnega dela izobraževalnega programa osnovne šole v bolnišničnih oddelkih za učenke in učence osnovnih šol, **146 (2013)**;

Delno uresničeno:

- zagotovijo sprotno pripravljane prilagojenih in prirejenih učbenikov in delovnih zvezkov za slepe in slabovidne učence v šolah, **69 (2016)**;
- proučijo možnost, da bi se v šolah pripravljala tudi ustrezna dietna kosila za učence s hudimi alergijami na neko vrsto hrane ali njene sestavine, **70 (2016)**;
- ob obravnavi priporočil konference o sodelovanju otrok in mladostnikov v Državnem zboru RS (november 2014) sprejmejo potrebne ukrepe za uresničitev tistih priporočil, ki jih bo Vlada RS podprla, **114 (2014)**;
- pripravijo predlog zakona, ki bo uredil status, upravljanje in delovanje hiše za otroke ter opredelil načine usklajenega sodelovanja raznih služb in organov pri obravnavi otroka, žrtve kaznivega dejanja, **75 (2017)**;

Neuresničeno:

- pripravijo pravne podlage, ki bodo zagotovile povračilo škode, ki je nastala kot posledica napačnega stališča glede možnosti uveljavljanja dodatka za nego otroka in dodatka za pomoč in postrežbo. Ob tem naj predvidijo tudi možnost poravnave s prizadetimi, ki svoje pravice že uveljavljajo v sodnih postopkih, **76 (2017)**;
- pripravijo analizo financiranja osnovnega izobraževanja z vidika obremenitve posameznih občin in ugotovijo, kako bi zlasti manjšim občinam s spremenjenim financiranjem zagotovili primerna sredstva, ki bodo otrokom zagotavljala enak položaj in pravice, **77 (2017)**;

- pripravijo obvezne vsebine, ki bodo kot del vzgojno-izobraževalnega programa otrokom omogočile varno uporabo sodobnih komunikacijskih tehnologij, **79 (2015)** in **71 (2016)**;
- med predvidene dopolnitve šolske zakonodaje vključijo tudi ureditev testiranja dijakov na THC, vključno z vodenjem in obdelavo pridobljenih osebnih podatkov, **81 (2015)**;
- z vsemi prizadetimi, ki v sodnih postopkih uveljavljajo pravico do dodatka za nego otroka in dodatka za pomoč in postrežbo, sklenejo poravnavo ali pa popravo povzročenih krivic določijo z dopolnitvijo pravne ureditve, **83 (2015)**;
- pripravijo protokol ravnanja (v primerih naravnih nesreč) v zavodih za vzgojo in izobraževanje, v katerih so vključeni otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami z odločbami centrov za socialno delo, nekateri pa tudi na podlagi odločb sodišč, **111 (2014)**;
- proučijo možnost spremembe zakonodaje, da bi Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad Republike Slovenije po uradni dolžnosti sprožil postopek, skladno s Kazenskim zakonikom, zoper preživninskega zavezanca, ki upravičencu ne plačuje preživnine;
- za učinkovito izterjave preživnin proučijo možnost spremembe zakonodaje, ki določa, da terjatve iz naslova preživnin ne morejo zastarati;
- proučijo možnost spremembe zakonodaje glede varstva otrok pred zlorabami njihovih osebnih in drugih podatkov, ki bi lahko razkrili identiteto otrok v senzacionalističnih poročanjih v medijih;
- proučijo Zakon o matičnem registru in ga dopolnijo tako, da bo rojstvo otroka zunaj zdravstvenega zavoda mogoče dokazati tudi na druge načine, in ne zgolj s potrdilom o rojstvu otroka, ki ga izda zdravnik, navzoč ob porodu, **141 (2013)**;
- proučijo primernost smernic za obravnavo otrok z avtizmom in predlagajo nujne spremembe, **142 (2013)**;
- proučijo možnost dopolnitev ali sprememb standardov in normativov, ki urejajo izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami, tako da bi predpisi upoštevali tudi število otrok, ki potrebujejo dodatno pomoč na posamezni šoli, **143 (2013)**;
- pripravijo sistemske odprti vprašanji sofinanciranja programov in naložb, ki so v skupnem interesu prebivalcev več lokalnih skupnosti, te pa jih iz različnih razlogov zavračajo, **144 (2013)**;
- razvijejo možnost učinkovitega ukrepanja države, če je ogroženo izvajanje nekaterih javnih služb, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti: bodisi tako, da izvajanje teh služb začasno prevzame država, bodisi tako, da lokalnim skupnostim začasno odvzame del sredstev in ga usmeri v skupne programe, **145 (2013)**;
- koordinacijo dela in odgovornost za usklajevanje mnenj ministrstev do skupnega odprtega vprašanja naložijo odgovorni osebi iz kabineta predsednika vlade, ki bo osebno odgovorna za postopek, ne za rezultat medresorskega usklajevanja, **147 (2013)**;
- sodišče po uradni dolžnosti odloči o izdelavi izvedenskega mnenja v postopkih, v katerih naj bi sodni izvedenec svoje delo opravljal z obravnavo otroka. Izvedba takšnega dokaza ne bi smela biti vezana na predloge in druge aktivnosti strank. V takšnih sodnih postopkih bi sodišče moralo oziroma lahko izvedlo dokaz skladno s četrtem odstavkom 153. člena Zakona o pravnem postopku, **148 (2013)**;
- proučijo primernost zakonske ureditve (107.a člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja), ki za nekatere osebe prepoveduje le sklenitev delovnega razmerja, ne prepoveduje pa tudi njihovih drugih aktivnosti v šolah. Varuh predlaga, naj se storilcem, ki jih opredeljuje ta zakonska določba, onemogoči kakršen koli dostop do otrok med poukom in med vsemi aktivnostmi, ki jih organizira šola, oziroma omogoča njihovo izvajanje, **149 (2013)**;
- analizirajo učno uspešnost učencev, ki se izobražujejo na domu, in proučijo potrebne dopolnitve ureditve, ki bo otrokom v največjo korist, **150 (2013)**.

PRIPOROČILA VARUHA ZA LETO 2018

(Številka strani ob koncu vsakega priporočila je stran iz letnega poročila Varuha za leto 2018.)

ENAKOST PRED ZAKONOM IN PREPOVED DISKRIMINACIJE

1.

Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, da čim prej pripravi predlog zakona, ki bo omogočal ustavnoskladno uveljavitev pravice do sodnega varstva za vse morebitne že vložene in prihodnje odškodninske tožbe v zvezi z izbrisi kvalificiranih obveznosti na podlagi Zakona o bančništvu (ZBan-1s), saj je Ustavno sodišče Republike Slovenije z odločbo (številka U-I-295/13-260) ugotovilo protiustavnost zakona. (str. 66)

2.

Varuh priporoča Državnemu zboru sprejem zakona, ki bo odpravil z odločbo Ustavnega sodišča RS (številka U-I-295/13-260) ugotovljeno protiustavnost Zakona o bančništvu (ZBan-1s). (str. 66)

3.

Varuh priporoča Ministrstvu za infrastrukturo čim prej pripraviti predloga zakona, ki bo sistemsko uredil pravice študentov invalidov glede prevoza med krajem bivališča in krajem izobraževanja, Vladi Republike Slovenije pa, da nato čim prej določi besedilo že omenjenega predloga zakona ter ga pošlje v obravnavo in sprejetje Državnemu zboru. (str. 67)

4.

Varuh priporoča Državnemu zboru postopanje, v okviru katerega se bo čim prej (tudi) s sprejetjem ustrezne zakonske podlage v zvezi s pravicami študentov invalidov glede prevoza med krajem bivališča in krajem izobraževanja, zadostilo dolžnosti iz tretjega odstavka 38. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) po primerni prilagoditvi študijskega procesa za študente invalide. (str. 67)

5.

Varuh priporoča Ministrstvu za pravosodje, da se drži napovedi, ki jih je dalo v odziv na konkretna tri priporočila Varuha v zvezi z njegovo analizo stanja fizične dostopnosti sodišč za invalide, in da si tudi sicer prizadeva, da bi fizična dostopnost sodišč za invalide čim prej postala vsaj zadovoljiva. (str. 69)

6.

Varuh priporoča slovenskim sodiščem, da dosledno obveščajo vabljeni o pravici do enakopravnega sodelovanja v postopku ter da k obvestilu vabljenim

o pravici do enakopravnega sodelovanja v postopku dodajo tudi pojasnilo o dejanski dostopnosti sodišča (dostopnost posameznih prostorov, sanitarij, možnost parkiranja). (str. 69)

7.

Varuh priporoča Ministrstvu za notranje zadeve in Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da pri skupnem vprašanju normativne ureditve spremembe spola oz. pravnega priznanja spola čim prej začneta sodelovati ter se ob morebitnih spornih vprašanjih, skladno z drugim odstavkom 61. člena Zakona o državni upravi (ZDU-1) obrneta na Vlado RS, da odloči o sporu in da usmeritev za rešitev; oziroma da skladno z drugim odstavkom 58. člena ZDU-1 od Vlade Republike Slovenije zahteva, da o tem vprašanju zavzame stališče. (str. 76)

8.

Varuh predsedniku Vlade RS priporoča, naj odloči, ali gre glede priprave predloga zakona, ki bo ustrezno urejal spremembo spola oziroma pravno priznanje spola, za projekt Vlade RS, za vodenje izvajanja katerega bi šlo skladno s 63. členom ZDU-1 pooblastiti katerega izmed ministrov. (str. 76)

9.

Varuh priporoča Ministrstvu za zdravje, da odloči, ali za trajno prepoved darovanja krvi moškimi, ki so imeli spolne odnose z moškimi, obstajajo ustrezne pravne podlage. (str. 79)

10.

Varuh priporoča vsakemu od 90 poslancev Državnega zbora, da se odloči, ali naj izkoristi možnost iz 88. člena Ustave RS, po katerem zakone lahko predlaga tudi vsak poslanec, in vloži predlog sprememb prvega stavka tretjega odstavka 2. člena (ki se glasi: »Partnerja partnerske zveze ne moreta skupaj posvojiti otroka.«) in prvega stavka četrtega odstavka 3. člena (ki se glasi: »Partnerja neskljenjene partnerske zveze ne moreta skupaj posvojiti otroka.«) ZPZ, po katerih bi se omogočilo skupno posvojitve otrok s strani istospolnih partnerjev v sklenjenih oziroma neskljenjenih partnerskih zvezah. (str. 87)

VARSTVO DOSTOJANSTVA, OSEBNOSTNIH PRAVIC TER VARNOSTI IN ZASEBNOSTI

11.

Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, da (ponovno preuči to vprašanje in nato) odloči, ali gre uradno zahtevati, da Zvezna republika Nemčija povrne vojno škodo, povzročeno med drugo svetovno vojno, ali ne. (str. 97)

SVOBODA VESTI IN VERSKE SKUPNOSTI

---

12. Varuh priporoča poslancem Državnega zbora RS, da se odločijo, ali bodo izkoristili možnost iz 88. člena Ustave RS, po katerem zakone lahko predlaga tudi vsak poslanec, in vložili predlog dopolnitve tretje alineje v četrtem odstavku 72. člena Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) z jasno opredelitvijo organiziranih religioznih obredov (z vsaj eksemplifikativnim naštetjem), ki naj ne bi bili

dovoljeni v javnih vrtcih in šolah; oziroma predlog dopolnitve kazenskih določb z globo za prekršek za poseg v avtonomijo šolskega prostora z nedovoljenim organiziranim religioznim obredom; ali pa predlog spremembe sedaj veljavnega besedila s črtanjem prepovedi organiziranih religioznih obredov v javnih vrtcih in šolah oziroma njihovo izrecno dovolitvijo. (str. 100)

SVOBODA IZRAŽANJA

---

13. Varuh priporoča, naj se vsi, ki sodelujejo v javnih razpravah, še posebej politiki, v svojih izjavah in besedilih izogibajo spodbujanju sovraštva ali nestrpnosti na podlagi katerekoli osebne okoliščine, ob morebitnih takšnih primerih pa naj se nanje nemudoma odzovejo in jih obsodijo. (str. 104)

14. Varuh predlaga Ministrstvu za kulturo, da v okviru svojih pristojnosti naredi vse, da bi se glede uresničevanja norme o prepovedi širjenja sovraštva v medijih (8. člen ZMed), določilo tudi: 1. način varovanja javnega interesa (inšpekcijski, prekrškovni nadzor), 2. ukrepe za odpravo nepravilnosti (npr. takojšna odstranitev nezakonite vsebine) ter 3. sankcije za medije, ki dopuščajo objavo sovražnega govora. (str. 107)

ZBIRANJE IN ZDRUŽEVANJE TER SODELOVANJE PRI UPRAVLJANJU JAVNIH ZADEV

---

15. Varuh priporoča poslancem Državnega zbora, da storijo vse, da bi se sprejelo ustrezne dopolnitve zakonodaje, ki zdaj ne predvideva glasovanja po pošti za osebe, ki te namere niso izrazile vsaj deset dni pred dnem glasovanja, niti ne ureja položaja tistih, ki jim je v času po tem odvzeta prostost oziroma so sprejeti na zdravljenje v bolnišnico ali v institucionalno varstvo socialnovarstvenega zavoda in zato ne morejo glasovati niti na volišču niti ne več po pošti. (str. 116)

16. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da čim prej poskrbi za ustrezen predlog zakonodajnih sprememb, po katerih bo določen organ za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku v primeru storitve prekrška iz prve alineje prvega odstavka 34. člena ZInVO (delovanje ali poslovanje v nasprotju s 6. členom tega zakona, ki določa, da je delovanje in poslovanje invalidske organizacije javno). (str. 119)

NACIONALNE IN ETNIČNE SKUPNOSTI

---

17. Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, da v naslednjem nacionalnem programu ukrepov za Rome posebno pozornost nameni tudi ostarelim pripadnikom romske skupnosti, ter nato odloči, ali gre njihovo varstvo uvrstiti med osnovne strateške cilje in opredeliti tudi konkretne ukrepe v zvezi z njimi. (str. 133)

18. Varuh priporoča Uradu Vlade Republike Slovenije za narodnosti, da odloči, ali gre skladno z nalogo iz pete alineje 2. člena Odloka o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti (Uradni list RS, št. 57/2013 z dne 5. 7. 2013) predlagati oziroma dati pobudo Vladi Republike Slovenije, da izkoristi možnost iz drugega odstavka 56. člena ZDU-1 in naloži ministrstvu, na katerega upravno področje sodi ta problematika

vsaj po pretežnosti, da prouči vprašanje organizacije brezplačnih avtobusnih prevozov otrok pripadnikov romske skupnosti v občini Šentjernej do osnovne šole, oziroma da v tej zvezi opravi nalogo iz drugega stavka tretjega odstavka 88.a člena ZLS in ugotovi ali občinska uprava pri tem ravna v skladu z ZOsn, ZOFVI, drugim odstavkom 4. člena ZVarD in 3. členom ZRomS-1 in po potrebi predlaga ustrezne ukrepe, ter ji o tem poroča. (str. 134)

19. Varuh priporoča Uradu Vlade Republike Slovenije za narodnosti, da odloči, ali gre skladno z nalogo iz pete alineje 2. člena Odloka o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti predlagati oziroma dati pobudo Vladi Republike Slovenije, da izkoristi možnost iz drugega odstavka 56. člena ZDU-1 in naloži

ministrstvu, na katerega upravno področje sodi ta problematika vsaj po pretežnosti, da prouči vprašanje (ne)obstoja podrobnega področnega programa in ukrepov Občine Šentjernej oziroma da v tej zvezi opravi nalogo iz drugega stavka tretjega odstavka 88.a člena ZLS in ugotovi, ali se pri tem ravna v skladu z drugim

odstavkom 6. člena v zvezi z osmim odstavkom 16. člena ZRomS-1 ter po potrebi predlaga ustrezne ukrepe in ji o tem poroča. (str. 135)

TUJCI

20.

Varuh priporoča Vladi Republike Slovenije, da sprejme potrebne ukrepe, da bi osebam, ki v Republiki Sloveniji prebivajo že več let in so si s tem tu ustvarile krog življenjskih interesov, socialne in kulturne vezi ter morebitno družinsko okolje, zagotovili učinkovit

postopek za urejanje dovoljenja za prebivanje in s tem spoštovanje ustavno varovane pravice do osebnega dostojanstva ter drugih temeljnih človekovih pravic in svoboščin v skladu z EKČP. (str. 159)

OMEJITVE OSEBNE SVOBODE

21.

Varuh priporoča, naj UIKS še naprej skrbi za izboljšanje razmer za nameščanje in obravnavo ranljivih zaprtih oseb, kot so starostniki, bolni, invalidi in drugi, da se bo zagotovilo njihovo dostojno prestajanje odvzema prostosti. (str. 173)

22.

Varuh zavodom za prestajanje kazni zapora priporoča posebno pozornost pri obravnavanju prošenj zaprtih oseb za udeležbo na pogrebu bližnjih. (str. 177)

23.

Varuh UIKS priporoča, naj zagotovi profesionalno in dostojanstveno izvajanje osebnih pregledov, ko je to (ob upoštevanju načela sorazmernosti) glede na okoliščine posameznega primera res potrebno. (str. 183)

24.

Varuh UIKS priporoča, naj v vsakem primeru poskrbi za kritično presojo uporabe prisilnih sredstev z ugotavljanjem morebitnih neskladnosti obeh udeleženih strani in ponujenih dokazov. (str. 184)

25.

Varuh MP priporoča, naj v sodelovanju z MDDSZ sprejme vse potrebne ukrepe za zagotovitev institucionalne namestitve obsojenca, če jo ta potrebuje. (str. 186)

26.

Varuh priporoča, naj MZ v sodelovanju z MP sprejme vse potrebne ukrepe za odpravo težav, s katerimi se Enota za forenzično psihiatrijo spoprijema pri izvajanju svoje dejavnosti. (str. 190)

27.

Varuh znova priporoča, naj se sprejmejo vsi potrebni ukrepi, da se seznam zdravstvenih zavodov, ki izpolnjujejo pogoje za izvajanje zadevnih varnostnih ukrepov obveznega zdravljenja, čim prej izdela in objavi. (str. 190)

28.

Varuh znova poziva k sprejetju ukrepov, ki bodo zagotovili ustrežnejše neprostovoljno nastanjanje in obravnavo oseb z duševnimi motnjami v socialnovarstvenih zavodih po Zakonu o duševnem zdravju ob zagotovljenih prostorskih zmogljivostih in osebju, ki bo tem osebam lahko zagotavljalo ustrezne socialnovarstvene storitve. (str. 195)

29.

Varuh priporoča, naj socialnovarstveni zavodi poskrbijo za varnost svojih stanovalcev, še zlasti tistih, ki potrebujejo še posebno zaščito in varstvo, v primeru omejevanja svobode gibanja pa dosledno upoštevajo ZDZdr. (str. 201)

30.

Varuh priporoča, naj MIZŠ nadaljuje pripravo zakona o vzgojnih zavodih in v okviru te upošteva tehtne pripombe in predloge stroke. (str. 202)

31.

Varuh predlaga, naj MIZŠ nameni večjo pozornost zagotavljanju in vzdrževanju ustreznih bivalnih razmer za izvajanje vzgojno-izobraževalnega programa za otroke in mladostnike v vzgojnih zavodih in mladinskih domovih, tudi na normativni ravni. (str. 203)

32.

MNZ priporočamo, naj sprejme ukrepe za doslednejše dokumentiranje vseh okoliščin policijskih postopkov s tujci (vključno z njihovimi izjavami), zagotovi, da izvajanje sporazumov o vračanju ne bo spodbujalo k sprejemanju spornih odločitev glede vrnitve, in sprejme ukrepe za ustrezno obveščanje tujcev o postopkih mednarodne zaščite in njihovem položaju v okviru postopka vračanja. (str. 205)

33.

Priporočamo, naj MNZ, kadar se prosilcu odvzame prostost, ravna hitro in brez odlašanja, hkrati pa naj glede določitve objektivnih meril, na katerih temeljijo razlogi za sum pobega prosilca za mednarodno zaščito, znova razmisli o dodatnih spremembah in dopolnitvah ZMZ-1 oziroma dodatnih milejših ukrepov, ki bi

omogočali bolj individualizirano obravnavo prosilcev za mednarodno zaščito in s tem učinkovitejše postopke, zlasti manjše posege v pravico do osebne svobode. (str. 207)

34. MNZ spodbujamo, da v dialogu z Upravnim sodiščem RS sprejme vse potrebne ukrepe, vključno z zakonskimi spremembami (če je to potrebno), da se omogoči opravljanje zakonsko določenega sodnega nadzora nad izvajanjem vseh ukrepov omejitve gibanja. (str. 209)

POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE

---

35. Vlada naj ob že načrtovanih dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju še enkrat prouči primernost ureditve, ki posameznikom po pridobitvi pravice do starostne pokojnine omejuje njeno uveljavljanje na račun svobodne gospodarske pobude. (str. 212)

36. Vlada naj ob že načrtovanih dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju še enkrat prouči primernost ureditve, ki od 31. 12. 2012 ureja različne pravice iz prostovoljnega zavarovanja in prostovoljnega dokupa delovne dobe. Če Vlada RS vztraja pri tej zakonski ureditvi iz leta 2017, naj vsem

prizadetim zavarovancem omogoči, da se sami odločijo o morebitni povrnitvi vplačanih sredstev, saj se je osnovni namen vplačila izjalovil zaradi ravnanja države. (str. 216)

37. Varuh priporoča Državnemu zboru RS, naj ob obravnavi vsakega predloga zakona od predlagatelja zahteva tudi vpogled v osnutek predvidenih izvršilnih predpisov, in Ministrstvo za zdravje naj v soglasju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti brez odlašanja določi vrste in stopnje telesnih okvar, ki so podlaga za uveljavitev pravic iz invalidskega zavarovanja. (str. 217)

ZDRAVSTVENO VARSTVO

---

38. Vlada naj pripravi dopolnitve zakona o pacientovih pravicah, ki bodo upoštevale, da je večina teh pravic urejena tudi s predpisi s področja zdravstvenega zavarovanja. (str. 221)

39. Ministrstvo za zdravje naj pripravi celovito analizo vzrokov čakalnih dob in organizacije zdravstva kot sistema ter predloge odprave administrativnih ovir in poenostavitve postopkov, ki bodo spoštovali tudi pacientov čas. (str. 222)

40. Vlada RS naj v svojem odzivnem poročilu prouči tudi, kako so bila uresničena podobna ali enaka priporočila iz preteklih let, ki so že bila ocenjena kot delno uresničena. (str. 222)

41. Varuh priporoča, naj se po opravljeni analizi Zakon o nalezljivih boleznih ustrezno dopolni, da bo še naprej zagotavljal ustrezno varstvo vseh pred nalezljivimi boleznimi ter upošteval znanstvena in strokovna spoznanja glede tveganj in stranskih učinkov cepljenja. (str. 226)

42. Odločanje v zakonskih rokih zagotavlja uresničevanje ustavne določbe, da je Republika Slovenija pravna država. Vladi RS predlagamo, naj v postopku priprave sprememb zakonodaje preuči tudi možnost, da bi pritožba zoper odločbo imenovanega zdravnika zadržala njeno izvršitev. (str. 230)

SOCIALNA VARNOST

---

43. Varuh predlaga spremembo zakonodaje, da se odškodnine za škodo, ki jo je posamezniku s kršitvijo njegovih pravic in temeljnih svoboščin povzročila država, ne bodo vštevale v dohodek posameznika pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. (str. 237)

44. Ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, naj v sodelovanju s Socialno zbornico Slovenije in Skupnostjo socialnih zavodov Slovenije prouči ustreznost kadrovskega normativov v domovih za starejše in jih bolj prilagodi potrebam stanovalcev. (str. 242)

45. Varuh priporoča Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ter Ministrstvu za zdravje (MZ), da sprejmeta ustrezne rešitve za boljše preprečevanje in obvladovanje bolnišničnih okužb v domovih za starejše. (str. 243)

DELOVNOPRAVNE ZADEVE

46.

Vlada RS naj zagotovi, da bodo postopki pri vseh nadzornih institucijah potekali v razumnih rokih. Predlagamo primerno kadrovske okrepitve IRSD, kjer je to mogoče, tudi s prerezporeditvami. (str. 250)

47.

Vlada RS naj spremlja in izvaja ukrepe, ki bodo zagotovili pregleden, učinkovit in hiter sistem nadzora nad izplačevanjem plač, tako neto zneskov kot vseh odtegljajev, povezanih s plačami. (str. 250)

48.

Varuh znova priporoča spremembo Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, da bo invalidu pripadal denarni prejemek v sorazmernem deležu glede na število opravljenih ur, torej tudi, če je opravljenih ur več ali manj kot 100. Poleg tega naj se omenjenim osebam, ki se v okviru zaposlitvene rehabilitacije usposabljaajo na delovnem mestu oziroma v izbranem poklicu, povrnejo stroški za malico. (str. 250)

49.

Ministrstvo za pravosodje in Vlada RS naj takoj pristopita k reševanju problematike pravosodnih policistov. Sprejmeta naj ukrepe, ki bodo zagotovili dosledno varstvo pravic pravosodnih policistov, zaščitili njihovo dostojanstvo in omogočili učinkovito delovanje slovenskih zavodov za prestajanje kazni zapora. (str. 254)

50.

Vlada RS naj za zagotavljanje nacionalne obrambne varnosti in stabilnega delovnega okolja preskrbi zadostne finančne, kadrovske in druge vire za delo v Slovenski vojski. (str. 254)

51.

Varuh od ministra za javno upravo pričakuje prednostno obravnavo sprememb Zakona o sistemu plač v javnem sektorju. (str. 255)

BREZPOSELNOST

52.

MDDSZ naj spremeni 63. člen ZUTD tako, delavec ne bo izgubil pravice do nadomestila za primer brezposelnosti, kadar zaradi delodajalčeve redne odpovedi v nasprotju z določbami zakona o delovnih razmerjih, ki določajo posebno varstvo delavca pred odpovedjo, za zavarovanje svojih pravic ni zahteval arbitražne odločitve ali sodnega varstva. (str. 261)

53.

Varuh spodbuja MDDSZ in ZRSZ, naj obstoječe evidence o izvajanju ukrepov APZ dopolnita s podatki, kako so posamezni ukrepi APZ razporejeni med brezposelnimi osebami, o številu ukrepov, v katere je bila največkrat vključena posamezna brezposelna oseba, o številu brezposelnih oseb, ki sploh niso bile vključene v noben ukrep, ob upoštevanju regij, časa brezposelnosti in vključenosti posameznika v evidenco brezposelnosti. (str. 261)

DRUGE UPRAVNE ZADEVE

54.

Varuh spodbuja Vlado RS, naj zagotovi, da bodo pristojni organi čim prej končali postopke denacionalizacije. (str. 266)

55.

Vlada RS naj pripravi, sprejme in zagotovi izvedbo konkretnih ukrepov za ureditev lastništva vseh kategoriziranih cest, ki potekajo po zasebnih zemljiščih. (str. 266)

56.

Varuh spodbuja MF, naj pri odločanju o pritožbah spoštuje zakonske roke. (str. 268)

57.

Varuh priporoča, naj Vlada RS pripravi ureditev pravice do posebne davčne olajšave za preživljanje družinskih članov davčnega zavezanca (staršev in posvojiteljev) na način, da bo zavezanec lahko to olajšavo uveljavljal vedno, kadar bo družinske člane dejansko preživljal, neodvisno od tega, ali živijo z njim v skupnem gospodinjstvu ali institucionalnem varstvu, in zanje plačeval stroške. (str. 269)

58.

Varuh predlaga Vladi RS, naj prouči sedanjo ureditev obdavčitve družinskih pokojnin in pripravi spremembe Zakona o dohodnini (ZDoh-2) tako, da se seznam dohodkov iz naslova obveznega pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja, od katerih se dohodnina ne plača, dopolni z navedbo družinske pokojnine, katerih prejemnik je otrok, star do 18 let oziroma 26 let, če se redno šola. (str. 269)

59.

Vlada RS naj vsem inšpekcijskim službam zagotovi ustrezne pogoje za delo, tako materialna kot finančna sredstva, ki bodo omogočala tudi kadrovske okrepitve in učinkovito delo inšpekcijskih služb. (str. 274)

60.

MJU naj razmisli o spremembah ureditve obveznega usposabljanja javnih uslužbencev tako, da bi bilo usposabljanje iz vsebin upravnega postopka v nekem časovnem obdobju znova obvezno za tiste javne uslužbence, ki vodijo upravne postopke in odločajo v njih. (str. 274)

61.
Varuh priporoča, naj Vlada RS prouči naravo izvedenskih mnenj Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije ter pripravi zakonske

spremembe tako, da postanejo dopolnilna izvedenska mnenja zavezujoča ter da bo zoper njih omogočeno samostojno pravno sredstvo. (str. 276)

PRAVOSODJE

62.
Varuh priporoča, da Vrhovno sodišče RS ob skrbi za enotno sodno prakso vsa sodišča še naprej spodbuja k izboljšanju poslovanja in kakovosti sojenja, Ministrstvu za pravosodje pa priporoča, da še naprej skrbi za krepitev delovanja pravosodja za učinkovito in kakovostno izvajanje sodne oblasti. (str. 288)

63.
Varuh priporoča, naj slovensko sodstvo s preišljenimi ukrepi še naprej skrbi za primerno obveščanje javnosti in potrebno odzivanje na medijsko izpostavljene očitke glede svojega dela. (str. 290)

64.
Varuh priporoča, naj sodišča še naprej namenjajo potrebno pozornost zmanjševanju števila nerešenih zadev in skrajšanju časa njihovega reševanja, posebej v pomembnejših zadevah, seveda ob zagotovljenih ustreznih prostorskih in kadrovskih pogojih. (str. 290)

65.
Varuh priporoča, da se za zagotavljanje pravne varnosti Pravilnik o centralnem registru oporok čim prej uskladi z Zakonom o notariatu v tistem delu, v katerem pravilnik pogojuje pravico oporočiteljev do vpisa v CRO s predhodnim plačilom. (str. 305)

66.
Priporočamo, da Ministrstvo za pravosodje znova prouči ustreznost normativne ureditve povrnitve pravic in osebnega dostojanstva osebam, ki so bile neupravičeno obravnavane v kazenskem postopku. (str. 308)

67.
Varuh priporoča, naj tako redna sodišča, kadar odločajo o dodelitvi brezplačne pravne pomoči za osebni stečaj, kot stečajna sodišča in stečajni upravitelji v postopku

osebnega stečaja bolj obveščajo o posledicah, ki jih ima začetek postopka osebnega stečaja za posameznika in kaj lahko pričakuje od postopka ter kako lahko pridobi informacije o poteku postopka. (str. 323)

68.
Varuh priporoča, naj prekrškovni organi in sodišča dosledno spoštujejo vsa jamstva poštenega postopka, nepristranskega odločanja in sojenja tudi v prekrškovnih postopkih. (str. 326)

69.
Varuh priporoča, naj MNZ poskrbi, da bo listina Opis dejanja, ki jo mora prekrškovni organ v skladu s petim odstavkom 57. člena ZP-1 predložiti sodišču skupaj z zahtevo za sodno varstvo, opremljena z datumom njene sestave. (str. 328)

70.
Varuh tožilstvu priporoča, naj še naprej skrbi za hitro in učinkovito izvajanje kazenskega pregona storilcev kaznivih dejanj in v primeru morebitnega zavrženja ovadb poskrbi za dosledno seznanjanje oškodovancev z odločitvami, ki bodo utemeljene z jasnimi in obrazloženimi razlogi, in pravnim poukom. (str. 331)

71.
Priporočamo, da OZS razmisli o možnosti, da sama pripravi osnutek potrebnih sprememb in dopolnitev zakonskega okvira (vključno s potrebnimi spremembami in dopolnitvami davčne zakonodaje) za večjo dostopnost odvetniške pro bono pomoči, in jih pošlje v obravnavo MP in MF, ta pa naj jih obravnavata z naklonjenostjo. (str. 335)

POLICIJSKI POSTOPKI

72.
Priporočamo, naj MNZ tudi v prihodnje namenja pozornost neodvisni, nepristranski in strokovni obravnavi pritožb zoper policiste, krepitev zavedanja vloge državlanskega nadzora nad postopki policistov in izboljšanju kakovosti izvajanja policijskih nalog. (str. 343)

73.
Varuh priporoča, naj policisti v vsakem primeru omejitve prostosti oziroma prisilnega zadržanja osebe upoštevajo vse predpise in usmeritve s tega področja, vključno s skrbnim evidentiranjem svojih postopkov in zagotovitvijo pravic, ki ji ima pridržana oseba. (str. 348)

74.
Varuh priporoča, naj policisti za izvajanje pooblastila ugotavljanja identitete vselej opravijo skrbno presojo pogojev, ki jih določajo zakon in drugi predpisi za izvajanje policijskih pooblastil. (str. 349)

75.
Varuh priporoča, naj policisti pred privedbo otroka ali mladoletnika v policijske prostore skrbno preverijo, ali za to sploh obstaja zakonska podlaga. (str. 352)

76.
Varuh priporoča, naj policisti pri svojem delu dosledno upoštevajo Usmeritve za delo pri zagotavljanju policijske asistence in ZDZdr. (str. 352)

OKOLJE IN PROSTOR

77.

Ministrstvo za okolje in prostor naj pripravi predpis, s katerim bo uredilo področje izpustov smradu v okolje. (str. 358)

78.

Vlada RS naj Inšpektoratu RS za okolje in prostor zagotovi vse pogoje – materialne, kadrovske in finančne – za učinkovito vodenje inšpekcijskih postopkov. (str. 358)

79.

Ministrstvo za okolje in prostor naj pripravi sistemsko rešitev pridobivanja pooblastil za izvajanje meritev izpustov v zrak ter zagotovi neodvisen nadzor in financiranje meritev. (str. 358)

80.

Varuh priporoča, da se pri umeščanju vetrnih elektrarn v prostor do sprejetja ustreznih predpisov upošteva previdnostno načelo iz ZVO-1. (str. 366)

REGULIRANE DEJAVNOSTI

81.

Varuh priporoča Vladi RS in Državnemu zboru RS, naj čim prej pripravita in sprejmeta potrebne predpise, ki bodo zaščitili pravico do pitne vode, zapisano v Ustavi RS, zlasti Zakon o varstvu okolja, Zakon o gospodarskih javnih službah in Zakon o lokalni samoupravi. (str. 372)

82.

Varuh vse pristojne organe, predvsem inšpekcije, poziva k sodelovanju ter strokovnemu in odgovornemu nadzoru izvajalcev dimnikarskih storitev. (str. 376)

STANOVANJSKE ZADEVE

83.

Ministrstvo za okolje in prostor naj čim prej pripravi spremembe Stanovanjskega zakona in v njem jasno opredeli obveznost občin, da zagotovijo določeno število bivalnih enot (glede na število prebivalcev) ustreznega bivanjskega standarda in da v določenih časovnih intervalih (npr. enkrat na leto) objavijo razpis za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem. (str. 386)

84.

Varuh od Ministrstva za okolje in prostor terja temeljito analizo upravljanja v večstanovanjskih stavbah in glede na ugotovitev spremembo zakonodaje, predvsem pa stalen nadzor nad delom upravnikov v večstanovanjskih stavbah. (str. 387)

85.

Varuh priporoča, naj Ministrstvo za okolje in prostor kadrovsko okrepi stanovanjsko inšpekcijo, v Stanovanjskem zakonu je treba na novo določiti njene pristojnosti, in sicer tako, da bo imela vzvode za ukrepanje pri upravljanju večstanovanjskih stavb in nad izvajanjem predpisov s področja stanovanjskih razmerij, ne glede na lastništvo večstanovanjskih stavb. (str. 389)

PRAVICE OTROK

86.

Varuh Ministrstvu za kulturo in Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport priporoča, naj skupaj oblikujeta smernice za uvrščanje literarnih del v otroško in mladinsko literaturo, ki bodo zagotovile, da bo branje otrokom omogočilo primeren razvoj in oblikovanje odnosa do sebe in drugih, brez spodbujanja h kateri koli obliki psihičnega ali fizičnega nasilja. (str. 395)

87.

Varuh priporoča, da Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) celoviteje uredi pravice študentov s posebnimi potrebami in posebnim statusom (na primer status športnika). (str. 404)

88.

Varuh priporoča, da se za celotno področje izobraževanja sprejmejo zakonske rešitve, ki bodo ustrezno urejale pregled šolskih torb in preizkus prisotnosti drog ali alkohola. (str. 406)

Zavedam se, da je v demokratični družbi nujno treba zagotoviti oblike izražanja stališč in kritik uradne politike in delovanje politične opozicije, vendar teh pravic ne sme nihče zlorabljeni za marginalizacijo ali utišanje katerekoli manjšine ali skupine. Z ostrejšo kaznovalno politiko na tem področju ne bomo povsem odpravili nesprejemljivega sovražnega govora ali izrazov sovražnosti, vendar bi bilo treba resneje razmisliti, kaj lahko še storimo za njegovo sankcioniranje. Še vedno pa Varuh priporoča, da bi tudi poslanci in poslanke ter drugi politiki sprejeli etični kodeks in oblikovali razsodišče, ki bi se odzivalo na posamezne primere, vredne javne obsodbe.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2015

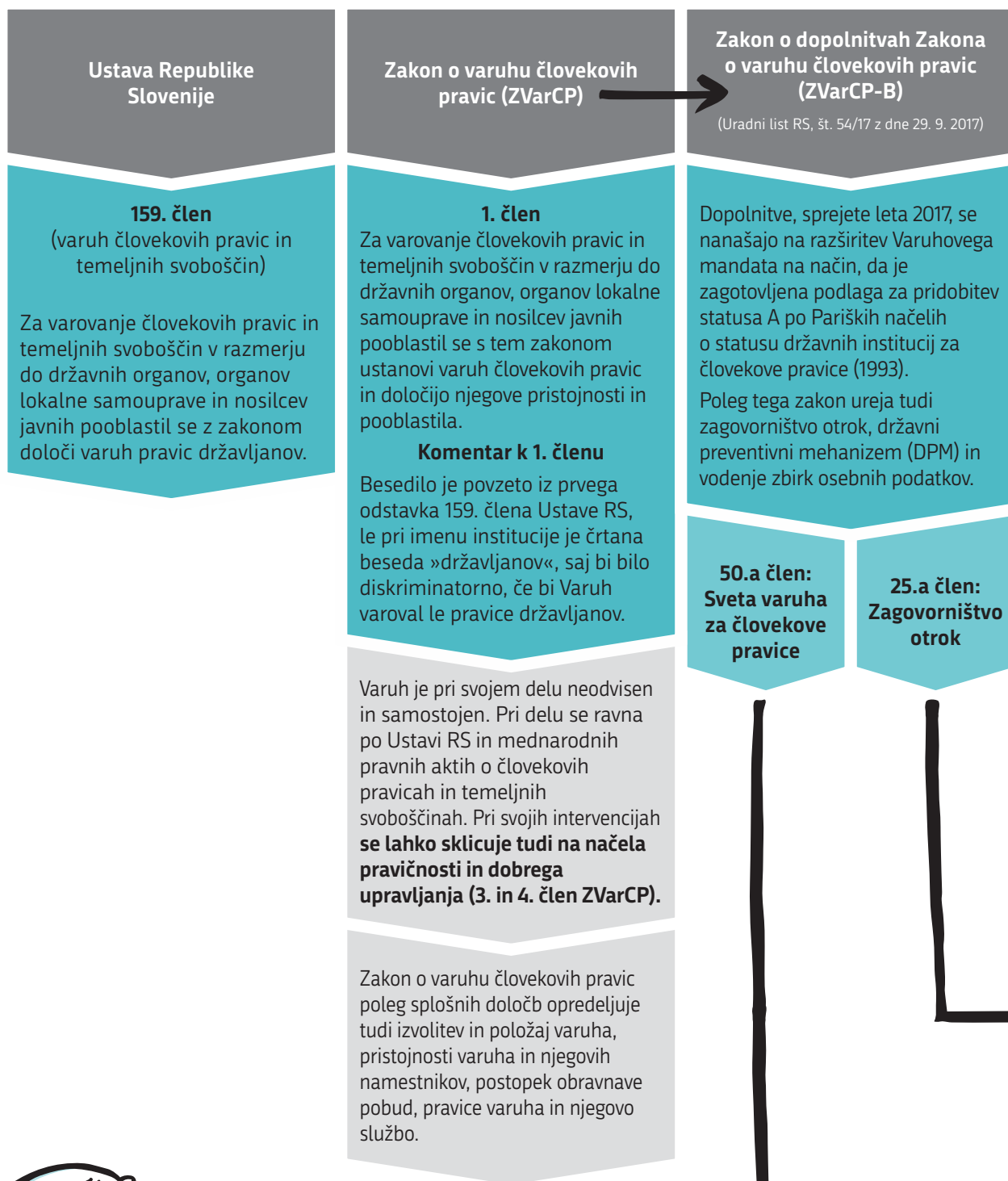

PRAVNE
PODLAGE
VARUHOVEGA
DELOVANJA IN
DOPOLNITVE
V OBDOBJU
2013–2018

Pravne podlage Varuhovega delovanja

Poslovník Varuha človekovih pravic

Uradni list RS, št. 3/2019 z dne 11. 1. 2019

Poslovník je bil prvič objavljen 6. 11. 1995 (Uradni list RS, št. 63/95), pozneje so bile sprejete njegove spremembe in dopolnitve (Uradni list RS, št. 54/98, 101/01, 58/05). Ureja organizacijo in način dela Varuha človekovih pravic, določa delitev področij in postopek s pobudami. **7. januarja 2019 je varuhinja Vlasta Nussdorfer, po predhodnem mnenju Komisije za peticije, človekove pravice in enake možnosti sprejela z zakonom (ZVarCP-B) usklajen Poslovník Varuha človekovih pravic RS** (Uradni list RS, št. 3/2019 z dne 11. 1. 2019).

Zakonom o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju

Uradni list RS, št. 114/06 z dne 9. 11. 2006

4. člen

Republika Slovenija daje v zvezi s 17. členom Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju naslednjo izjavo: »Pristojnosti in naloge državnega preventivnega mehanizma po opcijskem protokolu, skladno s 17. členom, **izvršuje Varuh človekovih pravic**, v dogovoru z njim pa tudi nevladne organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji, ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji.«

Položaj in pooblastila Varuha opredeljuje tudi drugi zakoni:

Zakon o ustavnem sodišču, Zakon o državnem tožilstvu, Zakon o sodiščih, Zakon o sodniški službi, Zakon o enakih možnostih žensk in moških, Zakon o obrambi, Zakon o pacientovih pravicah, Zakon o varstvu okolja, Zakon o varstvu osebnih podatkov, Zakon o kazenskem postopku, Zakon o nalogah in pooblastilih policije, Zakon o odvetništvu, Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, Zakon o upravnih taksah, Zakon o tajnih podatkih, Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije, Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, Zakon o javnih uslužbencih, Zakon o sistemu plač v javnem sektorju, Zakon o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih, Zakon o potnih listinah.

Splošni akt o načinu izvajanja zagovorništva otrok, organizaciji zagovorništva, vključitvi otroka v zagovorništvo ter nalogah, sestavi in načinu dela strokovnega sveta

Uradni list RS, št. 44/18
z dne 29. 6. 2018

1. člen

(predmet in namen)

S tem splošnim aktom so podrobneje določeni način izvajanja zagovorništva otrok, njegova organizacija in postopek vključitve otroka v zagovorništvo, kakor tudi sestava, naloge in način dela strokovnega sveta, ki spremlja uresničevanje zagovorništva.

Namen zagovorništva je nudenje strokovne pomoči otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen ter posredovanje mnenja otroka pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

Poslovník Sveta varuha za človekove pravice

Uradni list RS, št. 71/18
z dne 9. 11. 2018

1. člen

(predmet in namen)

(1) Svet varuha za človekove pravice (v nadaljnjem besedilu: Svet) je posvetovalno telo varuha kot predstojnika institucije Varuha človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Varuh), ki je ustanovljeno za spodbujanje in varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter krepitev pravne varnosti.

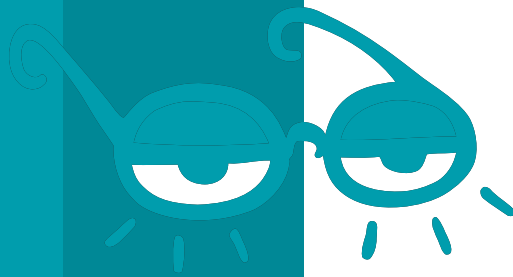
(2) Svet ima strokovno avtonomijo delovanja, kar vključuje notranjo demokracijo, odprti dialog in ustrezno upoštevanje raznih vidikov pri lastnem delovanju.

Nujno potrebujemo človeku naklonjen »poveljniški most«, s katerega bo mogoče z dobrim »kompasom« natančno opazovati, in tudi opaziti napačno smer gibanja ter jo še pravočasno in odločno spremeniti. Zdi se, da se upravljavci še niso sporazumeli o smeri družbenega razvoja, zato ob človeku nevrednih pojavih preprosto ne vedo, kaj storiti, in zatrjujejo, da so zakoni dobri, le spoštovati jih je treba. Ugotavljam, da nam le s pozivanjem k spoštovanju zakonodaje, moralni drži, etičnemu ravnanju in humanitarnemu reševanju težav na vseh področjih življenja ne bo uspelo zmanjšati števila skrajno zavržnih dejanj, ki vidno načenjajo dostojanstvo človeka in razžirajo tkivo družbe. To so tudi novodobne oblike suženjstva, v katerih imajo delodajalci tako rekoč brezpravne delavce »v svoji lasti«, jim za opravljeno delo ne izplačajo plače in so ti tako brez minimalne ravni socialne ali zdravstvene zaščite ter celo ustrezne pravne pomoči. Ljudje brez morale in sočutja se očitno nadzornih mehanizmov in zakonskih sankcij sploh ne bojijo.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer

Poročilo Varuha za leto 2015

ORGANIZACIJSKE ENOTE VARUHA

Svet za človekove pravice

SVET VARUHA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

- **Svet je posvetovalno telo varuha** za spodbujanje in varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter krepitev pravne varnosti, ki deluje po načelu strokovne avtonomije.
- V prvem mandatu delovanja Sveta so ga sestavljali predsednica Sveta, namestnica varuhinje dr. Kornelija Marzel in 16 članov, med temi je sedem predstavnikov civilne družbe, trije predstavniki znanosti in dva predstavnika Vlade RS, poleg teh imajo po enega člana Zagovornik načela enakosti, Informacijski pooblaščenec RS, Državni zbor RS in Državni svet RS.
- S sklepom varuhinje človekovih pravic o imenovanju članov Sveta Varuha za človekove pravice z dne 12. 6. in 12. 11. 2018 so bili imenovani naslednje članice in člani: mag. Ivan Bizjak, prim. mag. Anton Gradišek, dr. med., Darja Groznik, Karel Lipič, dr. Kornelija Marzel, Denis Miklavčič, Violeta Neubauer, mag. Sebastijan Valentan, dr. Jernej Letnar Černič, dr. Igor Pribac, dr. Neža Kogovšek Šalamon, Aldijana Ahmetović (Državni svet RS), Alenka Jerše (Informacijski pooblaščenec RS), mag. Milena Krnec Horvat (Vlada RS), Peter Pavlin (Vlada RS), Simon Maljevac, ki ga je nadomestil mag. Samo Novak (Zagovornik načela enakosti) in Nataša Voršič (Državni zbor RS).
- **Pluralna zastopanost omogoča vzpostavitev učinkovitega sodelovanja civilne družbe** pri oblikovanju ugotovitev varuha o stopnji spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter o pravni varnosti v Sloveniji.
- **Svet izvaja naslednje svetovalne naloge:**
  - sodeluje pri pripravi ugotovitev varuha o stopnji spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter o pravni varnosti v Sloveniji,
  - varuhu predlaga uvedbo postopka v zvezi z morebitno kršitvijo človekovih pravic in temeljnih svoboščin,
  - na predlog varuha obravnava širša vprašanja spodbujanja, varstva in nadzora glede človekovih pravic in temeljnih svoboščin,
  - obravnava poročila, ki jih Slovenija predloži mednarodnim organizacijam glede človekovih pravic, in sodeluje pri pripravi samostojnih

poročil varuha o uresničevanju mednarodnih obveznosti Slovenije na področju človekovih pravic,

- daje stališča o razvojnih politikah glede človekovih pravic in temeljnih svoboščin,
- ozavešča javnosti in stroke o pomenu in razvoju človekovih pravic in temeljnih svoboščin,
- opravlja druge podobne naloge na predlog varuha.
- **Z obravnavo širših vprašanj spodbujanja, varstva in nadzora spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter izražanjem stališč o razvojnih politikah glede človekovih pravic lahko pomembno dopolnjuje poslanstvo varuha.**
- Mandat članov Sveta je vezan na mandat varuha. Prvi mandat se bo končal 22. februarja 2019, ko bo prenehal šestletni mandat varuhinje Vlaste Nussdorfer.
- Delo Sveta se po zakonu uredi v njegovem poslovniku, ki ga sprejme varuh po predhodnem posvetovanju s člani Sveta in se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.
- Člani Sveta so se sestali trikrat:
  1. 27. 6. 2018 so na prvi, konstitutivni seji razpravljali o predlogu Poslovnika Sveta.
  2. 10. 9. 2019 so na drugi seji Sveta dosegli strinjanje glede vsebine **Poslovnika Sveta, ki ga je nato sprejela varuhinja človekovih pravic in je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 71/2018.** Razpravljali so tudi o etiki javne besede.
  3. 10. 12. 2018 je bila osrednja točka tretje seje Sveta razprava o oceni spoštovanja človekovih pravic v mandatu varuhinje Vlaste Nussdorfer.

Center za človekove pravice

CENTER ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

- Center, notranja organizacijska enota Varuha, bo svoje delo začel v letu 2019. Priprave za delovanje Centra vodi namestnik Miha Horvat.
- Naloge centra bodo zlasti **promocija, obveščanje, izobraževanje, usposabljanje, priprava analiz in poročil s posameznih področij spodbujanja in varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin.** Pri uresničevanju nalog bo center sodeloval s civilno družbo, sindikati in državnimi organi.

- Organiziral bo **posvetovanja** glede uresničevanja, spodbujanja in varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Organiziral in izvajal bo **sodelovanje v mednarodnih organizacijah** in združenjih, ki delujejo na področju uresničevanja, spodbujanja in razvoja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, tako na evropski kot svetovni ravni.
- **Center bo zagotavljal splošne informacije** o mednarodnih standardih varovanja človekovih pravic in svoboščin in oblikah pritožb mednarodnim organom zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Državni preventivni mehanizem

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM

Zakaj Varuh izvaja naloge državnega preventivnega mehanizma (DPM)?

- Republika Slovenija je z Zakonom o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji Združenih narodov proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju izjavila: »Pristojnosti in naloge državnega preventivnega mehanizma po opsijskem protokolu, skladno s 17. členom, izvršuje Varuh človekovih pravic, v dogovoru z njim pa tudi nevladne organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji.«

Namen izvajanja nalog DPM je predvsem

- okrepitev varstva oseb z odvzeto prostostjo gibanja pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. **Gre za preventivne obiske, katerih namen je preprečiti mučenje ali drugo grdo ravnanje, še preden se zgodi.**

Kako DPM izvaja naloge?

- **Preventivno obiskuje vse kraje v Sloveniji, kjer so nameščeni posamezniki, ki jim je z aktom oblastnega organa odvzeta prostost.**
- Poleg rednih, splošnih obiskov je DPM po desetih letih izvajanja nalog DPM v Sloveniji začel izvajati tematske obiske, med katerimi pozornost namenjajo le izbrani(-m) temi(-am).
- Pripravlja predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom, podzakonskim aktom in drugim predlaganim dokumentom.

Od kdaj Varuh izvaja naloge DPM in koliko obiskov je opravil?

- Varuh naloge DPM izvaja od pomladi 2008. V desetih letih je izvedel **526** obiskov krajev, kjer so nameščene osebe z odvzeto prostostjo.

Kdo izvaja naloge DPM?

- Delo je organizirano v obliki notranje organizacijske enote Varuha, ki jo vodi namestnik varuhinje Ivan Šelih.
- Poleg njega v enoti delujejo še štirje uradniki: diplomirani varstvoslovec – specialist kriminalističnega preiskovanja, mag. pravnih znanosti, profesorica defektologije za motnje vedenja, osebnosti in domske pedagogike ter univ. dipl. pravnica.
- Zaposleni pri Varuhu **obiske krajev odvzema prostosti in s tem nadzor izvedejo v sodelovanju z nevladnimi organizacijami**, ki so registrirane v Sloveniji in so pridobile status humanitarne organizacije. Varuh te organizacije izbere na podlagi javnega razpisa. Varuh vključuje tudi strokovnjake, izvedence s čim širšim naborom posebnih znanj.
- DPM daje ustreznim organom priporočila, da bi izboljšali razmere in ravnanje z osebami ter preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega, poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.
- Obiskane ustanove so prav zaradi naših priporočil izboljšale bivalne razmere in ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost.

Kaj DPM stori po končanem obisku?

- O vsakem obisku pripravi izčrpno (končno) poročilo o ugotovitvah o obiskani ustanovi. To poročilo vsebuje tudi predloge in priporočila za odpravo ugotovljenih nepravilnosti in izboljšanje stanja, vključno z ukrepi za zmanjšanje možnosti nepravilnega ravnanja v prihodnje.
- DPM s poročilom seznanj obiskano ustanovo, v nekaterih primerih (kadar gre za obiske socialnovarstvenih ustanov, psihiatričnih bolnišnic in vzgojnih zavodov) pa se izdela tudi predhodno poročilo.
- DPM pošlje poročilo tudi pristojnemu organu (tj. nadrejenemu organu obiskane ustanove), in sicer s predlogom, da ta v postavljenem roku zavzame stališče do navedb ali priporočil v tem poročilu in jih sporoči Varuhu.
- DPM je vzpostavil posebno bazo vseh priporočil DPM, da bi lahko sistematičneje spremljali njihovo uresničevanje. Uresničevanje priporočil DPM je zaveza države pogodbenice Opcijskega protokola.
- DPM vsako leto pripravi poročilo o svojem delu. Poročilo DPM za leto 2018 je bilo že enajsto po vrsti. Tiskano je v ločeni publikaciji, vendar je sestavni del rednega Letnega poročila Varuha človekovih pravic RS.

Zagovorništvo otrok

- Slovenija se je k posebni skrbi za otroke zavezala z ratifikacijo Konvencije OZN o otrokovih pravicah in Evropske konvencije (Sveta Evrope) o uresničevanju otrokovih pravic. Tudi Ustava RS opredeljuje pravice otrok.
- Konvencije v ospredje vseh postopkov postavljajo interes otroka in ga obravnavajo kot samostojnega nosilca pravic ter zahtevajo okrepitev njegovega položaja v vseh postopkih pred organi države.
- 12. člen Konvencije OZN o otrokovih pravicah določa pravico vsakega otroka, da svobodno izrazi svoje mnenje o vseh zadevah, pomembnih zanj. Poleg tega **ima otrok pravico, da je sam ali prek drugih oseb ali organov obveščen in mu je dovoljeno, da lahko ob obravnavi vprašanj, ki se ga tičejo, sodeluje v postopkih pred pravosodnimi in upravnimi organi.** Te procesne pravice posebej opredeljuje Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic.
- Zagovorništvo otrokom daje pravico do izražanja in dajanja izjav **tako v postopkih, ki jih začne otrok sam** (pritožbe o slabem ravnanju, nasilju nad njim, pritožbe zoper izključitev iz šole ...), **kot v postopkih, ki jih začnejo odrasli in vplivajo na otroka** (o zaupanju otroka, stikih, prešolanju, odvzem iz družine, rejništvo ...).
- Varuh je vzpostavil mrežo zagovornikov (trenutno jih je 85) po celotni Sloveniji.
- Zagovorniki so osebe, ki imajo znanja in sposobnosti, da otroku prisluhnejo, ga slišijo in okrepijo njegov glas ter mu pomagajo v vseh postopkih.
- **Varuh zagovorništvo vodi že od leta 2007, sprva kot projekt Zagovornik glas otroka, od 14. oktobra 2017 pa je zagovorništvo otrok urejeno v Zakonu o varuhu človekovih pravic RS (ZVarCP / UPB2).**
- **Zagovornik je namenjen otrokom in mladostnikom do 18. leta starosti, kadar starši ne morejo ali ne zmorejo ustrezno varovati njihovih koristi.** Otroku nudi strokovno pomoč, da ta izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter z mnenjem otroka seznaniti pristojne organe in institucije, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.
- Temeljna naloga zagovornika je opolnomočenje otroka, kar pomeni, da otrok končno nastopa v vlogi subjekta v polnem pomenu besede (z vsemi pravicami, ki mu pripadajo). Zagovornik ni zakoniti zastopnik otroka.
- Od začetka projekta do danes **je bil zagovornik postavljen več kot 600 otrokom.**
- Uresničevanje zagovorništva otrok spremlja strokovni svet, ki ga varuh imenuje izmed zagovornikov in strokovnjakov s področja dela z otroki.
- Zagovornik je lahko oseba, ki ni bila pravnomočno obsojena, ima končano najmanj višješolsko izobrazbo, ima najmanj pet let delovnih izkušenj na področju dela z otroki in je zaupanja vredna oseba. Kandidat za zagovornika opravlja usposabljanje in preizkus znanja za zagovornika po programu in postopku, ki ga varuh določi na predlog strokovnega sveta.
- Varuh zagotavlja redno strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje zagovornikov.
- **Delo zagovornika je prostovoljno in častno,** pripadata pa mu nagrada, ki jo s splošnim aktom določi varuh, in povrnitev potnih stroškov v višini, kot velja za javne uslužbenke.

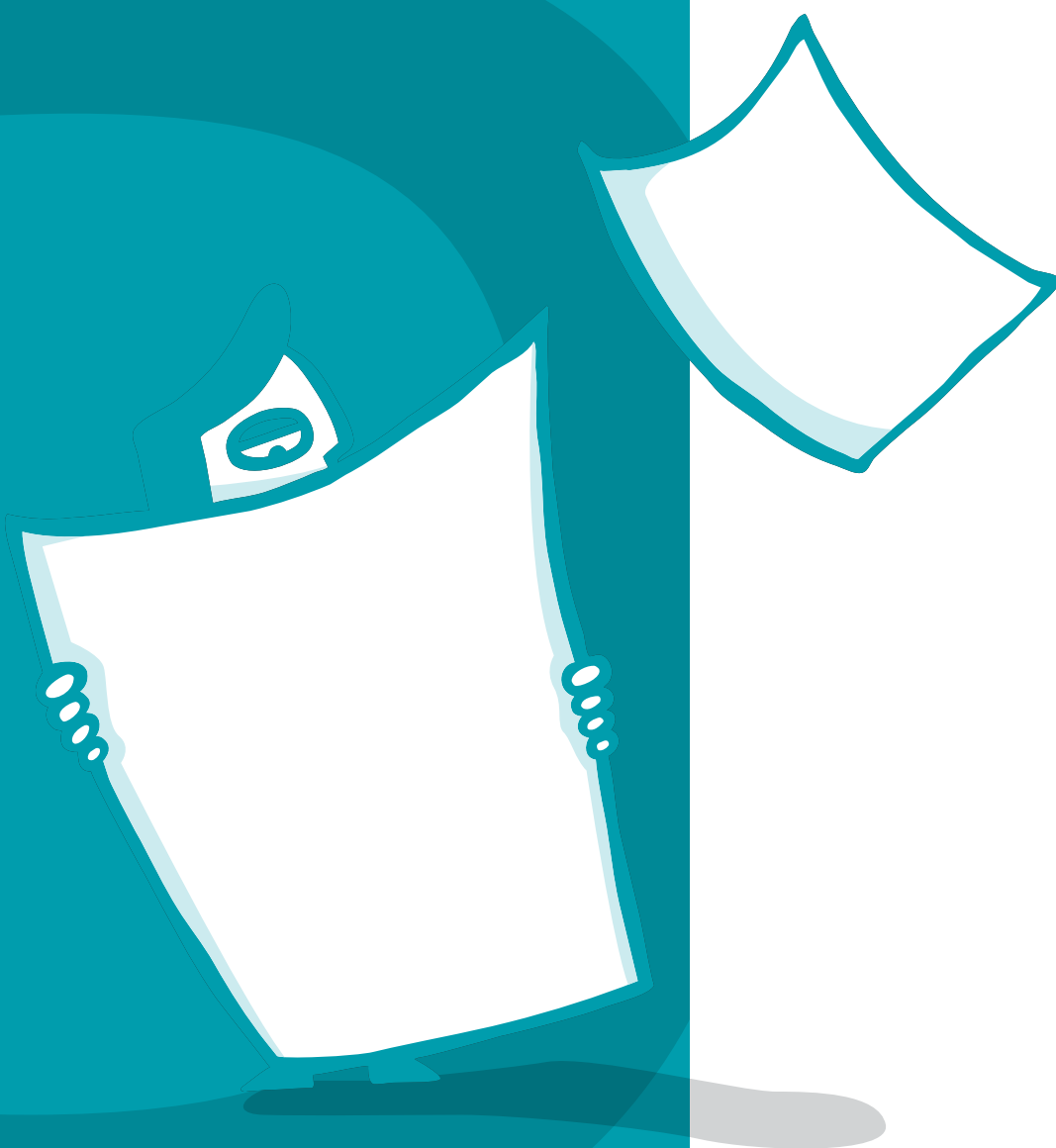
Opozarjam na nesprejemljivo dejstvo, da se Vlada RS in zakonodajalec ne odzivata pravočasno na odločbe Ustavnega sodišča RS in ne pripravita ustrezne rešitve še pred potekom roka za odpravo protiustavnosti. Več kot deset odločb tega sodišča ostaja nespoštovanih. Odprava protiustavnosti v zakonih je v pristojnosti Državnega zbora RS kot zakonodajalca, vendar je dolžnost Vlade RS kot ustavno določenega predlagatelja zakonov, da pravočasno pripravi zakonske predloge in jih predloži v zakonodajni postopek.

Varuh je v vseh letih delovanja vložil 31 zahtev za presojo ustavnosti ali zakonitosti predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvajanje javnih pooblastil. Žal tudi nekatere odločbe Ustavnega sodišča RS, ki so bile sprejete na podlagi Varuhovega predloga, še niso dobile ustreznega odziva, na kar opozarjamo tudi v tem letnem poročilu.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer,
Poročilo Varuha za leto 2018

VARUH IN
USTAVNO
SODIŠČE
REPUBLIKE
SLOVENIJE

Varuh človekovih pravic lahko začne postopek za presojo ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvajanje javnih pooblastil, in vloži:

zahtevo za presojo ustavnosti

Varuh lahko na podlagi 23.a člena Zakona o ustavnem sodišču začne postopek za **presojo ustavnosti ali zakonitosti predpisa ali splošnega akta**, izdanega za izvajanje javnih pooblastil, če meni, da predpis ali splošni akt nedopustno posega v človekove pravice ali emeljne svoboščine.

Varuh je v vseh letih svojega delovanja vložil

31
zahtev

za **presojo** ustavnosti ali zakonitosti predpisa ali splošnega akta (več na spletišču www.varuh-rs.si).

Varuh v vlogi prijatelja sodišča

Varuh lahko skladno s 25. členom ZVarCP »vsakemu organu posreduje svoje mnenje z vidika varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin v zadevi, ki jo obravnava, ne glede na vrsto ali stopnjo postopka, ki je v teku«, tudi v zadevah, o katerih potekajo sodni ali drugi pravni postopki, torej lahko nastopi kot t. i. prijatelj sodišča (amicus curiae).

Leta 2017 je Varuh sploh prvič **kot tretja stran Evropskemu sodišču za človekove pravice predložil** pisne pripombe v zvezi z eno izmed zadev tega sodišča (št. 60503/15) proti Republiki Sloveniji (kar smo storili v skladu s 36. členom Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin).

ustavno pritožbo

Drugi odstavek 50. člena Zakona o ustavnem sodišču (ZUstS) daje Varuhu pravico, da vloži ustavno pritožbo **zaradi kršitve človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki je bila storjena posamezniku ali pravni osebi** s posamičnim aktom državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil.

Varuh je v vseh letih svojega delovanja vložil

3
ustavne pritožbe.

Varuh je v obdobju 2013–2018 (do 15.2.2019) vložil devet zahtev za presojo ustavnosti

2013

1. Zahteva za presojo ustavnosti 15., 32. in 37. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah **Zakona o bančništvu** (ZBan-1L), vložena 16.12.2013. Ustavno sodišče RS je presodilo (RS U-I-295/13), **da je bil 350.a člen Zakona o bančništvu v neskladju z Ustavo RS.**

2014

2. Zahteva za presojo ustavnosti tretje alineje osmega odstavka 4. člena **Zakona o davku na nepremičnine** (ZDavNepr), vložena 20. 3. 2014. Ustavno sodišče RS **je zahtevo zavrglo** (RS U-I-69/14), **ker je predpis prenehal veljati.**

2015

3. Zahteva za presojo ustavnosti 25. člena **Zakona o ukrepih za uravnoteženje javnih financ občin** v povezavi z 8. členom Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, vložena 31. 7. 2015. Sodišče je presodilo (RS U-I-109/15), da je 28. člen Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev **v neskladju z Ustavo RS.**
4. Zahteva za presojo ustavnosti četrtega odstavka 27. člena, prvega in drugega odstavka 38. člena ter prvega in drugega odstavka 391. člena **Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju**, vložena 9. 7. 2015. Ustavno sodišče RS je presodilo (RS U-I-100/15-17), da je omenjeni členi, kolikor se nanašajo na dokupljeno pokojninsko dobo, **niso v neskladju z Ustavo RS.**

Leta 2015 smo s soglasjem prizadetega **vložili ustavno pritožbo zoper sklepe prvostopenjskega (Okrajno sodišče v Ljubljani), drugostopenjskega (Višje sodišče v Ljubljani) in najvišjega sodišča v državi (Vrhovno sodišče RS).** Ustavno sodišče RS nas je obvestilo, da je senat tega sodišča v postopku za preizkus ustavne pritožbe na seji **12. julija 2016** sprejel sklep (številka Up-563/15-7), da se ustavna pritožba sprejme v obravnavo.

5. Zahteva za presojo ustavnosti petega odstavka 10. člena, četrte točke prvega odstavka 12. in prvega odstavka 14. člena **Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev** ter ustavnosti in zakonitosti drugega odstavka 7. člena **Pravilnika o načinu ugotavljanja premoženja** in njegove vrednosti pri dodeljevanju pravic iz javnih sredstev ter o razlogih za zmanjševanje v postopku dodelitve denarne socialne pomoči, vložena 20. 5. 2015. Sodišče je presodilo (RS U-I-73/15), da je prvi odstavek 14. člena **v neskladju z Ustavo RS** ter da peti odstavek 10. člena in 4. točka prvega odstavka 12. člena **nista v neskladju z Ustavo RS.** Drugi odstavek 7. člena Pravilnika je v delu, ki določa, da se vrednost lastniških deležev gospodarskih družb ali zadrug lahko ugotavlja tudi le iz izpisa iz sodnega registra, v neskladju z Ustavo RS.

2016

6. Zahteva za presojo ustavnosti prvega, drugega in tretjega odstavka 37.a člena **Zakona o obrambi**, vložena 3. 2. 2016. Sodišče je presodilo (RS U-I-28/16), da je z ustaljenimi metodami razlage mogoče ugotoviti vsebino pooblastil in da izpodbijane določbe **niso v neskladju z načelom jasnosti in določnosti** iz 2. člena Ustave RS.

2017

7. Zahteva za presojo ustavnosti 112.a, četrtega odstavka 113. in 114.a člena **Zakona o nalogah in pooblastilih policije** (ZNPPol), vložena 22. 9. 2017. Ustavno sodišče RS odločitve še ni sprejelo.
8. Zahteva za presojo ustavnosti 10.b člena novele **Zakona o tujcih** (ZTuj-2), vložena 19. 4. 2017. Odločitev Ustavno sodišče RS odločitve še ni sprejelo.

2019

9. Zahteva za presojo ustavnosti in zakonitosti **Uredbe o mejnih vrednostih kazalcev hrupa** v okolju (UR. I. RS 43/2018), vložena 15.2.2019.

V obdobju 2013–2018 je Varuh prejel naslednje odločitve Ustavnega sodišča RS:

1. Zahteva za presojo ustavnosti drugega in tretjega odstavka 74. člena **Zakona o duševnem zdravju** (ZDZdr), vložena 27. 11. 2012: Ustavno sodišče RS je presodilo (RS U-I-294/12), **da se tretji stavek drugega odstavka in tretji stavek tretjega odstavka 74. člena Zakona o duševnem zdravju razveljavita.**
2. Zahteva za presojo ustavnosti 143. člena **Zakona za uravnoteženja javnih financ** (ZUJF), vložena 18.7.2012: Ustavno sodišče RS je presodilo (U-I-186/12), da so bili člani zakona v delih, ki so se nanašali na upravičence do dela pokojnine za upoštevanje obdobj pokojninske dobe do 31. 3. 1992 pri nosilcih zavarovanja v drugih republikah nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, **v neskladju z Ustavo RS.**
3. Zahteva za presojo ustavnosti 188. in 246. člena **Zakona za uravnoteženja javnih financ** (ZUJF), vložena 12. 6. 2012: Ustavno sodišče RS je presodilo (RS U-I-146/12-35), da sta člena, ki se nanašata na prenehanje pogodbe o zaposlitvi javnim uslužbencem z izpolnjenimi pogoji za starostno upokojitev, v neskladju z Ustavo RS, in to tiste določbe, ki se nanašajo na javne uslužbenke. Izpodbijana člena zakona v delu, ki se nanaša na moške, **nista v neskladju z Ustavo RS.**
4. Zahteva za presojo ustavnosti 40. člena **Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva** (ZVDAGA), vložena 2. 4. 2012: Ustavno sodišče RS je presodilo (RS U-I-70/12), da **je v neskladju z Ustavo RS**, kolikor zakon med javno arhivsko gradivo uvršča tudi gradivo izvajalcev zdravstvene dejavnosti, ki so po tem zakonu opredeljeni kot javnopravne osebe, ki vsebuje osebne podatke o zdravljenju pacientov.
5. Zahteva za presojo ustavnosti prvega odstavka 19. člena **Zakona o prekrških** (ZP-1-UPB8), vložena 18. 1. 2012: Ustavno sodišče RS je presodilo (U-I-12/12), **da se razveljavijo odstavki 19. člena, kolikor se nanašajo na izvršitev uklonilnega zapora**, in 202.b člen.

Kljub izdanemu posebnemu poročilu in priporočilu socialnovarstveni zavodi opozarjajo na težave, s katerimi se še vedno srečujejo pri sprejemu oseb na podlagi odločitev sodišč. Zdi se nam nesprejemljivo, da zavodi, Skupnost socialnih zavodov Slovenije, sodišča in Varuh že več let opozarjamo na problematiko prezasedenosti varovanih oddelkov, vendar se zadeve ne spremenijo na bolje in se celo slabšajo. Zato znova pozivam vse pristojne k čimprejšnji izvedbi navedenih priporočil, ki jih je Državni zbor RS izdal ob obravnavi Varuhovega posebnega poročila.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer,
Poročilo Varuha za leto 2017

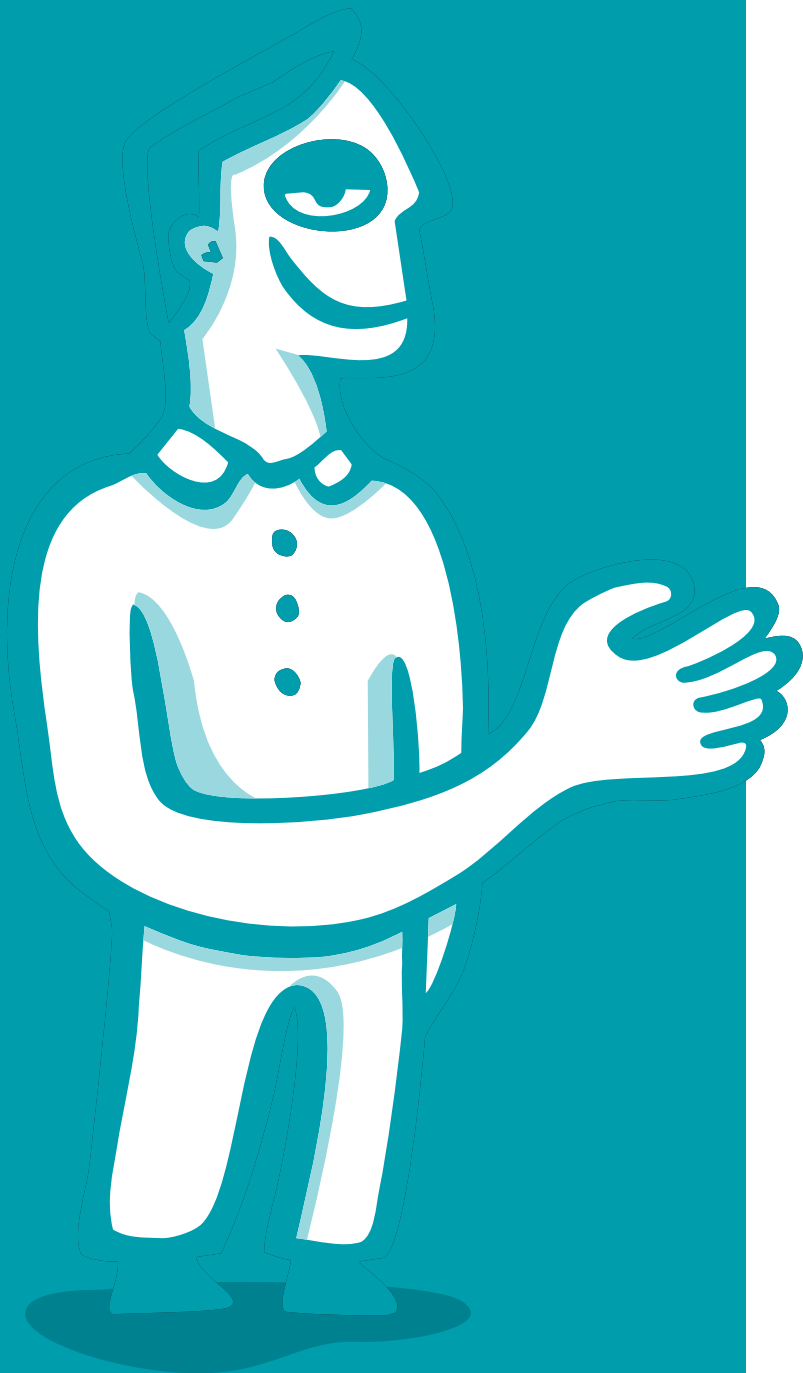

Kot varuhinja izražam nezadovoljstvo, da nekateri državni organi, organi lokalnih oblasti in nosilci javnih pooblasti (zavodi, CSD in drugi) delujejo prepočasi, nerazumno dolgo rešujejo vloge in pri odločanju prekoračujejo vse razumne roke. Zlasti je hitro odločanje posebej pomembno v primerih reševanja vlog za priznanje pravice do denarnega nadomestila ali oblik socialne pomoči. Organi, ki v upravnem postopku odločajo na katerikoli stopnji, morajo o pravicah in dolžnostih posameznikov odločati znotraj rokov, ki jih določa Zakon o splošnem upravnem postopku ali drugi zakoni, zato izgovori o pomanjkanju kadrov, bolniški odsotnosti ali drugi razlogi za ljudi in tudi za Varuha niso sprejemljivi. Še toliko bolj je to pomembno v postopkih, kjer gre za zelo hude posege v pravice posameznikov, ki učinkujejo že pred dokončnostjo odločbe – na primer odvzemi otrok staršem.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer

Poročilo Varuha za leto 2015

SODELOVANJE
Z DRŽAVNIMI
ORGANI IN
ORGANI
LOKALNIH
OBLASTI

Sodelovanje z državnimi organi in organi lokalnih oblasti

Državni zbor RS je na 10. redni seji 1. 2. 2013 z 82 glasovi od 86 navzočih poslancev za varuhinjo izvolil Vlasto Nussdorfer, ki je funkcijo varuhinje človekovih pravic začela opravljati 23. februarja 2013. **Vprašanja uresničevanja Varuhovih priporočil so postala ena od njenih osrednjih skrbi.** O njih in sistemskih vprašanjih in ukrepih za odpravo ugotovljenih kršitev človekovih pravic v konkretnih primerih je varuhinja s svojimi namestniki in svetovalci šest let vodila številne pogovore na sestankih in srečanjih z ministri in predstojniki državnih organov in institucij. Tem vprašanjem so namenili pozornost tudi na sejah Vlade RS, organov Državnega zbora RS in Državnega sveta RS ter na plenarnih sejah obeh domov parlamenta. Na pogovorih so bili navzoči tudi sodelavci Varuha in sodelavci ministrov in predstojnikov, vendar jih v tem pregledu poimensko ne imenujemo, so pa imena razvidna iz Varuhovih vsakoletnih poročil in zapisov na spletni strani Varuha.

V tem pregledu ne obravnavamo zelo intenzivne, skoraj dnevne Varuhove komunikacije z državnimi organi in organi lokalnih oblasti, da se razjasnijo vse okoliščine v zvezi z obravnavo pobud. Varuh namreč v zadevi praviloma pridobi tudi mnenje druge strani. Zato opravimo poizvedbo pri organu, na katerega se pobuda nanaša. Te komunikacije so razvidne iz vsakoletnih poročil in v njih predstavljenih obravnavanih primerov.

2013

Leta 2013 se je varuhinja s svojimi namestniki in svetovalci srečala in pogovarjala z ministrico za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti **dr. Anjo Kopač Mrak**, ministrom za kmetijstvo in okolje **mag. Dejanom Židanom**, ministrom za infrastrukturo in prostor **Samom Omerzelom**, ministrom za zunanje zadeve **Karлом Erjavcem**, ministrom za izobraževanje, znanost in šport **dr. Jernejem Pikalom**, ministrom za pravosodje **dr. Senkom Pličaničem**, ministrom za zdravje **Tomažem Gantarjem** in ministrom za notranje zadeve in javno upravo **dr. Gregorjem Virantom**.

V prostorih Varuha je imela varuhinja s sodelavci pogovore z generalno direktorico Zavoda RS za zaposlovanje **mag. Zlatko Srdoč Majer**, predsednikom vrhovnega sodišča **Brankom Maslešo** in generalnim sekretarjem tega sodišča **Jankom Marinkom**, predsednikom Odvetniške zbornice Slovenije **Romanom Završkom**, glavno tržno inšpektorico in predsednico Inšpekcijskega sveta **Andrejko Grlič**, predsednikom Zveze svobodnih sindikatov Slovenije **mag. Dušanom Semoličem** in

izvršnim sekretarjem za politiko zaposlovanja in migracije, javne kampanje in odnose z javnostmi, mlade in sindikalizem ter socialno podjetništvo **Goranom Lukičem**, generalnim direktorjem Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ) **Marjanom Papežem** in direktorjem zavarovanj **Borisom Gačnikom**, generalnim direktorjem Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij (URSIKS) **Dušanom Valentinčičem**, glavnim inšpektorjem za delo **Francijem Rančigajem**, v. d. generalnega direktorja Generalnega davčnega urada RS **Jano Ahčin**, v. d. glavnega inšpektorja Inšpektorata RS za delo **Natašo Trček** in glavno inšpektorico Inšpektorata RS za promet, energetiko in prostor **Sandro Petan Mikolavčič**. Obiskali so tudi Inšpektorat RS za notranje zadeve in Pediatrično kliniko, kjer so se sestali s strokovnim direktorjem Pediatrične klinike UKC Ljubljana prof. **dr. Rajkom Kendo**.

Srečali so se tudi s predstavnikom madžarske skupnosti v slovenskem parlamentu **dr. Lászlóm Gönczem**, muftijem muslimanske skupnosti v Republiki Sloveniji **dr. Nedžadom Grabusom** in tajnikom skupnosti **Nevezetom Poričem**, in evropskim komisarjem za okolje **dr. Janezom Potočnikom**.

Ob poslovanju zunaj sedeža se je varuhinja pogovarjala z župani Jesenic **Tomažem Tomom Mencingerjem**, Raven na Koroškem **Tomažem Roženom**, Ljubljane **Zoranom Jankovičem**, Kočevja **dr. Vladimирjem Prebiličem**, Ptuja **dr. Štefanom Čelanom**, Velenja **Bojanom Kontičem**, Celja **Bojanom Šrotom** in Novega mesta **Alojzijem Muhičem** ter s podžupanom Mestne občine Koper **Danijelom Cepom**.

Predaja 18. letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2012 in 5. Poročila o izvajanju nalog DPM v letu 2012

Varuhinja je 4. 7. 2013 predsedniku Državnega zbora RS **Janku Vebru** in predsedniku RS **Borutu Pahorju** predala 18. letno poročilo Varuha za leto 2012 in zbornik Dvajset let Zakona o Varuhu človekovih pravic 1993–2013. Skupaj s predsednikom je istega dne obiskala stavkajoča delavca podjetja Čukgraf pred državnim zborom. Julija je poročilo predala tudi predsednici Vlade RS **Alenki Bratušek**. Vlada RS je 3. 10. 2013 podala svoje odzivno poročilo na letno poročilo Varuha in informacijo o uresnitvi priporočil Državnega zbora RS ob obravnavi 17. Varuhovega letnega poročila.

Izčrpna obravnava Varuhovega poročila se je nadaljevala na komisijah in odborih DZ RS. Pomembna je bila razprava na **Komisiji za peticije ter človekove pravice in enake možnosti**, ki jo je vodila poslanka Eva Irgl. Komisija je podprla vsa Varuhova priporočila, nato pa je 24. 10. 2013 sledila

obravnavala poročila še v Državnem zboru RS. Ob koncu so sprejeli tudi vsa Varuhova priporočila ter priporočili vsem državnim in lokalnim oblastem, da jih pri svojem delu upoštevajo. Tudi Državni svet RS je na svojih delovnih telesih in na plenarni seji obravnaval obe letni poročili.

Posebno poročilo Varuha

V februarju 2013 je Varuh na podlagi tretjega odstavka 43. člena Zakona o varuhu človekovih pravic pripravil **posebno poročilo o projektu Zagovornik – glas otroka**, ki ga je varuhinja predala Državnemu zboru RS in ta ga je obravnaval 22. in 23. maja.

2014

V prostorih Varuha je imela varuhinja s sodelavci pogovore z ministrico za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti **dr. Anjo Kopač Mrak**, ministrom za pravosodje **dr. Senkom Pličaničem**, ministrom za izobraževanje, šolstvo in šport **dr. Jernejem Pikalom**, ministrom za finance **dr. Urošem Čuferjem** (v prostorih ministrstva), ministrico za notranje zadeve **mag. Vesno Györköš Žnidar**, ministrom za infrastrukturo **dr. Petrom Gašperšičem**, ministrom za obrambo **Jankom Vebrom**, ministrico za izobraževanje, znanost in šport **dr. Stanko Setnikar Cankar** in ministrom za pravosodje **mag. Goranom Klemenčičem**.

Opravili so pogovore s predsednikom Ustavnega sodišča RS **mag. Miroslavom Mozetičem** (v prostorih sodišča), predsednikom Državne volilne komisije **Dušanom Vučkom**, generalnim direktorjem Direktorata za policijo in druge varnostne naloge **dr. Miroslavom Žaberlom**, v. d. generalnega direktorja Zavoda RS za zaposlovanje **Mavricijo Batič**, načelnikom Generalštaba Slovenske vojske, generalmajorjem **Dobranom Božičem** (v kadetnici Slovenske vojske v Mariboru), generalnim državnim tožilcem prof. **dr. Zvonkom Fišerjem**, generalnim državnim pravobranilcem **dr. Boštjanom Tratarjem**, predsednikom Sodnega sveta RS **Janezom Vlajem**, predsednikom Računskega sodišča RS **Tomažem Veselom** in predstavniki Agencije RS za okolje. Bili so na sestanku Inšpekcijskega sveta, ki je deloval v okviru Ministrstva za notranje zadeve. Opravljen je bil (v prostorih Varuha) tudi sestanek s predstavniki sindikalnih organizacij Slovenske vojske ter z **Dobranom Božičem** in načelnikom Generalštaba Slovenske vojske, brigadirjem **dr. Andrejem Ostermanom**.

Predstavniki Varuha so se udeležili sej Medresorske komisije za človekove pravice, ki deluje v okviru Ministrstva za zunanje zadeve, okrogle mize o problematiki homeopatije v Sloveniji na Zdravniški zbornici Slovenije, predstavitve publikacije ob 25. obletnici sprejetja Konvencije o otrokovih pravicah (na Ministrstvu za zunanje zadeve). Sodelovali so

tudi v okviru projekta Z (od)govorom nad sovražni govor.

Decembra 2014 je varuhinja ob svetovnem dnevu človekovih pravic **predsedniku države Borutu Pahorju** predala publikacijo s pregledom dvajsetih let Varuhovega delovanja. Varuhinja se je s svetovalcem Varuha Gašperjem Adamičem udeležila srečanja pri predsedniku države s člani Regijske civilne iniciative (RCI), ki si prizadevajo za ureditev bivanjskih razmer za Rome na Dolenjskem.

Ob poslovanju zunaj sedeža se je varuhinja pogovarjala z župani Celja **Bojanom Šrotom**, Zagorja ob Savi **Matjažem Švaganom**, Metlike **Darkom Zevnikom**, Ormoža **Alojzom Sokom**, Bovca **Sinišo Germovškom**, Mestne občine Murska Sobota **Antonom Štihecem**, Izole **mag. Igorjem Kolencem**, Ilirske Bistrice **Emilom Rojcem**, Brežic **Ivanom Molanom**, Maribora **dr. Andrejem Fištravcem**, Hrastnika **Milanom Jeričem** in Lendave **mag. Antonom Balažekom** ter podžupanom Bohinja **Jožetom Sodjo**.

Predaja 19. letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2013 in 6. Poročila o izvajanju nalog DPM v letu 2013

Varuhinja je obe poročili 2. 7. 2014 predala predsedniku Državnega zbora RS **Janku Vebro**, nekaj dni pozneje tudi predsedniku države **Borutu Pahorju** in predsednici Vlade RS **Alenki Bratušek**. Varuhinja in njeni namestniki so sodelovali na plenarnih sejah Državnega zbora RS ter sestankih komisij in odborov, na katerih so obravnavali 19. letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2013 in Poročilo o izvajanju nalog DPM v letu 2013. Sodelovali so tudi na seji Državnega sveta RS in na seji Vlade RS, na plenarni seji DZ RS 21. 11. 2014 so obravnavali obe poročili. Varuhinja je ob začetku obravnave nagovorila poslanke ter podala svojo oceno o stanju človekovih pravic in svoboščin v Sloveniji.

2015

V prostorih Varuha je imela varuhinja s sodelavci pogovore z ministrico za okolje in prostor **Ireno Majcen**, ministrom za javno upravo **Borisom Koprivnikarjem**, ministrico za izobraževanje, znanost in šport **dr. Majo Makovec Brenčič**, ministrico za zdravje **Milojko Kolar Celarc**, ministrico za delo, družino, socialne zadeve ter enake možnosti **dr. Anjo Kopač Mrak**, ministrico za obrambo **Andrejo Katič**, ministrom za zunanje zadeve **Karlom Erjavcem**. Imela je delovno srečanje s predstavniki Ministrstva RS za okolje in Ministrstva za infrastrukturo.

Varuhinja je imela s sodelavci pogovore s **senatom** Komisije za preprečevanje korupcije, informacijsko

pooblaščenko **Mojco Prelesnik**, generalnim direktorjem URSIKS **Jožetom Podržajem**, generalnim direktorjem Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) **Samom Fakinom**, generalno direktorico Direktorata za upravne notranje zadeve na MNZ **Nino Gregori**, glavno inšpektorico Inšpektorata RS za delo **Natašo Trček** in generalno direktorico Finančne uprave RS **Jano Ahčin**, v prostorih Tržnega inšpektorata RS pa so se srečali z glavno tržno inšpektorico **Andrejko Grlič**. V prostorih Varuha so se srečali s predstavniki Inšpektorata RS za okolje in prostor, ZPIZ, Inšpektorata za javni sektor, predsednikom Zdravniške zbornice Slovenije **dr. Andrejem Možino**, predsednikom Skupnosti občin Slovenije **dr. Ivanom Žagarjem** in generalnim sekretarjem Vlade RS **mag. Darkom Krašovcem**.

Ob poslovanju zunaj sedeža je imela varuhinja s sodelavci pogovore z župani Novega mesta **Gregorjem Macedonijem**, Vipave **mag. Ivanom Princesom**, Maribora **dr. Andrejem Fištravcem**, Dravograda **Marijano Cigala**, Ljutomera **mag. Olgo Karbo**, Luč **Cirilom Roscom**, Železnikov **mag. Antonom Luznarjem**, Radeč **Tomažem Režunom**, Hrpelje - Kozina **Sašo Likavec Svetelšek**, Ivančne Gorice **Dušanom Strnadom** in Vranskega **Francem Sušnikom**, v Moravskih Toplicah se je srečala s podžupanom **Dušanom Grofom** in direktorico občinske uprave **Martino Vink Kranjec** ter predstavniki madžarske skupnosti, srečala se je tudi s predstavniki Križevcev, v občini Celje pa s podžupanjo **mag. Darjo Turk**.

V Državnem zboru RS so se varuhinja in njeni namestniki udeležili sej Komisije za peticije ter človekove pravice in enake možnosti, Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino, Odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo, Odbora DZ za delo, družino, socialne zadeve in invalide, Mandatno-volilne komisije, Odbora za zdravstvo, Odbora za pravosodje, Komisije za državno ureditev, Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide in Komisije za narodne skupnosti. Na Ministrstvu za zunanje zadeve so se udeležili sej Medresorske komisije za človekove pravice.

Varuhinja se je s svojim namestnikom Jernejem Rovškom na povabilo predsednika države Boruta Pahorja udeležila njegovega pogovora s predstavniki romske skupnosti.

Novembra 2015 je varuhinja na podlagi 46. člena Zakona o varuhu človekovih pravic predsednika Vlade RS dr. Mira Cerarja prosila za nujni sprejem. Menila je, da je situacija v zvezi z begunsko krizo tako resna, da terja pogovor tudi z njim.

Predaja 20. letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2014 in 7. Poročila o izvajanju nalog DPM v letu 2014

Varuhinja je 19. 6. 2015 predsedniku Državnega zbora RS **dr. Milanu Brglezu** predala Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2014 in Poročilo državnega preventivnega mehanizma za leto 2014. Nekaj dni pozneje je poročili predala tudi predsedniku države **Borutu Pahorju** in predsedniku Vlade RS **dr. Miru Cerarju**.

Obe poročili so obravnavali na sejah delovnih teles Državnega zbora RS in Državnega sveta RS ter na njihovih plenarnih sejah. Varuhinja je obe poročili za leto 2014 predstavila tudi na seji Vlade RS. Varuhinja je 22. 10. 2015 poslancem Državnega zbora RS na plenarni seji, na kateri so obravnavali obe poročili, predstavila nekaj poudarkov iz poročila.

2016

Večina pogovorov je bila v prostorih Varuha. Varuhinja je imela s sodelavci pogovore z ministrico za obrambo **Andrejo Katič**, ministrico za zdravje **Milojko Kolar Celarc**, ministrom za kulturo **Antonom Peršakom**, ministrico za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti **dr. Anjo Kopač Mrak**, ministrico za okolje in prostor **Ireno Majcen**, ministrom za Slovence v zamejstvu **Gorazdom Žmavcem**, ministrico za izobraževanje, znanost in šport **dr. Majo Makovec Brenčič**, državno sekretarko **Martino Vuk**, državnim sekretarjem na Ministrstvu za notranje zadeve **Boštjanom Šeficem** in namestnico generalnega direktorja Policije **mag. Tatjano Bobnar**, vodjo Sektorja za človekove pravice na Ministrstvu za zunanje zadeve **mag. Boženo Forštnarič Boroje** in veleposlanikom **Tomažem Mencinom**, v. d. direktorja ZZZS **Samom Fakinom**, glavno inšpektorico Inšpektorata za javni sektor **Lidijo Apohal Vučković**, glavno inšpektorico Inšpektorata RS za okolje in prostor **Dragico Hržica**, direktorico Gradbene, geodetske in stanovanjske inšpekcije **Tanjo Varljen**, direktorjem Inšpekcije za okolje in naravo **mag. Vladimirjem Kaiserjem**, vodjo Upravne inšpekcije **mag. Robertom Lainščkom**, vodjo Inšpekcije za sistem javnih uslužbencev **Dušo Pokeržnik**, vodjo konzularne službe na Ministrstvu za zunanje zadeve **Andrejem Šterom**, direktorjem Urada za narodnosti **mag. Stankom Baluhom**, namestnikom generalne direktorice Finančne uprave RS **Petrom Jenkom**, glavno inšpektorico Inšpektorata RS za delo **Natašo Trček**, predstavniki Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter generalno direktorico Zavoda RS za zaposlovanje **Mavricijo Batič**. Varuhinja je imela s sodelavci tudi pogovore z direktorico Študijskega centra za narodno spravo **dr. Andrejo Valič Zver** in generalnim državnim pravobranilcem **mag. Jurijem Groznikom**.

Varuh se je (kot zunanji član) udeležil sej Medresorske delovne skupine za izvrševanje sodb Evropskega sodišča za človekove pravice na Ministrstvu za pravosodje. Na Ministrstvu za kulturo so se sodelavci Varuha udeležili pogovora o osnutkih dokumentov medijske strategije.

Na poslovanjih zunaj sedeža se je varuhinja pogovarjala z župani Ljutomera **mag. Olgo Karba**, Ptuja **Marjanom Senčarjem**, Maribora **dr. Andrejem Fištravcem**, Trbovelj **Jasno Gabrič**, Nove Gorice **Matejem Arčonom**, Mestne občine Slovenj Gradec **Andrejem Časom**, Morske Sobote **dr. Aleksandrom Jevškom**, Črnomlja **Mojco Čemas Stjepanovič**, Brežic **Ivanom Molanom**, Šentjurja **mag. Markom Diacijem** in Jesenic **Tomažem Tomom Mencingerjem** ter podžupanjo Pirana **Meiro Hot**.

Varuhinja se je z namestnikom in svetovalcem Varuha srečala s **pripadniki madžarske narodnostne manjšine**. Pogovorili so se o njihovih pravicah, zagotovljenih v Ustavi RS. Pogovori so potekali v prostorih Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti v Lendavi. V Kopru so se srečali tudi s pripadniki **italijanske narodnostne manjšine**.

Predaja 21. letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2015 in 8. Poročila o izvajanju nalog DPM v letu 2015

Obe poročili je varuhinja predala predsedniku Državnega zbora RS **dr. Milanu Brglezu**, predsedniku Republike Slovenije **Borutu Pahorju** in predsedniku Vlade RS **dr. Miru Cerarju**. Ob teh priložnostih je z njimi imela pogovore o spoštovanju človekovih pravic in pravni varnosti v državi.

O poročilu in drugih temah so varuhinja in njeni namestniki sodelovali na sejah odborov in komisij Državnega zbora RS in Državnega sveta RS: Odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo, Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, Odbora za notranje zadeve, Odbora za obrambo javno upravo in lokalno samoupravo, Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, Odbora za kulturo, Odbora za pravosodje DZ, Komisije za državno ureditev in Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino ter Komisije za narodni skupnosti.

Obe poročili so obravnavali tudi na 43. seji Državnega sveta RS in 101. seji Vlade RS. Varuhinja in njeni namestniki so se 21. 10. 2016 udeležili 23. seje Državnega zbora RS, na kateri so obravnavali 21. letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2015 in Poročilo o izvajanju nalog DPM v letu 2015. Državni zbor je 25. 10. 2016 s 74 glasovi za in nobenim proti sprejel Varuhova priporočila ter institucijam in funkcionarjem na vseh ravneh svetoval, naj jih upoštevajo.

2017

Leta 2017 je imela varuhinja z namestniki in svetovalci v prostorih Varuha 16 pogovorov z ministri in njihovimi sodelavci, 15 pogovorov z direktorji direktoriatov ali predstojniki organov v sestavi ministrstev in sodnimi oblastmi in 12 pogovorov z župani. Na sestankih so predstavnike državnih organov opozorili na uresničevanje priporočil, kršitve in nepravilnosti na sistemski ravni ter nepravilnosti v zadevah, ki jih Varuh zaznava na področjih njihovega dela.

Varuhinja je imela s sodelavci pogovore z ministrom za zunanje zadeve **Karлом Erjavcem**, ministrico za obrambo **Andrejo Katič**, ministrico za okolje in prostor **Ireno Majcen**, ministrom za infrastrukturo **dr. Petrom Gašperšičem**, ministrom za javno upravo **Borisom Koprivnikarjem**, ministrico za notranje zadeve **mag. Vesno Györkös Žnidar**, ministrico za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti **dr. Anjo Kopač Mrak** in ministrico za zdravje **Milojko Kolar Celarc**.

Srečali in pogovarjali so se tudi z državnim sekretarjem na Ministrstvu za notranje zadeve **Boštjanom Šeficem**, generalno direktorico Direktorata za okolje **mag. Tanjo Bolte**, generalnim direktorjem Agencije RS za okolje **mag. Joškom Knezom**, generalnim direktorjem Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije **Marjanom Sušljem**, generalno sekretarko Vlade RS **mag. Lilijano Kozlovič**, direktorjem Socialne inšpekcije **Petrom Stefanoskim**, predsednikom Računskega sodišča **Tomažem Veselom**, predsednikom Vrhovnega sodišča RS **mag. Damijanom Florjančičem** in vrhovno sodnico **dr. Matejo Končina Peternel**, generalnim državnim tožilcem **Dragom Šketo** in vrhovnim državnim tožilcem **Alešem Butalo**, predsednikom Okrožnega sodišča v Ljubljani **Marjanom Pogačnikom**, generalnim direktorjem RTV Slovenija **Igorjem Kaduncem**, varuhinjo pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija **Ilinko Todorovski**, **dr. Sonjo Jeram** iz Nacionalnega inštituta za javno zdravje, rektorjem Univerze v Ljubljani **prof. dr. Igorjem Papičem**, generalnim direktorjem URSIKS **Jožetom Podržajem**, direktorico Centra za izobraževanje v pravosodju **dr. Tadejo Jelovšek**, predsednico Zdravniške zbornice Slovenije **dr. Zdenko Čebašek - Travnik**, glavno inšpektorico Inšpektorata RS za delo **Natašo Trček**, generalno direktorico Finančne uprave RS **Jano Ahčin**, glavno inšpektorico Inšpektorata RS za okolje in prostor **Dragico Hržica** in varuhom športnikovih pravic **Rožletom Prezljem**, zastopniki pacientovih pravic (ti so **Avgust Rebič** iz Kranja, **Vlasta Cafnik** in **Adela Postružnik** iz Maribora, **Olga Petrak** in **Cvetka Jurak** iz Celja, **Melina Omerzel Petek** in **Mojca Mahkota** iz Ljubljane, **Stanka Vauh** iz Raven na Koroškem in **Zlata Rebolj** iz Novega mesta).

Varuhinja in namestniki so se udeležili sej odborov in komisij Državnega zbora RS in Državnega sveta

RS: Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino, Odbora za pravosodje, Odbora za narodnosti, Odbora za kulturo ter Odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo, Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide ter Komisije za državno ureditev. Na Ministrstvu za pravosodje pa sestankov Medresorske delovne skupine za koordinacijo izvrševanja sodb Evropskega sodišča za človekove pravice.

Varuhinja je 16. 6. 2017 s sodelavci obiskala **slovensko manjšino v Porabju**. V Monoštru so jih sprejeli predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jože Hirnök, zagovornica slovenske manjšine v madžarskem parlamentu Erika Kölles Kiss in dr. Boris Jesih, generalni konzul RS na Madžarskem.

Ob poslovanju zunaj sedeža se je varuhinja pogovarjala z župani Cankove **Dragom Vogrinčičem**, Semiča **Polono Kambič**, Mislinje **mag. Bojanom Borovnikom**, Kozjega **Milenco Krajnc**, Lendave **mag. Antonom Balažkom**, Beltincev **Milanom Keranom**, Kobarida **Robertom Kavčičem** in Maribora **dr. Andrejem Fištravcem** ter s podžupanom Kranjske Gore **Bogdanom Janšo**, direktorico občinske uprave občine Celje **mag. Ingrid Mastnak** ter predstavniki Divače. Ob svetovnem dnevu žena se je varuhinja udeležila tudi osmega srečanja slovenskih županj.

Predaja 22. letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2016 in 9. Poročila o izvajanju nalog DPM v letu 2016

Leta 2017 je varuhinja predala 22. redno letno poročilo, ki se je nanašalo na delo Varuha v letu 2016, in 9. letno poročilo DPM za leto 2016. Varuhinja in njeni namestniki so 19. 5. 2017 na novinarski konferenci v prostorih Varuha predstavili glavne poudarke iz obeh poročil, istega dne je varuhinja obe poročili predala predsedniku Državnega zbora RS **dr. Milanu Brglezu**, Državnemu svetu RS, predsedniku RS **Borutu Pahorju**, 23. 5. 2017 pa še predsedniku Vlade RS **dr. Miru Cerarju**. Poročilo so prejeli vsi poslanci Državnega zbora RS, vsi svetniki Državnega sveta RS ter vsi ministri Vlade RS.

Varuhinja je 15. 6. 2017 obe poročili **predstavila na 139. redni seji Vlade RS**. Vlada je 26. 7. 2017 sprejela Informacijo o uresničitvi priporočila Državnega zbora RS ob obravnavi 21. rednega Letnega poročila Varuha za leto 2015, Odzivno poročilo Vlade RS na 22. redno Letno poročilo Varuha za leto 2016 in Odzivno poročilo Vlade RS na Poročilo o izvajanju nalog DPM v letu 2016.

Obe poročili so obravnavali na sejah Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino, Odbora za kulturo in Odbora za narodnosti. Poročili so obravnavali tudi na delovnih telesih in na 55. seji Državnega sveta RS 11. 10. 2017.

Varuhinja in njeni namestniki so se 24. 10. 2017 udeležili 34. seje Državnega zbora RS, na kateri so obravnavali **obe poročili in Posebno poročilo** Varuha človekovih pravic Republike Slovenije o kršitvah človekovih pravic oseb z duševno motnjo pri njihovem neprostoovoljnem nastanjanju in obravnavi v varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov. Varuhinja je poslankam in poslancem predstavila nekaj glavnih poudarkov iz obeh poročil.

2018

Varuhinja je imela s sodelavci pogovore s predsednikom RS **Borutom Pahorjem**, predsednikom Državnega zbora RS **dr. Milanom Brglezom**, predsednikom Državnega sveta RS **Alojzom Kovšco**, predsednikom Vlade RS **dr. Mirom Cerarjem**, ministrom za zunanje zadeve **Karлом Erjavcem**, ministrico za pravosodje **Andrejo Katič**, ministrom za zdravje **Samom Fakinom**, ministrico za notranje zadeve **mag. Vesno Györköös Žnidar** in državnim sekretarjem **Boštjanom Šeficem** ter ministrico za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti **mag. Ksenijo Klampfer**.

Srečala in pogovarjala se je tudi z generalnim državnim tožilcem **Dragom Šketo**, generalno sekretarko Vlade RS **mag. Lilijano Kozlovič**, predsednikom Komisije za preprečevanje korupcije **Borisom Štefanecem**, državno sekretarko na Ministrstvu za kulturo **Damjano Pečnik**, varuhinjo pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija **Ilinko Todorovski**, generalnim direktorjem RTV Slovenija Igorjem Kaduncem, predstavniki URSIKS, vodjo Službe za nadzor organizacije poslovanja sodišč na Ministrstvu za pravosodje **Miranom Jazbinškom**, predsednikom Detektivske zbornice RS **dr. Miho Dvojmočem**, direktorico Centra za izobraževanje v pravosodju (MP) **dr. Tadejo Jelovšek**, predsednikom Odvetniške zbornice Slovenije **mag. Romanom Završkom**, generalnim direktorjem Direktorata za policijo in druge varnostne naloge na MNZ **mag. Ladom Bradačem**, širšim kolegijem Zavoda RS za zaposlovanje, sekretarjem Skupnosti socialnih zavodov Slovenije **Jakom Bizjakom**, predsednico Zveze svobodnih sindikatov Slovenije **Lidijo Jerkič**, predstavniki Sindikata državnih organov Slovenije, zastopniki pacientov pravic, predstavniki Zdravniške zbornice Slovenije, predstavniki Socialne zbornice Slovenije in sekretarko Skupnosti CSD Slovenije **mag. Darijo Kuzmanič Korva**.

Predstavniki Varuha so sodelovali na delovnih sestankih Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za zdravje, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Varuhinja in njeni namestniki so sodelovali na sejah komisij in odborov Državnega zbora: Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti, Odbora za pravosodje, Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino, Odbora za pravosodje, Odbora za kulturo, Komisije za narodni skupnosti. Udeleževali so se tudi sej Komisije Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide in Komisije za državno ureditev.

Januarja 2018 je varuhinja v prostorih Varuha na delovni obisk sprejela **predsednika države Boruta Pahorja**. Predstavila mu je zlasti izzive novele Zakona o varuhu človekovih pravic (ZVarCP-B). Maja sta se varuhinja in svetovalec Varuha Gašper Adamič Metlikovič v veliki dvorani Predsedniške palače udeležila posveta o odprtih vprašanih položaja romske skupnosti v Jugovzhodni Sloveniji, ki ga je pripravil predsednik Borut Pahor. Varuhinja je pri predsedniku sodelovala na delovnem posvetu z vodstvom Nacionalnega foruma humanitarnih organizacij Slovenije, decembra pa je sodelovala na pogovoru o svobodi govora in sovražnem govoru.

Ob poslovanju zunaj sedeža se je varuhinja pogovarjala z župani Šentjerneja **Radkom Luzarjem**, Šalovcev **Iztokom Fartkom**, Ljutomera **mag. Olgo Karba**, Brd **Francem Mužičem**, Rogaške Slatine **mag. Brankom Kidričem**, Kranja **Boštjanom Trilarjem**, Krškega **mag. Miranom Stankom**, Podvelke **Antonom Kovšetom**, Kostela **Lili Butina** in Pivke **Robertom Smrdeljem** ter s podžupanoma Izole **Aleksejem Skokom** in Mestne občine Maribor **Sašo Pelkom**.

Predaja 23. letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2017 in 10. Poročila o izvajanju nalog DPM v letu 2017

Varuhinja je v Državnem zboru predsedniku Državnega zbora RS **dr. Milanu Brglezu** 10. 4. 2018 predala Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2017 in Letno poročilo Državnega preventivnega mehanizma za leto 2017, 11. 4. 2018 v Predsedniški palači je poročili predala predsedniku RS **Borutu Pahorju**, 16. 4. 2018 pa še predsedniku Vlade RS **dr. Miru Cerarju**.

Vlada je na svoji zadnji, 186. redni seji sprejela:

- Informacijo o realizaciji priporočila Državnega zbora Republike Slovenije ob obravnavi dvaindvajsetega rednega Letnega poročila Varuha človekovih pravic za leto 2016,
- Odzivno poročilo Vlade Republike Slovenije na triindvajseto redno Letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2017 ter
- Odzivno poročilo Vlade Republike Slovenije na Poročilo o izvajanju nalog DPM v letu 2017 (Državni preventivni mehanizem po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju).

Vladno gradivo, ki ga je na podlagi prispevkov posameznih resorjev pripravilo Ministrstvo za pravosodje, obsega skupni pregled uresničevanja priporočil iz letnih poročil Varuha človekovih pravic za leti 2016 in 2017 in odziv na priporočilo o izvajanju nalog DPM v letu 2017.

Poročili Varuha in odzivno poročilo Vlade RS so obravnavali tudi **na sejah komisij in odborov Državnega zbora RS in Državnega sveta RS**. Varuhinja je 13. 6. 2018 poročili predstavila na seji Državnega sveta RS, 22. 11. 2018 pa je varuhinja s svojimi namestniki Tonetom Dolčičem, Ivanom Šelihom, dr. Kornelijo Marzel in Miho Horvatom ter generalnim sekretarjem Varuha Kristijanom Lovrakom sodelovala **na seji Državnega zbora RS**, na kateri so obravnavi Letno poročilo Varuha za leto 2017 in poročilo Državnega preventivnega mehanizma za leto 2017. **Ob koncu so sprejeli tudi vsa Varuhova priporočila ter priporočili vsem državnim in lokalnim oblastem, da jih pri svojem delu upoštevajo.**

Nepravično do vseh prihodnjih generacij pa je, da tudi naša generacija čezmerno obremenjuje in onesnažuje okolje, uničuje vodne vire, biotsko raznovrstnost in kakovost obdelovalne zemlje, slabša kakovost zraka in dovoljuje izpuste neprijetnih vonjav. Varuh tem vprašanjem namenja veliko pozornosti, saj se zaveda, da postaja čisto, zdravju neškodljivo in varno okolje temeljna človekova pravica, ki izvira iz pravice do človekovega dostojanstva in je tudi temelj za izvajanje vseh drugih človekovih pravic. Zato morajo biti vsa presojanja in usmeritve naravnani k trajnostnemu razvoju in skupnemu cilju uravnoteženega gospodarskega in socialnega razvoja, ki sta v medsebojni soodvisnosti. Evropsko sodišče za človekove pravice je že večkrat odločilo, da v primeru, ko država ne zaščiti pravice svojih prebivalcev do življenja v zdravem okolju, krši 8. člen EKČP.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer

Poročilo Varuha za leto 2016

SODELOVANJE
Z NEVLADNIMI
ORGANIZACIJAMI
IN CIVILNO
DRUŽBO

Srečanja s predstavniki nevladnih organizacij in civilne družbe

Civilna družba in nevladne organizacije (v nadaljevanju: NVO) so pomembne za Varuhovo delo, saj ugotavljajo resnično stanje med ljudmi, zaznavajo njihove potrebe in probleme ter se hitro odzivajo na spremenjene družbene okoliščine.

Zaznavajo tako posamične kot sistemske oblike kršenja človekovih pravic, učinkovitost ali neučinkovitost odziva in delovanja državnih organov in organov lokalnih oblasti pri vsakodnevnem reševanju stisk ljudi ter primere nepravilnega ali diskriminatornega obravnavanja in si prizadevajo za njihovo odpravljanje. Stalno pozivajo k okrepitvi socialne občutljivosti celotne družbe. Nevladni sektor je zato pomemben vir neposrednih informacij o stanju v družbi in zaveznik vsem, ki si prizadevajo za uveljavitev pravne in socialne države. Vpliv civilne družbe je zaradi različnih razlogov omejen, zato **Varuh okrepi njena prizadevanja** vselej, ko tudi z analizo konkretnih primerov ugotovi, da organi oblasti ne opravljajo svoje funkcije na način, da bi zagotovili uveljavljanje človekovih pravic in blaginjo ljudi.

2013

Varuhinja je imela številne **pogovore s predstavniki** NVO in se sama ali s sodelavci odzvala na številna vabila na njihove dogodke. Večkrat je nagovorila sodelujoče ali bila celo pokroviteljica njihovih **dogodkov, ki so jih organizirali** Zveza slovenskih društev za boj proti raku, Društvo Hospic, Društvo gluhih in naglušnih Severne Primorske, Zveza društev za socialno gerontologijo, Društvo državnih tožilcev Slovenije, Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS), Rdeči križ Slovenije (RKS), Inštitut Primus, Zveza društev upokojencev Slovenije (ZDUS) in Novi paradoks, Združenje slovenskih poklicnih gasilcev, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC (PIC), Društvo za ohranjanje in razvijanje spomina in tradicij na udeležbo žensk v NOB – Dobrnič, Mirovni inštitut, Zveza Romov za Dolenjsko in Romsko društvo Romano veseli, Amnesty International Slovenija.

To leto so z Varuhom pri izvajanju nalog DPM sodelovali PIC, RKS in Inštitut Primus – vse te tri znova, na novo pa ZDUS in Novi paradoks. S temi izbranimi NVO je Varuh sodeloval na podlagi pogodbe, ki podrobneje ureja medsebojno sodelovanje.

Varuhinja je skupaj s svojimi namestniki in sodelavci sprejela predstavnike središča za zagovorništvo in informiranje o pravicah otrok in mladostnikov (**ZIPOM**), ki ga sestavljajo nevladne organizacije s

področja varovanja pravic otrok in mladostnikov. Osrednja tema pogovora je bil predlog za ustanovitev samostojnega varuha otrokovih pravic. Skupaj z ministrico Anjo Kopač Mrak je ob svetovnem dnevu starejših in v okviru **Festivala za tretje življenjsko obdobje** na pogovor sprejela predstavnike organizacij in združenj starejših in nevladnih organizacij. V prostorih Varuha so se srečali s predstavniki **društva gluhoslepih Dlan**, predsednico **ZDUS** dr. Matejo Kožuh Novak s sodelavci, s katero so se pogovarjali o vračanju odvzetih delov pokojnin, direktorico **PIC** Katarino Bervar Sternad o pobudi za spremembo Zakona o brezplačni pravni pomoči in vzpostavitvi različnih novih oblik brezplačne pravne pomoči.

Junija je bilo srečanje s predstavniki društev lezbijk, gejev, biseksualcev in transseksualcev (**LGBT**). Varuhinja so seznanili s problemi, s katerimi se srečujejo, med drugim zaradi zavrnitve družinskega zakonika na referendumu. Srečali so se s predstavniki organizacije **Amnesty International Slovenije**. Pozornost so namenili tudi sporočilu Komisarja Sveta Evrope za človekove pravice Nilsa Muižnieksa do reševanja problematike izbrisanih.

Varuhinja in namestnik Tone Dolčič sta se 8. 4. 2013 udeležila **23. nacionalnega otroškega parlamenta v organizaciji Zveze prijateljev mladine Slovenije**, ki je bil v Državnem zboru na temo odraščanja. Namestnik varuhinje Tone Dolčič se je pred nacionalnim parlamentom udeležil tudi nekaterih občinskih in regijskih parlamentov.

2014

Varuhinja je s sodelavci tudi to leto imela **številne pogovore s predstavniki** NVO in civilnodružbenimi skupinami in se sama ali s sodelavci odzvala na številna vabila na njihove dogodke s predstavniki RKS, Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije, Spominčice – Slovenskega združenja za pomoč pri demenci, Lions klubom Ljubljana Rožnik, Slovenskega homeopatskega društva, YHD – Društva za teorijo in kulturo hendikepa, Romano veseli, Mirovnega inštituta, ZIPOM, Viste – Zavoda za razvoj vrednot, Društva AS – Društva za pomoč odraslim osebam z motnjo avtističnega spektra Aspergerjev sindrom, Društva Downov sindrom, Društva Planet 47, Civilne družbe Sp. Kašelj – Podgrad – Zalog, ZPMS, Belega obroča Slovenije, Debre – Društva oseb, povezanih z bulozno epidermolizo, Kulturno-umetniškega društva Negovan Nemec v Biljah, Društva onkoloških bolnikov Slovenije, Humanitarnega društva Adra, Prostovoljnega gasilskega društva Püšča iz Murske Sobote, Kulturno-izobraževalnega društva Pina v Koprju, Odbora 2014, Društva invalidov Slovenj Gradec, Športnega društva Olimpiki, Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, Umanotere, SOS telefona, Športnega društva Narodni dom v Ljubljani,

dobrodelne ustanove Petra Pavla Glavarja, Lions kluba Slovenj Gradec, Rotary kluba Ljubljana, Lions kluba Kranj, civilnega odbora Bele rokavice, Združenja slovenskih katoliških skavtinj in skavtov, Društva Elsa, Slovenskega združenja korporativne varnosti, Slovenske kolesarske mreže, Slovenskega gorskokolesarskega konzorcija in Kolesarske zveze Slovenije, Športnega društva Out in društva DIH.

Z Varuhom so pri izvajanju nalog DPM sodelovali

Novi paradoks, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, Humanitarno društvo Pravo za vse, Slovenska karitas, Skupnost privatnih zavodov (SKUP), PIC, Mirovni inštitut in ZDUS.

V prostorih Varuha smo sprejeli predstavnike nevladnih organizacij, ki so aktivni na področju **tujcev, azilantov in beguncev**. Srečanja so se udeležili predstavniki PIC, organizacije Amnesty International Slovenije, Jezuitskega združenja za begunce Slovenije in Matevž Krivic.

Organizirali smo pogovor s predstavniki društev, zavodov in nevladnih organizacij, ki delujejo na področju **preprečevanja nasilja v družini**. Srečanja so se udeležili Društvo za nenasilno komunikacijo Ljubljana, Zavod Emma, Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, središče ZIPOM (ZPMS), Zakonski in družinski inštitut Novo mesto, Društvo DIH – Enakopravni pod mavrico in zavod Pelikan – Karitas (Materinski dom Škofljica in Ljubljana).

Na pogovor smo sprejeli predstavnike civilne družbe, ki se ukvarjajo **s starejšimi osebami s posebnimi potrebami**.

Varuhinja je bila na srečanju pri predsedniku RS Borutu Pahorju s člani Regijske civilne iniciative (RCI), ki si prizadevajo za ureditev **bivanjskih razmer za Rome** na Dolenjskem.

Skupaj s središčem **ZIPOM**, ki deluje pri ZPMS, smo pripravili in izdal **zloženko o otrokovih pravicah**. Isto besedilo je bilo uporabljeno tudi za koledar, ki ga je ZPMS izdala ob koncu tega leta. V prostorih Varuha je bilo srečanje s predstavnicami **Mirovnega inštituta**. Govorili so o medijih, izbrisanih, delovnih razmerjih, posebej o nestandardnih, prekarnih oblikah zaposlovanja. Sogovorniki so se strinjali, da je v Sloveniji nujna ustanovitev nacionalne institucije za varstvo človekovih pravic. Na srečanju z dr. Alenko Šelih in predstavnico skupine staršev je potekal pogovor o problemih neustrezne zakonodaje, statusa in zaposlitvenih **možnosti mlajših polnoletnih oseb z motnjo v duševnem razvoju**. Varuhinja in njeni sodelavci so se sestali s predstavniki **Odbora 2014**. V delegaciji odbora so bili dr. Damir Črnčec, Alenka Puhar, Aleš Primc, dr. Ivan Štuhec, David Tasić ter

Nina Žoher in Valentina Doberšek. V pogovoru so sogovorniki izpostavili pričakovanje, da se bo primer Janeza Janše obravnaval s posebno pozornostjo, saj je bil krivično obsojen. Varuhinja je skupaj z namestnikom Jernejem Rovškom in svetovalci Varuha sprejela predsednico **Zveze Romov za Dolenjsko** (ZRD) Dušico Balažek, podpredsednico Liljano Tudija in predsednico romskega društva Romano veseli Mileno Tudija.

Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer in njen namestnik Tone Dolčič, pristojen tudi za področje pravic otrok, sta se 7. 4. 2014 udeležila **24. zasedanja nacionalnega otroškega parlamenta**, ki je potekal pod naslovom Razmere v družbi. Že vse od leta 1990 ga organizira Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS). Zasedanja se je udeležila tudi posebna predstavnica generalnega sekretarja Združenih narodov za problematiko nasilja nad otroki Marta Santos Pais.

2015

Varuhinja, njeni namestniki in svetovalci Varuha so **se srečali s predstavniki** društva gluhoslepih Dlan, Lions kluba Domžale, središča ZIPOM, iniciative Sožitje Škofja Loka, združenja poslovnih žensk SheXO, organizacije Transparency International Slovenija, RKS, Mirovnega inštituta, Spominčice – slovenskega združenja za pomoč pri demenci, Društva vojnih invalidov Ljubljana, Belega obroča Slovenije, Europe Donne, Društva Downov sindrom Slovenija, Rotary kluba Idrija, ZPM Idrija, zveze Sožitje Maribor, društva Debra Slovenije, Slovenske filantropije, društva Projekt Človek, Društva obolelih zaradi azbesta, Društva SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, okoljskega gibanja Bela Krajina in Civilne iniciative proti gradnji oddajnikov, ZDUS, Unicefa, organizacije Alma Mater Europa – ECM, Društva bolnikov s krvnimi boleznimi, društva Vizija, Društva za cistično fibrozo Slovenije, Društva za Združene narode za Slovenijo, Združenja slovenskih katoliških skavtinj in skavtov.

Z Varuhom so pri izvajanju nalog DPM sodelovali Novi paradoks, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, Humanitarno društvo Pravo za vse, Slovenska karitas, SKUP, PIC, Mirovni inštitut in ZDUS.

Varuhinja in njeni sodelavci so se srečali s predstavniki civilne družbe, ki se ukvarjajo s problematiko **beguncev in tujcev**. Srečanja so se udeležili predstavniki organizacije Amnesty International Slovenija, Inštituta za afriške študije, Jezuitskega zdravja za begunce Slovenije, **Mirovnega inštituta**, RKS, Slovenske filantropije, Slovenske karitas, Slovenske fundacije za Unicef ter nekdanji ustavni sodnik in borec za človekove pravice Matevž Krivic.

Srečali so se tudi z dr. Nežo Kogovšek Šalamon z Mirovnega inštituta glede vprašanja izbrisanih ter s središčem ZIPOM. Varuhinja je s sodelavci v prostorih Varuha na delovni obisk sprejela predstavnike **civilne družbe s področja brezdomstva**, poleg tega so se srečali tudi s predstavniki **Društva obolelih zaradi azbesta**.

Varuhinja se je s sodelavci v prostorih Varuha srečala s predstavniki civilne družbe, ki se ukvarja z **nudanjem pomoči žrtvam kaznivih dejanj**. Srečanja so se udeležili predstavniki šestih nevladnih organizacij s tega področja, in sicer Belega obroča Slovenije, Združenja proti spolnemu zlorabljanju, Društva SOS telefon, Sekcije varnih hiš, PIC in ZPMS.

Junija je varuhinja s sodelavci v prostorih Varuha na delovni obisk sprejela **predstavnike civilne družbe s področja brezdomstva**.

Tudi v letu 2015 smo sodelovali v razpravah mestnih in regijskih **otroških parlamentov** in nacionalnega otroškega parlamenta, ki so obravnavali problematiko izobraževanja in poklicne orientacije. Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer, njen namestnik Tone Dolčič in svetovalka pri Varuhu Liana Kalčina so se 13. 4. 2015 v veliki dvorani državnega zbora udeležili plenarnega zasedanja 25. nacionalnega otroškega parlamenta v organizaciji Zveze prijateljev mladine Slovenije.

2016

Varuhinja, njeni namestniki in svetovalci Varuha **so se srečali s predstavniki** kluba Soroptimist International – mednarodnega združenja poklicno uspešnih in družbeno aktivnih žena Slovenije, Zveze in društev za boj proti raku, društva Brezdomni – do ključa, Belega obroča Slovenije, Europe Donne, Odbora 2015, ZDUS, Društva za nenasilno komunikacijo, Zveza Romov Slovenije, Mirovnega inštituta Slovenije, Združenja za otroško in mladostniško psihiatrijo, Društva SOS telefon, Društva za nenasilno komunikacijo, Zveze za tehnično kulturo Slovenije, društva Spominčica, ZPMS, središča ZIPOM (ZPMS), Društva EKO Anhovo, medobčinskega društva Sožitje Nova Gorica, društva Ključ, predstavniki združene civilne iniciative Braslovče, Polzela, Podvin, Podgora, Šmartno ob Paki, SILA - IWCL, Mednarodnega združenja žensk Ljubljana, območnega združenja Rdečega križa Novo mesto, Združenja slovenskih katoliških skavtinj in skavtov, Športnega društva Olimpiki – humanitarne organizacije za pomoč otrokom, krovnega društva samozaposlenih v kulturi Asociacija, Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije in Inštituta Integra.

Z Varuhom so pri izvajanju nalog DPM sodelovali Novi paradoks, Društvo za razvijanje prostovoljnega

delo Novo mesto, Humanitarno društvo Pravo za vse, Slovenska karitas, SKUP, PIC, Mirovni inštitut in ZDUS.

Varuhinja je s svojima namestnikoma Ivanom Šelihom in Mihom Horvatom ter sodelavci Varuha na drugo srečanje sprejela predstavnike civilne družbe, ki se ukvarjajo s problematiko **tujcev, beguncev in prisilcev za mednarodno zaščito**. Srečanja so se udeležili predstavniki organizacije Amnesty International, Slovenske karitas, društva Odnos, PIC, Mirovnega inštituta, Slovenske filantropije ter nekdanji ustavni sodnik ter borec za človekove pravice Matevž Krivic. Varuhinja se je s sodelavci v prostorih Varuha srečala z generalnim tajnikom **Slovenske karitas** Imretom Jerebicem in Danilom Jesenikom (vodjo projekta Pomoč migrantom) ter se pogovarjala o vprašanih nastanitve in integracije oseb z mednarodno zaščito v Sloveniji. Januarja smo sprejeli aktiviste za zagovorništvo človekovih pravic **LGBT-oseb in skupnosti**. Varuha so seznanili z razsežnostmi sistemske diskriminacije istospolnih parov in družin ter se pogovarjali o rešitvah. Varuhinja je bila častna pokroviteljica dogodka ob izidu zbornika **Porajmos – zamolčani genocid** nad Romi. Zbornik je izdal Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor v sodelovanju z Ustanovo dr. Šiftarjeva fundacija. Srečala se je tudi s Civilno iniciativo **nasilno izbrisanih podjetij**, v prostorih Varuha pa tudi s predstavniki **Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije** in Očesne klinike Ljubljana. Govorili so o tem, da je treba v Sloveniji zagotoviti enakopravno, dostopno in celostno zdravstveno varstvo za vse ranljive skupine prebivalstva, med katere spadajo tudi slepi in slabovidni.

Sodelovanje z mestnimi in regijskimi **otroškimi parlamenti** ter nacionalnim otroškim parlamentom je potekalo tudi leta 2016. Razprava otrok o pasteh mladostništva je znova pokazala, da jim odrasli pogosto ne znamo prisluhniti in jih upoštevati. Varuhinja in njen namestnik Tone Dolčič sta se s sodelavci 11. 4. 2016 v veliki dvorani Državnega zbora RS udeležila 26. Nacionalnega otroškega parlamenta, v organizaciji Zveze prijateljev mladine Slovenije.

2017

Na povabilo NVO so se varuhinja in/ali njeni sodelavci v letu 2017 **udeležili številnih dogodkov**, ki so jih organizirale NVO Zveza kmetov Slovenije, športno društvo Olimpiki, Alma Mater Europea – ECM, Soroptimist s Ptuja, Europa Donna, Sekcija čebelarjev na invalidskih vozičkih, društvo Metulj, Kulturno-prosvetno in športno rekreativno društvo slepih in slabovidnih Karel Jeraj, medgeneracijsko društvo Mozaik generacij Polzela, združenje Spominčica – Alzheimer Slovenija, ustanova Anin sklad, zveza Sožitje zveza društev za pomoč

osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije, Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, društvo Downov sindrom Slovenija, društvo DEBRA Slovenija, Slovenska krovna zveza za psihoterapijo, ZPMS, Zveza za tehnično kulturo Slovenije, ZZB NOB Slovenije, Odbor 2015, Zveza romske skupnosti Slovenije Umbrella - Dežnik, Društvo paraplegikov Koroške, Zveza kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji, društvo Iz srca dam kar imam, Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov, Sožitje Murska Sobota.

Z Varuhom so pri izvajanju nalog DPM sodelovali Novi paradoks, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, Humanitarno društvo Pravo za vse, Slovenska karitas, SKUP, PIC, Mirovni inštitut in ZDUS.

Varuhinja je s sodelavci na pogovor povabila predstavnike NVO, ki se ukvarjajo z vprašanji **nasilja v družini** ter sprejela predstavnike ZDUS, Zavoda usmiljenk Dom svete Katarine v Mengšu, Mednarodnega kluba slovanskih rojakov RUSLO (Rusija-Slovenija), RKS, Zveze kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji, Spominčice – združenja Alzheimer Slovenija in Odbora 2015.

Skupaj s Štefanijo L. Zlobec, predsednico društva Spominčica, je 11. julija 2017 v prostorih Varuha odprla prvo **demenci prijazno točko**.

Februarju sta varuhinja in njen namestnik Miha Horvat sprejela predstavnike nevladnih organizacij in se z njimi pogovarjala o Zakonu o spremembi in **dopolnitvah Zakona o tujcih** (ZTuj-2D). Pogovoru so prisostvovali Albin Keuc, SLOGA,; Katarina Bervar Sternad, PIC, Jerneja Turin, Amnesty International Slovenija, Maja Ladič, Mirovni inštitut, Dušan Keber, Rdeči križ Slovenije, in Danilo Jesenik, Karitas.

Varuhinja in njen namestnik Tone Dolčič sta se v Mestni hiši v Ljubljani udeležila seje mestnega **otroškega parlamenta**, ki je potekal z naslovom Otroci in načrtovanje prihodnosti, udeležila sta se tudi regijskega otroškega parlamenta, ki ga je organizirala Mestna zveza prijateljev mladine Ljubljana. Maja sta se s sodelavci udeležila seje nacionalnega otroškega parlamenta v prostorih Državnega zbora, tema 27. zasedanja je bila Otroci in načrtovanje prihodnosti.

2018

Varuhinja je imela številne pogovore z NVO in se je sama ali s sodelavci odzvala na številna njihova vabila. Večkrat je nagovorila sodelujoče ali bila celo pokroviteljica njihovih dogodkov, ki so jih

organizirali Europa Donna, Sožitje Krško, Slovenska karitas, ZDUS, Amnesty International Slovenija, Društvo upokojenih pedagoških delavcev Slovenije, Medobčinsko društvo Sožitje Kranj, Spominčica Alzheimer Slovenija, Društvo Debra Slovenija – društvo oseb, povezanih z bulozno epidermolizo, Zveza Sožitje, Društvo Sožitje obalnih občin, Zveza gluhih in naglušnih Slovenije, Združenje gluhoslepih Slovenije Dlan, RKS, društvo Spominčica, Zveza društev pravnikov Slovenije, Društvo DOOR, Športno društvo Pravniki, Društvo slovenskih pisateljev Ženski odbor SC PEN MIRA, Rotary klub NIKE, Društvo državnih tožilcev, Združenje zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije, Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Nacionalni foruma humanitarnih organizacij Slovenije (NFHOS) in predstavniki konzorcija Grozd majhnih domov.

Z Varuhom so pri izvajanju nalog DPM sodelovali Novi paradoks, Humanitarno društvo Pravo za vse, Slovenska karitas, SKUP, PIC, Mirovni inštitut in ZDUS.

Varuhinja se je pri predsedniku države Borutu Pahorju udeležila tudi delovnega posveta z vodstvom Nacionalnega foruma humanitarnih organizacij Slovenije. V prostorih Varuha je bilo tudi srečanje s predstavniki društev in nevladnih organizacij, ki si prizadevajo za uresničevanje človekovih pravic **LGBTIQ skupnosti**. Vabilu so se odzvali Društvo informacijski center Legebitra, društvo Parada Ponosa, FemA – Feministična akcija, Center FemA – Zavod za transformativne študije in delovanje, ŠKUC LL, Društvo za nenasilno komunikacijo, Inštitut 8. marec, Zavod TransAkcija in študentsko društvo Iskra in Taxi Art.

Varuh je organiziral tudi srečanje s predstavniki nevladnih organizacij **s področja dela in skrbi za starostnike**. Pogovoru so prisostvovali Vida Bogataj, ZDUS, Jože Elersič, Društvo upokojenih obrtnikov in malih podjetnikov Slovenije) Štefanija L. Zlobec in Maja Jurjevič, Spominčica – Alzheimer Slovenija, dr. Dušan Keber, RKS, in Zorica Škorc, Zveza društev za socialno gerontologijo. Varuhinja se je s sodelavci srečala tudi z direktorico **PIC** Katarino Bervar Sternad in predstavniki organizacije **Amnesty International**. Na srečanju so govorili o oskrbi starejših in prezasedenosti v varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov.

Tudi v tem letu sta se varuhinja in namestnik Tone Dolčič odzvala vabilu ZPMS in prisostvovala na zasedanju mestnega **otroškega parlamenta** v mestni hiši v Ljubljani na temo Šolstvo in šolski sistem, regijskega otroškega parlamenta v ljubljanski regiji in 28. nacionalnega otroškega parlamenta.

Srečanja s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora

Kot oblika sodelovanja Varuha z nevladnimi organizacijami in civilnodružbenimi skupinami so se uveljavila srečanja organizacij s področja okolja in prostora. Ta srečanja že od leta 2010 potekajo vsak mesec, v mandatu varuhinje Vlaste Nussdorfer pa so bila nadgrajena tako, da je vsako drugo srečanje potekalo na terenu. Do januarja 2019 smo izvedli že skupno enainsedemdeset srečanj.

---

26. srečanje 28. 3. 2013 je potekalo **prvo srečanje nove varuhinje človekovih pravic Vlaste Nussdorfer** s predstavniki civilne družbe, ki se ukvarjajo z uresničevanjem pravice do zdravega življenjskega okolja. **V mandatu njene predhodnice je bilo tovrstnih srečanj 25, tako da je bilo tokratno skupno 26. po vrsti.** Predstavniki civilne družbe so varuhinji predstavili svoje delovanje in opozorili na glavne težave, s katerimi se srečujejo. Dogovorili so se tudi o oblikah in načinih prihodnjega sodelovanja, med drugim tudi o novosti, tj. o rednih srečanjih na terenu.

---

27. srečanje Na srečanju 25. 4. 2013 sta varuhinja Vlasta Nussdorfer in tožilka Helena Zobec Dolanc, Okrožno državno tožilstvo v Ljubljani, govorili o **pregonu storilcev kaznivih dejanj** zoper okolje, prostor in naravne dobrine.

---

28. srečanje 12. 6. 2013 je potekalo prvo srečanje s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora na terenu, in sicer **v Celju**. Udeleženci srečanja so govorili o onesnaženju Celjske kotline in njeni sanaciji.

---

29. srečanje O brezplačni pravni pomoči civilni družbi na področju okolja je bilo govora na srečanju 3. 10. 2013 pri Varuhu. Gostja srečanja je bila Teja Baloh, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC. Predstavnikom civilne družbe je predstavila vrste pomoči, tudi **brezplačno pravno podpora**, ki jo nevladne organizacije lahko dobijo tako na področju varstva okolja kot na področju urejanja prostora.

---

30. srečanje Gost srečanja s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora, ki je potekalo 13. 11. 2013, je bil Dušan Pichler, vodja Pravno-sistemskega sektorja na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje. Predstavil je **spremembe Zakona o varstvu okolja**.

---

31. srečanje Na zadnjem srečanje v letu 2013, ki je bilo 19. 12. 2013, je direktor Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij Slovenije (**CNVOS**), Goran Forbici, predstavil organizacijo in njihov projekt spremljanja kršitev Resolucije o normativni dejavnosti.

---

32. srečanje Prvo srečanje leta 2014 je potekalo 30. 1. 2014, znova na terenu, in sicer v Zagorju ob Savi. Na srečanju so poleg predstavnic Varuha govorili še Matjaž Švagan, župan občine Zagorje ob Savi, Andreja Bienelli Kalpič, Občina Trbovlje, Tomaž Sihur, Občina Hrastnik, mag. Jože Jurša, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Franc Novak, Zasavsko zdravniško društvo, in Uroš Macerl, Eko krog, društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo.

---

33. srečanje 27. 2. 2014 se je na povabilo varuhinje s predstavniki civilne družbe s področja okolja srečal **minister za kmetijstvo in okolje mag. Dejan Židan**. Minister se je vabilu odzval s svojo številno ekipo in predstavnikom civilne družbe odgovoril na vprašanja o mnogih temah: o sanaciji Celjske kotline, kadrovskem primanjkljaju inšpekcije za okolje in naravo, invazivnih rastlinah, gensko spremenjenih organizmih, prehranski samooskrbi, investicijah, pospeševanju kmetijstva za samooskrbo z ohranitvijo habitatnih pogojev za življenje in razvoj ogroženih živalskih in rastlinskih vrt na področju varovanega območja Natura 2000 in drugih.

---

34. srečanje Srečanje 2. 4. 2014 je potekalo zunaj sedeža Varuha, in sicer **v prostorih Civilne družbe Sp. Kašelj - Podgrad - Zalog v Ljubljani**. Udeleženci so govorili o sodelovanju javnosti v postopkih prostorskega načrtovanja. Temo je predstavila mag. Maja Simoneti, predstavnica Inštituta za politike prostora.

---

35. srečanje Že 17. 4. 2014 je pri Varuhu potekalo naslednje srečanje, gostja katerega je bila glavna tržna inšpektorica in **predsednica Inšpekcijskega sveta RS Andrejka Grlič**. Predstavila je delo inšpektoratov in Inšpekcijskega sveta RS. Udeleženci so se strinjali, da so ponekod že opazne spremembe in izboljšave dela inšpektoratov, da pa to še ni stanje, ki bi si ga v Sloveniji želeli, zato je pred Inšpekcijskim svetom RS še precej izzivov.

---

36. srečanje Srečanje 5. 6. 2014 je potekalo v Novem mestu, in sicer da bi se na terenu seznanili z **izzivi varovanja okolja na Dolenjskem in v Beli krajini**. Srečanja so se udeležili tudi Bonia Miljavac, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Območna enota Novo mesto, asist. dr. Vesna Zadnik, Onkološki inštitut Ljubljana, dr. Marjeta Recek, Ministrstvo za zdravje, Direktorat za javno zdravje, dr. Vida Čadonič Špelič, Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin, Izidor Jerala, Mestna občina Novo mesto, Polona Kambič, Občina Semič, mag. Mirjana Adlešič, Občina Metlika, in Tamara Potočar, Občina Črnomelj. Udeleženci so bili soglasni, da se je treba problematike onesnaženja Dolenjske in Bele krajine lotiti premišljeno in preudarno, predvsem pa takoj – tako na državni kot lokalni ravni. Zdravje prebivalcev in zaščita narave morata biti vodilna pri presoji dopustnosti novih in že obstoječih posegov v okolje in prostor.

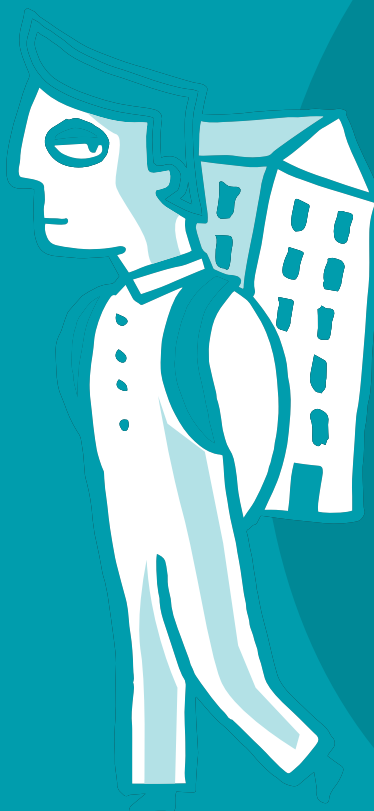
- 37. srečanje** Tema srečanja, ki je pri Varuhu potekalo 25. 9. 2014, je bila **vožnja v naravnem okolju**. O temi so govorili predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, Inšpektorata RS za kmetijstvo in okolje, Generalne policijske uprave, Slovenske kolesarske mreže, Slovenskega gorskokolesarskega konzorcija in Kolesarske zveze Slovenije. V razpravi po uvodnih predstavitvah so svoje poglede na problematiko predstavili tudi drugi udeleženci, med njimi predstavniki Off road zveze Slovenije in Planinske zveze Slovenije. Sodelujoči so izpostavili predvsem razdrobljenost zakonodaje, ki ureja to področje, saj določila, povezana z vožnjo v naravnem okolju, vsebujejo kar štirje zakoni. Izrazili so željo, da bi se problematika v prihodnje enoviteje uredila.
- 38. srečanje** Srečanje 30. 10. 2014 je znova potekalo na terenu, in sicer v dvorani Ljudskega doma na Prušnikovi 99 v Ljubljani. Tema srečanja je bila **uvedba digitalnega radijskega sistema (GSM-R) na slovenskem železniškem omrežju**. O problematiki so poleg predstavnikov Varuha govorili še predstavniki Ministrstva za infrastrukturo, Uprave Republike Slovenije za varstvo pred sevanji, Mestne občine Ljubljana in Civilne iniciative proti gradnji oddajnih stolpov v naseljih.
- 39. srečanje** 27. 11. 2014 se je varuhinja še zadnjič v letu 2014 srečala s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora. Tema srečanja je bila **delovanje Agencije Republike Slovenije za okolje (ARSO)**. Delovanje in pristojnosti agencije je predstavil Joško Knez, generalni direktor ARSO, nato pa je skupaj s sodelavci odgovarjal na številna vprašanja udeležencev.
- 40. srečanje** 29. 1. 2015 je Varuh pripravil prvo redno srečanje s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora v letu 2015, skupno, odkar potekajo ta srečanja, pa je bilo to že **40. srečanje**. Ob tej posebni priložnosti je bil gost doc. dr. Jože Šrekl, Katedra za varstvo pri delu, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Univerza v Ljubljani, ki je govoril o okoljskih tveganjih.
- 41. srečanje** Gostji srečanja 19. 3. 2015 sta bili **informacijska pooblaščenka Mojca Prelesnik** in njena svetovalka Alenka Žaucer. Zbranim sta podali pojasnila o dostopu do informacij javnega značaja s področja okolja, udeleženci pa so med razpravo navedli težave, s katerimi se srečujejo pri pridobivanju zlasti okoljskih informacij.
- 42. srečanje** Srečanje 30. 4. 2015 je potekalo v prostorih Narodnega doma Mežica, saj je bilo namenjeno **izboljšanju kakovosti okolja v Zgornji Mežiški dolini**. O problematiki sanacije okolja na tem območju so poleg predstavnikov Varuha govorili Dušan Krebel, župan Občine Mežica, mag. Romana Lesjak, županja Občine Črna na Koroškem, mag. Stanislav Pušnik, direktor Zdravstvenega doma Ravne na Koroškem, in mag. Matej Ivartnik, Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- 43. srečanje** Gost srečanja 28. 5. 2015 je bil **prof. dr. Dušan Plut**, ki je govoril o onesnaževanju okolja in trajnostno sonaravnem razvoju v Sloveniji. Udeleženci srečanja so opozorili na pomen budnosti civilne družbe pri preprečevanju kapitalu, da bi posegal v naravo, na nujnost spremenjenega sistema monitoringa in številne druge problematike.
- 44. srečanje** Na temo okoljske problematike na Obali je srečanje potekalo 2. 7. 2015 **v Ankaranu**. Udeleženci srečanja so med drugim govorili tudi o državnem prostorskem načrtu za gradnjo tretjega pomola.
- 45. srečanje** Posebna gostja srečanja 20. 10. 2015 je bila **ministrica za okolje in prostor Irena Majcen** s sodelavci. Predstavnikom civilne družbe je odgovarjala na vnaprej posredovana vprašanja o številnih temah, med drugim o projektu TEŠ6, problematiki tretje razvojne osi, sanaciji degradiranih območij itn.
- 46. srečanje** Srečanje 19. 11. 2015 je potekalo **na Vrhniki**, in sicer na temo **neprijetnih vonjav**. Srečanja sta se udeležili tudi mag. Tanja Bolte, generalna direktorica direktorata za okolje na Ministrstvu za okolje in prostor, in Nevenka Žvokelj, direktorica Inšpekcije za okolje in naravo, Inšpektorat RS za okolje in prostor. Eden pomembnejših sklepov je bil, da je poglobitno spodbuditi aktivnosti vseh deležnikov na sistemski ravni, in sicer predvsem glede sprejetja ustreznega predpisa na področju neprijetnih vonjav.
- 47. srečanje** Na zadnjem srečanju v letu 2015, ki je pri Varuhu potekalo decembra, so udeleženci izpostavili najnujnejša okoljska vprašanja, za katero je nujno takojšnje ukrepanje, in podali svoje predloge k celovitejši obravnavi.
- 48. srečanje** Srečanje 28. 1. 2016 je potekalo na terenu, in sicer **v Lukovici**. Obravnavana so bila **vprašanja prostorskega načrtovanja na lokalni ravni**. Srečanja so se udeležili tudi Damijan Urankar, Ministrstvo za okolje in prostor, Tatjana Suhodolc, Občina Lukovica, in Tina Bolcar Repovš, civilna iniciativa.
- 49. srečanje** Na srečanju 3. 3. 2016 je bil predstavnikom civilne družbe s področja okolja in prostora omogočen pogovor **s predsednikom Računskega sodišča Tomažem Veselom**.
- 50. srečanje** Dne 12. 5. 2016 je pri Varuhu potekalo jubilejno, **50. srečanje** s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora. Osrednji gosti srečanja so bili **Dragica Hržica, glavna inšpektorica Inšpektorata RS za okolje in prostor (IRSOP)**, mag. Vladimir Kaiser, direktor Inšpekcije za okolje in naravo, in Tanja Varljen, direktorica Gradbene, geodetske in stanovanjske inšpekcije. Udeleženci so govorili o številnih temah, konkretnih inšpekcijskih postopkih in splošni problematiki delovanja IRSOP.

- 51. srečanje** V prostorih Nacionalnega inštituta za javno zdravje, Območna enota Celje, je 9. 6. 2016 potekalo terensko srečanje. Namenjeno je bilo **problematiki onesnaženja Celjske kotline**, da bi ugotovili, kako učinkovito so pristojni organi pristopili k reševanju problematike oziroma prispevali k pospešitvi sanacije onesnaženja tega območja.
- 52. srečanje** Tudi srečanje 22. 9. 2016 je potekalo na terenu, v občini Kanal ob Soči. Na predlog društva EKO Anhovo je bilo namreč tematsko namenjeno **problematiki onesnaženja območja Anhovega in doline Soče**. Srečanja so se udeležili tudi strokovnjaki dr. Metoda Dodič Fikfak, doc. dr. Borut Vrščaj in doc. dr. Marko Vudrag, ki so s svojimi tematskimi predstavitvami osvetlili strokovne vidike onesnaževanja. Predstavitev je imela tudi dr. Janja Turšič, Agencija RS za okolje.
- 53. srečanje** 27. 10. 2016 je pri Varuhu potekalo srečanje policijskih inšpektorjev in civilne družbe s področja okolja in prostora. **Gostje srečanja so bili policijski inšpektorji** Benjamin Franca, Alojz Sladič in Martin Koželj. Udeleženi predstavniki civilne družbe so na srečanju sodelovali z vprašanji, ki so se v večjem delu nanašala na konkretne primere in so bila usmerjena predvsem v opredelitev policijskih pristojnosti s področja okolja in prostora.
- 54. srečanje** 24. 11. 2016 je srečanje potekalo v Mladinskem centru Šmartno ob Paki, saj je bila tema **umestitev državne ceste na območju koroško-savinjske regije**. O tem so govorili predstavniki združene civilne iniciative Braslovče, Polzela, Podvin, Podgora, Šmartno ob Paki.
- 55. srečanje** Zadnje srečanje v letu 2016 22. 12. 2016 je bilo namenjeno pogovoru s predstavniki civilne družbe o načrtih za prihodnje leto in zelenih temah srečanj. To je bilo že 55. srečanje.
- 56. srečanje** Gostje prvega srečanja v letu 2017 2. 2. 2017 so bili **predstavniki Direkcije RS za vode (DRSV)**, in sicer Tomaž Prohinar, direktor, mag. Suzana Stražar, direktorica Urada za upravljanje z vodami, Danijela Bevk Knez, vodja Sektorja za presojo dokumentacije, upravljanje s premoženjem in vodne pravice, in dr. Nataša Smolar Žvanut, vodja Sektorja za razvoj in plan. V uvodu so udeležencem srečanja pojasnili pristojnosti in delovna področja DRSV, sledila pa je razprava, v kateri so udeleženci sodelovali z vprašanji o konkretno izpostavljenih primerih, večkrat je bila poudarjena predvsem poplavna ogroženost Slovenije.
- 57. srečanje** Področju voda je bilo namenjeno tudi srečanje 9. 3. 2017. Na njem smo gostili **predstavnika Direktorata za vode in investicije** na Ministrstvu za okolje in prostor: Leona Behina, generalnega direktorja, in Matejo Tavčar, namestnico generalnega direktorja.
- 58. srečanje** 12. 4. 2017 je potekalo tretje srečanje v letu 2017, gostje katerega so bili predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP): mag. Dejan Židan, minister, mag. Tanja Strniša, državna sekretarka, mag. Marjan Podgoršek, državni sekretar, in Darja Kapš, vodja kabineta. Predstavniki MKGP so odgovarjali na vprašanja z različnih področij, kot so urejanje **trajno varovanih kmetijskih zemljišč, dobra kmetijska praksa ter gozdno gospodarjenje in načrtovanje odstrela divjadi**.
- 59. srečanje** Srečanje 25. 5. 2017 je potekalo **na Kostonjci na Krki**. Na terenu so se nam pridružili tudi gostje, znova predstavniki Direkcije RS za vode: Tomaž Prohinar, direktor, dr. Nataša Smolar Žvanut, vodja Sektorja za razvoj in plan na Direkciji, Alenka Kotar, vodja Sektorja območja spodnje Save na Direkciji, in Verica Vogrinčič, odgovorna oseba za odnose z javnostmi in informacije javnega značaja na Direkciji. Obravnavana so bila zlasti vprašanja na področju urejanja vodotokov in problematike voda na vodotokih Dolenjske.
- 60. srečanje** Srečanje 22. 6. 2017 je bilo skupno že **60. srečanje** Varuha s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora. Govorili so o problematiki voda, gost pa je bil **dr. Mihael Jožef Toman**, strokovnjak s področja ekologije celinskih voda in profesor na ljubljanski Biotehniški fakulteti.
- 61. srečanje** Namesto naslednjega srečanja je Varuh predstavnike civilne družbe s področja okolja in prostora povabil k udeležbi na **4. mednarodni konferenci Okolje in človekove pravice: Sodelovanje javnosti v okoljskih zadevah**, ki je na Ljubljanskem gradu potekala 15. 9. 2017, udeležili pa so se je številni ugledni mednarodni in domači gostje.
- 62. srečanje** 9. 11. 2017 smo se s predstavniki civilne družbe s področja okolja in prostora znova srečali na terenu, in sicer v prostorih Ribiškega doma Hrustje Mota v občini Radenci. Tema tokratnega srečanja je bila problematika voda, ki je bila tudi rdeča nit srečanj v letu 2017. Udeleženci, bilo jih je kar 35, so govorili večinoma o problematiki morebitne **umestitve hidroelektrarn na reko Muro**.
- 63. srečanje** 19. 12. 2017 smo se s predstavniki civilne družbe srečali na prednovoletnem srečanju, ki je bilo namenjeno predvsem zbiranju idej in predlogov za nadaljnje sodelovanje.
- 64. srečanje** 5. 2. 2018 je varuhinja predstavnike civilne družbe s področja okolja in prostora sprejela na prvo srečanje v letu 2018. Tema srečanja so bila **korupcijska tveganja na področju okolja in prostora**, zato sta svoje predstavitve s pogledi na to področje in ugotovitvami pri dosedanjem delu podala dr. David Smolej, višji kriminalistični inšpektor specialist, Oddelek za korupcijo, Generalna policijska uprava, in mag. Sonja Jelen, višja svetovalka za integriteto in preventivo, Komisija za preprečevanje korupcije, nato pa odgovarjala na številna vprašanja udeležencev.

-
- 65. srečanje** Gost srečanja 9. 3. 2018 je bil **dr. Senko Pličanič**, Pravna fakulteta v Ljubljani. Odgovarjal je na številna vprašanja udeležencev srečanja, ki so se nanašala na konkretne zadeve in možnosti uporabe pravnih sredstev v posamičnih situacijah ter na širšo problematiko na področju okolja in prostora.
-
- 66. srečanje** **Sanaciji Celjske kotline** je bilo namenjeno srečanje 29. 3. 2018. Potekalo je v Celju, v prostorih Nacionalnega inštituta za javno zdravje. To je bilo v mandatu te varuhinje že tretje podobno srečanje, kar kaže na kritičnost problematike in nujnost ukrepanja. Poleg predstavnikov Varuha so o tej temi govorili še Janja Sluga, poslanka, mag. Tanja Bolte, generalna direktorica Direktorata za okolje, Ministrstvo za okolje in prostor, Peter Otorepec, dr. med., spec. higijene, mag. Simona Uršič, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Boris Šuštar, Civilna iniciativa Celja, doc. dr. Cvetka Ribarič Lasnik, direktorica IOP Inštituta za okolje in prostor, mag. Tomaž Ogrin, naravovarstvenik, kemik in raziskovalec na Inštitutu Jožef Stefan, Nina Strle Mašat, Mestna občina Celje, in Miran Jurkovšek, župan Občine Štore.
-
- 67. srečanje** Srečanje 14. 6. 2018 je bilo namenjeno **sanaciji Zgornje Mežiške doline** in je potekalo v Črni na Koroškem. Poleg predstavnikov Varuha so se dogodka udeležili mag. Romana Lesjak, županja Občine Črna na Koroškem, Dušan Krebel, župan Občine Mežica, mag. Bernarda Podlipnik, Ministrstvo za okolje in prostor, ter Neda Hudopisk in Matej Ivartnik, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Območna enota Ravne na Koroškem.
-
- 68. srečanje** Tema srečanja 5. 7. 2018 so bile ugotovitve Inšpektorata RS za javni sektor (IJS) na področju dela Inšpektorata RS za okolje in prostor (IRSOP). Na srečanju smo gostili mag. Roberta Lainščka, IJS, ki je v uvodu pojasnil vlogo in pristojnosti IJS, v nadaljevanju pa najpogostejše **kršitve IRSOP v zvezi z vodenjem upravnih in inšpekcijskih postopkov.**
-
- 69. srečanje** **O umeščanju vetrnih elektrarn v prostor,** hrupu vetrnic in problematiki določanja njihove oddaljenosti od stanovanjskih stavb je bilo govora na srečanju 4. 10. 2018. Na dogodku so bili navzoči predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za zdravje, Ministrstva za infrastrukturo, predstavniki strokovne in civilne javnosti ter gospodarskega interesnega združenja za vetrno energijo, ki so problematiko osvetlili z vseh pogledov.
-
- 70. srečanje** Na zadnjem srečanju v letu 2018, ki je bilo **skupno kar 70. po vrsti**, so imeli predstavniki civilne družbe možnost, da podajo najbolj pereča vprašanja novemu vodstvu Ministrstva za okolje in prostor (MOP) ter od njega zahtevajo neposredne odgovore. Iz MOP so bili na srečanju prisotni Simon Zajc in Aleš Prijon, državna sekretarja, mag. Tanja Bolte, generalna direktorica Direktorata za okolje, Barbara Radovan, generalna direktorica Direktorata za prostor, graditev in stanovanja, Gregor Plantarič, poslovni sekretar v kabinetu ministra, in Luka Ivanič, Služba za sistem okolja in prostora.
-
- 71. srečanje** 24. 1. 2019 je bilo prvo srečanje v letu 2019, namenjeno predvsem pregledu dosedanjega sodelovanja Varuha s predstavniki civilne družbe ter dogovoru o organizaciji srečanj v prihodnje.
-

Izražam nezadovoljstvo, da država ni zagotovila razmer za dostop do vode in sanitarij v nekaterih naseljih v Sloveniji. To ne pomeni le kršitve človekovih pravic, ampak je tudi neetično, v nasprotju z načeli pravičnosti in pomeni nespoštovanje dostojanstva ljudi, ki morajo tako živeti v človeka nevrednem okolju, ki je njihovemu zdravju skrajno škodljivo. Nujno bi bilo natančneje opredeliti obveznosti občin, zagotoviti finančna sredstva, predvideti roke za izvedbo, določiti nadzorne organe, v primerih neizvedbe pa izvedbo obveznosti prenesti na državo. Lokalne in državne oblasti pa si problem urejanja bivalnih razmer Romov še naprej podajajo kot vroč kostanj. Do kdaj? Do morebitne sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP), v kateri bo najverjetneje Slovenija prepoznana kot kršiteljica človekovih pravic? Po njej cisterne vode, čez zimo večkrat zmrznjene, ne bodo več zadostovale. In če bi Varuhu resneje prisluhnili in proučili Posebno poročilo o bivanjskih razmerah Romov na območju jugovzhodne Slovenije, ki smo ga parlamentu poslali leta 2012, in če bi uresničili dolgoletna Varuhova priporočila, ki jih je tudi parlament potrdil v zvezi s tem vprašanjem, bi se izognili sramoti mednarodnih razsežnosti, kar obsodba države pred ESČP vsekakor bo.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2016

POSLOVANJE ZUNAJ SEDEŽA

- Poslovník Varuha človekovih pravic Republike Slovenije določa, da lahko Varuh svoje delo opravlja tudi zunaj svojega sedeža. Pri tem ni mišljena vzpostavitev organizacijske oblike delovanja službe zunaj sedeža, temveč gre za način dela. Ta oblika dela nam omogoča, da delujemo na območju celotne države.
  - Kraji poslovanja zunaj sedeža so izbrani tako, da je v nekem časovnem obdobju zagotovljena **teritorialna pokritost celotnega območja Slovenije** in so obiskane občine, kjer Varuh še ni posloval oziroma je od zadnjega poslovanja minilo že več let. Vsako leto vsaj enkrat poslujemo v Mestni občini Maribor ter v krajih (ali v bližini teh krajev), kjer prebivajo pripadniki italijanske in madžarske narodne manjšine.
  - Varuh se zaveda, da je mnogim prebivalcem Slovenije težko priti v Ljubljano do Varuhovega sedeža na osebni pogovor z varuhom ali njegovimi sodelavci. Prav zato je varuhinja tudi v obdobju 2013–2018 nadaljevala že uveljavljeno prakso organiziranja poslovanja zunaj sedeža. Na njih se je srečala s številnimi zgodbami in zatrjevanji kršenja človekovih pravic, tako od lokalnih kot osrednjih državnih oblasti ali nosilcev javnih pooblastil.
  - Poslovanje zunaj sedeža nam že od začetka takega načina dela in poslovanja institucije (brezplačno) **omogočajo župani**, največkrat na sedežu občine. Tako se z ljudmi srečamo v njihovem okolju in jim omogočimo neposreden stik.
  - Vsako poslovanje zunaj sedeža je skrbno načrtovano in praviloma poteka v treh delih: osrednji del poslovanja so **osebni pogovori s pobudniki** (vsakemu se nameni najmanj pol ure), po pogovorih se izvede krajši pogovor varuha z **županom** (skupaj s sodelavci obeh institucij), sklepni del pa je **novinarska konferenca za lokalne medije**. Na pogovorih pri županu so včasih navzoči tudi predstavniki centra za socialno delo, zavoda za zaposlovanje, humanitarnih organizacij in drugih organov ali organizacij, ki lahko predstavijo stanje v lokalni skupnosti.
  - Na pogovorih pri županu in pozneje na novinarski konferenci je varuhinja vedno **izpostavila teme**, kot so stanovanjska problematika, bivalne enote, pomoč brezdomnim občanom, socialna stiska, občinske pomoči, brezposelnost, javna dela (tudi v družbah, kjer je občina (so)ustanovitelj), skrb za socialno ogrožene, skrb za invalide (tudi arhitektonske ovire), premoženjskopravne zadeve, problematika na področju predšolske in osnovnošolske vzgoje, dostopnost župana (pogovori z občani), javna zdravstvena služba, socialno varstvo, ali je občina prijazna starejšim in otrokom, prostorsko načrtovanje, okoljska problematika, lastniška razmerja, povezana s kategorizacijo cest (način reševanja, odkup, razlastitve, spori idr.), občinske inšpekcijske službe, brezplačna pravna pomoč in mediacija.
  - Pri poslovanjih zunaj sedeža praviloma ne rešujemo zadev, ampak posamezniku svetujemo, kaj naj stori za rešitev svojih težav ali kaj potrebujemo, da lahko začnemo zadevni postopek. Če iz dokumentacije, ki jo posameznik predloži na pogovoru, ali iz pogovora zaznamo, da bi lahko šlo za kršitev katere izmed človekovih pravic, odpremo pobudo.
  - **Struktura problematike**, s katero so se na nas obračali posamezniki na pogovorih zunaj sedeža, je podobna problematiki, ki jo zaznavamo v pobudah, ki jih prejmemo na sedež. Posebej izstopajo problemi glede prepočasnega reševanja zadev pred sodišči in upravnimi organi, nezadovoljstvo s sodnimi odločitvami, problemi kršitev pravic delavcev (neizplačevanje plač, neplačevanje prispevkov za socialno varnost, opravljenih nadur in drugih prejemkov iz dela, trpinčenje na delovnem mestu – pri tem so večkrat navedli, da se bojijo govoriti o težavah, saj se bojijo, da bi izgubili delo, zato raje molčijo). Številne so pobude, ki se nanašajo na postopke v zvezi s pravicami iz socialnih transferjev, velike zaostanke na tem področju in zelo težko razumljive odločitve centrov za socialno delo. Veliko pobudnikov izpostavlja tudi premalo učinkovit oziroma večkrat tudi neučinkovit nadzor na številnih področjih in potrebo po učinkoviti brezplačni pravni pomoči za socialno šibke.
  - Na pogovorih se nekatere težave, ki so vezane na neustrezno delo državnih in lokalnih organov v obiskanem kraju, **vsaj razjasnijo**, če že ne odpravijo s posredovanjem med obiskom.
  - Obisk Varuha ima tudi preventivni vpliv na delo državnih in lokalnih organov v obiskanem kraju. Obiski so pomembni tudi zaradi promocije institucije in seznanjanja posameznikov s pristojnostmi in delom Varuha.
- Poslovanje zunaj sedeža nam omogoča, da:**
- svoje delo čim bolj približamo posameznikom,
  - se z ljudmi srečujemo tudi v njihovem okolju,
  - omogočimo neposreden stik z varuhom in njegovimi namestniki ter svetovalci Varuha, ki sodelujejo pri takem poslovanju,
  - omogočimo prihranek časa in finančnih sredstev.

V obdobju 2013–2018 smo opravili **74 poslovanj** zunaj sedeža. Dve poslovanji (Postojna in Murska Sobota) v letu 2013 je opravila še predhodna varuhinja dr. Zdenka Čebašek - Travnik. Skupaj je bilo v tem obdobju ob zunanjih poslovanjih opravljenih **1.538 osebnih pogovorov** in na tej podlagi odprtih **396** novih pobud.

Leta 2019 smo (do 14. 2.2019) opravili dve zunanji poslovanji v občinah Ajdovščina in Bistrica ob Sotli.

Leta 2018 smo opravili 12 zunanjih poslovanj v občinah Šentjernej, Pivka, Kostel, Podvelka, Maribor, Krško, Kranj, Izola, Rogaška Slatina, Brda, Ljutomer in Šalovci.

Leta 2017 smo opravili 12 zunanjih poslovanj v občinah Cankova, Semič, Mislinja, Maribor, Kranjska Gora, Celje, Kobarid, Divača, Beltinci, Kozje in Slovenske Konjice.

Leta 2016 smo opravili 12 zunanjih poslovanj v občinah Šentjur pri Celju, Brežice, Škofja Loka, Jesenice, Črnomelj, Murska Sobota, Slovenj Gradec, Celje, Nova Gorica, Piran, Maribor in Ptuj.

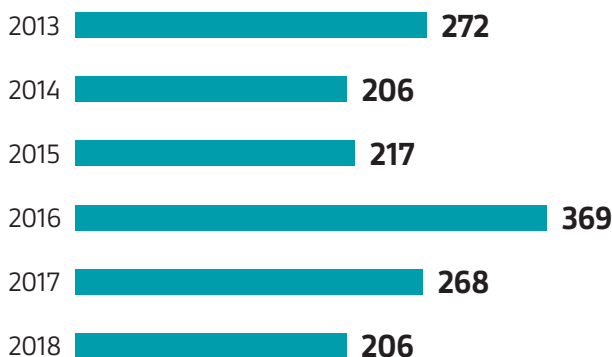
Leta 2015 smo opravili 12 zunanjih poslovanj v občinah Novo mesto, Vipava, Maribor, Moravske Toplice, Dravograd, Luče, Železniki, Radeče, Hrpelje - Kozina, Celje, Ivančna Gorica in Vransko.

Leta 2014 smo opravili 13 zunanjih poslovanj v občinah Lendava, Hrastnik, Maribor, Brežice, Ilirska Bistrica, Izola, Bohinj, Murska Sobota, Bovec, Ormož, Metlika, Zagorje ob Savi, Celje.

Leta 2013 smo opravili 13 zunanjih poslovanj v občinah Celje, Idrija, Jesenice, Kočevje, Koper, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Postojna, Ptuj, Ravne na Koroškem in Velenje.

Leto	Število poslovanj zunaj sedeža	Število pogovorov	Število novih pobud
2018	12	206	59
2017	12	268	69
2016	12	369	99
2015	12	217	45
2014	13	206	52
2013	13	272	72
Skupaj	74	1.538	396

Število opravljenih pogovorov na poslovanjih zunaj sedeža 2013–2018

Največji odziv pobudnikov na poslovanjih zunaj sedeža je bil leta 2016, ko smo opravili 369 osebnih pogovorov, najmanj pa leta 2014, ko smo zunaj sedeža na osebnih pogovorih sprejeli 206 pobudnikov.

REPUBLIKA SLOVENIJA
VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

**VARUHNJA
S SODELAVCI
V MARIBORU**

Sreda, 9. 5. 2018
Mestna občina Maribor
Ulica heroja Staneta 1

**PRIJAVITE SE
NA POGOVOR
NA 030 720 225***

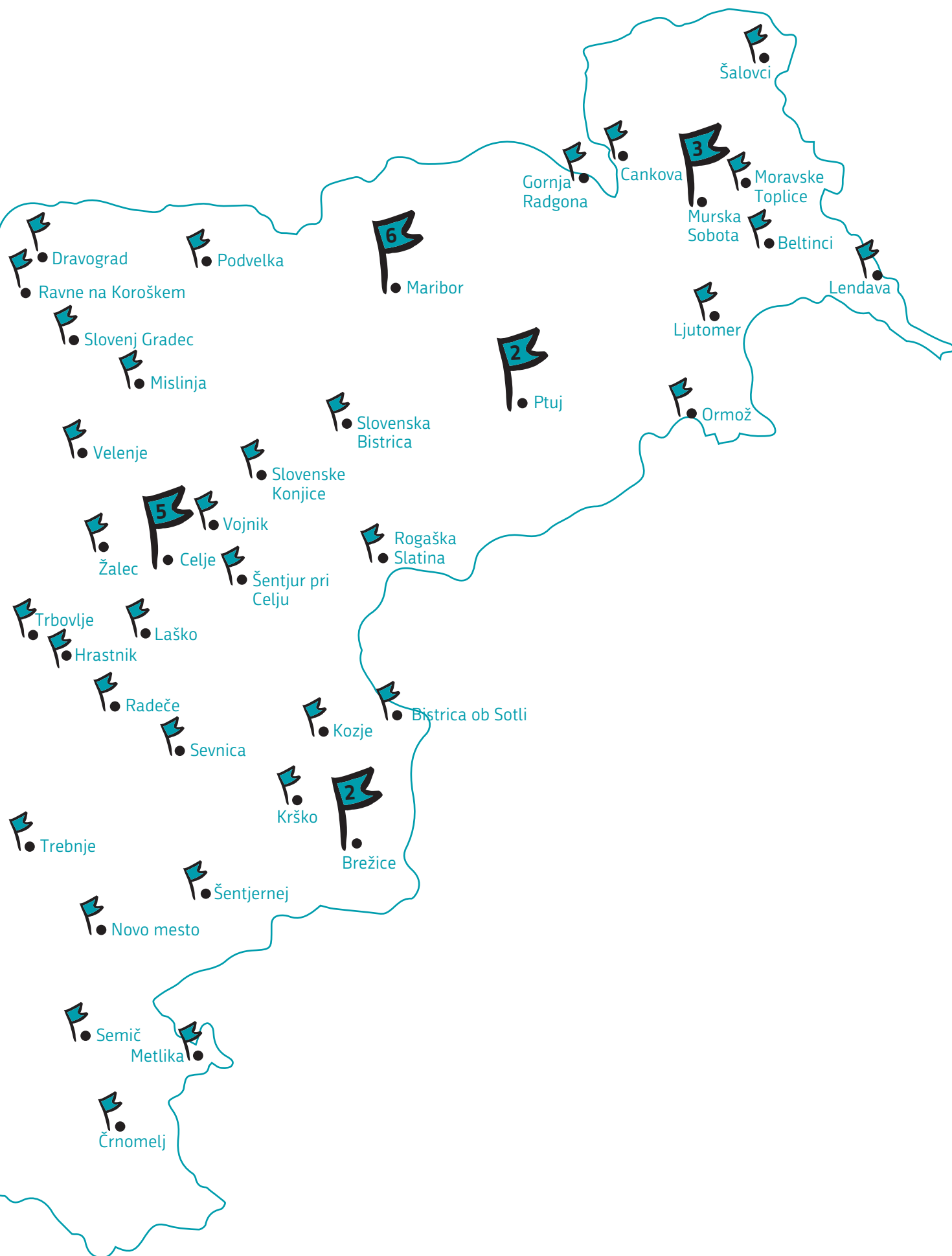
Če menite, da so vam kršene pravice, se prijavite na 030 720 225 do ponedeljka, 7. maja 2018, do 15. ure.

Več informacij na www.varuh-rs.si

*V primeru, da potrebujete tolmača za znakovni jezik, nam to sporočite v pisni prijavi na info@varuh-rs.si. Naglušnim omogočamo pogovor ob indukcijski zanki.

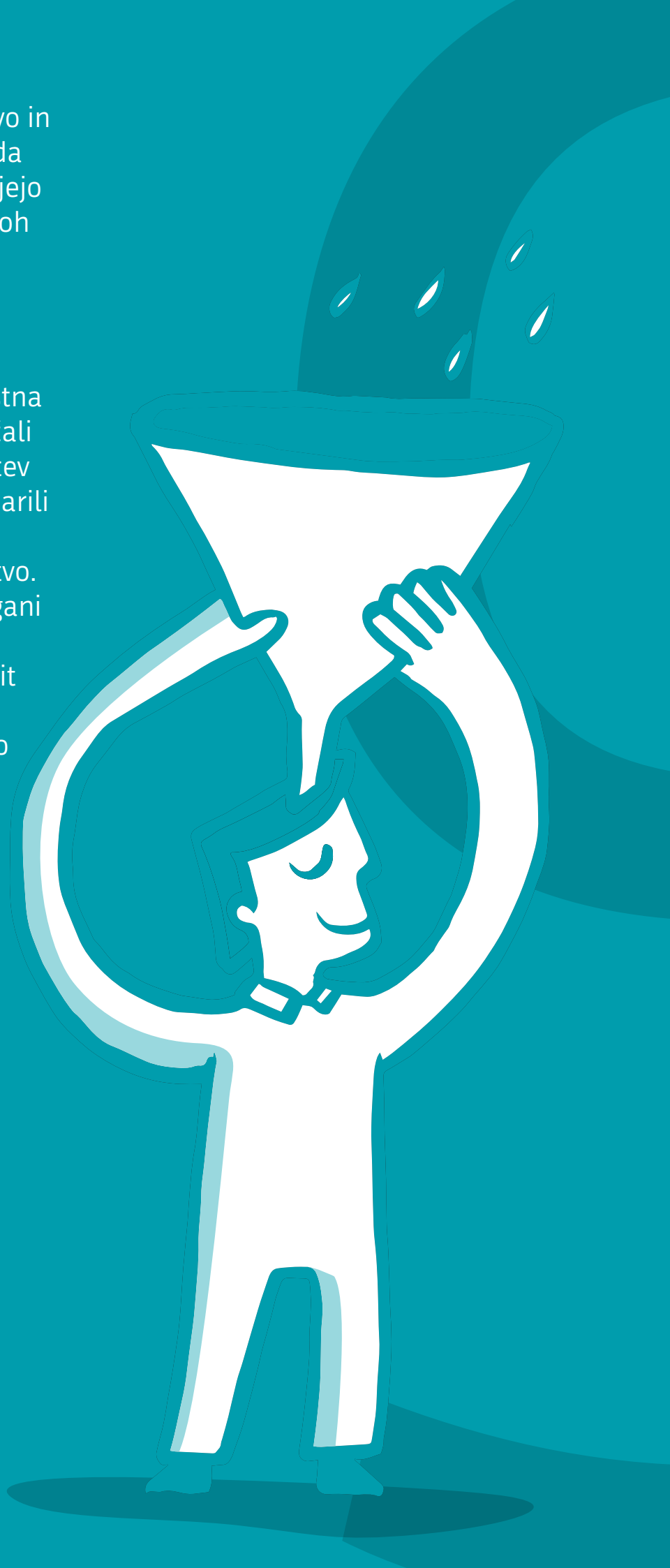
Varuhinja v Mariboru

Opozarjamo na nesprejemljivo in leta ponavljajočo se prakso, da delodajalci delavcem izplačujejo premajhne plače, da plač sploh ne izplačujejo ali »pozabijo« plačati prispevke za socialno varnost. V pravni in socialni državi bi morali biti ustrezno sankcionirani, da se jim tovrstna početja in zlorabe ne bi splečali in ne bi goljufovo vlekli delavcev za nos, jih ničkolikokrat opeharili za zaslužek in jim povsem poteptali človeško dostojanstvo. Zato vztrajam, da državni organi sprejmejo ukrepe, ki bodo zagotovili pregleden, učinkovit in hiter sistem nadzora nad plačevanjem plač, tako v neto zneskih kot vseh odtegljajev, povezanih s plačami.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2016

KONFERENCE, OKROGLE MIZE IN PROJEKTI VARUHA

Varuhove konference, posveti, okrogle mize in projekti 2013–2018

- Varuh in Središče za zagovorništvo in informiranje o pravicah otrok in mladostnikov (ZIPOM), ki deluje pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije, sta septembra **2013** pripravila posvet **Otrokova pravica do zasebnosti v medijih**. Varuh je v vseh letih svojega delovanja vztrajno opozarjal na nesprejemljive prakse medijskih zlorab otrok in mladoletnikov in kršenja njihove pravice do zasebnosti v medijih. Ob koncu posveta je 43 udeležencev posveta (iz osmih medijskih hiš, devetih nevladnih organizacij, treh ministrstev in petih drugih državnih organov) sprejelo priporočila.
- Varuh in ZIPOM sta v sodelovanju z Državnim svetom RS leta **2013** pripravila **posvet o aktualnih vprašanih uresničevanja otrokovih pravic v Sloveniji**. Udeleženci posveta so govorili tudi o uresničevanju priporočil odbora OZN za otrokove pravice v Sloveniji.
- Varuh in Državni svet RS sta 27. novembra 2013 organizirala posvet **Okolje in človekove pravice III - Odgovornost države za sanacijo onesnaženega okolja**. Ob koncu posveta je več kot sto udeležencev sprejelo ugotovitve in priporočila, ob tem so posebej izpostavili nujnost izvajanja sanacije Mežiške doline, Celjske kotline in Zasavja.
- Varuh in Državni svet RS sta aprila **2014** v dvorani Državnega sveta RS pripravila posvet **Kdo je delu ukradel čast?** Obravnavana vprašanja so bila zlasti brezposelnost, pretirano negotove oblike zaposlitve, neizplačilo plač in neplačilo prispevkov za socialno varnost, prenizke plače, neustrezni delovni pogoji, odnos oblastnikov in posameznih delodajalcev do delavcev vseh starosti – tako mladih kot starejših in prekarnih delavcev.
- Maja **2014** je v Maxi klubskem salonu v Ljubljani potekala okrogla miza ob izdaji **Smernic za poročanje o otrocih**. Organizirali smo jo Varuh, Društvo novinarjev Slovenije, ZIPOM in Slovenska tiskovna agencija. Govorili smo o otrokovih pravicah, kadar novinarji in uredniki pri pripravi in objavi novinarskih prispevkov, v katerih so udeleženi otroci, vedno ne upoštevajo največje otrokove koristi in ne zaščitijo pravice otrok do zasebnosti.
- Varuh je vsa leta sporočal, da jasno in glasno obsoja vse primere spodbujanja nestrpnosti in sovraštva, ne glede na to, kje se pojavljajo, kdo so akterji in komu so izgovorjene besede ali pisna besedila namenjeni. Odzival se je ob najbolj ekscitiranih dogodkih, ki so prizadeli še posebej ogrožene skupine ljudi. Tudi zato se je Varuh kot partner in podpornik priključil k delu neodvisnega povezovalnega telesa **Sveta za odziv na sovražni**

govor, ki je bil ustanovljen januarja **2015**. Med delovanjem v prvem mandatu je devetčlansko neodvisno telo, katerega član je bil tudi tedanji namestnik varuhinje Jernej Rovšek, pripravilo kar 27 javnih odzivov na pojave sovražnega govora. Po poteku prvega mandata se je ob koncu projekta ZaGovor izoblikoval **Svet za odziv na sovražni in diskriminatorni govor**, katerega članica je bila svetovalka Varuha Liana Kalčina. Svet je med letoma 2016 in 2017 pripravil 14 samostojnih/ neodvisnih javnih odzivov. Poleg tega je kot neodvisno telo prispeval k oblikovanju prakse sprejemljivega javnega govora in tudi tako sledil javnemu interesu nasprotovanja vsem oblikam nasilja, rasizma, nestrpnosti in diskriminacije.

- Varuh se je aprila **2013** pridružil projektu **Večer z Varuhom**. V sodelovanju s Fakulteto za družbene vede v Ljubljani smo pripravili in izvedli deset večerov, katerih osrednji namen je bil ozaveščanje in obveščanje državljanov Evropske unije iz bolj odročnih in podeželskih regij o temeljnih pravicah, kot so zapisane v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah. Večer je potekal v krajih, kjer se je varuhinja s sodelavci pogovarjala s pobudniki v okviru poslovanja zunaj sedeža institucije. Leta 2013 so bili večeri izvedeni na Ravnah na Koroškem, v Idriji in Kočevju, leta **2014** pa v Lendavi, Hrastniku, Mariboru, Brežicah, Ilirski Bistrici in Izoli.

neodvisen.si®

- Varuhinja Vlasta Nussdorfer je leta **2013** aktivno sodelovala v vseslovenskem družbeno odgovornem programu NEODVISEN.SI. Program z inovativnimi dogodki za mladostnike, družabnimi večeri za odrasle, strokovnimi srečanji in tematskimi videoprispevki seznanja s pojavi najrazličnejših pasti zasvojenosti. S svojimi prispevki je sodelovala na več srečanjih, in sicer v Cerkljah na Gorenjskem, Radovljici, Šempetru pri Gorici, na OŠ Dobrovo, v Desklah (občina Kanal), Luciji, na OŠ Lava in OŠ Frana Roša (Celje), OŠ Novo mesto, OŠ Kočevje, OŠ Draga Kobala (Maribor), OŠ Ljubčana, OŠ Valentina Vodnika (Ljubljana), v Železnikih, Predvoru, v Kulturnem domu v Novi Gorici, Domu krajanov Negovan Nemeč v Biljah, v Predosljah in na Jesenicah. Leta **2014** še na OŠ Frana Kranja (Celje), v Kulturnem domu Nova Gorica, OŠ Hudinja (Celje), v Kulturnem domu Beltinci, leta **2015** pa na OŠ Cirila Kosmača (Piran), OŠ Primoža Trubarja (Velike Lašče), OŠ Franca Rozmana Staneta (Maribor), OŠ Bistrica pri Trziču, OŠ P. Voranca (Bistrica), v Črenšovcih, Senovem, Slovenj Gradcu, na OŠ Simona Gregorčiča (Kobarid), OŠ Anton Ingolič (Spodnja Polskava), OŠ Kuzma, OŠ

Trebnje, v Trbovljah, Narodnem domu Logatec, Domu krajanov Negovan Nemeč v Biljah, OŠ Milana Šuštaršiča (Ljubljana), v Kulturnem domu v Novi Gorici, OŠ Dobrova, v Domu kulture Velenje, v Domu II. slovenskega tabora v Žalcu, Kulturnem hramu Ignacija Borštnika (Cerklje na Gorenjskem) in Kulturnem domu Hoče.

- Leta 2013 smo v prostorih Varuha vzpostavili **Varno Unicefovo točko**. Leta 2015 smo imeli ob začetku šolskega leta skupno tiskovno konferenco z Unicefom, na kateri smo skupaj spomnili javnost in otroke, da se lahko v primeru težav vse leto zatečejo po pomoč v Unicefove varne točke. Te so različni javni prostori, kot so lekarne, knjižnice, frizerski saloni, cvetličarne, trgovine in drugi, kamor se lahko otroci zatečejo po pomoč, če se znajdejo v stiski. Prepoznajo jih po posebni nalepki – smejoči se hišici, ki je nameščena ob vhodu na vidnem mestu, sicer pa o njih izvedo tudi v šoli.

- Varuh je tudi v šolskem letu 2012/2013 izvajal aktivnosti v okviru **pravne klinike za begunce** in tužce na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. V ta projekt je bil vključen že od šolskega leta 2002/2003. Klinika deluje ob podpori zunanjih mentorjev in Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR). Namen je tudi v strokovni javnosti izboljšati zavest o begunski problematiki in pravo tužcev ter pospešiti izobraževanje študentov prava in njihov interes za ta posebna pravna področja. Varuh je tudi leta **2016** sodeloval s Pravno fakulteto in ekipa te fakultete je zmagala na mednarodnem tekmovanju iz poznavanja azilnega prava (International Asylum Law Moot Court Competition), ki je potekalo aprila 2016 v Trnavi na Slovaškem. Somentorica je bila Mojca Valjavec, svetovalka Varuha.
- Varuh se je po seriji pravnih klinik za begunce in tužce vključil tudi pilotni projekt **Pravne klinike za varstvo okolja**. Ta je nastal v sodelovanju Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij – PIC, Katedre za mednarodno pravo in Inštituta za javno upravo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. Študente Pravne fakultete v Ljubljani smo večkrat gostili v prostorih Varuha in predstavljali delo institucije, zlasti na področju okolja (v letih 2015, 2016, 2017 in 2018).

- Ob 25. obletnici sprejetja Konvencije o otrokovih pravicah smo v prostorih Državnega zbora RS v sodelovanju z ZIPOM, Dijaško organizacijo Slovenije in Državnim zborom RS 13. novembra **2014** organizirali **konferenco o participaciji otrok in mladostnikov**. Na njej se je približno 100 otrok in mladostnikov iz celotne države pogovarjalo s predstavniki državnih organov, poslanci Državnega zbora RS ter predstavniki strokovne in druge zainteresirane javnosti o možnostih uresničitve njihove pravice, o kateri v praksi le redko razpravljamo. Udeleženci konference so opozorili, da bi morali pristojni državni organi pogosteje prisluhniti mnenjem mladih in jih upoštevati. Posebej so podprli predlog, da se prouči primernost zakonske ureditve volilne pravice, ki jo mladi dobijo po dopolnjenem 18. letu starosti. Vse predloge in zahteve, ki so bili sprejeti na konferenci, je Varuh predložil Vladi RS.

- Maja 2015 smo s središčem ZIPOM in v sodelovanju z Državnim svetom RS in Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani organizirali posvet **Otrok v družinskem sporu**. Na posvetu smo razgrnili in ocenili probleme, s katerimi se srečuje otrok, ki se proti svoji volji znajde v kolesju državnih organov. Osvetlili smo različne faze družinskega spora, v katerem so otroci prepogosto le sredstvo za dosego ciljev enega od staršev, njihov glas pa je le redko slišan, še redkeje upoštevan. Spoznali smo primere dobrih praks in tudi na njihovi podlagi oblikovali predloge ustrežnejših sistemskih, zakonskih rešitev in boljših ter učinkovitejših praks. Udeleženci posveta so poudarili, da je treba spoštovati vse otrokove pravice in delovati v otrokovo največjo korist v vseh tistih življenjskih situacijah, ko se otrok znajde sredi vihre ločitvenih postopkov, nasilja v družini, urejanja stikov s starši, obravnave na centrih za socialno delo, na sodiščih ali pri izvedencih.

- Varuh je skupaj z Društvom za nenasilno komunikacijo, Društvom SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja in ISA institutom februarja 2016 pripravil posvet **Sodno izvedenstvo v primerih nasilja v družini in spolne zlorabe otrok** – pobuda za poenotenje prakse in zagotavljanje meril strokovnosti. Posvet, ki je potekal na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani in ga je vodil namestnik varuhinje Tone Dolčič, je bil priložnost za predstavitev dobrih praks sodnega izvedenstva na področju nasilja v družini in spolne zlorabe otrok, aktualnih izzivov in predvsem za oblikovanje predlogov in pobud za poenotenje prakse ter uveljavitev meril, ki bodo zagotavljali visoko strokovnost dela na tem področju. Dobre prakse izvajanja sodnega izvedenstva na področju spolne zlorabe otrok je predstavila tudi dr. Gordana Flander Buljan, predstojnica poliklinike za zaščito otrok in mladih iz Zagreba, priznana strokovnjakinja na tem področju. Zbrane je med

drugimi nagovorila varuhinja Vlasta Nussdorfer, svoje prispevke pa so predstavili Katja Zabukovec Kerin, doc. dr. Maja Rus Makovec, Nadja Marolt, Goran Šuler, mag. Anton Toni Klančnik, Tina Vukan, Barbara Jenkole Žigante, Janja Roblek in Nada Hribar.

- Varuh je leta **2016** sodeloval v projektu Fakultete za družbene vede **Stand-up – Tvoja kariera v Evropski uniji**. Varuhinja je aktivno sodelovala na štirih od desetih dogodkov, in sicer v Novi Gorici, Kopru, Mariboru in na Ptujju. Na interaktivni delavnici je stand-up komik Boštjan Gorenc – Pižama na duhovit način prikazal pravice evropskih državljanov in zaposlitvene možnosti v EU, v nadaljevanju pa je potekala okrogla miza z varuhinjo, ki je orisala kršitve pravic na področju delovnopravne zakonodaje pri nas, in predstavnikom Euresa, ki je govoril o pomoči mladim, ki želijo v tujino. Leta **2017** so dogodke izvedli še v Novem mestu, Ljubljani, Kranju, Murski Soboti, Kočevju in Lendavi.
- Varuhinja Vlasta Nussdorfer in Štefanija L. Zlobec, predsednica društva Spominčica, sta julija 2017 v prostorih Varuha v Ljubljani skupaj slavnostno odprli prvo **demenci prijazno točko** v Sloveniji. Predstavniki Spominčice so poudarili, da bodo na prijazno točko lahko prišli po informacije ljudje z demenco, zlasti tisti v zgodnji fazi bolezni, ko so še samostojni in aktivni. Pogosto se zgodi, da se izgubijo in ne najdejo poti domov, ne prepoznajo okolice, v kateri živijo, in se srečujejo z različnimi problemi, povezanimi z boleznijo. Prišli bodo lahko njihovi svojci in drugi, ki bodo želeli pridobiti dodatne informacije o pomoči dementnim osebam.

- Varuh in Državni svet RS sta 27. septembra 2018 v dvorani Državnega sveta RS pripravila posvet **Starejši kot sedanjost in prihodnost družbe**. Na posvetu so svoja razmišljanja o vprašanih, povezanih s starejšimi, predstavili predavatelji s področja socialne oskrbe, institucionalnega varstva, medicine in prava. Govorili so o ukrepih, projektih in dejavnostih, ki so namenjeni pomoči starejšim in izboljšanju kakovosti njihovega življenja. Predstavniki Varuha pa so spregovorili o izsledkih raziskave na področju prehrane, bolnišničnih okužb in skrbništva, ki so jo po domovih za starejše opravljali vse leto 2018. Njihove izsledke so dopolnila mnenja strokovnjakov z omenjenih področij. Udeleženci

posveta so se posvetili tudi problematiki nasilja nad starejšimi, demenci in skrbi za starejše invalide ter druge ranljive skupine starejših.

- Varuh je leta 2018, predvsem prek zagovorništva otrok aktivno sodeloval v okviru projekta **Hiša za otroke**. Bistvo projekta po islandskem modelu Barnahus je zagotovitev celostne obravnave otrok, žrtev kaznivih dejanj, na enem mestu. Svet Evrope je model Barnahus označil kot najučinkovitejše izvajanje Lanzarotske konvencije v praksi.
- Varuh je v sodelovanju s Svetom Evrope aprila 2018 pripravil **mednarodno konferenco v počastitev 10. obletnice delovanja državnega preventivnega mehanizma (DPM) v Sloveniji**. Tema konference je bila Ocenjevanje vpliva DPM. DPM pri Varuhu človekovih pravic pomembno prispeva k spoštovanju človekovih pravic ljudi z omejeno svobodo gibanja, so povedali na konferenci.
- V letih 2016, 2017 in 2018 je Center za izobraževanje v pravosodju pri Ministrstvu za pravosodje v sodelovanju z Varuhom, Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvom za zdravje ter Skupnostjo centrov za socialno delo Slovenije v Portorožu organiziral **Dneve duševnega zdravja**. Ti dnevi so zaživel leta 2016 prav na Varuhovo pobudo, takrat z namero osvetlitve težav in iskana rešitev pri neprosto voljni namestitvi oseb z duševno motnjo v varovane oddelke socialnovarstvenih zavodov. Leta 2017 je bila osrednja tema Otroci in mladostniki s težavami v duševnem zdravju, leta 2018 pa nadzorovana obravnava in obravnava v skupnosti duševnih motenj ljudi, ki potrebujejo nekatere zdravstvene, socialnovarstvene in druge storitve, ki se izvajajo zunaj psihiatrične bolnišnice, v domačem okolju osebe oziroma v skupnosti.
- V Državnem svetu RS je 26. oktobra 2017 potekal posvet **Razmišljanja o vprašanih ob iztekanju življenja**. Svoja razmišljanja o paliativni oskrbi in evtanaziji so predstavili predavatelji s humanističnega, pravnega in medicinskega področja. V uvodu sta udeleženci nagovorila varuhinja Vlasta Nussdorfer in državni svetnik Peter Požun. Nekaj besed je zbranim namenil tudi Janvid Golob, na pobudo katerega je Državni svet RS skupaj z Varuhom posvet tudi pripravil. Predavatelji so govorili o pravnih vidikih končanja življenja, upoštevanju pacientove volje v zadnjih dneh življenja, etičnih vidikih pri tem, poseben poudarek pa so namenili potrebi po paliativni oskrbi umirajočih, ki naj bo pravočasna in dobro organizirana v vseh segmentih družbe.
- Varuh je septembra 2017 na Ljubljanskem gradu organiziral **4. mednarodno konferenco Okolje in človekove pravice: Sodelovanje javnosti v okoljskih zadevah**. Konferenca je bila pripravljena, da predstavniki tujih ombudsmanov, slovenskih državnih organov, lokalne skupnosti, strokovne

javnosti in civilne družbe ter Varuh skupaj na enem mestu predstavijo dosedanje izkušnje in težave pri sodelovanju javnosti v okoljskih zadevah, s poudarkom na sprejemanju okoljskih predpisov. Udeleženci konference so poudarili, da je sodelovanje velikokrat zagotovljeno le formalno, dejansko pa poteka brez upoštevanja vsebinskih pripomb deležnikov ter primerne vključevanja njihovih ugotovitev in priporočil, večkrat je onemogočena učinkovita obravnava osnutka predpisa, kar je v nasprotju z Aarhuško konvencijo. Na konferenci je bila od več kot sto sodelujočih skoraj polovica predstavnikov nevladnih organizacij, civilnih pobud in lokalnih skupnosti. Na njej so varuhi človekovih pravic iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Črne gore, Kosova, Makedonije, Slovenije in Srbije podpisali **Deklaracijo o sodelovanju na področju okolja in človekovih pravic**. S tem je bila ustanovljena mreža, katere nameni so vzpostaviti tesnejše medsebojno sodelovanje, izmenjava znanj in dobrih praks, nadaljnji razvoj oblik odzivanja ombudsmanov na področju okolja in podpora pri izvajanju njihovega poslanstva na tem področju.

- Varuhinja Vlasta Nussdorfer in namestnik Tone Dolčič sta sodelovala na konferencah **Medicina in pravo**, ki so potekale v Mariboru: Pravica do življenja in do dostojne smrti/Etika v medicinski znanosti (2013), o čezmejnem zdravstvenem varstvu (2014), Integrativna medicina izziv sodobne medicine (2015), Medicina, pravo in družba Zdravstveni vidiki begunske krize (2016), Varnost pacienta in zdravstvenih delavcev (2017), Sodobni medicinski, pravni in etični izzivi in dileme (2018). Varuhinja je na konferencah v uvodu nagovorila udeležence ter imela predavanja, povezana s tematikami konferenc, zlasti o pomenu varovanja človekovih pravic, kadar gre za dostop do zdravstvenih storitev in zdravja kot pomembne človekove dobrine, ki mora biti enako dostopna vsem, brez diskriminacije.

Okrogle mize in dogodki ob dnevu človekovih pravic

Varuh je vsa leta ob svetovnem dnevu človekovih pravic, 10. decembru, organiziral pogovore in okrogle mize. **Varuhinja Vlasta Nussdorfer pa je v Vili Podrožnik leta 2013 in nato do leta 2018 na Gradu Brdo sprejemala najvišje predstavnike** državnih institucij, civilne družbe in diplomatskega zbora. Ob tej priložnosti je vsako leto objavila in predstavila poslanico. Na sprejemih so nastopali otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, leta 2018, ki je bilo namenjeno starejšim, pa tudi kulturniki iz vrst starejših.

2013

Leta 2013 je minilo dvajset let od sprejetja Zakona o varuhu človekovih pravic (ZVarCP), Državni zbor RS ga je sprejel 20. decembra 1993. Obletnica je bila priložnost za premisleke o tem, kako je bila pri nas udejanjena ustavna zamisel o varuhu človekovih pravic. Ob tej priložnosti je Varuh organiziral **pogovor in predstavitev publikacije 20 let Zakona o varuhu človekovih pravic**, ki sta bila decembra 2013 na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.

2014

Ob dnevu človekovih pravic decembra 2014 smo **izdali posebno publikacijo 20 let delovanja Varuha človekovih pravic RS 1994–2014**. V njej smo predstavili prehojeno pot in prizadevanja za uveljavljanje človekovih pravic in svoboščin v Sloveniji. Varuhinja je publikacijo predala predsedniku države Borutu Pahorju, ki je ob tej priložnosti organiziral slavnostni dogodek.

2015

Varuh in Slovenski etnografski muzej sta v prostorih muzeja ob svetovnem dnevu človekovih pravic 10. decembru pripravila okroglo mizo **Odpiramo vrata mladim – uveljavljanje pravic iz dela**. Pogovor je vodila Jelena Aščič, novinarka Televizije Slovenija. Udeležence sta v uvodu nagovorili gostiteljici dogodka varuhinja Vlasta Nussdorfer in direktorica muzeja mag. Tanja Roženberger. Svoje prispevke so predstavili mag. Kornelija Marzel, namestnica varuhinje, doc. dr. Aleš Bučar Ručman, prodekan za mednarodno sodelovanje na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Samo Fakin, v. d. direktorja Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Barbara Vrtačnik, Zavod RS za zaposlovanje, mag. Samo Hribar Milič, generalni direktor Gospodarske zbornice Slovenije, Tin Kampl, predsednik Mladinskega sveta Slovenije, dr. Vesna Leskošek, dekanja Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, Nataša Trček, glavna inšpektorica Inšpektorata RS za delo, Zala Turšič,

predsednica Sindikata Mladi plus, in dr. Mirjana Ule, Center za socialno psihologijo na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Ob tej priložnosti smo izdali **18. številko biltena Varuha Uveljavljanje pravic iz dela** in z biltenom opozorili na mnoga vprašanja brezposelnosti in zaposlenih ter priporočili potrebne spremembe.

2016

Varuh je v sodelovanju s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani ob dnevu človekovih pravic, katerega slogan je bil Poskrbi za pravice sočloveka – zdaj!, 8. decembra 2016 pripravil **okroglo mizo Kako razumemo načelo pravičnosti in dobrega upravljanja?** Pogovor je potekal decembra 2016 na Pravni fakulteti. Varuh namreč pri obravnavi pobud, v katerih posamezniki zatrjujejo, da so jim bile kršene temeljne človekove pravice in svoboščine, nemalokrat naleti na neupoštevanje načel pravičnosti in dobrega upravljanja, po katerih se pri svojem delu ravna tudi sam. Razumevanje in uporaba obeh načel pri vrednotenju in presoji ustreznosti dejanj, postopkov in odločitev državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil nista vselej preprosta. Težko je določiti mejo, kdaj in kako načeli uporabljati, saj bi lahko pretirano sklicevanje na obe načeli zaneslo v arbitrarnost presojanja. Kako ju upoštevati, ne da bi posegli v osnovno načelo pravne države, da njeni organi odločajo v skladu z ustavo in zakonodajo, ki pa ne moreta predvideti vseh življenjskih situacij? **O tem so na posvetu razmišljali** dr. Klemen Jaklič, Univerza Harvard, ZDA, dr. Neža Kogovšek Šalamon, Mirovni inštitut, dr. Jože Krašovec, Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, dr. Vesna Leskošek, Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, dr. Marijan Pavčnik, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, in dr. Igor Pribac, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

2017

Varuh je skupaj s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani v čast mednarodnemu dnevu človekovih pravic 7. decembra 2017 pripravil okroglo mizo **Izzivi varovanja človekovih pravic**. Svoje poglede so predstavili Miha Horvat, namestnik varuhinje, Eva Irgl, predsednica Komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora RS, dr. Erik Kerševan, Vrhovno sodišče RS, doc. dr. Jadranka Sovdat, predsednica Ustavnega sodišča RS, in Katarina Bervar Sternad, direktorica Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij. Pogovor je povezovala varuhinja Vlasta Nussdorfer, ki je skupaj s prodekanjo Pravne fakultete dr. Vasilko Sancin v uvodu pozdravila približno 120 udeležencev.

2018

Ob 70. obletnici sprejetja Splošne deklaracije človekovih pravic in 25. obletnici Pariških načel je

Varuh pripravil okroglo mizo **Človekove pravice včeraj in danes – kaj pa jutri?** Gosta okrogle mize sta bila ob varuhinji Vlasti Nussdorfer dr. Ernest Petrič, svetovalec predsednika republike, in dr. Igor Kaučič, Pravna fakulteta v Ljubljani, okroglo mizo pa je vodil Igor E. Bergant. Govorili so o različnih generacijah človekovih pravic in izzivih, ki jih je že davno prinesla globalizacija in ki postajajo realnost.

Varuhinja Vlasta Nussdorfer kot ambasadorica

Varuhinja je bila v šestletnem mandatu **ambasadorica številnih projektov**, med drugim tudi projekta za postavitve gugalnic za gibalno ovirane Hanina in moja božična želja – za nabavo prve gugalnice za gibalno oviranega otroka (2013, 2014), 42 maratonov v 42 dneh, nosilca humanitarnega projekta Bogomirja Dolenca za ustanovo Mali vitez, ki skrbi za od raka ozdravele otroke (Velenje in Šmartno, 2018), Life Learning Akademije ambasadorjev znanja (2014, 2015, 2016, 2017 in 2018), Simbioze giba (2014), Lahko je brati projekta, namenjenega govorcem s posebnimi potrebami (2018), Velikanov slovenskega športa Olimpiki humanitarne organizacija za pomoč otrokom (2016), projekta Slovenija bere (Ljubljana, 2016, 2017 in 2018), projekta Nasmeh z gugalnice za gibalno ovirane otroke (2014),

Varuhinja Vlasta Nussdorfer kot pokroviteljica

Varuhinja je bila častna pokroviteljica dobrodelnih gledaliških multimedijskih plesnih predstav **Življenje je vrednota**, s katerimi so po vsej Sloveniji zbirali denar za ustanovo Mali Vitez, fundacijo za pomoč mladim, ozdravljenim od raka. Na vseh prireditvah leta 2017 je nagovorila številne udeležence: v dvorani Španskih borcev v Ljubljani, Cankarjevem domu na Vrhniki, festivalni dvorani Bled, Narodnem domu v Celju, Šeškovem domu v Kočevju, Ipavčevem kulturnem centru v Šentjurju, Narodnem domu v Mariboru, gledališču Park v Murski Soboti, Prešernovem gledališču Kranj in Narodnem domu v Logatcu ter leta 2018 v Lendavi, Novi Gorici, Trbovljah, Ljubljani, Velenju, Logatcu, Kranju, Mariboru, Murski Soboti, Šentjurju, Kočevju, na Bledu in v Zagrebu.

Pokroviteljica je bila tudi znanstvene konference z mednarodno udeležbo s področja zdravstvenih in socialnih ved (2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018), predstave Prešernovega gledališča Kranj Teror, ki obravnava teme terorizma, odgovornosti, prava in morale (Kranj, 2017, Celje, 2018), dobrodelnega dogodka na osnovni šoli Komenda - Moste (2013,

2017), dogodka Rok'n'LOVE za otroke, mladostnike in odrasle osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in z dodatnimi motnjami, ki bivajo in delujejo v centru Dolfke Boštjančič (**2017**), festivala Integra, mednarodnega festivala odrske umetnosti za ranljive skupine (**2017, 2018**), 2., 3. in 4. brezdomnega kongresa v Piranu (**2015, 2016, 2017**), 4. evropske študentske konference s področja zdravstvenih ved o profesionalnem delu v večkulturnih družbah (**Celje, 2016**), 1. posveta slovenskih varstveno-delovnih centrov (**Ljubljana, 2016**), dogodka ob izidu zbornika Porajmos zamolčani genocid nad Romi (**2016**), slovesnosti ob 20. letnici delovanja društva Projekt Človek (**Škofja Loka, 2015**), slovesnosti ob 50. letnici delovanja Zveze Sožitje Maribor (**Maribor, 2015**), znanstvenega simpozija s področja paliativne oskrbe Sodelovanje strokovnjakov v paliativnem timu za celostno obravnavo pacientov in svojcev (**Celje, 2015**), tretje konference Skupnost po meri invalidov (**2015**), konference Videti in uvideti slepi invalidi v skupnosti (**Velenje, 2015**), popotniškega novinarstva z otroškimi delavnicami na festivalu festivala Bivak 2014 in ogledom filma Kaos sveta, ki je nastal v sodelovanju s Tomom Križnarjem, Erikom Valenčičem in Ervinom Hladnikom Milharčičem (**2014**), 20. slovenskega festivala znanosti ob 20. letnici Slovenske znanstvene fundacije (**Ljubljana, 2014**), Bienala oblikovanja BIO 2014 za destigmatizacijo ranljivih skupin (**Ljubljana, 2014**), prireditve Skupaj do cilja, ki jo je pripravil CIRIUS Kamnik (**2014**), dobrodne dražbe Tudi mi smo del vas, na kateri so se zbirala sredstva za OŠ dr. Ljudevita Pivka na Ptuju (**2013**), festivala fotografije in človekovih pravic Skozi objektiv človekovih pravic in Slovenija (**2013**) in posveta Svetovni etos globalno in lokalno (**Ljubljana, 2013**).

Posebej sem zadovoljna, da nam je v tem mandatu uspelo uresničiti dolgoletna prizadevanja varuhov, da pridobimo pravne podlage za uveljavitev pogosto ponovljenega Varuhovega priporočila, da Slovenija potrebuje polnopravno nacionalno institucijo za človekove pravice s statusom A po t. i. Pariških načelih. Leta 2017 je bil namreč sprejet dopolnjen Zakon o varuhu človekovih pravic, ki razširja Varuhove pristojnosti in poslanstvo ter ureja med drugim tudi delovanje Sveta varuha za človekove pravice, zagovorništvo otrok in delo državnega preventivnega mehanizma.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2018

MEDNARODNO SODELOVANJE

Varuh uspešno sodeluje z mednarodnimi organizacijami in združenji, ki delujejo na področju uresničevanja, spodbujanja in razvoja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, tako na regionalni kot na evropski in svetovni ravni. Z udeležbo na mnogih srečanjih, konferencah, posvetih in delavnicah vzpostavlja tesnejše sodelovanje s posameznimi organizacijami ali članicami nekaterih mrež, katerih član je. Pomembne so zlasti možnosti izmenjave znanj, spoznanj, izkušenj in dobrih praks. Oblike medsebojne podpore pri izvajanju poslanstva ombudsmanov so pomembne pri vzpostavljanju neodvisnih in delujočih nacionalnih sistemov zaščite človekovih pravic. Za Varuha je zlasti pomembno sodelovanje z nacionalnimi ombudsmeni in skupnimi mrežami na posameznih vsebinskih področjih. **V šestih letih mandata varuhinje Vlaste Nussdorfer so se srečanj, konferenc, delavnic in forumov poleg nje udeleževali tudi njeni namestniki: Tone Dolčič, dr. Kornelija Marzel, Jernej Rovšek, Ivan Šelih in Miha Horvat ter svetovalke in svetovalci Varuha.**

Mednarodno sodelovanje Varuha v vlogi državnega preventivnega mehanizma

Posebej je zanimiv naš model delovanja na področju nalog in pooblastil, ki jih ima Varuh kot državni preventivni mehanizem po Opcijskem protokolu h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (DPM). Spoznanja, izkušnje, delovanje in dosežke člani DPM večkrat predstavljajo v tujini, na mednarodnih konferencah, delavnicah in srečanjih, ki jih organizirajo ombudsmeni in mednarodne organizacije za človekove pravice. **Varuh večkrat gosti delegacije DPM iz držav, kjer si prizadevajo za vzpostavitev in uveljavitev mehanizmov nadzora na krajih odvzema prostosti in preverjanja ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost. Slovenski model dobrega sodelovanja z nevladnimi organizacijami pri izvajanju nalog DPM je za številne države in ombudsmane posebno zanimiv in zgleden primer dobre prakse.**

Državni preventivni mehanizmi jugovzhodne Evrope so tako leta 2013 v Beogradu (Srbija) **oblikovali tudi mrežo nacionalnih preventivnih mehanizmov jugovzhodne Evrope South-East Europe NPM Network (SEE NPM Network)**, katere namen je med drugim vzpostaviti boljše sodelovanje, izmenjavo izkušenj in številne skupne dejavnosti za učinkovitejše opravljanje nalog in pooblastil. Prvo predsedovanje mreži je bilo zaupano prav slovenskemu DPM, kar je bilo veliko priznanje za Varuhovo delo na tem področju.

Konference mreže so bile leta 2014 v **Ljubljani** (srečanje je organiziral Varuh), in sicer o pripravi letnih poročil DPM, **Beogradu** (Srbija), kjer je bil leta 2014 prvi forum DPM v okviru mreže, leta 2016 so razpravljali o pravicah beguncev in migrantov, leta 2017 pa o metodologiji dela DPM, **Tirani** (Albanija), kjer je bila delavnica mreže (2015), **Zagrebu** (Hrvaška), in sicer o spremljanju uresničevanja priporočil DPM in izvajanju standardnih minimalnih pravil Združenih narodov za ravnanje z zaporniki (2016), na **Dunaju** (Avstrija), in sicer o domovih za oskrbo starejših in dementnih ob upoštevanju standardov v zdravstvu in na področju odvzema prostosti (2016) in **Podgorici** (Črna gora), kjer so leta 2017 na treh srečanjih razpravljali o metodologiji dela DPM, o zdravstveni zaščiti v zaporih in psihiatričnih ustanovah in o problematiki oseb z motnjami v duševnem zdravju v pridržanju, leta 2018 pa so na dveh srečanjih razpravljali o preprečevanju samomorilnosti in predoziranja v prostorih za pridržanje in o učinkovitih alternativah pridržanju migrantov. Mreža je organizirala tudi sestanke članic, na katerih so obravnavali specifična vprašanja, v **Beogradu** (Srbija) je tako zasedala medicinska sekcija mreže (2013).

Člani DPM so sodelovali tudi na drugih številnih konferencah in delavnicah, na katerih so med drugim v **Lvovu** (Ukrajina) obravnavali 10-letnico začetka veljavnosti Opcijskega protokola (2016), na **Dunaju** (Avstrija) leta 2016 razpravljali o zagotavljanju temeljnih pravic v zvezi s pridržanjem, leta 2017 pa na delavnici obravnavali komunikacijske veščine in tehnike, istega leta obiskali avstrijskega varuha človekovih pravic (Volksanwaltschaft) in spoznavali ureditev forenzične obravnave v Avstriji ter se udeležili sestanka evropskega foruma DPM (European NPM Forum) na temo vzpostavitve podatkovne baze glede pridržanj, v **Zagrebu** (Hrvaška) razpravljali o spremljanju uresničevanja priporočil DPM (2016), v **Salzburgu** (Avstrija) razpravljali o domovih za starejše in demenci (2016), v Italiji razpravljali o dostojanstvu in človekovih pravicah v prostorih odvzema prostosti (2016), v **Vilni** (Litva) (2016), v **Beogradu** (Srbija) razpravljali o zaščiti človekovih pravic beguncev in migrantov v državah jugovzhodne Evrope (2016), v **Astani** (Kazahstan) slavili 10. obletnico začetka veljavnosti Opcijskega protokola (2017), v **Strasbourg** (Francija) se udeležili posvetovalnega sestanka DPM o osnutku pravil za pridržanje migrantov in neodvisnega spremljanja dela DPM (2017), v **Pragi** (Češka) razpravljali o oblikovanju pravnih pravil in veščinah DPM (2017), v **Hamametu** (Tunizija) so se udeležili mednarodnega kolokvija DPM (2017), v Nemčiji so se udeležili mednarodne konference o ustreznem ravnanju oseb v policijskem pridržanju (2018), v Armeniji so se udeležili mednarodne konference ob 10. obletnici armenskega DPM (2018), na **Danskem** so se udeležili 4. delavnice DPM (2018), v **Prištini**

(Kosovo) so se udeležili regionalne konference DPM Zahodnega Balkana ob svetovnem dnevu duševnega zdravja (2018), v **Zagrebu** (Hrvaška) so obiskali hrvaški DPM (2015 in 2017), v **Budimpešti** (Madžarska) pa madžarskega (2018).

V **Parizu** (Francija) se je namestnik Ivan Šelih na povabilo Sveta Evrope leta 2017 udeležili sestanka **novonastale organizacije Observatory of national preventive mechanisms** against torture set up pursuant to the Optional Protocol to the Convention against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or Punishment (NPM Observatory).

Varuh je maja 2014 v **Ljubljani** organiziral **srečanje mreže državnih preventivnih mehanizmov jugovzhodne Evrope**, ki so se ga udeležili predstavniki osmih DPM, in sicer iz Hrvaške, Bolgarije, Makedonije, Avstrije, Črne gore, Srbije, Madžarske in Slovenije.

DPM je sodeloval z **Evropskim odborom za preprečevanje mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja** (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, **CPT**). Predstavniki DPM so se udeležili slovesnosti ob 25-letnici delovanja CPT v palači Sveta Evrope v Strasbourgu (2015), v prostorih Varuha so sprejeli delegacijo CPT, ki je v Sloveniji opravljala redni pregled v okviru svojih pristojnosti (2017), v Palači Sveta Evrope v Strasbourgu pa so se udeležili mednarodne konference o sodelovanju med Svetom Evrope in DPM ter CPT in SPT (2017).

Varuh je v vlogi DPM **gostil delegacije DPM iz tujine**: iz Azerbajdžana v sodelovanju z Organizacijo za varnost in sodelovanje (2013), Gruzije (2013), Češke (2013), Kazahstana (2014 in 2018), Latvije (2014), Kosova (2014), Ukrajine (2015), Hrvaške (2016), Makedonije (2016), Kirgizije (2017), Tadžikistana (2017), Moldavije (2017), Avstrije (2017), Armenije (2018) in Srbije (2018).

Mednarodno sodelovanje na področju otrokovih pravic

Varuh zagovorništvo otrok izvaja že od leta 2006, sprva kot **projekt Zagovornik glas otroka**, od 14. oktobra 2017 pa je zagovorništvo otrok urejeno v Zakonu o varuhu človekovih pravic RS. Tudi v tujini so zagovorništvo otrok kmalu prepoznali kot primer odlične prakse delovanja ombudsmana.

Sodelavci Varuha so zagovorništvo otrok in druga vprašanja s področja otrokovih pravic aktivno predstavljali tudi v tujini, na evropskih forumih o

pravica otrok in konferencah, ki so jih organizirali mednarodne organizacije, ombudsmani in regionalne ali evropske mreže varuhov otrokovih pravic.

Sodelavci Varuha so sodelovali v **Podgorici** (Črna gora) na okrogli mizi o družinskem zakoniku in institutu kolizijskega skrbnika ter začasnega zastopnika otrok (2013), **Bruslju** (Belgija) na evropskih forumih in konferencah o pravicah otrok (2015, 2016, 2017), **Sarajevu** (Bosna in Hercegovina) na mednarodni konferenci o pravicah otrok (2014), **Zagrebu** (Hrvaška) na mednarodni konferenci o otrocih zaprtih staršev (2016), **Leedsu** (Velika Britanija) na delavnici o dostopu prava za otroke z motnjo v duševnem razvoju (2015 in 2017), **Danilovgradu** (Črna gora) na regionalni konferenci varuhov otrokovih pravic in pristojnih parlamentarnih delovnih teles (2014) in v **Bruslju** (Belgija) na konferenci o zaščiti otrok migrantov (2016).

Sodelavci Varuha in zagovorniki so bili leta 2017 na **študijskem obisku na okrožnem sodišču v Zagrebu**, kjer so se seznanili s preiskovanjem kaznivih dejanj zoper otroke, sodnimi postopki in tem, kako mladim žrtvam kaznivih dejanj v postopkih pomagajo na polikliniki za zaščito otrok in mladostnikov v Zagrebu. Na obisk, ki sta ga gostila varuhinja Vlasti Nussdorfer in njen namestnik Tone Dolčič, je leta 2018 prišla **hrvaška varuhinja za pravice otrok** Helena Pirnat Dragičević.

Sodelovanje v okviru mreže **CRONSEE**

Na področju otrokovih pravic deluje pomembna mreža ombudsmanov za otrokove pravice v državah jugovzhodne Evrope (Children's Rights Ombudspersons' Network in South and Eastern Europe, CRONSEE). Sodelavci Varuha so se udeležili konferenc v Zagrebu (2013 in 2015), Novem Sadu (2013), Beogradu (2014 in 2015), Osijeku (2015) in Skopju (2016).

Sodelovanje v okviru mreže **ENOC**

Evropska mreža varuhov otrokovih pravic (European Network of Ombudspersons for Children, ENOC) je vsako leto organizirala letna srečanja članic mreže: 17. letna konferenca je bila v **Bruslju** v Belgiji (2013), 18. letna konferenca v **Edinburgu** na Škotskem (2014), 19. letna konferenca v **Amsterdamu** na Nizozemskem (2015), 20. letna konferenca v **Vilni** v Litvi (2016), 21. letna konferenca v **Helsinki** na Finskem (2017), 22. letna konferenca pa v **Parizu** v Franciji (2018).

Mednarodno sodelovanje Varuha na področju azila, beguncev in migrantov

V obdobju varuhinje Vlaste Nussdorfer smo se konec leta 2015 srečali z obsežno problematiko migrantov in beguncev. Tako smo veliko pozornosti namenili tudi mednarodni izmenjavi izkušenj in mnenj, kako zagotoviti spoštovanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin ljudem, ki so zaradi vojnih razmer v domačem okolju in številnih drugih razlogov iskali zatočišče in boljše življenjske razmere.

V **Tirani** (Albanija) smo se udeležili delavnice in konference, na katerih so govorili o ravnanju s prosilci za azil, begunci in vrnjenimi migranti v jugovzhodni Evropi in o vzpostavitvi nadzornih sistemov (2015), v **Beogradu** (Srbija) so govorili o vlogi ombudsmanov in nacionalnih institucij za človekove pravice v begunski krizi (2015), v **Solunu** (Grčija) o vprašanjih dostopa do azila in sistema vračanja, položaju otrok brez spremstva in drugih ranljivih oseb, o sovražnem govoru in ksenofobiji (2016), na **Dunaju** (Avstrija) o spoštovanju človekovih pravic pri prisilnem vračanju ter razvoju kontrolnih mehanizmov (2016), v **Tirani** (Albanija) o sodobnih migracijskih tokovih v Evropi in v svetu ter problemih zaščite človekovih pravic in svoboščin migrantov (2016), v **Trierju** (Nemčija) o evropskem azilnem pravu (2016), v **Ohridu** (Makedonija) o pravici do azila in formalnem ali neformalnem vračanju migrantov in beguncev (2016), v **Bruslju** (Belgija) o vprašanjih pritožbenega mehanizma agencije Frontex (2016) ter na treh srečanjih o mladih ubežnikih in pogrešanih otrocih brez spremstva v Evropi, o Evropskem azilnem pravu in o izkušnjah migrantov in manjšin v Evropski uniji (2017), v **Pragi** (Češka) pa so govorili o pridržanju priseljenih otrok ter razvijanju učinkovite alternative pri iskanju rešitev za spoštovanje največjih otrokovih koristi (2017).

Sodelovanje s Svetom Evrope

Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (European Commission against Racism and Intolerance, **ECRI**)

Predstavniki Varuha so se vsako leto udeleževali rednih letnih seminarjev Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti v Strasbourgu (2013, 2014, 2015, 2016 in 2017).

Predstavniki ECRI so bili leta 2013 na delovnem obisku pri Varuhu ob pripravi 4. periodičnega poročila o Sloveniji (2013). Leta 2018 smo **sprejeli delegacijo ECRI**, ki je bila na delovnem obisku v Sloveniji in je v okviru svoje nadzorne funkcije proučevala stanje glede pojavov rasizma in nestrpnosti v vsaki od držav članic Sveta Evrope. Obisk Slovenije je potekal v okviru četrtega kroga periodičnega nadzora.

Svetovalni odbor o okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin (Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities)

Varuhinja se je s sodelavci leta **2017** v prostorih Varuha **sestala z delegacijo** Svetovalnega odbora o okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin pri Svetu Evrope. Temeljni cilj pogovorov je bil ocenitev napredka varstva narodnih manjšin in etničnih skupin v Sloveniji.

Komisar za človekove pravice (Commissioner for Human Rights) in drugi organi Sveta Evrope

Varuhinja se je leta **2017** s svojimi namestniki v prostorih Varuha **sestala s komisarjem** za človekove pravice Sveta Evrope **Nilsom Muižnieksom**. Govorili so o vprašanjih, povezanih s statusom A po Pariških načelih, za katerega si Varuh prizadeva že dolga leta, o problematiki na področju tujcev, izbrisanih in položaju romskega prebivalstva ter vplivu revščine na varstvo človekovih pravic. Komisarja je posebej zanimalo Varuhovo stališče o na novo vzpostavljenem zagovorniku načela enakosti.

Druge oblike sodelovanja s Svetom Evrope

Leta 2015 smo v prostorih Varuha sprejeli **Tineke Strik** z njenima sodelavcema, **poročevalko odbora za migracije, begunce in razseljene osebe parlamentarne skupščine Sveta Evrope**. Namestnik varuhinje Miha Horvat se je v Strasbourgu (Francija) leta 2016 udeležil seminarja o svobodi izražanja, leta 2017 pa seminarja, na katerem so govorili o najnovejši sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice na področju svobode izražanja. Leta 2017 smo v Ljubljani imeli pogovore z delegacijo **GRETA**, ki se je v Sloveniji mudila zaradi drugega kroga ocenjevanja izvajanja Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi.

Sodelovanje z OZN

Visokim komisariatom OZN za begunce

V okviru OZN je Varuh sodeloval zlasti z Visokim komisariatom Združenih narodov za begunce (United Nations High Commission for Refugees, UNHCR). Leta 2014 smo v prostorih Varuha **sprejeli Montserrat Feixas Vihe**, predstavnico UNHCR v srednji Evropi in leta 2018 predstavnike regionalnega predstavništva.

Leta 2013 smo se v Ljubljani udeležili okrogle mize, ki jo je UNHCR organiziral na temo položaja oseb brez državljanstva, in sicer v sodelovanju z Mirovnim inštitutom.

V letih 2014 in 2016 smo na pogovore sprejeli **neodvisno strokovnjakinjo** Sveta OZN za človekove pravice starejših oseb **Roso Kornfeld-Matte**, leta 2018 pa posebnega poročevalca OZN za manjšine Fernanda de Varennesa.

Leta 2017 smo prejeli zaprosilo Odbora Združenih narodov za spremljanje uresničevanja Konvencije o pravicah invalidov za poročilo o našem mnenju glede uresničevanja invalidskega varstva v državi. Na podlagi analize prejetih pobud smo **pripravili posebno poročilo ter ga poslali odboru in predstavili slovenski javnosti**.

Agencija EU za temeljne pravice (European Union Agency for Fundamental Rights, FRA)

Varuh se je udeležil številnih seminarjev, ki jih vsako leto pripravlja Agencija EU za temeljne pravice (FRA) na **Dunaju** (Avstrija), in sicer o sodelovanju pri krepitvi varstva temeljnih pravic (2013), o komuniciranju v zvezi s temeljnimi pravicami in svoboščinami na nacionalni in evropski ravni (2014), o azilni in migracijski politiki (2014), o strateškem komuniciranju (2015), o pravicah migrantov in prosilcev za azil (2016), v **Rigi** (Latvija) smo razpravljali o zločinih iz sovraštva in sovražnem govoru (2015), v **Bruslju** (Belgija) pa smo se udeležili simpozija FRA o varovanju otrokovih pravic v Evropi (2017).

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE)

Leta 2013 smo se v **Sarajevu** (Bosna in Hercegovina) udeležili konference o sodelovanju ombudsmanov (2013), ki jo je pripravila misija OVSE iz Sarajeva v sodelovanju z ombudsmani Bosne in Hercegovine. Na konferenci so bili prvič prisotni vsi predstavniki držav iz nekdanje Jugoslavije, prvič skupaj tudi predstavniki ombudsmana iz Srbije in Kosova. Leta 2014 smo se udeležili konference, ki jo je OVSE organiziral na **Dunaju** (Avstrija) o pravici do svobode izražanja.

Leta 2017 smo se v prostorih Varuha **sestali s predstavnikoma OVSE** (ODIHR - Urada za demokratične institucije in človekove pravice) Alexandrom Shlykom, vodjo sektorja za volitve, ter govorili o Varuhovih dosedanjih izkušnjah in spoznanjih na področju volitev, o svobodi izražanja na svetovnem spletu ter varstvu manjšin, predvsem Romske.

Sodelovanje Varuha v mrežah in združenjih ombudsmanov in nacionalnih institucij za človekove pravice

Združenje ombudsmanov sredozemskih držav (Association of Mediterranean Ombudsmen, AOM)

Varuh je vsa leta aktivno sodeloval v mreži AOM in se udeleževal konferenc v **Amanu** v Jordaniji (2013), **Tirani** v Albaniji (2014), **Casablanci** v Maroku (2017), **Istanbulu** v Turčiji (2017), **Skopju** v Makedoniji (2018), kjer se je varuhinja Vlasta Nussdorfer udeležila 5. srečanja izvršnega odbora in upravnega odbora združenja ombudsmanov sredozemskih držav (AOM) in konference.

Mednarodno združenje ombudsmanov (International Ombudsman Institute, IOI)

Predstavniki Varuha so se udeležili konferenc v **Talinu** v Estoniji (2014), **Rigi** v Latviji (2015), **Vilni** v Litvi (2016) in v **Španiji**, kjer so sodelovali na konferenci o dobrem upravljanju okolja in vlogi ombudsmanov pri varovanju pravice do zdravega življenjskega okolja (2017).

International Ombudsman Institute
Institut International de l'Ombudsman
Instituto Internacional del Ombudsman

Evropska mreža nacionalnih institucij za človekove pravice (European Network of National Human Rights Institutions, ENNHRI)

Leta 2015 smo se udeležili generalne skupščine Evropske mreže nacionalnih institucij za človekove pravice (ENNHRI) v **Utrechtu** (Nizozemska), v **Bruslju** (Belgija) smo se udeležili konference o dolgotrajni oskrbi starejših in generalne skupščine ENNHRI (2017), v **Rigi** (Latvija) platforme o sovražnem govoru in v **Atenah** (Grčija) letne konference ENNHRI (2018).

European Network of
National Human Rights Institutions

Svetovno združenje nacionalnih institucij za človekove pravice (Global Alliance of National Human Rights Institutions, GANHRI)

Leta 2018 smo se v **Maroku** udeležili 13. mednarodne konference nacionalnih institucij za človekove pravice, povezanih v GANHRI. Osrednja tema konference so bila vprašanja zaščite zagovornikov človekovih pravic. Istega leta smo v **Berlinu** sodelovali na konferenci o delovnih migracijah.

GANHRI

Global Alliance of National Human Rights Institutions

Mreža varuhov pri Evropskem varuhu človekovih pravic (European Network of Ombudsmen, ENO)

Evropski varuh človekovih pravic povezuje nacionalne varuhe v evropsko mrežo, ki organizira številne seminarje, delavnice in druge dogodke. Leta 2013 sta se varuhinja Vlasta Nussdorfer in njen namestnik Jernej Rovšek udeležila 9. seminarja mreže Evropskega varuha človekovih pravic v **Dublinu** (Irska). Namestnik varuhinje Jernej Rovšek je v **Strasbourg** leta 2014 sodeloval na 9. srečanju kontaktnih oseb pri Evropskem varuhu človekovih pravic (9th Liaison Seminar of the European Network of Ombudsman). Leta 2015 smo sodelovali na 10. seminarju mreže v **Varšavi** na Poljskem. Namestnik varuhinje Miha Horvat se je leta 2016 udeležil mednarodne konference, ki jo je pripravila evropska varuhinja človekovih pravic Emily O'Reilly.

European Network of Ombudsmen

Sodelovanje z varuhi človekovih pravic (ombudsmani)

Varuhinja ali njeni namestniki in drugi predstavniki Varuha so se udeležili konferenc in delavnic, ki so jih organizirali ombudsmani v Evropi, in sicer v **Astani** (Kazahstan) konference ombudsmanov (2014), v **Tirani** (Albanija) delavnice o vlogi ombudsmanov v procesih integracije v EU (2014), v **Brnu** (Češka) srečanja ombudsmanov (2015), v **Ankari** (Turčija) so se udeležili srečanja ombudsmanov (2015 in 2017), prisotni so bili tudi v **Bakuju** (Azerbajdžan, 2015), **Barceloni** (Španija, 2016 in 2017), **Beogradu** (Srbija, 2017), **Istanbulu** (Turčija, 2017), **Haagu** (Nizozemska, 2017), v **Sarajevu** (Bosna in Hercegovina) so se udeležili regionalnega srečanja ombudsmanov in raznih teles za preprečevanje diskriminacije in za varovanje načela enakosti (2016), v **Zagrebu** (Hrvaška, 2017) so razpravljali o zaščiti človekovih

pravic in krepitvi demokracije v Evropi: boj proti terorizmu, svoboda govora, sobivanje, v **Novem Sadu** (Srbija) pa so se udeležili konference o zaščiti človekovih pravic od nelegalnosti do legalnosti (2018).

V organizaciji Centralne evropske pobude (CEI) in Sveta za regionalno sodelovanje (RCC) iz Sarajeva so se 10. 2. **2014** v hotelu Slon v Ljubljani **sestali ombudsmeni iz jugovzhodne Evrope**. Srečanja so se udeležili predstavniki iz Albanije, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Hrvaške, Kosova, Makedonije, Slovenije in Srbije. Udeleženci so konferenco sklenili s skupno izjavo in odločitvijo o ustanovitvi regionalne mreže ombudsmanov.

Varuh je septembra **2017** na Ljubljanskem gradu organiziral **4. mednarodno konferenco Okolje in človekove pravice: Sodelovanje javnosti v okoljskih zadevah**. Na konferenci so sodelovali tudi ombudsmeni Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Črne gore, Kosova, Makedonije, Slovenije in Srbije ter **podpisali Deklaracijo o sodelovanju** na področju okolja in človekovih pravic. **S tem je bila ustanovljena mreža**, katere nameni so vzpostaviti tesnejše medsebojno sodelovanje, izmenjava znanj in dobrih praks, nadaljnji razvoj oblik odzivanja ombudsmanov na področju okolja in podpora pri izvajanju njihovega poslanstva na tem področju.

Leta 2015 je prišla na obisk k Varuhu delegacija **črnogorskega ombudsmana Šučka Bakovića**, leta 2017 pa je bila na obisku **hrvaška ombudsmanka** (Pučki pravobranitelj) **Lora Vidović** z ekipo.

Leta 2014 so varuhinja, njen namestnik Jernej Rovšek in generalna sekretarka mag. Bojana Kvas **obiskali avstrijske kolege na Dunaju**. Leta 2016 pa so bili v Podgorici (Črna gora) na delovnem obisku pri njihovem ombudsmanu (**Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne gore**). Leta 2014 je bila na študijskem obisku delegacija **kosovskega ombudsmana (Avokati i Popullit)** z ombudsmanom Samijem Kurteshijem, leta 2015 smo sprejeli delegacijo gruzijskega odbora za človekove pravice, ki je bila v Sloveniji na študijskem obisku, leta 2016 pa smo sprejeli delegacijo ombudsmana iz Ukrajine.

Varuhinja Vlasta Nussdorfer in njen namestnik Jernej Rovšek sta leta 2014 v Helsinkih **obiskala Center za človekove pravice, ki od leta 2012 deluje v okviru finskega ombudsmana**. Model delovanja centra je bil zanimiv tudi za Slovenijo in je bil podoben predlogom Varuha za oblikovanje centra za človekove pravice pri Varuhu, ki bi nadaljeval tudi delo Informacijskega centra Sveta Evrope, ta je deloval do leta 2010.

Varuhinja Vlasta Nussdorfer se je vsako leto odzivala vabilom na **Strateški forum na Bledu** in na spominske slovesnosti v čast padlim v prvi svetovni vojni pri **Ruski kapelici pod Vršičem**.

Sodelovanje z veleposlaniki

Varuhinja je z namestniki in sodelavci na pogovore sprejela številne veleposlanike, med njimi so bili namestnik veleposlanika Republike Madžarske Laszlo Mathej (2013), francoski veleposlanik Pierre-François Mourier (2013), avstrijski veleposlanik dr. Clemens Koja (2013), veleposlanik Belgije Paul Jansen (2013), ameriški veleposlanik Joseph A. Mussomeli (2013, 2014), veleposlanik Kraljevine Nizozemske Pietr Jan Langenberg (2014), finski veleposlanik Pekko Metsa (2014), veleposlanica Egipta Heba Sidhom (2014), veleposlanik Kraljevine Belgije Paul Jansen (2014), vodja britanskega veleposlaništva Christopher Yvon (2014), ameriški veleposlanik Brent Robert Hartley (2015), veleposlanik Švice PierreYves Fux (2015), veleposlanik Republike Poljske Paweł Czerwiński (2015), veleposlanik Kraljevine Nizozemske Bart Twaalhoven, avstrijska veleposlanica mag. Sigrid Berka (2017) in vodja političnih zadev veleposlaništva ZDA Don Baker (2017).

Predsedniki ustavnih sodišč na obisku pri Varuhu

Varuhinja je 5. 6. 2014 z namestnikoma Jernejem Rovškom in mag. Kornelijo Marzel sprejela predsednika **Ustavnega sodišča Republike Kosovo**, prof. dr. Enverja Hasanija, in druge člane delegacije. 22. 10. 2014 pa delegacijo **Ustavnega sodišča Češke republike**, ki jo je vodil predsednik ustavnega sodišča Pavel Rychetsky. Obe delegaciji je spremljal predsednik Ustavnega sodišča Republike Slovenije, mag. Miroslav Mozetič s sodelavci.

Ponavljam, da dokončno rešitev terjajo tudi sramotni in človeka nevredni povojni poboji, zlasti z dostojnim pokopom vseh žrtev. To moramo storiti, ker smo ljudje, čeprav nismo neposredno odgovorni za grozote, ki so jih počeli naši predniki po drugi svetovni vojni. S pokopom žrtev moramo »zakopati tudi bojne sekire« ter v največji meri poenotiti naše vizije nadaljnega socialnega in ekonomskega razvoja družbe in si prizadevati za večjo blaginjo ljudi, ob temeljnem spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Kršenje človekovih pravic, to večkrat poudarjam, je drago, poprava krivic še dražja.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer

Poročilo Varuha za leto 2015

ODNOSI Z MEDIJI

Odnosi z javnostmi in mediji med letoma 2013 in 2018

Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer je ob začetku svojega mandata 23. 2. 2013 predstavnikom medijev **podala roko in zagotovila dobro sodelovanje**. Določila je **tri prednostne naloge**: 1. javnost in preglednost Varuhovega dela ter okrepljeno sodelovanje z mediji, 2. dostopnost ljudem ter 3. analizo vpliva Varuhovih pobud in priporočil na uveljavljanje spoštovanja človekovih pravic in svoboščin.

Sodelovanje z mediji v zadnjih šestih letih bi lahko na kratko strnili v nekaj misli. Mediji ostajajo občutljivi za vprašanja človekovih pravic, posebej so pozorni na spremembe, ki jih na tem področju prinašajo nove tehnologije ter razmerja moči v svetu in slovenski družbi. Skladno z razvojem sodobnih tehnologij se je spreminjalo sodelovanje z njimi, povečala se je intenzivnost. Če je bilo mogoče pred desetletjem hitro odzivanje Varuha na medijske želje in zahteve šteti še kot primer dobre prakse, je to v letu 2019 modus vivendi ali odnos, ki omogoča tvorno sodelovanje. Zato Varuh skrbi za čim hitrejši, predvsem pa kakovosten, strokovno argumentiran in korekten **odziv na medijske pobude in vprašanja**. Javno se odziva, kadar presodi, da je z vidika njegove vloge in pooblastil to potrebno, in pri tem upošteva načelo zaupnosti postopka.

Varuh človekovih pravic RS je v zadnjih šestih letih, tako kot že leta prej, informacije iz medijev pozorno spremljal, saj jih dojema kot **vir morebitnih kršitev človekovih pravic**. Novinarji so pri svojem delu v neposrednem stiku z ljudmi, na drugi strani pa se tudi ti v svojih stiskah vse pogosteje zatekajo k njim in pri tem upajo, da bodo lahko z njihovo pomočjo dosegli svoje cilje. Informacije iz medijskega poročanja vedno proučimo, da bi ugotovili, ali bi lahko bile podlaga za odprtje pobude na lastno iniciativo in ali zadostujejo pogojem za naše ukrepanje.

Varuhinja svoja razmišljanja o človekovih pravicah že več let objavlja v stalni dvotedenski **kolumni** na spletni strani IUS INFO. Kolumna je zelo brana in se vedno dotika aktualnih tem za Varuha. Nekaj let je enkrat mesečno kot gostja sodelovala na **Radiu Evropa05**, odzivala se je na vabila za razne televizijske in radijske oddaje tako nacionalnih kot lokalnih medijev. Zadnjenavedenim se je vsak mesec posvetila najmanj enkrat, ko je bila na poslovanju zunaj sedeža za pogovore na voljo občanom določene občine, večkrat pa se je njihovim vabilom odzvala tudi, ko so menili, da bi bile vsebine o človekovih pravicah zanimive za njihove javnosti. Varuh že leta tvorno sodeluje tudi s tednikom **Pravna praksa**: v tedniku objavlja svoje ugotovitve

iz obravnavanih pobud ali razmišljanja o raznih pravnih vprašanjih, varuhinja je večkrat prispevala tudi uvodnik.

Na začetku mandata varuhinje Vlaste Nussdorfer smo uresničili idejo o obveščanju zainteresirane javnosti in medijev s tedenskimi **e-novicami**. Uvedli smo še **tedenski napovednik** dejavnosti zaposlenih pri Varuhu, tudi na spletišču, informacije na **Varuhovem spletišču** so stalnica. Razne dejavnosti so poleg obravnave pobud ključne za doseg ciljev, to je uveljavljanje in spoštovanje človekovih pravic z argumentom. Na srečanjih, posvetih, sestankih, prireditvah, predavanjih, izobraževanjih zaposleni pri Varuhu prenašamo strokovna stališča in se tudi tako trudimo uveljavljati pravice ljudi.

Varuhinja je pomembne in kompleksne teme s sodelavci posebej izpostavila na **novinarskih konferencah**, jih poglobljeno predstavila z letnimi in posebnimi **poročili** in drugimi publikacijami, ob pomembnejših dnevih z vidika človekovih pravic ali ob za javnost zelo aktualnih dogodkih se je odzvala z **izjavo** za javnost ali se **udeležila dogodkov**, s čimer je posebej poudarila njihov pomen.

S predstavniki sedme sile smo se srečevali, največkrat varuhinja, ob številnih priložnostih in bili vedno na voljo za njihova vprašanja. Varuh človekovih pravic RS je v povprečju v zadnjih šestih letih letno prejel **približno 300 novinarskih vprašanj** in povabil k sodelovanju. Evidenco je nemogoče voditi natančno, saj so novinarji priložnost za krajše pogovore ali izjave nemalokrat izkoristili tudi ob robu dogodkov, ki se jih je udeležila varuhinja in/ali njeni namestniki (sestanki s predstavniki organov, srečanja s civilno družbo, nadzorni obiski in drugi dogodki, ki so se dogajali zunaj sedeža Varuha).

	Novinarske konference	Tedenske e-novice	Sporočila za javnost na splet	Objavljeni primeri
2013	23	51	244	54
2014	21	51	212	59
2015	21	51	206	88
2016	21	48	180	68
2017	19	51	170	82
2018	24	51	165	81

Zanimanje novinarjev v zadnjih šestih letih

Vsa leta bi lahko vprašanja novinarjev na splošno strnili v **nekaj večjih skupin**, in sicer vprašanja, povezana s **socialnimi stiskami ljudi**, o **družinskih**

razmerjih in pravicah otrok in o **etiki javne besede s poudarkom na sovražnem govoru oziroma svobodi izražanja**.

Občutljivost medijev za **vprašanja pravic ranljivih skupin** ostaja stalnica sodelovanja z Varuhom. Najpogosteje smo prejeli vprašanja o pravicah otrok, povečalo se je tudi zanimanje za pravice starejših, nekoliko se je zmanjšalo zanimanje za romsko vprašanje, se je pa zato zelo povečalo zanimanje za problematiko beguncev, migrantov in prosilcev za azil. Stalnica so tudi vprašanja o socialnih stiskah ljudi, nekaj več jih je bilo v tem mandatu o brezdomstvu, in vprašanja o delu policistov, v tem mandatu so bili v središču zaradi prehajanja beguncev čez mejo. Nekaj poudarkov nizamo v nadaljevanju, podrobneje so orisani v vsakokratnem letnem poročilu.

Socialne stiske ljudi in pravice iz dela

Vsa leta, še posebej od začetka krize in sprejetja Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF) leta 2012, se srečujemo z vprašanji, **kako zaščititi pravice delavcev in kako se spopadati z revščino mnogih v Sloveniji**. Javnost je precej pozornosti namenila Varuhovi **uspeli zahtevi za presojo ustavnosti 188. in 246. člena Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF)**. Varuh je s samozaposlenimi v kulturi tudi javno opozoril odločitev Ustavnega sodišča RS, da mora država samozaposlenim obračunavati realen, ne fiktiven dohodek, če zaposlijo na primer za nižajo plačilo vrtca ali drugo pravico iz socialnih sredstev. Nekateri novinarji so značilnosti tega primera in možno rešitev videli tudi za primere vseh drugih samozaposlenih. Veliko zanimanja medijev je bilo leta 2013 namenjenega **stavki dveh delavcev pred poslopjem parlamenta**, ki ju je varuhinja obiskala in se na kraju samem seznanila z njuno stisko, pozneje pa se je primer rešil tudi z njunovo aktivno vlogo. Ob tem primeru se je izkazalo vprašanje širše dostopnosti do brezplačne pravne pomoči. Ljudje v socialnih stiskah so se zatekali tudi h **gladovnim stavkam**, o tem je Varuh podal svoje mnenje. Zgražanja javnosti je bil leta 2016 deležen **primer dokazovanja namenske porabe izredne denarne socialne pomoči**, ki je ponazorila neživiljenjskost nekaterih predpisov in togo ukrepanje ljudi, ki se po njih ravna. Vseskozi smo se ukvarjali z vprašanji **prekarnih delavcev**. V začetku leta 2015 pa je bilo aktualno **vprašanje odpisa dolgov**.

Socialne stiske in bivanje

Leta 2014 smo se na stanovanjskem področju srečali z vprašanji, povezanimi z **dilemami neplačevanja stroškov ogrevanja** v povezavi z energetske potratnimi

stanovanjskimi objekti, in z vprašanjem, ali bomo vložili **zahtevo za oceno ustavnosti Zakona o davku na nepremičnine**, kar smo 20. 3. 2014 tudi storili.

Novinarka nacionalnega radia nas je leta 2015 obvestila, da namerava Vlada RS **ukiniti subvencije najemnikom v tržnih stanovanjih**. Vložili smo zahtevo za oceno ustavnosti Zakona o ukrepih za uravnoteženje javnih financ občin (ZUUJFO); to zahtevo je julija 2016 na novinarski konferenci varuhinja predstavila skupaj z namestnico dr. Kornelijo Marzel. Javnost je v tem mandatu razburjal **primer Vaskrsi**, s katerim se je Varuh intenzivno ukvarjal. Večkrat smo pojasnjevali, da nihče zaradi dolgov ne bi smel ostati brez doma, kar je bilo nazadnje le upoštevano.

Zavedanje, da lahko ljudje zaradi majhnih vsot dolga ostanejo brez doma, je spodbudno vplivalo na medijsko zanimanje tudi v zvezi z **brezdomnimi osebami**. Leta 2014 smo odstranjevanje brezdomcev pod nastreškom trgovine s fizičnimi ovirami (kovinskimi špicami) ocenili kot neustrezno. Oktobra 2015 smo na brezdomstvo opozorili na novinarski konferenci, varuhinja je bila večkrat tudi pokroviteljica brezdomskega kongresa.

Pravice otrok

Srečevali smo se z novinarskimi vprašanji o **zdravstvenem zavarovanju otrok**, in sicer tistih, ki v našo državo prihajajo brez spremstva, in domačih otrok, katerih starši so zaradi krize ostali brez dohodkov.

Precej je bilo v teh letih vprašanj v zvezi z **ravnanjem odraslih z otroki** (zasebnost otrok na družbenih omrežjih, zloraba otrok v volilne namene), čedalje več je vprašanj o tem, **do kod sega pravica staršev pri vzgoji otrok** (krst, verska prepričanja, prehrana otrok, cepljenje, izobraževanje na domu ...) oziroma kje so meje med prepričanja in načeli staršev ter njihovo dolžnostjo za skrb, zdrav razvoj in nego otroka. Nemalo primerov je bilo povezanih z **nasiljem nad otroki** oziroma **izvršbami** nad njimi (CSD je odvzel sedem otrok in jih nato vrnil, t. i. koroška dečka, smrt dveletne deklice, nasilje vzgojiteljic v zavodu Kengurujčki ...).

Varuh je v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Slovenije, s Središčem ZIPOM – Središče za zagovorništvo in informiranje o pravicah otrok in mladostnikov, ki deluje pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije, Društvom novinarjev Slovenije in Ministrstvom za notranje zadeve izdal tudi **Smernice za poročanje o otrocih** ter o tej temi pripravil okroglo mizo. Smernice so se med novinarji ustrezno uveljavile in jih upoštevajo.

Ves mandat varuhinje, posebno začetek, so občasno zaznamovala vprašanja novinarjev glede **telesnega kaznovanja otrok**. Varuhinja je večkrat jasno izrazila stališče o prepovedi telesnega kaznovanja otrok in ves mandat se je s sodelavci aktivno zavzemala za uveljavitev **novela zakona o prepovedi nasilja v družini**. Obtožnica zoper znanega pisatelja otroške in mladinske literature za primer pedofilije leta 2013 je odprla številna vprašanja o **ureditvi vprašanja pedofilije v družbi**. Znova je bilo aktualno vprašanje glede registra pedofilov in kastracije. Pogosto se srečujemo tudi z vprašanji **primernosti nekaterih literarnih del za otroke**, ki vsebujejo elemente otroške pornografije, mučenja živali in podrobne opise nasilnih dejanj. Leta 2017 je posebej odmeval Evangelij za pitbule.

Varuh je **nasilje z etnično noto nad 10-letnikom na osnovni šoli v Desklah** (2015) obsodil ter zahteval skrben in odgovoren premislek predstavnikov in drugih strokovnih delavcev šole, predvsem pa staršev otrok, ki so bili vpleteni. Zelo je odmeval primer o predlogu učiteljice glede **testiranja dijakov na THC**, ki smo ga obravnavali in ga anonimiziranega objavili na spletišču. Leta 2014 je zelo odmeval tudi primer **ključkov za prehrano**, s katerimi so na eni od slovenskih osnovnih šol želeli izvajati nadzor nad neplačniki šolskih kosil. Takoj po objavi stališča so to res neprimerno prakso odpravili.

Šolstvo

Leta 2015 smo dobili vprašanje, ali so imeli vlagatelji enake možnosti za dostop do **razpisa za štipendije za deficitarne poklice**. Varuh je menil, da je merilo obravnave vlog po vrstnem redu prispelih popolnih vlog neustrezno, tako mu je s hitrim ukrepanjem uspelo pri uveljavitvi pravic mnogih. Ministrstvo je namreč razpis razveljavilo še isti dan. Nekaj drugih poudarkov, ki se dotikajo področja šolstva, je na voljo tudi pod drugimi podnaslovi (Osebe s posebnimi potrebami, Pravice otrok ...).

Osebe s posebnimi potrebami

Veliko pozornosti varuhinje in posledično medijev je bilo posebej v letih 2013 in 2014 ter pozneje med mandatom namenjene **otrokom s posebnimi potrebami**. Nevidni morajo končno postati vidni, je poudarila varuhinja Vlasta Nussdorfer in se odločila pomagati kot pokroviteljica, da bi po vseh letih končno zgradili OŠ Ljudevita Pivka, kar je tudi dosegla. Leta 2015 smo javno izrazili ogorčenje zaradi **ukinitve učne pomoči otrokom s posebnimi potrebami**. Javnost smo seznanili s stališčem do **prevozov oseb s posebnimi potrebami**.

Prejeli smo tudi kar nekaj vprašanj v zvezi s predlogom novele Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, v katerem je Vlada RS predlagala, naj starši, ki iz neupravičenih razlogov ne pošiljajo otrok v osnovno šolo, **ostanejo brez otroškega dodatka**. Varuh je menil, da predlagana dopolnitev ni dorečena in bo v praksi povzročala velike težave. Predlagal je ponoven razmislek o vsebini določbe, predvsem pa njeno ustrezno vsebinsko dopolnitev.

Septembra 2015 sta Unicef in varuhinja na novinarski konferenci otroke pozvala, naj o svojih stiskah spregovorijo v **varnih točkah**, ena takih točk je postal tudi Varuh.

Vsako leto je pri Varuhu opravljala obvezno prakso oseba s posebnimi potrebami, o čemer so mediji poročali tudi zato, da bi se spodbujali primeri dobrih praks v drugih ustanovah ali organih.

Starejši

Zanimanje medijev za vsebine **starejših** se povečuje z zavedanjem, da postajamo starajoča se družba. Zaznati je mogoče večje zanimanje javnosti o primerih institucionalne varnosti. Kršitve pravic starejših v domu upokojencev Ptuj, enota Koper (Olm), smo predstavili tudi na novinarski konferenci 2. 12. 2013. Odmevala je tudi novinarska konferenca julija 2017, na kateri sta varuhinja in Štefanija L. Zlobec, predsednica društva Spominčica, predstavili Varuha kot **prvo demenci prijazno točko**. Leta 2018 je vladalo tudi nekaj zanimanja v zvezi z **dokupom študijskih let** in obdobja služenja vojaškega roka. Zaznali smo tudi povečano zanimanje za ustrezne bivanjske razmere v domovih za starejše, pričakovano pa je bilo poročilo Varuha o starejših v zaporih. Leta 2018 smo javnost na posvetu v Državnem svetu RS seznanili z ugotovitvami iz **analize** o bolnišničnih okužbah, prehrani in skrbi za starejše v domovih za starejše.

Romsko vprašanje

V mandatih prejšnjih varuhov je bilo mogoče zaznati večje zanimanje medijev za **romska vprašanja**, v mandatu te varuhinje pa ne. Prejeli smo le nekaj vprašanj v zvezi s tem, in sicer leta 2013 v zvezi s preselitvijo **Romov** iz Dobruške vasi, decembra 2016 pa smo s sporočilom za javnost opozorili, da je lahko pitna voda v cisterni, ki jo je v naselju Dobruška vas in Goriča vas odredila namestiti Vlada RS, le začasen ukrep pri uresničevanju pravice do pitne vode. Na to je Varuh opozoril Vlado RS in poudaril, da je v nekaterih vremenskih razmerah dobava pitne vode v cisternah povsem neprimerna (zmrzal, vročina).

Begunci vzbudijo novo zanimanje medijev

Nov val zanimanja medijev so v tem mandatu vzbudili **begunci**. Javnost je poskušala z vidika človekovih pravic razmeti ukrepanje oblasti, ki je postavljala žičnate ograje in sprejela zakone, v zvezi s katerimi so se postavljala vprašanja o morebitnem krčenju človekovih pravic na račun večje varnosti. Ta vprašanja so bila povezana tudi z **zakoni** o obrambi, o nalogah in pooblastilih policije in o tujcih. Predstavniki sedme sile so nestrpnost pričakovali Varuhovo ukrepanje. Ta je vložil zahtevo za oceno ustavnosti vseh treh omenjenih zakonov. Novinarje je skrbelo za **otroke brez spremstva** in ali je namestitev mladoletnih otrok primerna, čudili so se dolgotrajnim postopkom pri odločanju o mednarodni zaščiti, zanimalo jih je Varuhovo ukrepanje v **primeru družine Corba-Sulejman** ter ali se sme beguncem zapleniti imetje, kako je z njihovo zdravstveno oskrbo in kako ustaviti nestrpnost do prišlekov.

S prihodom beguncev se je začel širiti val nestrpnosti do njih. Pozornost javnosti se je poskušala pridobiti tudi s povsem legitimnimi načini, kot so poslanska vprašanja. Ena od opozicijskih strank je v parlament vložila predlog zakona o tem, ali je dopustno nositi **burke**. Z zlorabo tega instrumenta za diskreditacijo (takrat varuha osebno) smo se pri Varuhu v preteklosti že srečevali. Varuh je o burkah javno izrazil svoje stališče in ga pojasnil medijem. Obsodil je tudi **izjavo novinarja** na Twitterju, ki je kot rešitev begunske tragedije neposredno predlagal odvzem življenja beguncem, kar je najvišje varovana družbena vrednota in absolutno varovana človekova pravica. V volilnem letu 2018 so razburjali **plakati** nekaterih strank. Varuh je moral večkrat v tem mandatu javno opozoriti na posebno **odgovornost** javnih oseb, posebej politikov, pri javnem izražanju ter opozoril na **nedopustnost diskriminatorne** govornice in odrekovanja pravic.

Neznani avtor je začel projekt **ZLOvenija** ter z imenom in fotografijo objavljala ksenofobne izjave ljudi iz Slovenije o tem, kaj vse bi se moralo slabega zgoditi ali narediti beguncem. Varuh je prejel vprašanja v zvezi s posegi v zasebnost izpostavljenih. Menil je, da je splet javni prostor, če so vsebine javnosti dosegljive brez posebnih naporov, in da se za javno širjenje nestrpnosti lahko določijo nekatere sankcije – te pa določijo za to pristojni organi. Sporočili smo še, da je take sramotilne objave mogoče razumeti tudi kot obliko samopomoči zaradi nedelovanja države, in s tem državo pozvali, naj prevzame aktivnejšo vlogo.

V začetnih mesecih leta 2018 je zanimanje vladalo predvsem za **t. i. apatride** oziroma problematiko dolgotrajno toleriranega nezakonitega bivanja

ljudi v Sloveniji, marca je odmeval **primer Iračana, umetnika**, ki so ga slovenske oblasti želele izgnati, čeprav v Sloveniji živi že dolga leta in si je tu oblikoval tudi družino. Takrat smo prejeli tudi vprašanje o problematiki (poskusov) samopoškodovanja in samomorov med tujci v Azilnem domu. Zgodaj poleti so se pojavile informacije o **domnevno neustreznem ravnanju policistov s prebežniki** na južni meji in vprašanja, povezana s tem. Konec avgusta je Varuh izdal vmesno (s)poročilo o tem, ki je odmevalo.

Etika javne besede

Stalnica so vprašanja, povezana z **etikom javne besede**: leta 2013 so se v Mariboru pojavila o **obešenih lutkah** mestnih svetnikov, pojavila so se tudi v zvezi s **pozivi k fizičnemu obračunu s kristjani** in o **prerokovanju iz Korana**, poleg teh so bili tudi izrazi sovražnosti in nestrpnosti do pripadnikov madžarske narodne skupnosti v Prekmurju. Varuh je govor **predsednika Vlade RS** leta 2013 na shodu Zbora za republiko označil za sovražnega, kot takšne pa je označil tudi sovražne grafite zoper istega premierja. Zaradi vsesplošnega naraščanja primerov žaljivega izražanja in izrazov, ki so vsebovali elemente sovražnosti se Varuh občasno odloči in v javni izjavi opozori ne sprejemljive prakse komuniciranja. Podali smo tudi mnenje o **sovražnem govoru med navijači na tekmah**.

Leta 2013 smo prejeli nekaj vprašanj glede groženj ljudem, ki opravljajo javno funkcijo. Varuh je znova javno obsodil vse oblike tovrstnega izražanja in pozdravil spremembe kazenske zakonodaje. Zaradi volilnega leta 2014 je bilo tedaj še nekoliko bolj kot po navadi **povečano zanimanje v zvezi z govorom politikov** in vidnih delavcev v javni upravi. Varuh tovrstne izjave ocenjuje vsaj kot neprimerne, opozarja pa, da bi v nekaterih primerih lahko šlo za sovražne izjave, ki jih kot take lahko prepoznajo le pristojni organi.

V prvi polovici leta 2015 je bila večina vprašanj povezana z dogajanjem v zvezi z **novelo Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih** in nestrpnostjo do istospolnih. Leta 2016 so odmevale odvržene **svinjske glave** na gradbišču mošeje, jeseni pa skrunitev cerkve na Gorenjskem in sakralnih objektov v Kopru. Prejeli smo tudi vprašanje, povezano z **domnevnim sovražnim govorom v satirični oddaji**, leta 2016 pa tudi v zvezi s **tvitom znanega politika**, ki je javno žalil novinarki nacionalne televizije. Varuh je ob tem podal izjavo za javnost. V preteklih šestih letih smo se srečali tudi z vprašanji medijev o nekaterih javnih izrazih o nekaterih že **doseženih človekovih pravicah**, kar je del javnosti zaznal kot poseg vanje (molitve pred porodnišnico, izjava znane osebe, da bi morale rojevati tudi posiljene ženske, izjave znanstvenika,

da je liberalizacija žensk prispevala k zmanjšanju rodnosti). Varuhinja je ob 8. marcu, mednarodnem dnevu pravic žensk, izrecno poudarila, da že dosežene ravni varovanja človekovih pravic ne gre zmanjševati za nobeno ceno.

Zdravje

Na področju **zdravja** smo se ukvarjali z vprašanji o zmanjševanju obsega človekovih pravic (varčevanje v zdravstvu in okrnjena zdravstvena oskrba, neustrezni kadrovski normativi), tudi v povezavi z Zujfom. Veliko prahu v javnosti je dvignil **primer obsodbe zdravnice Nade Cesarec**, novinarji pa so Varuhu postavljali vprašanja o **pomilostitvah**.

Tudi na Varuha so bila naslovljena vprašanja o zdravljenju otrok s srčnimi obolenji, ukvarjali pa smo se tudi z obveznim **cepljenjem** zaposlenih na UKC proti gripi in leta 2018 s cepljenjem otrok ter posledicami. Leta 2016 je zelo odmevala zgodba **nekdanjega podjetnika**, ki so mu večja slovenska podjetja dolgovala denar, on pa je zaradi skrbi in stisk doživel hude zdravstvene težave. Tudi v tem primeru se je Varuh zelo angažiral. Stalno so se odpirala vprašanja povezave **zdravja (tudi otrok) in onesnaženosti okolja**. Prejeli smo tudi nekaj vprašanj o uvedbi e-napotnic in sistema e-zdravja nasploh.

Leta 2018 smo se ukvarjali tudi z novinarskimi vprašanji o **ovirah za priznanje invalidnosti** in znova opozorili, da Ministrstvo za zdravje kljub številnim Varuhovim intervencijam, opozorilih na neposrednih srečanjih in priporočilih v letnih poročilih za leti 2015 in 2016 še vedno ni **pripravilo pravilnika o vrstah in stopnjah telesnih okvar**. Na področju zdravja smo leta 2016 odgovarjali na vprašanja o ukrepih obveznega zdravljenja **odvisnosti** in dali izjavo o **pravica invalidov do obnovitvene rehabilitacije**. Novinarke je zanimalo naše stališče do **razmer na infekcijski kliniki**, aktualno pa je bilo tudi vprašanje o **nedopustnem razlikovanju** pri nadomestilih za darovalce rakotvornih krvnih matičnih celic in krvodajalci. S posvetom smo spomnili na vprašanje neustrezne urejenosti **paliativne oskrbe**. Leta 2018 smo prejeli nekaj novinarskih vprašanj, povezanih s samoplačniškim **zdravljenjem rakavih obolenj v enem od zasebnih zdravstvenih zavodov**. Primer, na katerega je opozoril Varuh, je zelo odmeval in za bolnike dobil pozitiven epilog.

Duševno zdravje

Zelo je odmevala Varuhova novinarska konferenca o **nameščanju oseb s težavami v duševnem zdravju v varovane oddelke posebnih socialnovarstvenih zavodov**. Varuhinja in njen namestnik Ivan Šelih, vodja državnega preventivnega mehanizma

v Sloveniji (DPM), sta jo 16. 3. 2016 pripravila v Lukavcih ob sodelovanju predstavnikov socialnovarstvenih zavodov in sodnice Okrajnega sodišča v Celju Tanje Dolar Božič. Varuh je bil namreč obveščen, da v nekaterih zavodih tja nameščene osebe zaradi velike prostorske stiske spijo kar v jedilnici oziroma dnevnem prostoru. Varuh o tej temi izdelal tudi posebno poročilo, ki ga je obravnaval Državni zbor in sprejel njegova priporočila, ker pa se v zvezi s to tematiko ni zgodilo nič, je na pereče razmere znova opozoril z novinarsko konferenco v Hrastovcu maja 2018.

Mediji so se pridružili Varuhovim prizadevanjem in opozarjali, da še vedno nimamo **varovanega oddelka za otroke s psihiatričnimi težavami** in so ti hospitalizirani z odraslimi. Opozorilo je varuhinja ponavljala vse do izteka mandata in ostaja izziv za njenega naslednika, čeprav je ob koncu leta 2017 že kazalo, da bi lahko oddelek zaživel, se je zataknilo pri pomanjkanju osebja za dežurstva.

Zasebnost

Z razvojem sodobnih tehnologij tudi Varuh prejema vse več vprašanj, povezanih z zasebnostjo. Iz medijskih vprašanj je mogoče razbrati povečano željo nekaterih delodajalcev po nadzoru nad delavci (alkotest, poligraf) in poskusih posega **državnih služb ali korporacij v zasebnost**. Prejeli smo tudi vprašanje o **prisluih**, v katere se ujamejo ljudje, ki niso obtoženi, kar je odprlo dilemo, kako preprečiti tako velik poseg v zasebnost. Novinarje je zanimalo še, kako obvarovati otroke pred posegi v zasebnost na družbenih omrežjih in kako se izogniti videonadzoru, srečali pa smo se tudi z vprašanjem, ali **uvedba davčnih blagajn posega v zasebnost potrošnikov**. O posegu v zasebnost nas je novinar vprašal celo v primeru incidenta, povezanega z arbitražo, ko sta bila akterja s prisluiškovanjem zasačena pri dogovarjanju o rešitvah. Zanimalo ga je, ali bi lahko šlo pri prisluiškovanju za poseg v njuno zasebnost. Zaradi **referenduma o arhivih** so bila leta 2014 aktualna vprašanja o noveli Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA).

Sodna veja oblasti

V mandatu varuhinje Vlaste Nussdorfer smo se že od leta 2013 srečevali z novinarskimi vprašanji o **strokovnosti sodnih izvedencev**, zato smo leta 2016 pripravili celo posvet. Odgovarjali smo na vprašanja o primerih **nevestnega dela odvetnikov** oziroma kršenja pravice do pravnega varstva in pravice do obrambe ter na vprašanji o **zastaranju disciplinskih zadev** pred Odvetniško zbornico Slovenije (OZS) in preiskave odvetniških pisarn. Sredi poletja 2015 smo prejeli več novinarskih vprašanj glede **uvrstitve**

Liana Kalčina, svetovalka Varuha za mednarodno sodelovanje, analize in publikacije in Nataša Kuzmič, svetovalka Varuha za odnose z javnostmi

Slovenije v vrh kršiteljic človekovih pravic po deležu obsodilnih sodb Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) na število prebivalcev. Menili smo, da so podatki zgovorni, vendar brez poglobljene analize le na podlagi deleža obsodilnih sodb ni mogoče preprosto trditi, da je Slovenija med največjimi kršiteljicami temeljnih človekovih pravic in svoboščin.

Leta 2016 smo ob poslovanju zunaj sedeža v Novi Gorici naleteli na **primer založenih oporok**, ki je sprožil val še drugih neodkritih primerov in novinarskih vprašanj. Prejeli smo kar nekaj vprašanj o raznih odprtih kazenskih postopkih, zlasti če so bili vpleteni politiki ali vplivne javne osebnosti. Novinarje je zanimalo tudi stališče do **sojenja za zaprtimi vrati** v nekaterih primerih.

Zapori in forenzika

Stalnici novinarskih vprašanj na tem področju sta prezasedenost zaporov in **temperature** v njih v poletnih mesecih. Te smo merili tudi v bolnišnicah, urgentnih ambulanzah, domovih za starejše in o njih po pričakovanju medijev poročali. Leta 2014 smo prvič prejeli tudi **vprašanje v zvezi z družinskim življenjem mater, ki prestajajo kazen zopora**, prvič smo odgovarjali tudi na vprašanje o položaju **starostnikov v zaporu**. Leta 2014 je odmevalo domnevno **mučenje v enoti forenzične psihiatrije v Mariboru**. Varuh s tem ni bil seznanjen niti ni ob svojih obiskih v vlogi državnega preventivnega mehanizma (DPM) ugotavljal tovrstnih okoliščin. Na novinarski konferenci julija 2016 je namestnik

varuhinja Ivan Šelih govoril o **primeru smrti 92-letnega pacienta**, nameščenega v Enoti za forenzično psihiatrijo Oddelka za psihiatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor. Zadeva je zelo odmevala, Varuh pa je bil v tem primeru zelo aktiven.

Policija

Novinarje je leta 2015 razburila informacija o **poskusu uvedbe električnih paralizatorjev**, zato so Varuha povprašali za stališče. Varuh je do uporabe paralizatorja zelo zadržan. Leta 2017 je največje zanimanje medijev vladalo tudi za vložitev zahteve za oceno ustavnosti **Zakona o nalogah in pooblastilih policije**. Novinarji so spremljali tudi dogajanje v zvezi s prihodom oziroma **prehodom beguncev in odnosom policije do njih**. O tem pišemo že tudi v razdelku Begunci vzbudijo novo zanimanje medijev.

Okolje

Medije je zanimalo, ali bo Varuh vložil zahtevo za oceno ustavnosti Zakona o varnosti v železniškem prometu (ZVZelP), v zvezi s t. i. **baznimi postajami**. Tega nismo storili, smo pa v zvezi s tem izvedli številne aktivnosti in podali veliko odgovorov. Podali smo stališče, da je treba pravico do vode kot temeljno človekovo pravico vključiti v slovenski pravni red; priporočilo je bilo uresničeno. **Opozarjali smo na vsa degradirana območja in njihovo nujno sanacijo** ter na skrb za zdravje vseh, posebej otrok (radon v OŠ Črni Vrh, težke kovine v Črni na Koroškem, rakava obolenja v Anhovem). Zelo je odmeval **primer Kemisa**. V zadnjih letih tega mandata je bilo mnogo pozornosti in s tem tudi novinarskih vprašanj Varuhu namenjenih zaradi problematike **smradu** in še bolj **hrupa**. Varuh je z izjavo za javnost tudi ostro **obsodil pritiske na predstavnike nevladnih organizacij** in civilno družbo, ki naj bi se dogajali v zvezi z izdajo dovoljenja Magni v Hočah.

Varuhovo delo

Ob začetku leta 2013 je bila veliko medijske pozornosti deležna **primopredaja** poslov med nekdanjo in novo varuhinjo 22. 2. 2013. Izjemna pozornost je bila namenjena tudi prvi novinarski konferenci po sto dneh dela nove varuhinje. Leta 2016 je vladalo precejšnje zanimanje medijev za vprašanje **novega namestnika** varuhinje Miho Horvata, saj se je dolgoletni namestnik varuhov in varuhinja Jernej Rovšek upokojil. Zaradi pričakovanih **sprememb Zakona o varuhu človekovih pravic** smo leta 2017 prejeli nekaj vprašanj tudi o tej tematiki. Varuhinja je o spremembah, ki jih prinaša novela zakona, govorila tudi ob raznih drugih priložnostih.

Stalnica vseh dosedanjih poročil predhodnih varuhov in seveda tudi mojih petih poročil je opozarjanje na neučinkovitost nadzora nad izvajanjem pravnega reda. Učinkovit sistem nadzora bi morali opravljati tako neodvisne in samostojne institucije kot številne inšpekcije (skupaj imamo 25 inšpekcij), agencije, pooblaščenci, uradi, uprave in drugi organi. Prav te nadzorne institucije lahko prispevajo tako k odkrivanju in sankcioniranju kot k zmanjšanju obsega neželenega, nepravilnega in nezakonitega delovanja. Varuh ugotavlja, da je ta nadzor pomanjkljiv, predvsem zaradi kadrovskih primanjkljajev, neučinkovitega medsebojnega sodelovanja, včasih tudi zaradi nepristojnosti in preozkih pooblastil. Tako je nadzor mestoma nezadosten in nepravočasen, na primer pri inšpekcijskih službah. Varuh ne razume, kako lahko 40 delovnih inšpektorjev učinkovito nadzira 200.000 poslovnih subjektov, in odgovor je preprost: ne more jih.

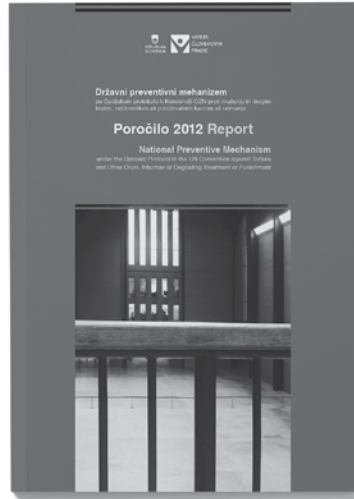
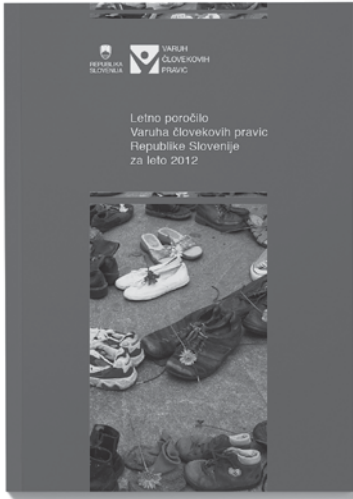
Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2017

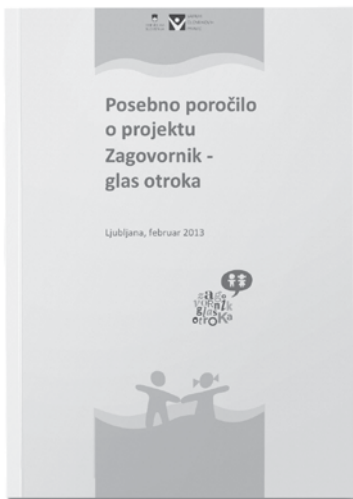
VARUHOVA PUBLICISTIČNA DEJAVNOST

Izdali smo **18. redno letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2012** in krajšo različico v angleškem jeziku.

V slovenskem in angleškem jeziku smo pripravili tudi **5. poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM)** po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim. V publikaciji smo objavili poročilo, tabelarni pregled dejavnosti DPM, konvencijo in Zakon o ratifikaciji protokola (pravna osnova za delovanje DPM) ter druge dokumente Organizacije združenih narodov.

Varuh je februarja objavil **posebno poročilo o projektu Zagovornik – glas otroka** in ga v elektronski obliki objavil na svojem spletišču www.varuh-rs.si. V tiskani obliki ga je poslal Državnemu zboru RS in ta ga je na majskem zasedanju 22. in 23. maja obravnaval in sprejel priporočila glede nadaljnega razvoja projekta.

Decembra smo izdali **zbornik Dvajset let Zakona o Varuhu človekovih pravic 1993–2013**, zbornik obsega 104 strani. V njem so poleg uvoda varuhinje Vlaste Nussdorfer svoj pogled na delo institucije prispevali prof. dr. Ljubo Bavcon, mag. Ivan Bizjak, Aleš Butala, prof. dr. Miro Cerar, dr. Zdenka Čebašek - Travnik, dr. med., Matjaž Hanžek, dr. Lev Kreft, mag. Matevž Krivic, dr. Ernest Petrič, Jernej Rovšek, dr. Ciril Ribičič, dr. Jadranka Sovdat, doc. dr. Andraž Teršek, dr. Gorazd Trpin in dr. Mitja Žagar. Pregledno smo navedli pravne podlage Varuhovega delovanja, poleg tega je v publikaciji zlasti zanimiva objava Zakona o varuhu človekovih pravic s komentarji namestnika varuhinje Jerneja Rovška.

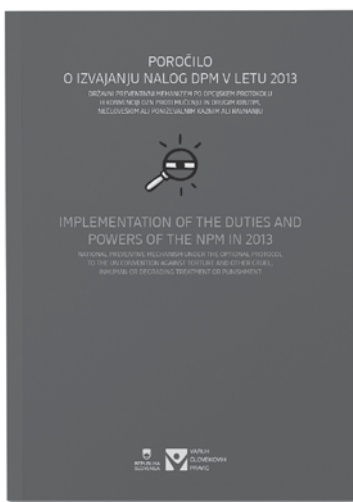

V sodelovanju s središčem nevladnih organizacij ZIPOM (Središče za zagovorništvo in informiranje o pravicah otrok in mladostnikov), Zvezo prijateljev mladine Slovenije in Ministrstvom za notranje zadeve smo maja 2014 izdali **Smernice za poročanje o otrocih**, ki naj bi novinarjem in urednikom medijev pomagale pri tovrstnih odločitvah.

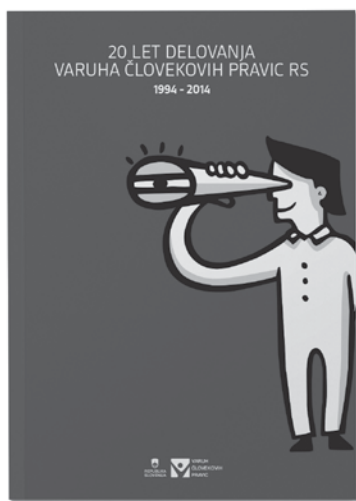

Osrednja publikacija je bilo prav gotovo **19. redno letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2013**. Izdali smo ga junija, obsega pa 384 strani. Poročilo je bilo oblikovano drugače – z jasno in hitro berljivo strukturo ter izpostavljenimi vsebinskimi poudarki. Skozi celotno poročilo se izmenjujejo likovni prikazi, iz katerih je skupaj s krajšimi poudarki hitro in razumljivo razvidno, ali neko državno institucijo hvalimo, grajamo ali ji priporočamo.

Pripravili smo tudi krajšo različico Letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2013 v angleškem jeziku.

V slovenskem in angleškem jeziku smo pripravili tudi **6. poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM)** po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim za leto 2013. V publikaciji smo objavili poročilo, tabelarni pregled vseh obiskov institucij in drugih dejavnosti DPM ter konvencijo s protokolom in Zakon o ratifikaciji protokola (pravna osnova za delovanje DPM).

Ob koncu leta smo izdali posebno publikacijo: **20 let delovanja Varuha človekovih pravic RS 1994–2014**. V njej smo navedli prehojeno pot in prizadevanja za uveljavljanje človekovih pravic in svoboščin v Sloveniji. S svojimi avtorskimi prispevki so o svojem delu poleg varuhinje Vlaste Nussdorfer pisali tudi prvi varuh mag. Ivan Bizjak, drugi varuh Matjaž Hanžek in tretja varuhinja dr. Zdenka Čebašek - Travnik. Jernej Rovšek, namestnik varuhinje, je pojasnil takratna prizadevanja za vzpostavitev institucije Varuha. Nekdanji in sedanji namestniki varuhov Aleš Butala, mag. Kornelija Marzel, Ivan Šelih in Tone Dolčič so navedli opravljeno delo po posamičnih vsebinskih področjih. Mag. Bojana Kvas, generalna sekretarka Varuha, pa je orisala prehojeno pot od začetkov do danes. Posebej smo bili veseli, da so svoje videnje mesta in vloge institucije v naši družbi orisali tudi Borut Pahor, predsednik Republike Slovenije, dr. Milan Brglez, predsednik Državnega zbora RS, dr. Miro Cerar, predsednik Vlade RS, Mitja Bervar, predsednik Državnega sveta RS, in mag. Miroslav Mozetič, predsednik Ustavnega sodišča RS. Tudi župani nekaterih mestnih občin so izpostavili pomen sodelovanja z Varuhom. Vsa leta so si varuhi posebej prizadevali za dobro sodelovanje z nevladnimi organizacijami in civilnodružbenimi gibanji. O tem so pisali Katarina Bervar Sternad, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC, Katja Zabukovec Kerin, Društvo za nenasilno komunikacijo, Boris Šuštar, koordinator Civilne iniciative Celje, Uroš Macerl, predsednik društva Eko krog, Tea Jarc, predsednica Mladinskega sveta Slovenije, in Darja Groznik, predsednica Zveze prijateljev mladine Slovenije.

Varuh je skupaj z ZIPOM (Središčem za zagovorništvo in informiranje o pravicah otrok in mladostnikov), ki deluje pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije (ZPMS), pripravil in izdal **zloženko o otrokovih pravicah**. Isto besedilo je bilo uporabljen tudi za koledar, ki ga je ZPMS izdala ob koncu leta.

Izdali smo **20. redno letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2014** in **7. redno letno poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM) za leto 2014** v slovenskem in angleškem jeziku.

Izdali smo tudi krajšo različico letnega poročila v angleškem jeziku.

Ob dnevu človekovih pravic smo na temo **Uveljavljanje pravic iz dela** izdali poseben bilten **Varuha**. Z njim smo opozorili na mnoga vprašanja brezposelnosti in zaposlenih ter priporočili potrebne spremembe, ki še niso bile udejanjene. V njem so navedeni tudi primeri, ki smo jih obravnavali na delovnopravnem področju.

Plakat in zloženka Zagovornika otrok.

Osrednji publikaciji, ki smo ju izdali maja, sta bila **21. redno letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2015** in **8. poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM) za leto 2015**.

Poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM) po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim je integralni del Varuhovega poročila, vendar tiskan v ločeni publikaciji. Pripravili smo ga le v slovenskem jeziku in ga izdali maja, obsega pa 224 strani. Novost poročila je bila obsežna preglednica ravni uresničevanja priporočil državnega preventivnega mehanizma.

Izdali smo tudi krajšo različico Letnega poročila Varuha človekovih pravic RS za leto 2015 v angleškem jeziku.

V letih 2013–2018 smo posodobili **informativno zloženko Varuha** ter jo objavili v slovenskem, italijanskem, madžarskem in angleškem jeziku ter v treh romskih jezikih.

Informativna zloženska v treh romskih jezikih, za območje Dolenjske, Prekmurja in za Rome iz nekdanjih jugoslovanskih republik.

Izdali smo **22. redno Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2016** in **9. Redno poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM) za leto 2017**.

Izdali smo tudi krajšo različico Varuhovega letnega poročila v angleškem jeziku.

Varuh je 15. septembra 2017 v Ljubljani organiziral četrto mednarodno konferenco Okolje in človekove pravice: Sodelovanje javnosti v okoljskih zadevah. Pripravili in januarja 2018 smo izdali dvojezični zbornik v slovenskem in angleškem jeziku: **Zbornik prispevkov 4. mednarodne konference Okolje in človekove pravice, Sodelovanje javnosti v okoljskih zadevah**, zbornik obsega 164 strani.

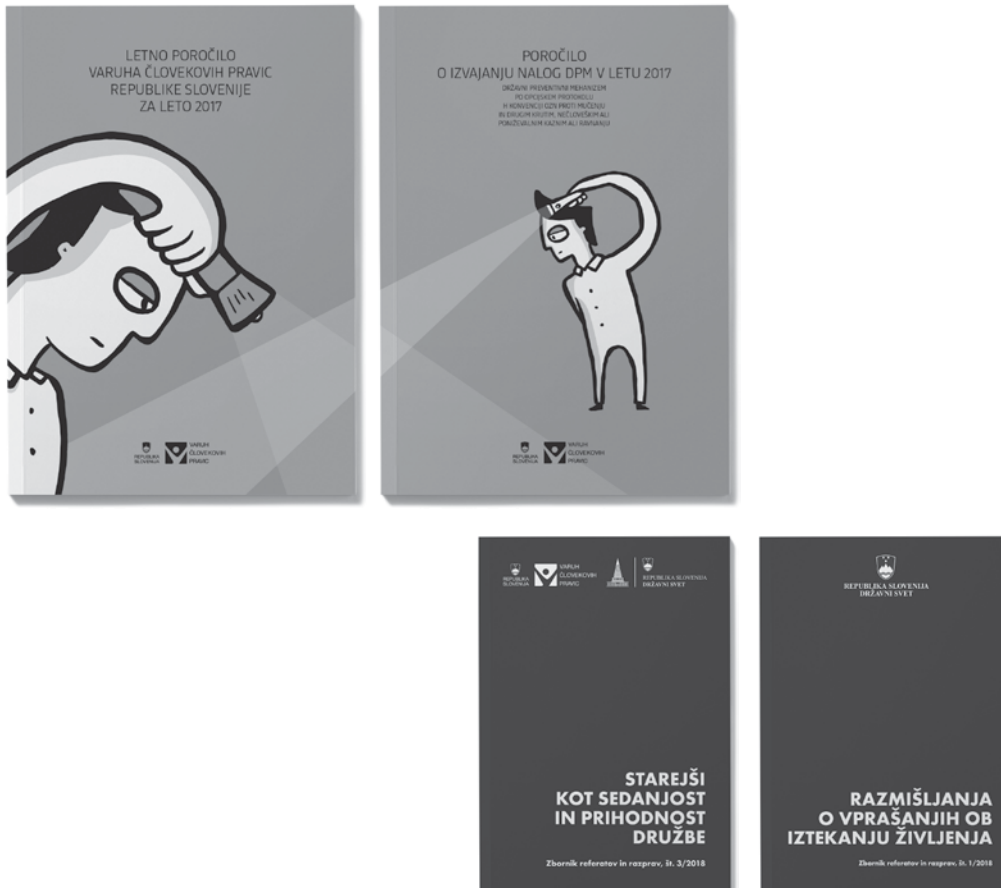

Varuh je avgusta izdal **Posebno poročilo Varuha o kršitvah človekovih pravic oseb z duševno motnjo pri njihovem neprostoovoljnem nastanjanju in obravnavi v varovanih oddelkih socialnovarstvenih zavodov**.

2018

Marca smo izdali **23. redno Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2017** in 10. poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM) za leto 2017.

Izdali smo tudi krajšo različico Varuhovega letnega poročila v angleškem jeziku.

Varuh človekovih pravic in Državni svet RS sta 26. oktobra 2017 v dvorani Državnega sveta pripravila posvet **Razmišljanja o vprašanjih ob iztekanju življenja**, 27. septembra 2018 pa smo, prav tako v dvorani Državnega sveta, pripravili posvet **Starejši kot sedanost in prihodnost družbe**. Skupaj smo pripravili dva zbornika, ki ju je leta 2018 izdal Državni svet RS.

Februarja smo izdali **24. redno Letno poročilo Varuha človekovih pravic RS za leto 2018.**

Izdali smo tudi **11. redno poročilo Varuha o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma (DPM) za leto 2018.**

Januarja 2019 smo izdali **Pravne podlage delovanja Varuha človekovih pravic RS.**

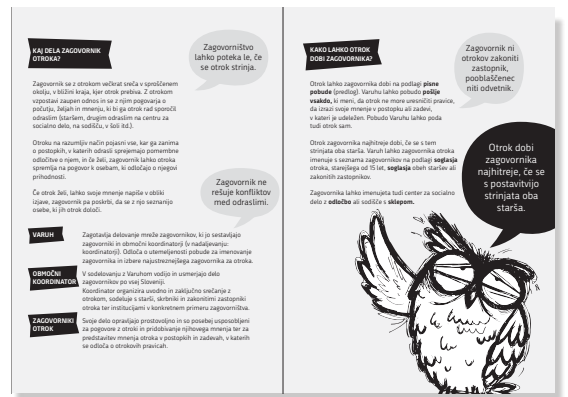
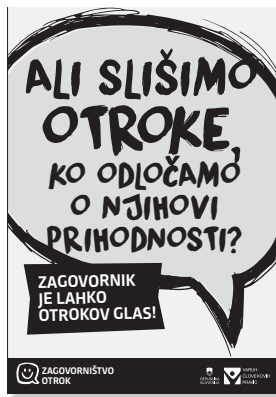

Februarja 2019 smo izdali še **Pregled dela Varuha človekovih pravic RS 2013-2018**

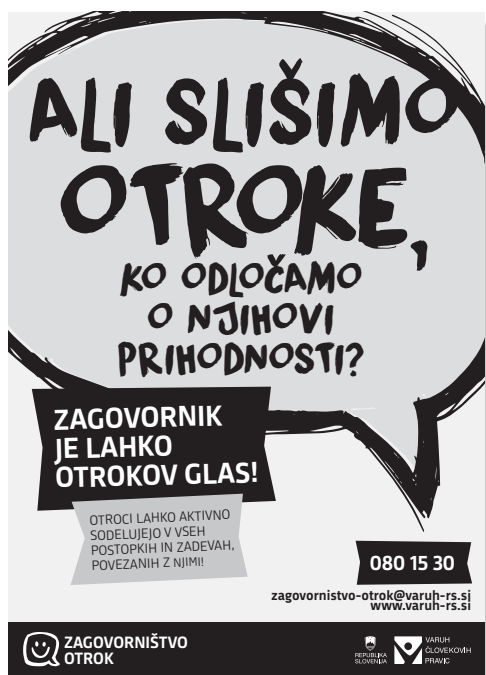
Zagovorništvo otrok

Januarja 2019 smo pripravili in izdali nove publikacije Zagovorništva otrok.

Zloženska o zagovorništvu otrok za skrbnike, starše in druge odrasle

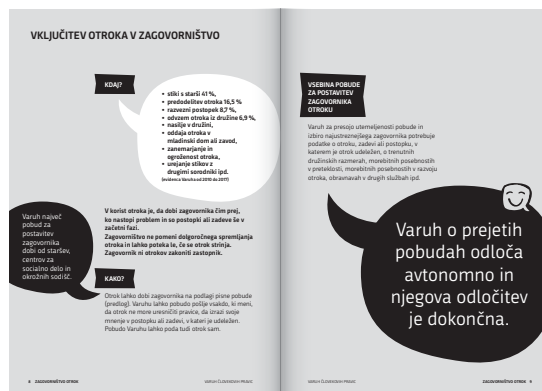

Zloženska za otroke in mladostnike

Plakat za strokovno javnost

Plakat za otroke in mladostnike

Brošura za strokovnjake, ki skrbijo za pravice otrok (svetovalci na centrih za socialno delo, odvetniki, sodniki, tožilci,...)

Ob razširjanju Varuhovih nalog posebej opozarjam, da bi bilo nujno dopolniti predpise, ki urejajo javne finance in s tem tudi financiranje Varuhovega dela.

Zagotoviti je namreč treba njegovi neodvisnosti in samostojnosti, kar izhaja iz Ustave RS in ZVarCP. Z zdajšnjimi predpisi s področja javnih financ ne zagotavljamo ustavnega položaja neodvisnih in samostojnih ustavnih organov, kakršni so Varuh, Ustavno sodišče RS in Računsko sodišče RS.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer

Poročilo Varuha za leto 2017

FINANCIRANJE DELA VARUHA

Financiranje dela Varuha v obdobju 2013–2018

Zakon o varuhu človekovih pravic (ZVarCP-UPB2) v drugem odstavku 5. člena določa, da višino sredstev za Varuhovo delo na predlog Varuha določi Državni zbor RS v državnem proračunu. V spodnji tabeli je pregled prejetih in porabljenih proračunskih sredstev Varuha v obdobju 2013–2018. Od leta 2013 do 2017 so se Varuhova sredstva povečevala sorazmerno s povečevanjem sredstev za plače javnih uslužbencev in rastjo cen storitev. **Leta 2018 je Varuh začel izvajati Zakon o dopolnitvah zakona o varuhu človekovih pravic, ki razširja Varuhovo poslanstvo, mandat in naloge, za kar so bila zagotovljena dodatna finančna sredstva.**

Varuh je v vsakoletnih proračunskih usklajevanjih z Ministrstvom za finance že večkrat opozoril, da Varuhovi neodvisnost in samostojnost, ki izhajata iz Ustave RS in ZVarCP-UPB2, nista dosledno upoštevani v predpisih, ki urejajo javne finance. Samostojnost in neodvisnost dodatno zahtevajo Pariška načela, po katerih **mora biti financiranje neodvisno od vlade in se zanj ne sme izvajati finančni nadzor, ki bi lahko vplival na Varuhovo neodvisnost.**

Jeseni 2017 se je varuhinja skupaj s predsednico Ustavnega sodišča RS in predsednikom Računskega sodišča RS s posebnim pismom obrnila neposredno na takratnega predsednika Vlade RS in ga seznanila s problematiko, ki ji je treba iz ustavnopravnih razlogov posvetiti posebno pozornost pri pripravi sprememb in dopolnitev zakonodaje o javnih financah. Žal problematika do izdaje te publikacije še ni urejena.

Pri tem je treba še posebej poudariti problematičnost določb Zakona o javnih financah, na podlagi katerih minister, pristojen za finance, vsako leto sprejme pravilnik o zaključku izvrševanja državnega in občinskih proračunov. Ta pravilnik praviloma vsebuje tudi določbo, po kateri morajo neposredni uporabniki po določenem datumu za vsak prevzem obveznosti pridobiti predhodno soglasje Ministrstva za finance, čeprav ravnajo v skladu s sprejetim proračunom. **Taka določba je ustavno sporna, ker posega v Varuhov samostojni in neodvisni položaj,** vnaša stalno negotovost v njegovo poslovanje in ovira normalno delovanje, kot je bilo vnaprej predvideno v skladu s sprejetim proračunom.

Varuhova proračunska sredstva v obdobju 2013–2018 (v EUR)

Leto	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Veljavni proračun	1.890.979	1.868.206	1.965.209	2.050.909	2.171.821	2.576.731
Poraba proračunskih sredstev	1.853.086	1.851.108	1.961.205	2.042.767	2.151.491	2.519.838
PODPROGRAMI						
Varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin	1.658.600	1.645.402	1.745.427	1.804.898	1.866.898	2.240.299
Plače	1.281.014	1.263.396	1.311.202	1.352.089	1.433.292	1.573.636
Materialni stroški	360.059	355.326	384.042	398.138	407.325	480.234
Naložbe	17.528	26.680	50.182	54.671	46.280	186.429
Izvajanje nalog in pooblastil DPM	120.306	114.722	125.557	130.095	158.972	169.847
Plače	107.706	100.105	106.388	113.030	115.099	122.354
Sodelovanje z nevladnimi organizacijami	5.631	4.367	11.666	11.435	9.716	6.835
Sodelovanje zdravnikov ekspertov	2.878	5.580	5.105	1.720	3.592	2.224
Potni stroški	797	690	1.799	2.686	1.012	802
Drugi materialni stroški*	3.294	3.980	599	1.224	29.553	37.632
Projekt Zagovornik – glas otroka	56.180	77.027	90.221	107.774	105.621	109.692
Plače	1.824	1.448	17.899	18.290	22.767	0
Materialni stroški	54.356	75.579	73.322	89.484	82.854	109.692
Namenska sredstva	0	13.957	0	0	0	0
Sredstva odškodnin	0	9.322	0	0	0	0
Sredstva od prodaje državnega premoženja	0	4.635	0	0	0	0

Izvršilna oblast namreč ne more sama omejevati porabe sredstev, ki jih je Varuhu s proračunom ali rebalansom proračuna priznal Državni zbor RS. Zakonodajalec bi moral s sistemsko ureditvijo onemogočiti take posege v izvrševanje sprejetega proračuna med letom.

Poleg finančne neodvisnosti je treba nujno izpostaviti problematiko plač funkcionarjev Varuha. Tudi določitev njihovih plač je pomemben element neodvisnosti in samostojnosti institucije. 47. člen ZVarCP-UPB2 določa, da ima varuh pravico do plače v višini, ki je določena za predsednika ustavnega sodišča. Namestnik varuha pa ima pravico do plače v višini, ki je določena za sodnika ustavnega sodišča. Določitev plač z zakonom je pomemben element avtonomije funkcije, saj bi bilo nesprejemljivo, da bi Varuhu višino plače sproti določali izvršilni ali drugi oblastni organi. ZVarCP še vedno vsebuje omenjene določbe, vendar je Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS) odpravi uveljavljeni 47. člen ZVarCP-UPB2. Prvi odstavek 52. člena ZSPJS je namreč določil, da »z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati vse določbe zakonov in drugih predpisov, ki urejajo plače zaposlenih v javnih zavodih, državnih organih in lokalnih skupnostih ter drugih osebah javnega prava, ki se urejajo s tem zakonom /.../«. Ta zakon je v svojih prilogah na novo določil plače funkcionarjev in javnih uslužbencev, tudi za varuha in njegove namestnike.

Varuh je že večkrat od sprejetja ZSPJS, nazadnje ob koncu leta 2017, Vlado RS opozoril na neustrezno, tj. prenizko uvrstitev funkcionarjev Varuha v plačne razrede glede na uvrstitev Varuha v najvišjem pravnem aktu v državi, v Ustavi RS in zakonu. Zato je Varuh Vladi RS predlagal, naj navedeno anomalijo odpravi in plačne razrede funkcionarjev Varuha znova določi, kot to določa 47. člen ZVarCP-UPB2. Vlada RS je v svojem odzivnem poročilu na 23. redno Letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2017 navedla, da bo k ureditvi položaja funkcionarjev Varuha pristopila po odpravi preostalih anomalij pri vrednotenju delovnih mest in nazivov v javnem sektorju.

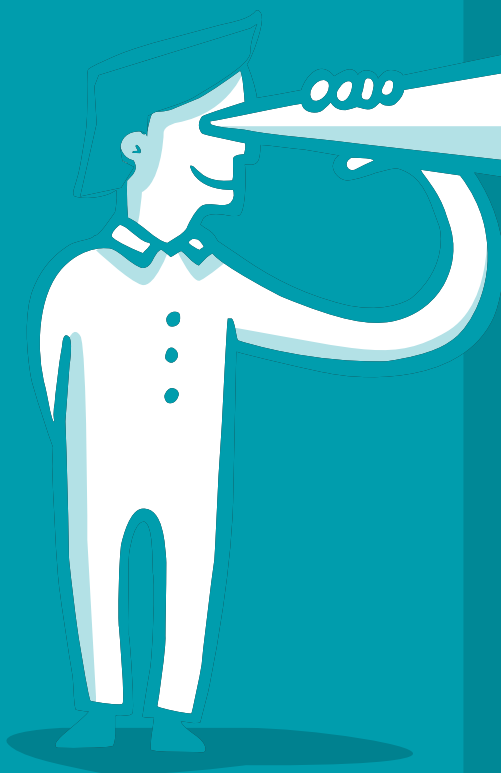
Poudariti je treba, da tako finančna kot plačna neodvisnost pomembno vplivata na Varuhov položaj doma in v tujini.

Ali ob odvzemu prostosti dovolj in vedno spoštujemo človekove pravice, osebnost in dostojanstvo? K temu nas namreč zavezujejo ustava in tudi številne mednarodne konvencije. Še vedno ugotavljamo prezasedenost zavodov za prestajanje kazni zapora in k varčevanju usmerjeno zmanjševanje števila strokovnih kadrov, slabo in dotrajano stanje zaporskih kapacitet, premajhno skrb za koristno porabo časa obsojenih, ki jih nekoč čaka življenje na svobodi, na katero se je treba pripraviti – tudi z vključevanjem v delovne procese, in celo prepotrebno samooskrbo v slovenskih zaporih.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2014

10 LET
VARUHA
V VLOGI
DRŽAVNEGA
PREVENTIVNEGA
MEHANIZMA

Uvod

Opcijski protokol h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Opcijski protokol), ki ga je Generalna skupščina Organizacije združenih narodov sprejela na 57. zasedanju 18. 12. 2002, za podpisovanje in ratifikacijo pa je na voljo od 4. 2. 2003,¹ vzpostavlja sistem rednih (preventivnih) obiskov neodvisnih mednarodnih in državnih organov na krajih, kjer je ljudem odvzeta prostost,² da bi preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.³

Na mednarodni ravni je Opcijski protokol ustanovil Pododbor za preprečevanje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja Odbora proti mučenju (SPT), vsaka država pogodbenica tega protokola pa je zavezana, da na državni ravni ustanovi, določi ali vzdržuje enega ali več organov za obiskovanje zaradi preprečevanja mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (državni preventivni mehanizem – DPM).⁴

DPM pri izvajanju svojih nalog in pooblastil obiskuje vse kraje odvzema prostosti v državi in tako preverja ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, da bi se okrepilo njihovo varstvo pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Ob upoštevanju pravnih norm DPM ustreznim organom daje priporočila, da bi izboljšali razmere in ravnanje z osebami ter preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega, poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. V tej zvezi lahko predloži tudi predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom.⁵

Da bi državni preventivni mehanizmi lahko izpolnili svoje naloge in pooblastila, **se države pogodbenice protokola zavezujejo, da jim bodo zagotovile:**

- a) dostop do vseh informacij o številu oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, na krajih odvzema prostosti, kot so opredeljeni v 4. členu, ter o številu krajev in njihovi lokaciji;
- b) dostop do vseh informacij o ravnanju s temi osebami in njihovih pogojih odvzema prostosti;

- c) dostop do vseh krajev odvzema prostosti ter njihovih objektov in opreme;
- d) možnost zaupnih pogovorov z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, brez prič, osebno ali s prevajalcem, če se zdi potrebno, in s katero koli osebo, za katero državni preventivni mehanizem meni, da lahko priskrbi ustrezne informacije;
- e) svobodno izbiro krajev, ki jih želijo obiskati, in oseb, s katerimi želijo govoriti;
- f) pravico do stikov s SPT, pošiljanja informacij pododboru in do srečanj z njim.⁶

Zanimivo je, da Opcijski protokol pri ustanovitvi, določitvi ali vzdrževanju DPM daje državam pogodbenicam na voljo veliko svobode, saj v primerjavi s SPT ne določa točno oblike in strukture mehanizma za preprečevanja mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja na državni ravni. Seveda morajo države pogodbenice pri tem slediti določbam Opcijskega protokola in njegovemu namenu, to je, da se varstvo oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja okrepi z nesodnimi preventivnimi sredstvi, ki temeljijo na rednih obiskih krajev odvzema prostosti.

Protokol tako v 18. členu določa, da morajo države pogodbenice zagotavljati neodvisnost delovanja DPM in neodvisnost njihovega osebja. Poleg tega določa, da države pogodbenice ukrenejo vse potrebno, da zagotovijo, da so strokovnjaki DPM ustrezno usposobljeni in imajo strokovno znanje. Hkrati si morajo prizadevati za uravnoteženo zastopanost spolov in ustrezno zastopanost etničnih skupin in manjšin v državi. Države pogodbenice so tudi zavezane, da bodo dale na voljo potrebna sredstva za delovanje DPM. Pri vzpostavitvi DPM morajo države pogodbenice ustrezno upoštevati tudi načela glede statusa in delovanja državnih institucij za uveljavljanje in varstvo človekovih pravic.

Po Opcijskem protokolu nobena oblast ali uradna oseba ne sme odrediti, uporabiti, dovoliti ali dopustiti kakršne koli sankcije proti nobeni osebi ali organizaciji, ker je DPM dala resnične ali neresnične informacije, in nobena oseba ali organizacija se zaradi tega ne sme kako drugače oškodovati. Zaupne informacije, ki jih zbere DPM, so zavarovane kot take. Osebni podatki pa se ne smejo objaviti brez izrecne privolitve prizadete osebe.⁷

1 Za Republiko Slovenijo je Opcijski protokol začel veljati 22. 2. 2007 – glej Uradni list RS, št. 17/07.

2 Kraj odvzema prostosti Opcijski protokol določa v 4. členu.

3 Glej 1. člen Opcijskega protokola.

4 17. člen Opcijskega protokola: Vsaka država pogodbenica najpozneje leto po začetku veljavnosti tega protokola, njegovi ratifikaciji ali pristopu k njemu vzpostavi, določi ali ustanovi enega ali več neodvisnih državnih preventivnih mehanizmov za preprečevanje mučenja. Mehanizmi, ki so jih vzpostavile decentralizirane enote, se lahko za namene tega protokola določijo za državne preventivne mehanizme, če so v skladu z njegovimi določbami.

5 Glej 19. člen Opcijskega protokola.

6 Glej 20. člen Opcijskega protokola.

7 Glej 21. člen Opcijskega protokola.

DPM v Sloveniji

Opcijski protokol, ki velja od leta 2006, je imel na začetku januar 2019 67 držav pogodbenic, dodatnih 14 držav pa je protokol šele podpisalo. Od tega je 67 držav že ustanovilo oziroma določilo svoj DPM. Med temi v veliki večini naloge in pooblastila DPM (tako kot v Sloveniji) izvaja ombudsman (zlasti na evropskem področju). Le nekaj držav je v ta namen oblikovalo poseben mehanizem (npr. Švica ali Nemčija) ali pa za izvajanje nalog in pooblastil (s prilagoditvami) določilo obstoječe organe (npr. Velika Britanija).

V Sloveniji je leta 2006 pomembne naloge in pooblastila DPM z Zakonom o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju⁸ dobil Varuh človekovih pravic RS (Varuh).

Prepričani smo, da je bil eden izmed razlogov za to, da so bile Varuhu zaupane dodatne naloge in pooblastila DPM, poudarjena skrb, ki jo (je) vseskozi namenja(l) obravnavi pobud zaprtih oseb, pa tudi njegova preventivna vloga na tem področju z ustaljenim in izoblikovanim načinom delovanja pri obiskovanju krajev, kjer so osebe, ki jim je bila odvzeta prostost. Poleg tega je bila pri tem gotovo pomembna tudi njegova neodvisnost (funkcionalna, osebna in finančna), ki je zagotovljena z ustavo in Zakonom o varuhu človekovih pravic.

Varuh je s tem, ko so mu (bile) zaupane tudi naloge in pooblastila DPM, postal sestavni del splošno veljavnega sistema pod okriljem Organizacije združenih narodov, ki na mednarodni in državni ravni uveljavlja (dodaten) mehanizem za preprečevanje mučenja in drugih oblik grdega ravnanja z ljudmi, ki jim je bila odvzeta prostost. Ta, kot že navedeno, temelji predvsem na rednih obiskih krajev odvzema prostosti. **Gre za preventivne obiske, katerih namen je preprečiti mučenje ali drugo grdo ravnanje, še preden se zgodi.** Zato je v praksi potrebna tudi prilagoditev načina dela oziroma razdelitev obeh dejavnosti ombudsmana (preventivne, ki jo sestavljajo naloge DPM, in reaktivne, ki jo obravnavanje prejetih pobud). Potrebo po taki ločitvi tudi sicer izrecno poudarja 32. točka Smernic o državnih preventivnih mehanizmih SPT,⁹ sprejetih na dvanajstem zasedanju v Ženevi 15.–19. novembra 2010. Ta določa, da kadar organ, določen za DPM, poleg nalog v skladu z Opcijskim protokolom opravlja tudi druge naloge, se morajo naloge DPM opravljati v okviru ločene enote ali oddelka, ki ima svoje osebje in ločen proračun.

Naloge in pooblastila DPM je Varuh začel izvajati s sodelavci, ki so bili zadolženi za obravnavo pobud oseb iz zaprtih ustanov. **Od leta 2015 pa v okviru Varuha deluje posebna enota DPM, ki ne obravnava individualnih pobud,** temveč opravljala le obiske in druge naloge DPM. Pravilnost odločitve za takšno razdelitev Varuhovih dejavnosti se je potrdila tudi v praksi. Izvajanje nalog in pooblastil DPM je namreč tako občutno bolj organizirano in s tem učinkovito. Boljša organizacija dela omogoča tudi boljšo pripravo na posamezen obisk, njegovo izvedbo in izdelavo poročila o obisku.

Delovanje posebne notranje organizacijske enote Varuha, ki izvaja le naloge in pooblastila DPM, je v letu 2017 določil tudi Zakon o dopolnitvah Zakona o varuhu človekovih pravic – ZVarCP-B (Uradni list RS, št. 54/17) v 50.c členu. Določa tudi, da delo DPM vodi namestnik varuha, ki ga za določeno obdobje pooblasti varuh.

V enoti DPM v letu 2018 delujejo poleg namestnika varuhinje in vodje DPM Ivana Šeliha še Robert Gačnik, dipl. varstvoslovec, specialist kriminalističnega preiskovanja, svetovalec Varuha, svetnik (odgovoren predvsem za obiske zaporov, policijskih postaj, centra za tujce in azilnega doma), mag. Jure Markič, svetovalec Varuha, višji svetnik, univ. dipl. pravnik (odgovoren za obiske socialnovarstvenih zavodov in psihiatričnih bolnišnic), in Lili Jazbec, svetovalka Varuha, svetnica, prof. defektologije za motnje vedenja in osebnosti in domske pedagogike (v delu svojih delovnih obveznosti odgovorna za obiske vzgojnih zavodov). Enoti se je v letu 2017 na novo pridružila Ana Polutnik, univ. dipl. pravnica, ki je (prav tako le v delu svojih delovnih obveznosti) odgovorna za obiske socialnovarstvenih zavodov.

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM

8 Uradni list RS, št. 114/06 – Mednarodne pogodbe, št. 20/06.

9 Dosegljivo na: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/NationalPreventiveMechanisms.aspx>.

Sodelovanje z nevladnimi organizacijami

Zakon o ratifikaciji Opcijskega protokola (5. člen) določa, da naloge in pooblastila DPM izvaja Varuh. Ob tem lahko z Varuhom pri opravljanju nadzora na krajih odvzema prostosti in preverjanja ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, **sodelujejo tudi nevladne organizacije (NVO), registrirane v Sloveniji, ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Sloveniji in se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic ali temeljnih svoboščin**, zlasti s področja preprečevanja mučenja in drugih krutih, nečloveških ali poniževalnih kazni ali ravnanj. Varuh te organizacije, ki skupaj z njim opravljajo nadzor, izbere na podlagi javnega razpisa.¹⁰

Zakon o ratifikaciji Opcijskega protokola določa še, da morajo osebe iz izbranih organizacij, ki bodo sodelovale pri izvajanju nalog in pooblastil DPM, dati predhodno pisno izjavo, da bodo pri opravljanju teh nalog in pooblastil delovale po Varuhovih navodilih in predpisih o varovanju tajnosti osebnih in tajnih podatkov, tako kot to velja za varuha, njegove namestnike in uslužbence Varuha.

Zakon o ratifikaciji določa tudi, da sredstva za stroške in nagrade osebami iz organizacij, ki skupaj z Varuhom opravljajo naloge oziroma izvajajo pooblastila DPM, izplača Varuh iz svojih proračunskih postavk po pravilniku, ki ga izda po predhodnem soglasju ministra, pristojnega za finance.¹¹

Izbrane NVO naloge in pooblastila pri obiskih opravljajo s svojimi osebami, usposobljenimi za posamezna področja nadzora, kot člani skupine, ki jo Varuh določi za vsak posamezen obisk posebej. Vsaka skupina, ki opravlja nadzor, je tako sestavljena iz predstavnikov Varuha in izbranih organizacij, pri čemer se upošteva program obiskov, ki ga v ta namen sprejme Varuh v sodelovanju z izbranimi organizacijami, po potrebi pa tudi druge okoliščine, zaradi katerih bi bil potreben takojšen obisk.

Dejavnosti DPM

Varuh v vlogi DPM obiskuje (ob upoštevanju vsakoletnega programa obiskov) vse kraje odvzema prostosti v Sloveniji in tako preverja ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, da bi se okrepilo njihovo varstvo pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.

Ob upoštevanju pravnih norm DPM pristojnim organom daje priporočila, da bi izboljšali razmere in ravnanje z osebami ter preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega, poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. V zvezi s tem lahko predloži tudi predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom.

Znani kraji odvzema prostosti v Sloveniji so zlasti:

- zavodi za prestajanje kazni zapora (ZPKZ) z vsemi svojimi oddelki in Prevezgojni dom Radeče,
- vzgojno-izobraževalni zavodi (VIZ),
- nekateri socialnovarstveni zavodi – domovi starejših (SVZ) in posebni SVZ,
- psihiatrične bolnišnice (PB),
- prostori za policijsko pridržanje oziroma zadržanje na policijskih postajah (PP) in Center za pridržanje Ljubljana,
- center za tujce v Postojni (CT) in azilni dom v Ljubljani,
- prostori za pridržanje v Slovenski vojski in
- vsi drugi kraji v smislu 4. člena Opcijskega protokola (npr. policijska intervencijska vozila ipd.).

Prvi obisk zaprte ustanove (to je Prevezgojnega doma Radeče) je DPM v Sloveniji opravil 19. 3. 2008. V letu 2008 smo obiskali 35 različnih zaprtih ustanov (policijske postaje, zavode za prestajanje kazni zapora, psihiatrične bolnišnice, domove za starejše in druge), nato pa smo vsako leto opravili nekaj več kot 40 takšnih obiskov. V zadnjih letih smo število obiskov bistveno povečali. Tako smo v letih 2016 in 2017 opravili 80 obiskov različnih ustanov. V vseh desetih letih smo opravili skupno 526 takšnih obiskov.

¹⁰ V letu 2017 je tako na primer sodeloval s predstavniki organizacij, ki so se leta 2014 prijavile na razpis za sodelovanje pri izvajanju nalog in pooblastil DPM za obdobje 2015–2017, z možnostjo podaljšanja za še eno leto. Na ta javni razpis se je prijavilo osem NVO, in sicer Novi paradoks (NP), Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (društvo oziroma DRPDNM), humanitarno društvo Pravo za vse (Pravo za vse), Slovenska karitas (Karitas), SKUP – skupnost privatnih zavodov (SKUP), Pravno-informacijski center nevladnih organizacij (PIC), Mirovni inštitut (MI) in Zveza društev upokojeencev Slovenije (ZDUS).

¹¹ Novi pravilnik je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 13/17.

**DRŽAVNI PREVENTIVNI
MEHANIZEM**

Obiski DPM 2008–2018

KRAJI ODVZEMA PROSTOSTI	LETO											
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	Skupaj
Policijske postaje	32	27	34	23	16	20	20	19	22	19	17	217
Zavodi za prestajanje kazni zapora	6	21	7	9	7	10	9	10	9	9	7	98
Center za tujce		1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	11
Psihiatrične bolnišnice	3	2	5	3	4	1	2	2	3	1	2*	25
Posebni socialnovarstveni zavodi	4	10	3	5	2		2	3	2	1	2	30
Socialnovarstveni zavodi	24	15	24	21	5	11	6	6	5	9	4	106
Vzgojni zavodi	11	4	4	4	4	5	4	4	1		1	31
Azilni dom	1						1	1	1	1	1	5
Prostori za pridržanje v Slovenski vojski							1					1
Centri za migrante			2									2
SKUPAJ	81	80	80	67	39	48	46	46	44	41	35	526

V izvajanje nalog in pooblastil DPM Varuh vključuje strokovnjake s čim širšim naborom priporočenih posebnih znanj. Glede na to, da niti izbrane NVO ne morejo zagotoviti nekaterih drugih ustreznih strokovnjakov niti Varuh med svojimi strokovnjaki nima osebe z znanjem s področja zdravstvenega varstva, smo morali nekatere manjkajoče strokovnjake izbrati sami iz vrst zunanjih strokovnjakov. Na podlagi javne objave obvestila o zbiranju ponudb za uvrstitev na seznam zdravnikov izvedencev, ki bodo Varuhu strokovno pomagali ugotoviti, razjasniti ali presoditi dejstva, ki bi kazala na primere mučenja in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja, oziroma podpreti Varuha pri njegovih obiskih krajev, kjer je osebam odvzeta prostost, s potrebnim strokovnim znanjem, ki ga Varuh nima, smo opravili izbor zdravnikov izvedencev. Na tej podlagi v letu 2018 sodelujemo z izr. prof. dr. Petrom Pregljem, dr. med., spec. psih., in doc. dr. Milanom Popovičem, dr. med., spec. splošne kirurgije. Posamezni izvedenec, ki ga Varuh izbere s seznama glede na vrsto in kraj posameznega obiska, naloge opravlja po odredbi in navodilih Varuha v sodelovanju z njegovimi strokovnimi sodelavci tako, da sodeluje pri načrtovanem obisku in daje pisne odgovore na Varuhova vprašanja v vlogi DPM ter poda svoje ugotovitve zlasti o ustreznosti zdravstvenega varstva in ravnanja z osebami, ki jim je odvzeta prostost.

DPM o vsakem obisku pripravi izčrpno (končno) poročilo o ugotovitvah o obiskani ustanovi. To poročilo vsebuje tudi predloge in priporočila za odpravo ugotovljenih nepravilnosti in izboljšanje stanja, vključno z ukrepi za zmanjšanje možnosti nepravilnega ravnanja v prihodnje. **Pri pripravi poročila o opravljenem obisku sodelujejo tako Varuhovi predstavniki kot predstavniki izbranih NVO.** Vsak sodelujoči pri obisku, torej tudi osebe iz NVO, mora namreč pripraviti kratko poročilo o lastnih ugotovitvah z obiska, skupaj s predlogi, ki so del poročila o opravljenem nadzoru. Poročilo se pošlje pristojnemu organu, tj. nadrejenemu organu obiskane ustanove, s predlogom, da ta v postavljenem roku izrazi stališče do navedb ali priporočil v tem poročilu in ga sporoči Varuhu. S poročilom se seznanijo tudi obiskana ustanova, v nekaterih primerih (ko gre za obiske socialnovarstvenih ustanov, psihiatričnih bolnišnic in vzgojnih zavodov) pa se izdelata tudi predhodno poročilo.

Za izdelavo poročila o obisku je praviloma pristojen predstavnik Varuha, čeprav je lahko za njegovo izdelavo določena tudi oseba iz izbrane NVO. **Na podlagi končnega poročila, odziva pristojnega organa nanj in morebitnih dodatnih stališč DPM se o vsakem obisku pripravi tudi krajše poročilo o obisku, ki se objavi na spletu.**¹²

¹² Glej: <http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/podrocja-dela-varuha/varuh-koti-drzavni-preventivni-mehanizem/>.

Uresničevanje priporočil DPM

Uresničevanje priporočil DPM je zaveza države pogodbenice Opcijskega protokola. Po 22. členu Opcijskega protokola morajo namreč pristojni organi države pogodbenice obravnavati priporočila DPM in z njim vzpostaviti dialog o mogočih ukrepih za izvedbo priporočil. Vsa priporočila in odzive pristojnih nanje sicer objavljamo v povzetkih poročil na spletni strani Varuha.¹³ **Na podlagi prejetih odzivov na naša priporočila v zadnjih letih pripravljamo pregled upoštevanja oziroma uresničitve priporočil in jih objavljamo v letnih poročilih.** Pri tem upoštevamo, ali je obiskana ustanova ali/in nadrejeno ministrstvo sprejelo priporočilo DPM, ga izvedlo ali pa ga ni sprejelo. Uresničitev naših priporočil seveda redno preverjamo tudi ob svojih naslednjih obiskih v zadevnih ustanovah.

Poleg najpomembnejšega preventivnega učinka obiskov, katerih namen je preprečiti mučenje ali drugo slabo ravnanje, še preden se zgodi, **ugotavljamo, da so se v mnogih obiskanih ustanovah prav zaradi naših priporočil izboljšale bivalne razmere in ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost.** To kaže na primer tudi število vseh že uresničenih priporočil od skupno 615 priporočil leta 2017, ki je 245: od tega 204 sprejeta priporočila in 55 nesprejetih.

V zvezi z **obiski policijskih postaj**¹⁴ lahko tako posebej navedemo, da so obiskane policijske postaje (kjer je bilo to potrebno) poskrbele za izboljšanje bivalnih razmer v prostorih za pridržanje, za oštevilčenje prostorov za pridržanje; za boljše informiranje o pravicah pridržanih oseb (z brošuro z zapisom pravic pridržanih oseb v različnih svetovnih jezikih, plakatoma s pravicami pridržane osebe v več jezikih); za ažuriranje seznama odvetnikov; za boljše osvetljenje prostorov, po potrebi tudi z namestitvijo močnejših oziroma ustrežnejših svetlobnih teles v nekaterih prostorih za pridržanje; za namestitev postelje za prenočevanje; za namestitev manjkajočih opozoril, da je prostor za pridržanje video nadzorovan, oziroma za ustrezno namestitev videonadzornega sistema, in za namestitev opozoril, da video nadzor ne zajema tudi toaletnega dela prostora za pridržanje; za odstranitev »lunch paketov« s pretečenim rokom uporabe in ustrežnejši nadzor nad hrambo obrokov hrane; za doslednejše evidentiranje podatkov o načinu seznanitve osebe s pravicami; za boljše zagotavljanje zdravniške pomoči, hrane in vode oziroma za boljši dostop do pitne vode (npr. s plastenkami); za boljšo hrambo začasno zaseženih predmetov; za ustrežnejšo ureditev dostopa za invalidne osebe na policijske

postaje; poskrbele so tudi za odpravo pomanjkljivosti in ugotovljenih nepravilnosti pri evidentiranju posameznih primerov pridržanj ter tudi sicer ukrepov za dosledno upoštevanje predpisov in usmeritev, ki se nanašajo na pridržanje oseb.

V **centru za tujce** so na podlagi priporočil DPM med drugim poskrbeli za prevod jedilnikov v angleški jezik in njihovo objavo v jedilnici in skupnih prostorih, kjer so nastanjeni tujci; prestavili so čas večerje ter poskrbeli za čistejši prostor za prhanje na moškem oddelku in za zamenjavo telefonskega aparata; omogočajo uporabo spleta tudi med tednom (in ne samo konec tedna); spremenili so sistem evidentiranja izvedenih ukrepov zdravstvene službe ter zagotovili sprotnejše in natančnejše pisanje poročil strokovnih služb; poskrbeli so za več organiziranih dejavnosti tujcev in razširili dodatno psihiatrično pomoč za tujce, ki jo potrebujejo med namestitvijo v centru.

Tudi v **azilnem domu** so na podlagi naših priporočil odpravili ugotovljene pomanjkljivosti v bivalnih prostorih sprejemnega oddelka ter napake oziroma poškodbe na inventarju in objektih; poskrbeli so za prevod azilne zakonodaje, jedilnikov in razporeda dejavnosti v nekatere druge jezike; omogočili tujcem neposreden dostop do interneta in izboljšali njihovo zdravstveno (psihiatrično) oskrbo.

Vzgojni zavodi so na podlagi priporočil DPM posodobili in izboljšali svoje spletne strani, na spletnih straneh so objavili pravila bivanja in hišni red; uresničuje se tudi priporočilo DPM, da individualiziran program podpiše mladostnik; poskrbeli so za ustrežnejšo ureditev osebnih map mladostnikov; sprejeti sta bili tudi pobuda DPM za pripravo posebnega zakona, ki bo urejal področje delovanja vzgojnih zavodov, in pobuda za izdelavo smernic za vzgojni načrt v vzgojnih zavodih in s tem jasnejših pravil bivanja v njih.

Zavodi za prestajanje kazni zapora in Prevzgojni dom Radeče so skupaj z Upravo RS za izvrševanje kazenskih sankcij na podlagi naših priporočil poskrbeli za odpravljanje prezasedenosti ter ažuriranje hišnih in dnevnih redov posameznih zavodov; za dostop do predpisov, ki se nanašajo na izvrševanje kazenskih sankcij in varstvo človekovih pravic; za popravilo poškodovane zavodske opreme in naprav, da se prepreči nastanek še večje škode; za zamenjavo iztrošenega in dotrajanega zavodskega inventarja in uvedbo evidenc za sprotno beleženje nastanka in odprave okvar; za siceršnje izboljšanje bivanjskih razmer v obiskanih krajih prostosti, kar je spodbudno in hkrati potrjuje namen našega delovanja; zagotovili so bistveno več možnosti za telefoniranje za vse zaprte osebe, sprejeli ukrepe za z vidika bivanja bolj kakovostno prestajanje

13 Glej: <http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/podrocja-dela-varuha/varuh-kot-drzavni-preventivni-mehanizem/>.

14 O tem tudi v zborniku: 20 let delovanja Varuha človekovih pravic RS: 1994–2014.

kazni zapora; povečali so organizirane dejavnosti; spodbudili so nadaljnji razvoj izobraževalnih dejavnosti v zavodih; okrepili so ponudbo novih programov in motiviranje obsojencev za vključitev vanje; nekateri zavodi so poskrbeli za nadomestitev manjkajočega jedilnega pribora pri obrokih hrane; poskrbeli so tudi za doslednejše izpolnjevanje rubrik v posameznih evidencah, ki jih zavodi vodijo; za urejenost zapisov o odločitvah za namestitev v strožji režim in tudi boljšo normativno ureditev teh namestitev s spremembo Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1); sprejeli so ukrepe za optimalnejšo uporabo bolniške sobe; poskrbeli so tudi za boljšo zdravstveno oskrbo zaprtih oseb in sploh bolj humano ravnanje z zaprtimi osebami.

Tudi **psihiatrične bolnišnice** so na podlagi priporočil DPM poskrbele za doslednejše spoštovanje določb Zakona o duševnem zdravju (ZDZdr) pri sprejemu oseb zaradi prisilne hospitalizacije; za odpravo napak pri uvedbi in dokumentiranju posebnih varovalnih ukrepov ter varovanju zasebnosti; za boljše informiranje o pravicah pacientov; za prijetnejši videz oddelkov pod posebnim nadzorom oziroma za zagotovitev pacientom prijaznih prostorov; za uporabo dnevnik oblačil namesto uporabe pižam; za namestitev nabiralnikov za oddajo pritožb in za ustreznejše postopke ob smrti pacienta.

Za doslednejše spoštovanje določb ZDZdr pri sprejemu in namestitvi oseb v varovane oddelke so v skladu s priporočili poskrbeli tudi **domovi starejših** in **posebni socialnovarstveni zavodi**. Po naših priporočilih so bile natančneje in pravilneje opredeljene pravne podlage za namestitev stanovalcev na varovane oddelke; dodatno se je razvil koncept obravnave oseb z demenco; domovi so poskrbeli tudi za prijetnejši videz varovanih oddelkov; za pripravo manjkajočih individualnih načrtov, s katerimi se upoštevajo potrebe in želje stanovalcev; za boljše informiranje o pravicah stanovalcev (tudi z zloženkami); za namestitev nabiralnikov za pritožbe; za odpravo napak pri uvedbi in dokumentiranju posebnih varovalnih ukrepov (tudi s spremembo in dopolnitvijo obrazcev); uredili so možnosti za kajenje; obravnavali so tudi uporabo terapij »po potrebi«; namestili so klicne zvončke oziroma poskrbeli za boljši nadzor nad odzivnim časom pri klicih z varovanega oddelka.

Vojska je v **prostorih za pridržanje vojaških oseb** dopolnila evidence pridržanj; poskrbela je za označitev prostorov za pridržanje; za označitev prostora za zaslišanje z nalepko; na naš predlog je bila ustanovljena tudi delovna skupina za pripravo predloga sprememb Pravilnika za izgradnjo prostorov za pridržanje v Slovenski vojski oziroma vojaški policiji, da se uskladijo zahtevani standardi

po pravilniku z dejanskim stanjem prostorov za pridržanje, ki jih uporablja vojaška policija.

Mednarodne in druge dejavnosti DPM

Poleg obiskov krajev odvzema prostosti DPM opravlja tudi številne druge aktivnosti, kot so priprava predlogov in pripomb k veljavnim ali predlaganim zakonom (npr. ZIKS-1, ZDZdr, Zakon o nalogah in pooblastilih policije in številni drugi predpisi), priprava in izvedba predstavitev za tuje delegacije oziroma obiskovalce, priprava odgovorov na vprašanja raznih mrež oziroma drugih DPM-jev in organov, udeležba na srečanjih idr. Hkrati DPM organizira pogovore s predstavniki posameznih državnih organov (tudi z ministri) in tudi drugače predstavlja Varuhovo delovanje na tem področju (kot so tiskovne konference, usposabljanja za pravosodne policiste in drugo). Za vse člane DPM (tudi sodelujoče nevladne organizacije) Varuh pripravlja še različne oblike izobraževanja in delovna srečanja, na katerih obravnavamo vidike skupnega delovanja z NVO. Poleg tega člani DPM sodelujejo na dogodkih doma in v tujini, na katerih predstavljajo svoje delovanje in dosedanje izkušnje.

Sklep

Menimo, da Varuh s sodelovanjem z izbranimi nevladnimi organizacijami z učinkovitim izvajanjem nalog in pooblastil DPM predstavlja enega od uspešnih modelov za izvajanje Opcijskega protokola na državni ravni. Seveda pa je treba upoštevati, da to zanj pomeni dodatne naloge in obveznosti, ki se razlikujejo od njegove glavne naloge, to je obravnavanje pritožb posameznikov.

Z zadovoljstvom ugotavljamo tudi pozitivne odzive na ugotovitve in predloge ter priporočila za izboljšanje stanja, ki jih Varuh daje v okviru nalog in pooblastil DPM, ki se pogosto kažejo z izboljšanjem razmer in ravnanja z osebami, ki jim je odvzeta prostost. **Z odzivi pristojnih organov (zlasti obiskanih ustanov) na naše ugotovitve in priporočila za izboljšanje stanja smo namreč večinoma zadovoljni, saj kažejo pripravljenost za sodelovanje. Ugotavljamo, da poskušajo zlasti obiskane ustanove sprejeti vse ukrepe za potrebne izboljšave, ki so v njihovi domeni. Pri tem si želimo še boljše in poglobljeno sodelovanje s pristojnimi ministrstvi, zlasti ko gre za problematiko, zaradi katere so potrebne sistemske spremembe na tem področju.**

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM

Tako na primer na področju delovanja socialnovarstvenih zavodov v povezavi z uporabo ZDZdr ugotavljamo več težav. Te so povezane s spoštovanjem opredelitve varovanega oddelka, sprejemom oseb v te oddelke (na kar opozarja tudi posebno poročilo DPM), zagotavljanjem potrebnega kadra, uporabo posebnih varovalnih ukrepov in drugim. Pomanjkljivosti pri uporabi posebnih varovalnih ukrepov ugotavljamo tudi pri obiskih psihiatričnih bolnišnic, zato si na tem področju želimo še bolj poglobljenega sodelovanja, zlasti pa hitrejšega odzivanja Ministrstva za zdravje in drugih akterjev pri sprejemanju ukrepov za izboljšanje stanja (npr. pri čimprejšnji pripravi potrebnih sprememb in dopolnitev ZDZdr in upoštevanju strokovnih smernic za uporabo (posebnih) varovalnih ukrepov).

Tudi Ministrstvo izobraževanje, znanost in šport že nekaj časa opozarjamo na potrebo po pripravi strokovnih podlag za celostno in enotno obravnavo mladostnikov z navodili za primerno vzgojno ukrepanje, zlasti v primeru mladostnikov s težavami v duševnem zdravju ter pridruženim nasilnim in heteroagresivnim vedenjem.

Zgledno pa je sodelovanje Ministrstva za notranje zadeve oziroma Policije, ko gre za obravnavo ugotovitev z obiskov policijskih postaj. Te se večinoma nanašajo na opremljenost prostorov za

pridrzanje, evidentiranje pridrzanja ter uveljavljanje pravic pridržanih oseb in možnosti za gibanje na prostem. V zvezi z obravnavo tujcev želimo opozoriti zlasti na obravnavo mladoletnikov, še posebej tistih brez spremstva. Pohvalimo lahko tudi sodelovanje Ministrstva za pravosodje oziroma Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij. Na tem področju ostajajo še naprej težave na področju prezasedenosti posameznih zavodov za prestajanje kazni zapora, pri zagotavljanju primernih prostorov za bivanje in možnosti za delo ter pri zagotavljanju potrebnega kadra in tudi pri skrbi za še posebej ranljive zaprte osebe (starejše, invalidne in druge).

Po desetih letih izvajanja nalog DPM v Sloveniji ugotavljamo tudi, da je prišel čas za nekatere spremembe. V primerjavi s splošnimi obiski, ki so namenjeni spoznavanju ustanov, **v zadnjem času ugotavljamo pomen tako imenovanih tematskih obiskov, to je obiskov, v okviru katerih posebno pozornost namenjamo le določeni temi ali temam.** Po vzoru nekaterih drugih DPM (npr. iz Avstrije) vzpostavljamo tudi posebno zbirko vseh priporočil DPM, da bi lahko bolj sistematično spremljali njihovo uresničevanje.

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM

Skupina, ki koordinira in vodi Državni preventivni mehanizem (DPM): namestnik varuhinje **Ivan Šelih**, svetovalci Varuha **mag. Jure Markič**, **Lili Jazbec**, **Robert Gačnik** in **Ana Polutnik** (od desne proti levi)

Poudarjam, da bi morale sistemske rešitve zagotavljati dostopne in kakovostne ter varne programe preprečevanja bolezni, zdravljenja in rehabilitacije, ob hkratnem zmanjševanju neenakosti in zagotavljanju dostopnega zdravstvenega varstva ranljivim skupinam prebivalstva.

Prispevale naj bi k skrajševanju čakalnih vrst, ustreznemu urejanju koncesij, zdravstvenih storitev v domovih za starejše, pravice do skupne rehabilitacije in odpravi nezadovoljstva zdravstvenih delavcev z razmerami.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer,
Poročilo Varuha za leto 2017

Posebno pozornost posvečamo otrokom s posebnimi potrebami. Nadaljujem z začeto prakso in vsako leto na delovno prakso k Varuhu sprejmemo eno tako osebo. Izkušnje so odlične. Tudi letos, kot že nekaj let, žal neuspešno, opozarjam na težave pri obravnavi otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami in tudi otrok s hudimi psihiatričnimi težavami, saj zanje še vedno ni ustreznih namestitvenih zmogljivosti za nudenje ustrezne pedopsihiatrične strokovne pomoči. Obravnavali smo pobude staršev slepih in slabovidnih otrok, in sicer s problemom nedostopnosti prilagojenega učnega gradiva, problemom stalnega spremljevalca za izvajanje fizične pomoči in problemom nezadostnega števila ur dodatne strokovne pomoči za predšolske slepe otroke in dijake. Na ministrstvih poznajo problematiko, vendar pojasnjujejo, da je pri reševanju teh vprašanj nujno medresorsko sodelovanje.

Uvod varuhinje Vlaste Nussdorfer
Poročilo Varuha za leto 2015

10 LET
ZAGOVORNIŠTVA
OTROK

Kratek zgodovinski pregled

V letu 2006 se je pod pokroviteljstvom Varuha človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Varuh) oblikovala Skupina za izvedbo pilotskega projekta (SIPP). Sestavljali so jo predstavniki nevladnih organizacij (Beli obroč, Seecran, Zveza prijateljev mladine Slovenije, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC), državnih organov (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za pravosodje), Skupnost centrov za socialno delo, CSD Ljubljana Moste - Polje, Ljubljana Šiška, Nova Gorica, Sežana, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana), predstavnik otrok in mladih ter predstavnik Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Po analizi stanja in dotedanjih ugotovitev je SIPP pripravila program projekta, ki ga je poimenovala Zagovornik – glas otroka. Načrtovano je bilo, da se projekt izvaja v letih 2007 in 2008 na izbranih projektnih lokacijah. Številni pereči primeri, opozarjanja strokovnjakov in prošnje staršev so nas spodbudili k odločitvi, da zagovorništvo omogočimo tudi za otroke zunaj prvotno načrtovanih območij.

Projekt se je sčasoma razširil na celotno območje države, saj zastavljeni cilji iz različnih razlogov niso bili doseženi. Projekt se je izvajal vse do leta 2017.

Cilji projekta (od 2007 do 2017) so bili:

- izoblikovanje in postavitve modela zagovornika otrokovih pravic ter oblikovanje protokolov ravnanja v procesu zagovorništva,
- vzpostavitev mreže usposobljenih zagovornikov po vsej državi,
- omogočiti otrokom aktivno sodelovanje v zadevah, ko starši ne morejo ali ne zmorejo učinkovito zastopati njihovih interesov, in
- umestitev zagovorništva v zakonodajo, postavitve oziroma ustanovitve neodvisnega inštituta zagovorništva.

Da bi otrokom zagotovili zadovoljitev potreb v postopkih v zvezi z njimi, smo si v okviru projekta prizadevali tudi za:

- zagotovitev aktivnega sodelovanja otrok v procesih odločanja,
- zagotovitev pravice otrok, da so seznanjeni s pomenom in posledicami postopkov,
- okrepitev položaja otrok in procesne pravice v postopkih v zvezi z njimi.

V letih delovanja SIPP so se predstavniki navedenih organizacij zamenjali, nekatere organizacije so v projektni skupini prenehale sodelovati, kar glede na desetletno obdobje trajanja in večkratnega podaljševanja projekta ne preseneča.

Varuh je v času projekta sklenil dogovor o partnerstvu v projektu z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve, ki je ostalo partner v finančnem smislu vse do zaključka projekta, partnerja v manjšem obsegu pa sta bila še Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani in Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.

Evalvacijo po dvoletnem izvajanju projekta je opravil Pedagoški inštitut, ki je ugotovil, da praktično delo zagovornikov v okviru projekta poteka uspešno – otroci ob pomoči zagovornika postajajo subjekti v procesu reševanja svojih življenjskih težav.

Drugo evalvacijo projekta je izvedel Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljnjem besedilu: IRSSV), ki je bil izbran na javnem razpisu Varuha. Evalvacija je potekala v dveh fazah, prva je bila izvedena v letu 2016 in druga v začetku leta 2017. Stroške izvedbe evalvacije sta krila Varuh (prva faza) in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (druga faza).

Evalvacija projekta je temeljila na preverjanju doseganja zastavljenih ciljev in namenov projekta. V prvi fazi je bil opravljen pregled pomembnih vidikov projekta. Upoštevani so bili odgovori zagovornikov, sodišč in centrov za socialno delo, ki so jih izvajalci evalvacije pridobili s spletno anketo. V drugi fazi so na podlagi dodatnih analiz, v katere so vključili še starše, supervizorje in predstavnike skupine SIPP, skušali najti odgovore na vprašanja, ki so v prvi fazi ostala odprta, ter poglobiti ugotovitve prve faze.

Ugotovitve evalvacije so bile javno objavljene maja 2017 (celotno evalvacijsko poročilo je dostopno na spletni strani Varuha). Ugotovljeno je bilo, da so cilji projekta iz leta 2007 v splošnem uresničeni (to je veljalo za takratne prve tri cilje, četrti je bil uresničen z novelo Zakona o varuhu človekovih pravic - Uradni list RS, št. 54/17 z dne 29. 9. 2017), niso pa v celoti doseženi nameni projekta (npr. otroci lahko v okviru projekta aktivno sodelujejo v postopkih v zvezi z njimi, kadar njihovi starši ne morejo ali ne zmorejo učinkovito zastopati njihovih interesov, vprašljivo pa je dejansko upoštevanje njihovega glasu v praksi, kar naj bi bil glavni namen tega cilja projekta).

Izvajalci evalvacije so na podlagi ugotovitev za izboljšanje zagovorništva takrat predlagali večji poudarek na **promociji zagovorništva, izobraževanju ter ozaveščanju javnosti in ključnih oseb, ki v**

zagovorništvo vstopajo (sodišča, CSD, starši, otroci, šole itd.), ter **spremljanje ciljev in namenov zagovorništva**. Za oceno uspešnosti in učinkovitosti zagovorništva so predlagali pripravo nabora kazalnikov in zbiranje kakovostnih podatkov v ta namen.

Splošno o zagovorništvu otrok

Otrokove pravice v prvem mandatu varuha človekovih pravic niso bile prednostna naloga, saj je bilo treba vzpostaviti novo ustavno institucijo in njeno organiziranost prilagoditi potrebam uporabnikov oziroma tistih, ki jim je namenjena. Zato je bila problematika otrokovih pravic najprej obravnavana v okviru socialnih zadev in se z njo ni posebej usmerjeno ukvarjal noben zaposleni. Začetek mandata drugega varuha človekovih pravic pa so zlasti nekatere nevladne organizacije (ZPMS in UNICEF) ocenile kot primeren za vzpostavitev posebnega varuha otrokovih pravic, kar omogoča drugi odstavek 159. člena Ustave RS. Vlada in MDDSZ sta te predloge zavračala zlasti iz strahu pred finančnimi posledicami, Varuh pa je ocenjeval, da drobitev pristojnosti oziroma nalog ne bi bistveno izboljšala varstva pravic posameznih ranljivih skupin. **Ocenil je namreč, da v okviru omejenih ustavnih pristojnosti tudi posebni varuh ne bi mogel opravljati nalog aktivnega zastopanja otrok v postopkih in njihove neposredne zaščite, kar je bila zahteva nevladnih organizacij.**

Da bi področje otrokovih pravic vendarle ustrezno umestili v delo Varuha, je bil **leta 2002 oblikovan poseben oddelek** za varstvo otrokovih pravic, ki se je moral najprej spopasti s povsem osnovnimi vprašanji, kot so neposredna uporaba Konvencije o otrokovih pravicah, meje otrokovih pravic v razmerju do pravic njihovih staršev, zlasti pa s problematiko razveznih postopkov, v katerih so se vsi pristojni organi ukvarjali večinoma le s pravicami zakoncev, otrokove pravice pa so bile pogosto povsem zanemarjene oziroma spregledane.

Varuh se ves čas svojega delovanja srečuje z dilemo, do katere meje sme v okviru svojih nalog (pristojnosti) neposredno posegati v medsebojna razmerja posameznikov, še zlasti kadar je očitno, da so kršene pravice otroku ali drugemu pripadniku ranljivih skupin. Ustavno določen okvir nalog Varuhu ne dovoljuje tovrstnih intervencij, saj bi s tem kot neodvisni organ prevzel naloge drugih državnih organov in lahko postal nekakšen »superorgan« oziroma instanca, ki bi brez zakonsko določenega postopka in pravnih sredstev urejala določena razmerja. Zato za večino otrokovih pravic, ki izhajajo iz Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (v nadaljnjem besedilu: KOP), zlahka ugotovimo pristojnost državnega ali od države pooblaščenega organa in od njega zahtevano ustrezno ravnanje

ali odločitev. **Zaplete pa se pri pravici otrok, ki jo zagotavlja 12. člen KOP. Ta zavezuje države pogodbenice konvencije, da zagotovijo pravico otroka do svobodnega oblikovanja svojega mnenja in njegovega izražanja v vseh zadevah v zvezi z njim.** Procesna zakonodaja otrokom navedeno pravico sicer delno zagotavlja (na primer v 410. členu Zakona o pravnem postopku, v 105. in 106. členu ZZZDR), vendar se zdi, da je bila v dosedanji praksi njena uresničitev preveč prepuščena dobri volji sodnika, ki je vodil postopek, pa tudi njena kršitev (ignoriranje) ni nikjer sankcionirana. Upravni postopek, ki se še zmeraj večinoma uporablja v zvezi z otrokovimi pravicami na področju družine, takšne pravice otroka sploh ne opredeljuje.

V letu 2006 je bil pri Varuhu zasnovan pilotski projekt Zagovornik – glas otroka, ki naj bi potekal v letih 2007 in 2008 (letnica je bila usklajena s takrat napovedanim sprejetjem družinskega zakonika). Partnerji v projektu (Varuh, MDDSZ, Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani in Pravno-informacijski center nevladnih organizacij) so s projektom želeli v praksi preveriti, kako bi lahko uveljavili pravico otrok, da v določenih postopkih izrazijo svoje mnenje, ter na podlagi izkušenj pripraviti strokovne podlage za ustrezno zakonsko ureditev zagovorništva.

MDDSZ je za izvajanje pilotnega projekta zagotovilo tudi dodatna sredstva, s katerimi je Varuh lahko pokril del materialnih stroškov projekta, predvsem pa pisarniško-tehnično pomoč.

Ker je priprava novega družinskega zakonika zamujala, začetega projekta in delovanja zagovornikov pa nihče ni želel prekiniti, se je izvajanje projekta iz leta v leto podaljševalo. Vladna stran sicer ni nasprotovala ideji zagovorništva otrok, želela pa ga je razširiti tudi na druge posebej ranljive skupine (starejše, bolne, invalide itd.), kar je postopke usklajevanja možnih rešitev samo podaljševalo, prineslo pa ni nikakršnih konkretnih predlogov rešitev. Niti v vladi niti na pristojnih ministrstvih ni bilo politične volje, da bi pripravili poseben zakon o zagovorništvu. Pri Varuhu je bilo ocenjeno, da so zahteve po skupnem institutu zagovorništva za vse posebej ranljive skupine nerealne in le dober izgovor, da se področje normativno ne začne urejati. Zato smo želeli spodbuditi politično razpravo o možnih zakonskih rešitvah zagovorništva. **V februarju 2013 je Varuh na podlagi tretjega odstavka 43. člena Zakona o varuhu človekovih pravic pripravil posebno poročilo o projektu Zagovornik – glas otroka in predlagal razpravo o njem v Državnem zboru RS.** Ker smo želeli spodbuditi čim bolj konkretno odločitev Državnega zbora RS, smo hkrati s poročilom predlagali tudi sklep, naj Državni

zbor RS »zadolži vlado, da do konca leta 2013 pripravi poseben zakon, ki bo zagovorništvo otrok institucionaliziral in zagotovil enako dostopnost vsem otrokom v Sloveniji«.

Državni zbor RS je posebno poročilo obravnaval in sprejel tudi predlagani sklep, ki pa ni bil uresničen s sprejetjem Družinskega zakonika, temveč s sprejetjem novele Zakona o varuhu človekovih pravic (Uradni list RS, št. 54/17 z dne 29. 9. 2017, v nadaljnjem besedilu: zakon). Novela zakona seveda ni mogla preseči ustavnega okvira, ki ga Varuhu določa 159. člen Ustave RS, zato je tudi zagovorništvo otrok podrejeno izhodiščem oziroma zahtevam, da Varuh ne opravlja oblastnih nalog, ne odloča o pravicah in ne posega v odprte pravne postopke. Predlog zakona je pripravilo Ministrstvo za pravosodje, ki je želelo z normativnimi dopolnitvami predvsem vzpostaviti podlage, da bi Varuh lahko dobil status A po tako imenovanih pariških načelih Združenih narodov. S tem statusom bi Varuh postal tako imenovana nacionalna institucija za varstvo človekovih pravic (angleško NHRI) s širšimi nalogami, ki presegajo samo obravnavo kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Na predlog Varuha je Ministrstvo za pravosodje prvotno predvideni obseg dopolnitev zakona razširilo z določbami, ki bi omogočile uveljavitev zagovorništva otrok. **Od začetka veljavnosti zakona (14. 10. 2017) je zagovorništvo otrok del rednih nalog Varuha.** Podrobneje je urejeno s podzakonskim aktom, ki ga je na podlagi posebnega zakonskega pooblastila izdal Varuh konec junija 2018 (Uradni list RS, št. 44/18).

Zasnova zagovorništva

Zagovorništvo je zasnovano kot mreža prostovoljcev zagovornikov, ki so posebej usposobljeni za pogovore z otroki in pridobivanje njihovega mnenja ter za njegovo predstavitev v pravnih postopkih, kjer se odloča o otrokovih pravicah. Mreža zagotavlja približno enako dostopnost vsem otrokom v Sloveniji do zagovornika, za boljšo organizacijo in koordinacijo dela zagovornikov pa so zadolženi območni koordinatorji. Zakon sicer ne določa nalog in vloge območnih koordinatorjev, so pa del zagovorništva že od začetka izvajanja projekta in so opredeljeni v navedenem splošnem aktu.

Usposabljanje vseh udeležencev v postopkih zagovorništva zagotavlja Varuh, ki za zagovornike organizira tudi intervizijo in supervizijo. Intervizija daje zagovornikom strokovno podporo, možnost učenja iz izkušenj udeležencev, medsebojno podporo in širjenje primerov dobre prakse. Intervizijo organizirajo območni koordinatorji vsaka dva meseca. Supervizijo vodijo strokovnjaki z licenco Socialne zbornice Slovenije, zagotavljala pa naj bi predvsem kakovost strokovnega dela in razreševanje različnih odprtih

vprašanj, osebnih stisk in etičnih dilem, s katerimi se spoprijemajo zagovorniki pri praktičnem delu.

Delo koordinatorja je bolj tehnično-organizacijsko, saj organizira uvodno in zaključno srečanje z otrokom, sodeluje s starši, skrbniki ali zakonitimi zastopniki otroka ter institucijami glede na potrebe v posameznem primeru zagovorništva. Koordinator skupaj z zagovornikom zagotavlja tudi predstavljanje otrokovega mnenja v postopkih in zadevah, v katerih je udeležen otrok.

Namen zagovorništva je nudenje strokovne pomoči otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter posredovanje mnenja otroka pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

Strokovna pomoč vključuje psihosocialno podporo otroku, pogovore o njegovih željah, počutju in mnenju, seznanjanje otroka s postopki in dejavnostmi na način, razumljiv njegovi starosti in razvoju, iskanje najprimernejše rešitve skupaj z otrokom ter spremljanje otroka pred organi in institucijami, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

Zagovornik v postopku zagovorništva otroka pridobi njegovo mnenje, ugotovi njegove želje in interese, ob koncu postopka pa otroku pomaga napisati izjavo o tem. Tako pridobljena izjava otroka, ki je njegova pravica, in ne dolžnost, se lahko uporabi v vsakem postopku, v katerem se odloča o otrokovih pravicah in koristih (prvi odstavek 25.č člena zakona). Da izjava ne bi bila spregledana, zakon določa tudi obveznost organa, ki odloča o otrokovih pravicah in koristih, da mora v svoji odločitvi posebej utemeljiti, kako je upošteval otrokovo izjavo in deloval v njegovo največjo korist. Za učinkovito izvajanje te zahteve bodo njeno opustitev morali posamezni procesni zakoni opredeliti kot bistveno kršitev postopka, ki bo predmet instančnega nadzora po uradni dolžnosti. Le tako se bo spremenila zdaj še prepogosta praksa odločanja o pravicah in koristih otrok brez njihovega mnenja.

Zagovorništvo je sicer naloga Varuha, njegovo uresničevanje pa spremlja poseben strokovni svet, ki ga imenuje Varuh izmed strokovnjakov na področju otrokovih pravic. Glede na izkušnje iz projekta, ki so bile še pred pripravo zakonskega predloga strokovno evalvirane (Inštitut za socialno varstvo, Ljubljana, marec 2017, dostopno na www.varuh-rs.si), ima strokovni svet tudi svoja delovna telesa, med katerimi je najpomembnejša etična komisija, ki ugotavlja kršitve Kodeksa etičnih načel zagovorništva in skrbi, da vsi udeleženci v zagovorništvu spoštujejo zasebnost, varujejo občutljive podatke in pri opravljanju svojih nalog ravnajo v skladu z zasnovo zagovorništva (dostopno

na www.varuh-rs.si). To je določil Varuh, vendar ni opredeljena kot pravni akt, saj le podrobneje določa vsebino posameznih aktivnosti in odnosov med udeleženci zagovorništva.

Postopek postavitve zagovornika

Predlog za postavitve zagovornika otroku (zakon govori o pobudi za imenovanje) lahko da vsakdo, ki meni, da otrok ne more uresničiti svoje pravice, da izrazi svoje mnenje. Določba je zelo široka, vendar je bilo ob pripravi zakona ocenjeno, da glede na druge varovalke v sistemu ne bi bilo smiselno omejevati kroga pooblaščenih predlagateljev le na ožjo družino in centre za socialno delo.

V praksi so predlagatelji večinoma starši (zlasti v družinskih sporih), pa tudi šolski svetovalni delavci, delavci centrov za socialno delo in sodišča. Najenostavnejši postopek je izveden na podlagi soglasja obeh staršev ali zakonitih zastopnikov, saj v tem primeru Varuh določi zagovornika samo z obvestilom (brez sklepa ali odločbe), zagovornik pa lahko zelo hitro začne delati. Prvo srečanje organizira območni koordinator, število poznejših srečanj pa je odvisno od posameznega primera, vendar naj srečanj ne bi bilo več kot deset.

Zagovornik se praviloma srečuje z otrokom enkrat tedensko v nevtralnih prostorih (knjižnice, prostori Varuha ali nevladnih organizacij).

Če eden od staršev nasprotuje postavitvi zagovornika otroku, Varuh o tem obvesti pristojni organ, ki vodi postopek (center za socialno delo ali sodišče), ki se lahko odloči za postavitve zagovornika in o tem izda odločbo o postavitvi skrbnika za poseben primer oziroma procesni sklep.

Ob tem se zastavlja vprašanje, ali je postavitve skrbnika za poseben primer, ki ga predvideva Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (211. do 215. člen), najprimernejša rešitev za imenovanje zagovornika otroka v tem postopku. Osnovna vloga takšnega skrbnika je namreč zastopanje otroka, kar pa ni naloga zagovornika. **Zakon o varuhu človekovih pravic v drugem odstavku 25.a člena izrecno določa, da zagovornik ni zakoniti zastopnik otroka.** To je pomembno predvsem z vidika vloge staršev, ki se s postavitvijo zagovornika ne okrnijo. V bližnji prihodnosti bo verjetno treba proučiti, ali bi nekatere postopke, ki jih vodijo centri za socialno delo, upoštevali posebej, saj jih v okviru splošnega upravnega postopka ni mogoče voditi optimalno.

Zakon določa precej stroge pogoje, ki jih morajo izpolnjevati posamezniki, če želijo postati zagovorniki otrok. Pri tem je za vodenje zares

objektivnih postopkov posebej pomembna določba, da ne smejo obstajati kakršni koli zadržki, ki bi vzbujali dvom, da bo zagovornik deloval v največjo korist otroka (zadnja alineja drugega odstavka 25.b člena). Objektivnost in nepristranskost sta namreč ključni za dojetanje zagovornika kot dejanskega pomočnika otroka, ne pa pomočnika eni ali drugi stranki v pravnem postopku.

Zahteva po kar največji objektivnosti je bila tudi glavni vzrok za odločitev, da seznam zagovornikov, ki je javno objavljen na spletni strani Varuha, ne bo vseboval vseh zahtevanih osebnih podatkov zagovornikov, temveč le ime in priimek ter šifro zagovornika. Vsi drugi podatki, ki jih sicer določa zakon, bodo le v Varuhovih evidencah. Ocenjeno je bilo, da bi zlasti objava prebivališča zagovornikov lahko spodbudila k vzpostavljanju stikov enega od staršev neposredno z zagovornikom, s čimer starša ne bi bila več v enakem položaju, zagovornik pa tudi ne več objektivni. **Vsi stiki zagovornika s starši namreč potekajo po koordinatorju.**

Zakon opredeljuje delo zagovornikov in koordinatorjev kot častno in prostovoljno, pripadata pa jim nagrada v višini, ki jo določa splošni akt, in povrnitev potnih stroškov v višini, kot velja za javne uslužbenke. Splošni akt je določil točkovne vrednosti posameznih opravil v okviru zagovorništva in vrednost točke, ki se bo lahko spreminjala z letnim finančnim načrtom Varuha. Sicer pa je zagovorništvo za otroke in njihove starše brezplačno.

V dosedanjem izvajanju zagovorništva je bil zagovornik postavljen več kot 650 otrokom, večini še v okviru projekta Zagovornik – glas otroka. V zagovorništvu aktivno deluje 61 zagovornikov, sedem koordinatorjev, pet supervizorjev in tri svetovalke, redno zaposlene pri Varuhu.

Strokovni svet za zagovorništvo otrok

Varuh je na podlagi 25. člena Splošnega akta o načinu izvajanja zagovorništva otrok, organizaciji zagovorništva, vključitvi otroka v zagovorništvo ter nalogah, sestavi in načinu dela strokovnega sveta (Uradni list RS, št. 44/18) imenoval člane Strokovnega sveta za zagovorništvo otrok.

Strokovni svet je organ Varuha, ki skrbi za uresničevanje zagovorništva otrok in deluje po načelu strokovne avtonomije.

**ZAGOVORNIŠTVO
OTROK**

Naloge strokovnega sveta so zlasti:

- obravnavanje konceptualnih in organizacijskih vprašanj izvajanja zagovorništva otrok;
- oblikovanje stališč ali predlogov reševanja splošnih vprašanj uresničevanja otrokovih pravic na področju zagovorništva;
- obravnavanje posameznih vprašanj na področju zagovorništva, ki jih nanj naslovi Varuh;
- obravnavanje širših strokovnih vprašanj zagovornikov, koordinatorjev in supervizorjev ter oblikovanje skupnih stališč;
- obravnavanje konkretnih pobud, ki odpirajo splošna vprašanja, vendar le v anonimizirani obliki;
- oblikovanje predlogov za izobraževalne vsebine za usposabljanja zagovornikov in sodelovanje na izobraževanjih;
- oblikovanje predlogov programa in postopka usposabljanja ter preizkusa znanja zagovornikov;
- načrtovanje promocijskih aktivnosti zagovorništva.

Strokovni svet, katerega mandat traja tri leta, sestavljajo predsednik,¹ vsi (regijski) koordinatorji, dva predstavnika Varuha, dva predstavnika zagovornikov ter pet predstavnikov strokovne javnosti in nevladnih organizacij, ki jih Varuh izbere na podlagi javnega poziva k sodelovanju.

Zagovorništvo v praksi

Varuh sprejema in obravnava pisne pobude za postavitve zagovornika otroka in postavi zagovornika v sodelovanju z območnim koordinatorjem, pozneje pa spremlja in nadzoruje potek zagovorništva ter zagotovi, da je otrokova izjava poslana staršem, sodišču ali centru za socialno delo ali drugim organom, kjer poteka zadeva ali postopek, v katerem je otrok udeležen.

Varuh v okviru izvajanja zagovorništva skrbi za razvijanje mreže zagovornikov, organizacijo in izvedbo usposabljanja in preizkusa znanja za kandidate za zagovornike, organizacijo in izvedbo rednega strokovnega izpopolnjevanja in usposabljanja zagovornikov otrok, organizacijo in izvedbo njihovih supervizij in intervizij po območjih. Kot že navedeno, Varuh tudi obvešča zainteresirano javnost o zagovorništvu otrok ter organizira in izvaja predstavitve zagovorništva za strokovno in splošno javnost.

Otrok lahko dobi zagovornika na podlagi pobude, ki jo zanj pri Varuhu lahko poda kdor koli. V praksi največ pobud podajo starši ali centri za socialno delo, v zadnjih letih pa tudi sodišča.

Zagovornika Varuh postavi, če prej dobi soglasje obeh staršev ali zakonitih zastopnikov, ali pa ga z odločbo postavi center za socialno delo ali sodišče s sklepom. Postavitev zagovornika z odločbo ali sklepom lahko centru za socialno delo oziroma sodišču predlaga Varuh, če soglasje ni bilo pridobljeno. Če se sodišče ali center za socialno delo ne strinjata s postavitvijo zagovornika otroku, Varuh lahko zaprosi za pojasnilo, kako bo v postopku zagotovljena pravica otroka, da izrazi svoje mnenje.

Ko Varuh pridobi podlago za postavitve zagovornika (soglasje, odločba ali sklep), določi otroku najustreznejšega zagovornika. Objektivnost je zelo pomembno načelo v zagovorništvu, zato območni koordinator, ki organizira in vodi primere zagovorništva na posameznem območju, ali zagovornik ne more obravnavati primera, če se pojavi dvom o njegovi nepristranskosti ali objektivnosti zaradi predhodne neposredne ali posredne vpletenosti v vprašanja, povezana s konkretnim primerom. Prav tako koordinator in zagovornik ne smeta sodelovati v nobenem postopku (npr. intervizija, supervizija), ki obravnava takšen primer.

Če Varuh oceni, da pobuda za postavitve zagovornika ni utemeljena, o tem pobudnika pisno obvesti.

Otrok zagovornika prvič sreča na uvodnem srečanju, ki ga organizira območni koordinator in na katerega praviloma povabi tudi starše ali zakonite zastopnike, lahko pa tudi predstavnika institucije, ki je pobudnik za postavitve zagovornika. Namen uvodnega srečanja je seznanitev otroka in staršev z zagovornikom in koordinatorjem, načinom dela, opredelitev nalog in ciljev ter sklenitev dogovora, kdaj in kje bodo praviloma potekala srečanja.

Zagovornik in otrok se po uvodnem srečanju srečujeta sama, praviloma enkrat tedensko, število vseh srečanj je odvisno od primera. Povprečno se otrok z zagovornikom sreča do desetkrat. Srečujeta se v neformalnem okolju (prostori šol, knjižnic, nevladnih organizacij, parki, igrišča ipd.) in se pogovarjata na način, ki je prilagojen starosti otroka in njegovi zrelosti. Zagovornik otroka seznani s tem, kaj je zagovorništvo, čemu je namenjeno v konkretnem primeru, seznani ga z njegovo pravico, da izrazi svoje mnenje, želje in poglede v obliki izjave ob zaključku. Zagovornik ves čas preverja razumevanje otroka, metode in način dela pa prilagodi starosti, zrelosti in motiviranosti otroka.

Zagovornik o vsakem srečanju napiše poročilo in z njim seznani svojega koordinatorja, ta pa ga pošlje Varuhu.

¹ Uporaba moške spolne slovnične oblike velja za oba spola v celotnem besedilu.

Zagovornik otroka seznanj z njegovimi možnostmi glede izjave in z njenim pomenom za odločitev v postopku ali zadevi, v kateri je otrok udeležen. Zagovornik preveri, ali otrok razume zapisano v izjavi, in njeno vsebino večkrat preveri z njim.

Otrokova izjava nima predpisane oblike. V njej otrok lahko izpove svoje misli, čustva, želje, poglede in stališča oziroma doživljanje glede oseb, dogodkov, okoliščin in postopkov, ki jih zaznava kot pomembne v svojem življenju in vplivajo na njegovo počutje in položaj. Otrok se sam odloči, ali želi izjavo poslati naprej in komu. Otrokova izjava vedno nastaja v prisotnosti zagovornika, nikoli je otrok ne piše sam. Zagovornikova naloga je, da otroka seznanj z informacijami o postopku ali zadevi, v kateri je udeležen, in z zagovornikovo vlogo pri pošiljanju in upoštevanju otrokove izjave.

Pogosto zmotno razmišljanje je, da neupoštevanje otrokove izjave pomeni neupoštevanje otrokove pravice do izražanja svojega mnenja (12. člen KOP) in da je zato tudi zagovorništvo bilo nesmiselno.

Praksa zagovorniških primerov kaže, da **otroci zelo dobro razumejo, da vse tisto, kar si želijo, ni vedno tudi najboljšje zanje.** Zakon o varuhu, ki ureja zagovorništvo, pa tudi naloga organom, ki odločajo o otrokovih pravicah ali koristih, da morajo v svoji odločitvi posebej utemeljiti, kako so upoštevali otrokovo izjavo in delovali v otrokovo največjo korist. Zagovornik otroku zato že na srečanjih pojasni, da bo naredil vse, kar je v njegovi moči, da bodo izjavo prejele pristojne institucije, da pa njegovo mnenje ne bo nujno vplivalo na končno odločitev. Otrokom je ne glede na končno odločitev z zagovorništvom dana možnost, mnogim prvič v življenju, da

aktivno sodelujejo, da dobijo izkušnjo zaupnega in spoštljivega odnosa ter da jih dejansko poslušajo in slišijo, ko želijo izraziti svoje mnenje.

Na zaključnem srečanju se z izjavo otroka ustno seznanijo starši ali zakoniti zastopniki, če otrok tako želi. Če otrok želi, se izjava pošlje ali predstavi tudi drugim osebam in organom.

V vseh primerih zagovornik in koordinator napišeta zaključno poročilo, ki se priloži izjavi otroka. Varuh kopijo izjave otroka in navedeni poročili pošlje organu, ki vodi postopek, s čimer je postopek zagovorništva praviloma končan.

Zagovorništvo v številkah

Od začetka projekta do danes je bil zagovornik postavljen več kot 650 otrokom, tabelarni prikaz pa se omejuje na obdobje od 2013 do 2018.

	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Število pobud	72	72	78	55	63	72
Število utemeljenih pobud	39	36	41	29	38	39
Število otrok z zagovornikom	65	51	63	43	61	56

Skupina, ki koordinira in vodi Zagovorništvo otrok pri Varuhu: namestnik varuhinje **Tone Dolčič**, svetovalke Varuha mag. **Lea Javornik**, **Jasna Vunduk** in **Lidija Hvastja - Rupnik** (od desne proti levi).

Zahvale

»Spoštovani, iskreno se Vam zahvaljujem za razumevanje, prijaznost in pomoč, dejansko se zdaj zadeve urejajo tako, da bodo enakopravno vključeni v sistem vsi upravičenci, sicer je procedura še v teku in iskreno upam, da bo tudi končni rezultat enak pričakovanjem. Seveda brez vašega posredovanja to ne bi bilo mogoče, zato sem Vam v osebni imenu in imenu vseh vpletenih neizmerno hvaležen. S spoštovanjem in lepimi pozdravi...«
(10.5-8/2017)

»Spoštovani, v imenu svoje družine se Vam najlepše zahvaljujem za odgovor, Vaš posluš in strokovni nasvet. Vsekakor bom upoštevala Vaše mnenje in priporočilo, ter se obrnila na odgovorne osebe. Upam, da hčerka zaradi tega ne bo imela kakšnih težav. Hvala še enkrat in lep pozdrav...«
(1.6-1/2016)

»Spoštovana varuhinja človekovih pravic, ga. Vlasta Nussdorfer! Najlepša hvala za vašo požrtvovalno aktivnost in spremljanje problematike, na katero sem opozoril. Želim vam veliko uspešnega delovanja tudi v naprej...«
(1.1-2/2015-15)

»Glede na vaše sprejete aktivnosti se vam zahvaljujem. Pripomniti moram, da nisem pričakoval tako poglobljenega zavzemanja za dosego mojega cilja, da bi lahko tudi moj otrok šel kdaj volit. Lep pozdrav...«
(1.5-2/2015-6)

»Spoštovana gospa Nussdorfer! Pred kratkim sem na Telekom Slovenije poslal pripombo zaradi nedostopnosti njihovega centra v .... gibalno oviranim osebam. Vam pa sem jo poslal le v vednost. Kmalu za tem sem prejel Vaš dopis, v katerem ste mi obširno pojasnili postopke in zakonodajo za take primere. Dopis me je prijetno presenetil in se Vam zanj iskreno zahvaljujem. Naj Vam še napišem, da sem od Telekomu prejel pozitiven odgovor. Načrtujejo namreč preselitev centra na ustrežnejšo lokacijo že letos. Še enkrat hvala za Vaš odziv. Vam in Vašim sodelavcem želim še naprej tako uspešno delo. Lep pozdrav...«
(10.5-6/2014-3)

»Najlepša hvala za vaš odgovor in pojasnilo. Prijetno sem presenečen. Le redko kateri »organ« je sposoben take komunikacije. Želim vam lep dan,...«
(0.4-122/2014-3)

»Spoštovani, zahvaljujem se za vaše sporočilo in vaše mnenje. V prvi vrsti se zahvaljujem za to, da se vam je zdelo vredno zadevo obravnavati in se do nje opredeliti. Priznam, da me vaše mnenje veseli tudi zaradi vsebine, a posebej izpostavljam, da je zame pomembno to, da ste si vzeli čas in zadevo obravnavali. Vendarle se zavedam, da je veliko zadev bolj eksistenčnega pomena, ki jih morate tudi obravnavati. Želim vam lepe praznike, v letu 2019 pa veliko uspeha pri vaših pozitivnih prizadevanjih...«
(4.3-4/2018-6)

»Spoštovana gospa varuhinja človekovih pravic! Najlepše se vam zahvaljujem za podani odgovor – in predvsem za pravni pouk. Tako bom lahko bolj informirano spremljala nadaljnje tovrstne primere v družbi in si ogledala še kakšen del zakonodaje glede točk, na katere opozarjate. Upam, da do nadaljnega sovražnega govora ne bo prihajalo, a slutim, da se motim. Vse dobro vam želim ...
(4.2-27/2018-3)

»Spoštovana Varuhinja človekovih pravic RS, ga. Vlasta Nussdorfer! Vam in vaši skupini pravnih strokovnjakov, se v imenu 8 skupnosti, ki smo zaradi sumov in vtisa o pristranskosti in diskriminatornosti ravnanja Vlade RS in organov v sestavi, ob dnevu človekovih pravic, 10. decembra 2017, predsedniku Sveta za dialog o verski svobodi vrnili mandat svojega izvoljenega člana v svetu, zahvaljujem za vaš temeljit angažma in presojo naše pobude na primeru Proštija in za vaš dopis s poročilom o vašem ukrepanju z dne 30. maja 2017. Sporočam vam, da je delovanje Vlade RS, kot ste ga razkrili na primeru projekta Proštija, prej pravilo kot izjema, in da so prikazane kršitve sistemske in sistematične. V prihodnjih mesecih boste prejeli pobude za druga področja, nekatere pobude smo vam že posredovali v predhodnih dopisih in vam jih bomo posredovali ponovno kot ločene pobude varuhinji vsako posebej. Zavedamo se, da smo

v preteklosti varuhinjo informirali intenzivno in pomanjkljivo strukturirano, a želeli smo vas sproti seznanjati s potekom naših procesov, povezanih z institucijami države...«

(1.1-5/2015-52)

»Spoštovana, ne morem opisati, kako sem vam hvaležna za pomoč in posredovanje v tem postopku. Če pa slučajno še kaj prejmem glede tega postopka pa vas obvestim. Še enkrat najlepša hvala. Lep pozdrav,...«

(14.5-47/2018-40)

»Spoštovana ga. Vlasta Nussdorfer, lepo se vam zahvaljujem za vaše posredovanje. Še enkrat res lepa hvala, brez vaše pomoči nam ne bi uspelo uspešno zagovarjati naših pravic. Pomagali ste nam k boljši kvaliteti življenja. Lep pozdrav,...«

(17.1-1/2018-15)

»Še enkrat bi se vam iz srca zahvalil za vaš prijazen sprejem danes ter vaš čas. Iskreno me veseli, da smo se tudi osebno spoznali in srčno upam, da bo vaša strokovnost in pomoč uspela popraviti določene anomalije v zakonodaji, ki se jih po mojem ne zavedajo niti tisti, ki so tako zakonodajo pripravljali in jo sprejemali. Z lepimi pozdravi,...

(4.2-40/2013-5)

»Pozdravljeni, vsem skupaj hvala za vaš trud in vso skrb, ki jo posvečate našim otrokom in nam. Trenutno se zgražamo nad osnovno kulturo naše lokalne politike in čakamo, kaj se bo iz tega izcimilo.

Še enkrat hvala, v imenu staršev...

(11.4-3/2013-47)

»Spoštovana gospa varuhinja človekovih pravic! V imenu staršev otrok s posebnimi potrebami se Vam zahvaljujemo za Vaš hiter in iskren odziv. Prav tako hvala za Vašo izjavo v včerajšnji oddaji Odmevi. Predvsem pa iskrena hvala, ker ste eni redkih izjem, ki ste pripravljeni prisluhniti najšibkejšim v naši družbi. Zdaj vemo, da v našem boju nismo sami. Lep pozdrav,...«

(3.4-70/2013-9)

PREGLED DELA
VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC
2013–2018

Izdajatelj: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Za Varuha človekovih pravic Republike Slovenije:

varuhinja Vlasta Nussdorfer

Urednica: Liana Kalčina

Lektorica: Lektor'ca, Nataša Purkat s.p.

Oblikovanje in računalniški prelom: Futura DDB
oblikovalka Maruša Koželj, prelom Blaž Topolinjak

Fotografije: Nebojša Tejić (STA), Nataša Kuzmič, Stane Jerko

Naklada: 600 izvodov

Tisk: Tiskarna Cicero, Begunje, d.o.o.

Ljubljana, 19. februar 2019

Letna in posebna poročila Varuha človekovih pravic RS so objavljena tudi na spletnih straneh: <http://www.varuh-rs.si/>
Reproduciranje delov Poročila je dovoljeno z navedbo vira.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

351.941(497.4)"2013/2018"

SLOVENIJA. Varuh človekovih pravic

Pregled dela Varuha človekovih pravic : 2013–2018 / [urednica
Liana Kalčina; fotografije Nebojša Tejić, Nataša Kuzmič, Stane Jerko]. -
Ljubljana : Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, 2019

ISBN 978-961-93381-7-9

1. Gl. stv. nasl. 2. Kalčina, Liana

298772224